ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY
Symbol demokracie a státní suverenity

1993–2012

Vojenská přísaha vojáků Armády České republiky

Já, voják ozbrojených sil, vědom si svých občanských a vlasteneckých povinností, slavnostně prohlašuji, že budu věrný České republice.

Budu vojákem statečným a ukázněným a budu plnit ustanovení vojenských předpisů.

Svědomitě se budu učit ovládat vojenskou techniku a zbraně a připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení.

Pro obranu vlasti jsem připraven nasadit i svůj život.

Tak přísahám!

© Ministerstvo obrany České republiky – OKP MO, 2012
ISBN 978-80-7278-600-8

Václav Havel armádě

List prezidenta České republiky psaný pro Vojenské rozhledy 16. 12. 1993

Armáda České republiky vstupuje do druhého roku své existence. Situace ve světě trvale prokazuje, že armády dosud musí být budovány, a to nikoliv pouze k tomu, aby jejich příslušníci vzdávali čest významným návštěvám, ale zejména proto, že státy mají důvod cítit se ohroženými. Je to jen pár stovek kilometrů odtud, kde obrazy válečných krutostí, zprostředkovávané každodenními televizními šoty, zmrazují naše touhy po životě beze zbraní. Je tomu pár týdnů, kdy po volbách v Rusku zazněl hlas politika volajícího po změně hranic evropských států. Nezbude nám tedy než dál usilovat o to, co bylo, myslím, dobře začato, společně usilovat o dobré jméno naší armády, o její prestiž, o úctu k ní, o důvěru v ni.

Naše armáda za poslední čtyři roky prošla rozhodujícími změnami. Přijala a respektovala novou vojenskou doktrínu, která ji po zrušení Varšavské smlouvy vymanila z vlivu někdejšího bipolárního pojímání světa. Generální štáb zpracoval novou strategii obrany, připravil a rozpracoval obranné operační plány, velení se vypořádalo s mezinárodními smluvními závazky, které znamenaly radikální snížení počtů lidí i zbraní. S obrovským úsilím všech, zejména vojáků z povolání, zdařilo se rozmístit vojenské útvary soustředěné převážně v západní a jihozápadní části Čech účelně po celém území státu. Namísto někdejších vojenských okruhů byla vytvořena tři více méně autonomní teritoriální velitelství, což pak usnadnilo rozdělení bývalé československé armády v neuvěřitelně krátkém čase a zcela hladce.

Se vznikem Armády České republiky začala nová etapa rozvoje armády charakterizovaná omlazováním nejvyšších velitelských kádrů, zkrácením povinné vojenské služby a úsilím o kvalifikovanou strukturální přeměnu provázenou dalším výrazným snižováním počtů. Zřetelné úspěchy transformace armády jsou však, zdá se mi, stále ještě přehlíženy a slýcháme, dokonce i z úst některých politiků, výroky o nepotřebnosti armády či pochybnosti o její spolehlivosti. Stále ještě se leckomu jeví armáda jako příliš drahá a někteří volají po snižování jejího rozpočtu. Mnozí stále ještě chybně vnímají armádu především či pouze jako sbor vojáků z povolání, ačkoliv rozhodující její silou jsou ti, kdo v armádě plní nebo již splnili svou občanskou povinnost, cvičí se zde ve zbrani, učí se bránit pro případ potřeby svou zemi, svou vlast, svou rodinu, svůj majetek, život vlastní i životy svých blízkých. Zejména oni, mladí muži, kteří prožívají v armádě rok svého života, nesou a ponesou významný díl odpovědnosti za to, jaký názor si civilní veřejnost o armádě vytvoří. Jenom tehdy, spojí-li se jejich vědomí občanské odpovědnosti s profesní odpovědností velitelů, změní se atmosféra uvnitř armády a spolu s tím poroste i důvěra v ozbrojené síly. Významnou roli zde musí sehrát kvalifikovaný přístup politiků, jejichž jednání by mělo směřovat k podpoře občanské odpovědnosti za přípravu k obraně republiky. Kritika, které se armádě v minulých letech dostávalo, byla na místě všude tam, kde podporovala co možná nejrychlejší a co možná nejhlubší proměnu armády kdysi včleňované do agresivního paktu, armády nesuverenní, satelitní, v armádu demokratického nezávislého státu. Nyní však je nejvyšší čas říci, že své armádě věříme, že se dokázala vypořádat s velice složitými úkoly, prokázala, že přijala ve svém velitelském sboru nabídku loajality k demokracii, a dosáhla i nejednoho významného uznání mezinárodního.

Armáda kdysi stála u zrodu Československa, vojáci této armády, politiky rozpuštěné, bojovali a vyznamenávali se na všech frontách druhé světové války, v nedávných letech se vojáci naší armády zúčastnili obrany naší civilizace v Perském zálivu a dnes poskytují svou pomoc obyvatelům Jugoslávie.

Armáda České republiky má nač navázat, občané této země mají, tím jsem si jist, již dost důvodů změnit svůj vztah k armádě, mohou jí důvěřovat a ti, kteří v ní slouží, mají příležitost a povinnost i nadále jednat tak, abychom na armádu, to znamená na ně, mohli být opět hrdi.

Václav Havel

VR č. 1/1994, str. 3–4, MO ČR – GŠ AČR

20 let Armády České republiky

Úvod

Střední a starší generace má mnohé vzpomínky v pomíjivé paměti, mladší generace již nestačila postihnout dynamiku změn a začala si všímat otázek vojenské obrany státu až v průběhu popisovaného období samostatné České republiky (ČR) nebo si do současnosti ani neuvědomila, že obrana státu představuje jednu ze základních povinností, kterou má zajistit stát vůči vlastním občanům. Všichni občané se mohou seznámit s uplynulými dvaceti lety ozbrojených sil samostatné České republiky, ale jinak budou k obsahu publikace přistupovat civilní osoby, jinak zaměstnanci rezortu Ministerstva obrany, jinak ti, kdo prodělali vojenskou základní službu, jinak bývalí a současní vojenští profesionálové. Zájem projeví rovněž policisté, hasiči, zdravotničtí záchranáři a lidé zajímající se o historii a současnost ozbrojených sil. Studenti různých oborů mohou představovat skupinu čtenářů, kteří s publikací budou dále pracovat a využívat ji pro studijní potřeby. Měla by posloužit rovněž jako podklad pro další výzkum a publikační činnost.

Česká republika vznikla v konkrétních historických podmínkách rozpadajícího se bipolárního světa po roce 1989. Tato charakteristika však nevystihuje vše, co tehdejší doba obsahovala. Nevystihuje komplex podmínek, které umožnily rozpad Československé a později České a Slovenské Federativní Republiky (ČSFR) k 31. prosinci 1992. Mezinárodní pojmenování Sametová revoluce zvýraznilo mírovou cestu rozdělení tehdejšího státu a nasměrovalo vývoj dění na současném státním území České republiky od 1. ledna 1993. Už v samotném pojmu byla obsažena úcta k vojenské části společnosti, protože podpořila složité změny spojené s proměnou politického systému a později s rozdělením státu bez zneužití vojenské síly. Zrod samostatné ČR měl mezinárodní i státní rozměr. Probíhal v oblasti demografie, hospodářství, vládnutí, životního prostředí, vývoje společnosti a technologií.

Armáda České republiky (AČR) se po celých dvacet let vyvíjela jako součást společnosti, jako mocenská složka státu, jako jeho ozbrojené síly. Nevznikla k 1. lednu 1993 výstavbou nové armády „na zelené louce", jak tomu bylo například po 28. říjnu 1918 při vzniku samostatného československého státu. Měla za sebou novou Ústavu České republiky a právní řád převzatý z ČSFR. Armáda na rozdíl od policie měla v ČSFR jen federální působnost a federální orgány. Proto i rozdělení společného státu provázelo rozdělení armády. Byla to rozsáhlá poslední mírová operace ozbrojených sil ČSFR a rovněž první mírová operace Armády České republiky a Armády Slovenské republiky bez účasti ozbrojených sil dalších států. Tato operace byla pozorně sledována ze zahraničí a po jejím ukončení pozitivně hodnocena.

V rámci úvodu je nezbytné upozornit na rozdíl mezi bezpečnostní politikou státu, jejíž součástí je obranná politika, a skutečným vývojem bezpečnostního systému, jehož součástí jsou ozbrojené síly. Tyto pojmy se v textu budou vyskytovat a je korektní, když se poukáže na rozdíly mezi představou, myšlenkovým modelem armády, jak se vyskytuje v politickém přístupu, a skutečnou podobou praxe obranné politiky. Bezpečnostní politika je projevem názorů politiků. O zákonech rozhoduje 200 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a 81 senátorů Senátu Parlamentu ČR. V Parlamentu Evropské unie bylo od roku 2004 celkem 24 a od roku 2009 je 22 poslanců za ČR. To jsou politici, kteří rozhodují o přípravě a schválení zákonů, strategií, koncepcí, směrnic, předpisů, plánů a dalších dokumentů pro usměrnění oblasti obrany státu.

Politicky přijímané dokumenty ovlivňují obsah činnosti bezpečnostního systému a výši finančních prostředků ze státního rozpočtu, které jsou pro jednotlivé roky do rozpočtových kapitol jednotlivých rezortů státní správy přidělovány. Obsah dokumentů formuluje představy o fungování složitého sociálního systému v mezinárodním prostředí nástroji, které jsou přijímány v národních podmínkách, v systému

právního prostředí státu, jenž vychází z ústavy a z reálného politického prostředí. Bezpečnostní realita, která se nepřetržitě vyvíjí, má vedle politických aktérů rovněž aktéry v bezpečnostním systému, a to jsou konkrétní vojáci a příslušníci v aktivní záloze, policisté, profesionální a dobrovolní hasiči, zdravotničtí záchranáři, příslušníci vězeňské služby a justiční stráže, báňští, horští i vodní záchranáři a další občané, jež můžeme vidět při mimořádných událostech a nepříznivých stavech společnosti. V uplynulých letech jsme byli informováni o jejich aktivitách zejména při povodních, dopravních nehodách, technologických haváriích, přírodních kalamitách, likvidaci nemoci šílených krav a společných cvičeních, mnohdy s mezinárodní účastí. Naprosté většiny aktivit se přímo nebo zprostředkovaně účastnily ozbrojené síly ČR. Bezpečnostní systém ČR je přednostně soustředěn na plnění úkolů na vlastním území, ale ozbrojené síly a bezpečnostní sbory prosazovaly národní zájmy rovněž v zahraničí účastí na společných aktivitách a operacích Organizace spojných národů (OSN), Severoatlantické aliance (NATO), Evropské unie (EU) a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).

Na základě zhodnocení vybraných faktorů, které ovlivňují obrannou politiku státu a výstavbu jeho bezpečnostního systému, ozbrojených sil a způsobů zajištění obrany, je možné identifikovat v období od konce roku 1989 do roku 2012 následující vývojové etapy:[1]

- Etapa demokratizace – zahrnovala období demokratizace armády od listopadu roku 1989 až do rozdělení státu k 31. prosinci 1992.
- Etapa integrace – byla spojena s přípravou a vlastním přistoupením ČR k Severoatlantické smlouvě 12. března 1999.
- Etapa reforem – vedla k vytvoření plně profesionální armády a naplnění počátečních operačních schopností armády v roce 2006.
- Etapa transformace – je charakteristická úsilím o vytvoření moderní armády s expedičními schopnostmi. Proces tzv. další transformace v tomto smyslu započal v roce 2007 a byl rozplánován do roku 2018, kdy by armáda měla dosáhnout cílové operační schopnosti potřebné pro naplnění politicko-vojenských ambicí v souladu s *Vojenskou strategií ČR* z roku 2008, B*ezpečnostní strategií ČR 2011* a *Bílou knihou o obraně* z roku 2011.

Všechny uvedené etapy vývoje obranné politiky a změn ve výstavbě armády byly spojeny s významnými milníky historického vývoje ČSSR,[2] ČSFR a ČR. V historickém vývoji se rovněž

Armáda znamená z velké části tvrdou přípravu ve výcvikových prostorech.

Foto: archiv OKP

[1] TŮMA, M., JANOŠEC, J., PROCHÁZKA, J., *Obranná politika Československé a České republiky (1989–2009),* MO ČR – PIC, Praha, 2009, s. 14.

[2] Československá socialistická republika (ČSSR) byla státem, jehož pojmenování existovalo od 11. července 1960 na základě ústavního zákona č. 100/1960 Sb. do 28. března 1990, kdy se ústavním zákonem č. 81/1990 Sb. změnil název na Československá federativní republika a následně 20. dubna 1990 po „pomlčkové válce" ústavním zákonem č. 101/1990 Sb. na Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR). V průběhu existence ČSSR byl přijat ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, který od 1. ledna 1969 transformoval stát na federaci a vytvořil dva samostatné federální státy Českou socialistickou republiku a Slovenskou socialistickou republiku. Ve výlučné federální působnosti zůstala zahraniční politika a uzavírání mezinárodních smluv, národní obrana, federální státní hmotné rezervy, federální zákonodárství a správa a ochrana federální ústavnosti.

měnily názvy armády na našem státním území. V následujícím textu jsou shrnuty základní informace za dobu její existence:

- Od vzniku Československé republiky 28. října 1918 byla čs. armáda hlavní částí tzv. čs. branné moci, jak se tehdy ozbrojené síly označovaly.
- Od 15. března 1939 do 8. května 1945 v důsledku anexe Čech, Moravy a Slezska nacistickým Německem a odtržení Slovenského státu armáda neexistujícího státu zanikla.
- Po druhé světové válce armáda používala stejné pojmenování jako před 2. světovou válkou, a to až do roku 1954, kdy po X. sjezdu Komunistické strany Československa byla přejmenována na Československou lidovou armádu (ČSLA).
- Dne 14. března 1990 se dnem vyhlášení zákona č. 74/1990 Sb. změnil název armády tehdejšího státu ČSFR na Československou armádu (ČsA).
- Se vznikem samostatného státu ČR (1. ledna 1993) je svázán rovněž vznik nového pojmenování hlavní složky ozbrojených sil – Armáda České republiky (AČR).

Dne 1. ledna 2013 si bude Armáda České republiky připomínat své dvacáté narozeniny. Jak je v lidském životě běžné, ani procesy spojené s jejím formováním nešly jen správným směrem. Její život se však nezastavil. Armáda nezemřela, i když procházela závažným infekčním prostředím, které způsobilo její „zhubnutí", operativní odstranění dřívějších neodmyslitelných prvků a vytváření nových návyků. To, co pomohlo překonat všechny nástrahy a vyvést AČR z nebezpečných situací na straně armády jako celku, je její zdravý profesionální základ a schopnost udržet základní životní funkce. V průběhu dvaceti let se jasně projevily vojenské dovednosti, účast v misích, zapojení do odstraňování následků povodní, prohlubování úcty v mezinárodní vojenské spolupráci, nově vytvořená „vojenská diplomacie", ale také prokázání apolitičnosti, profesionality a spolehlivosti. Stoupla vážnost vojenské profese a důvěra v její profesionalitu v průzkumech veřejného mínění.

Foto: Václav Kupilík

1 Reformy a transformace Armády České republiky

Problematika přibližující vývoj ozbrojených sil ČR má mnoho zorných úhlů, které upřesňují pozice pozorovatelů podle jejich odborností. Velmi žádané jsou politologické, mezinárodně-politické, sociologické, ekonomické, manažerské, technologické, zpravodajské, informační a jiné pohledy. Teprve vývoj poznání přinesl vykrystalizovaný soubor všeobecně přijímaných dokumentů, jež naplňují bezpečnostní politiku státu a její součást – obrannou politiku. Těmito dokumenty jsou: legislativa, politické bezpečnostní mezinárodní a národní dokumenty, další dokumenty pro zajištění obrany a bezpečnosti.

Vývoj armády z pohledu vojenských a bezpečnostních kritérií je pohledem, který přísluší samotné podstatě vojenských schopností a vojenské charakteristiky ozbrojených sil státu. Je zaměřen na početní stavy, charakteristiky vojenských dovedností a schopností, na představitele velení a řízení, na dosahované výsledky v přípravě pro praktické použití armády. Z tohoto pohledu je velmi dobře shrnuto základní poslání armády ve výchozím zákoně pro stanovení působností jednotlivých ministerstev a ústředních orgánů státní správy, tj. v zákonu České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (kompetenční zákon), který ve znění z roku 2012 stanovuje v § 16 odst. 1, že Ministerstvo obrany je ústředním orgánem státní správy zejména pro

- zabezpečování obrany ČR,
- řízení Armády České republiky,
- správu vojenských újezdů.

Postup jednotlivých etap, jimiž procházely ozbrojené síly na území ČR, nebyl jen přímočarý. V jednotlivých etapách se procesy překrývaly, ale výsledek působil přesvědčivě z hlediska skutečného stavu ozbrojených sil. Jednoslovné pojmenování etapy je vždy zkratkou, ale pomáhá v orientaci na hlavní proces, který byl tehdy uskutečňován. Hlavním řídicím prvkem uplynulého dvacetiletého období bylo Ministerstvo obrany (MO), které své zásadní úkoly splnilo. Zpočátku ještě zajišťovalo procesy demokratizace, úspěšně završilo integraci do NATO, dokázalo uskutečnit reformy, které přivedly obranu ČR na plně profesionální základ a s takovou armádou uskutečňuje postupné transformační kroky pro její přizpůsobení dobovým bezpečnostním, demografickým, politickým, hospodářským, ekonomickým, ekologickým a dalším podmínkám.

Etapa demokratizace byla v armádě zahájena bezprostředně po 17. listopadu 1989, stala se součástí Sametové revoluce a jejích opatření a projevů v ozbrojených silách. Přerod ČSLA v účinný nástroj obranné politiky demokratického státu byl poměrně rychlý. Vytvoření základních legislativních podmínek pro zavedení civilního řízení a demokratické kontroly armády podle přístupů ověřených v západních demokratických státech se podařilo dosáhnout již v průběhu roku 1990. Je však nezbytné konstatovat, že některé negativní důsledky dřívějšího řízení armády jedinou vládnoucí stranou (Komunistickou stranou Československa – KSČ) se projevovaly ještě v dalších letech konce minulého století. Potvrdilo se, že vytvořený legislativní rámec, který nově formalizoval vztahy mezi orgány moci výkonné, zákonodárné a soudní, není plně funkční, pokud v tomto systému nejsou odborníci s potřebnou úrovní znalostí a zkušeností. Nově vznikající politické strany v ČR nedisponovaly dostatečným počtem takovýchto odborníků a potýkaly se s problémem obsadit funkci ministra obrany nevojákem nebo takovou civilní osobou, která by v potřebném rozsahu zvládla problematiku bezpečnosti, obrany a vojenství.

Etapa integrace, která se zákonitě prolínala s nedokončenou demokratizací a probíhala už v oddělených podmínkách samostatné ČR a SR, byla zahájena k 1. lednu 1993 skutečným rozdělením ČSFR a její armády na dva nové a zcela nezávislé celky. V této etapě se vymezila obranná politika ČR jako

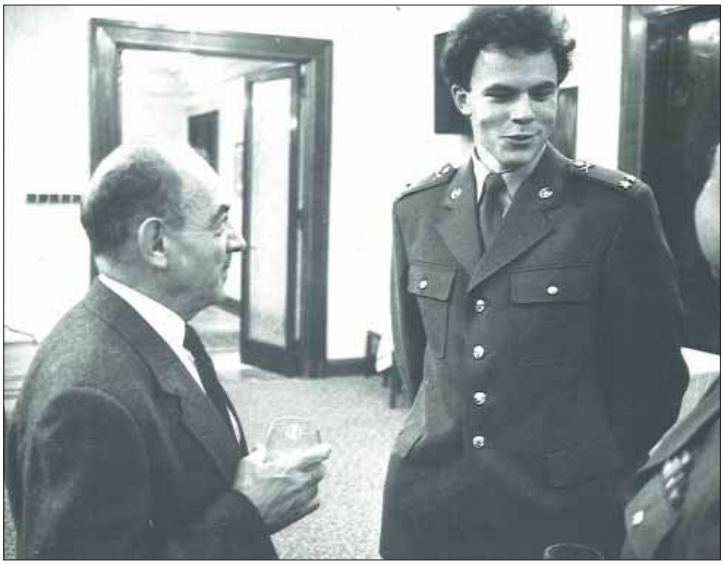

■ *Luboš Dobrovský, první civilní ministr obrany ČSFR*
Foto: Jiří Hokův

■ *Výcvik se v souvislosti s vytvářením vlastní, československé, bezpečnostní a vojenské strategie začal pozvolna modifikovat. Stejně tak se vyvíjela i služební tělesná výchova, jež se kromě zaměření na všeobecné pohybové a výkonnostní minimum postupně rozšířila o speciální tělesnou přípravu sledující rozvoj specifických pohybových dovedností v obtížných podmínkách fyzického vyčerpání a stresu.*
Foto: Otakar Hromádka

samostatného státu. Podle mezinárodní orientace můžeme hodnotit jednoznačné nasměrování na západní politicko-vojenské demokratické struktury, tedy na kolektivní zajišťování bezpečnosti a obrany státu. První kroky byly spojovány s diplomatickými a mezinárodněpolitickými aktivitami. Začátek provázelo období neujasněných přístupů k zajišťování bezpečnosti a obrany státu. Není se čemu divit, když v paměti politiků i vojáků byly zakořeněny nedávné negativní zkušenosti z členství ve Varšavské smlouvě. Proto zvítězil politický pragmatismus. Politická rozhodnutí byla v té době – v první polovině 90. let minulého století – ovlivněna zhoršenou bezpečnostní situací v souvislosti s negativním vývojem na Balkáně. Rozpad bývalé Jugoslávie a vznik etnického konfliktu v Bosně a Hercegovině spoluvytvářely mezinárodní bezpečnostní prostředí, které ovlivňovalo politickou scénu ČR a přístupy k rozvoji otázek souvisejících se zajištěním obrany. Cíle obranné politiky ČR v základním směru vymezila v roce 1995 *Bílá kniha o obraně České republiky*. Více než šestileté období zakončilo přistoupení ČR k Severoatlantické smlouvě 12. března 1999, čímž byl dosažen dlouhodobý politický a strategický cíl na cestě k posílení obrany ČR. Tato etapa byla spojena s řadou legislativních změn. Parlament schválil soubor tzv. branné legislativy. Byly vypracovány a vládou přijaty základní strategické a koncepční dokumenty, které významně ovlivnily zajišťování bezpečnosti a obrany ČR v dlouhodobějším časovém horizontu. Šlo zejména o *Bezpečnostní strategii České republiky* a *Vojenskou strategii České republiky*.

Etapa reforem je významná zaměřením dovnitř ozbrojených sil na proces profesionalizace a změny vnitřních funkcí, vztahů a úkolů rovněž ve vazbě na ukončení vojenské základní služby (konskripčního typu armády). Bezpečnostní realita přinesla v této etapě významný podnět, jímž byl teroristický útok na USA 11. září 2001. V bližším bezpečnostním prostředí byly významné průběžné výsledky tzv. kosovské krize, které v průběhu vojenského nasazení aliančních sil v kosovské operaci v roce 1999 napomohly identifikování závažných nedostatků v operačních schopnostech spojeneckých armád, a to zejména evropských států NATO. To byla příčina zahájení procesu přizpůsobování operačních schopností armád těchto zemí novým podmínkám. Výrazně se změnil charakter plněných úkolů a pravděpodobný způsob použití ozbrojených sil. Změna měla paradigmatický charakter a vyžádala si rozsáhlou mezinárodní spolupráci k nalezení odpovědi na novou situaci. V podmínkách ČR vyústil proces do rozhodnutí o principiální reformě armády. Pro její uskutečnění byla v roce 2001 vypracována *Strategická revize obrany*. Přijaté koncepční dokumenty vedly k návrhu na úplné zrušení vojenské základní služby a vytvoření plně profesionální armády po politických zpřesněních k 1. lednu 2005. První krok reformy byl ukončen dosažením tzv. počátečních operačních schopností na konci roku 2006. Reformní rámec vymezovaly *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky*

z roku 2002 a *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky přepracovaná na změněný zdrojový rámec* z roku 2003. Cílem reformy bylo vytvořit malé, mobilní, moderní a mladé síly, které budou schopny interoperabilního působení se spojenci. Tím měla obranná politika ČR účinně reagovat na měnící se přístupy Aliance k vytváření operačních schopností a jejich použití při řešení potenciálních konfliktů ve světě. V roce 2003 byla aktualizována *Bezpečnostní strategie České republiky* a o rok později i *Vojenská strategie České republiky*. Oba dokumenty akcentovaly komplexní přístup k zajišťování bezpečnosti a obrany země ve spolupráci se spojenci. V tomto období byla pozornost politiků zaměřena na splnění podmínek pro vstup do EU, jejímž členem se ČR stala 1. května 2004. Z pohledu obranné politiky usilovala ČR o podporu emancipace EU v oblasti její bezpečnostní a obranné politiky.

■ *Při dělení federální armády nešlo pouze o rozpočítání techniky na dvě třetiny pro Českou a jednu třetinu pro Slovenskou republiku. Problém vyvstal kupříkladu kolem protivzdušné obrany, jež byla propojena v jeden systém, a po jejím „řezu" měla zůstat dvě tělesa schopná fungovat naprosto samostatně.*

Foto: František Možíš

Etapa transformací je poslední etapou při přizpůsobování obranné politiky a obranných aktivit ČR pro dosažení schopností armády v měnících se podmínkách. Byla zahájena v roce 2005 přechodem na plně profesionální armádu s ukončenou vojenskou základní službou. Etapa je transformační proto, že reaguje na průběh transformace NATO po pražském summitu v roce 2002 a po istanbulském summitu v roce 2004. Důležitým impulsem transformace bylo, nejen v podmínkách ČR, ale i v ostatních členských státech NATO, snižování výdajů na obranu a rozpočtů armád. V roce 2007 se zásadním způsobem rozešly finanční zdroje, uvolňované pro potřeby činnosti a rozvoje rezortu obrany, s věcnými záměry, které byly nastaveny pro druhý krok reformy od roku 2010 do roku 2012, kdy měly být podle původních plánů dosaženy tzv. cílové operační schopnosti. Po důsledné analýze[3] byl vypracován

[3] *Zpráva o stavu reformy ozbrojených sil ČR* – usnesení vlády č. 640 ze dne 11. 6. 2007.

koncepční materiál další transformace rezortu Ministerstva obrany, který přijala vláda 22. října 2007.[4] Cílem transformace bylo vytvořit armádu s expedičním charakterem schopností pro působení v rámci mnohonárodních operací mimo území státu ve všech klimatických a geografických podmínkách a odlišném kulturním prostředí. V roce 2008 následovala aktualizace *Vojenské strategie České republiky* a vůbec první vypracování dlouhodobějších představ o budoucích schopnostech celého rezortu obrany v podobě jeho *Dlouhodobé vize rezortu Ministerstva obrany*. V roce 2011 byla vypracována aktualizovaná *Bezpečnostní strategie České republiky 2011* a *Bílá kniha o obraně*.

Vývoj obranné politiky je charakterizován přijímanými strategickými a koncepčními dokumenty ve skutečné časové posloupnosti a úsilím o jejich naplnění. Realizace těchto dokumentů významným způsobem provázela dosažený stav ozbrojených sil ČR a její armády. Propojeností mezi politickými rozhodnutími a reálným stavem byla prokázána jednoznačná schopnost a přijatá samozřejmá povinnost ozbrojených sil ve směru služby mocenským silám. Armáda po celou dobu byla mocenskou složkou státu, která uskutečňovala rozhodnutí politického vedení a nesměřovala k přebírání moci. Možná, že se bude tato poznámka vnímat jako něco, co je samozřejmé. Není tomu tak. V jiných, geograficky blízkých státech, tyto demokratické principy byly porušeny. Představitelé bývalé Jugoslávské armády jsou předváděni k Mezinárodnímu soudnímu dvoru do Haagu, který je orgánem OSN, a jsou za své činnosti souzeni a trestáni.

Ze skutečného vývoje v ČR je tak patrná adaptace obranné politiky a výstavby armády reálnému vývoji bezpečnostního prostředí, vývoji ve vojenství a podřízení zdrojovým možnostem státu. Jsou tak postiženy jak vnitřní, tak i vnější hlavní aspekty při hledání a implementaci racionálních přístupů k zajišťování obrany a bezpečnosti státu a k výstavbě armády. Vlastní naplňování cílů obranné politiky státu ve všech jejích dimenzích však nebylo vždy zcela bezproblémové. Období provázely některé závažné koncepční chyby, které vedly k realizaci neefektivních kroků obranné politiky státu, jež se odrazily ve výstavbě armády. Proto je rovněž porovnáván výchozí organizační a početní stav federální armády (před rokem 1993) s výsledky reorganizace a redukce počtů zbraní a početních sil, mimo jiné v rámci limitů *Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě* (S-KOS). S ohledem na dopady v oblasti dislokace je zmíněn také proces odsunu sovětských jednotek v letech 1990–1991. Zvláštní pozornost je věnována průběhu a výsledkům rozdělení federální armády na dvě samostatné armády k 1. lednu 1993. Chronologicky jsou vyjmenovány základní koncepční dokumenty, které se vztahovaly k reformě armády po roce 1989 a stručně jsou charakterizovány jejich cíle a dosažené výsledky.

■ *Redukce počtu zbraní v souvislosti s limity smlouvy o konvenčních zbraních v Evropě se dotkly i těchto 100mm kanonů. Šly do šrotu...*

Foto: Jiří Hokův

V textu jsou uvedena některá opatření, která směřovala k vytvoření nestranické armády, a nutné personální změny po Sametové revoluci 1989. Přiblížena je rovněž zhoršená sociální situace

[4] *Transformace resortu MO ČR* – usnesení vlády č. 1 194 ze dne 22. 10. 2007.

vojáků z povolání a hodnoceny jsou příčiny masivního odchodu mladších důstojníků z armády před a po vzniku AČR. Text se stručně věnuje situaci ve vojenském školství, nedostatkům v legislativní činnosti a poukazuje na pozitivní odraz přípravné fáze a členství ČR v NATO v personální a sociální oblasti. Závěrečná část je zaměřena na „zmražení" branného systému, které vycházelo ze všeobecné branné povinnosti a budování profesionální armády.

Tvůrčím aktivitám rezortu MO se věnoval obranný výzkum a vývoj s historií institucí i orgánů. Samostatnou pozornost by si zasloužilo rovněž vojenské školství jako součást profesní přípravy dřívějších i budoucích profesionálů v široké paletě oborů. Samostatně je vhodné upozornit na mezinárodní vojenskou spolupráci a začlenění ČR do NATO a EU. Přiblížení zapojování příslušníků a jednotek AČR do mezinárodních mírových operací umožňuje rozšířit představu o praktickém uznání vojenských schopností. Pozornost je věnována vojenské spolupráci ve visegrádském prostředí a dvoustranné vojenské spolupráci s členskými státy NATO. Část se zabývá začleňováním AČR do společných vojenských jednotek, kde kromě aliančního zapojení rovněž vyniká účast na různých projektech EU jako součásti Evropské bezpečnostní a obranné politiky.

Významná byla problematika ekonomického řízení rezortu MO. Uskutečnila se ekonomická transformace, došlo k negativnímu vývoji vojenských výdajů a změně přístupu k akviziční politice. Je nezbytné poukázat na složitost metodiky tvorby a skladby vojenského rozpočtu a vojenských výdajů. Takové charakteristiky poskytují mimo jiné přehled o vývoji objemu a struktury vojenských výdajů a upozorňují na některé nedostatky v jejím obsahu. Akviziční politika je orientována také na některé problémy v oblasti nákupů zbraní a vojenské techniky. S uvedenou problematikou souvisí příbuzná problematika obranného průmyslu. I když je publikace orientována na AČR, její existence je nemyslitelná bez této části hospodářství samostatné ČR, která se věnuje zbrojní výrobě a dodávkám pro armádu. Hodnoceny musí být důsledky privatizace a procesu rozsáhlé konverze obranného průmyslu z pohledu jeho dalšího ovlivňování obranné politiky a výsledky úsilí, které vedlo ke konsolidaci obranného průmyslu. Důležité jsou informace o kontrole obchodu se zbraněmi.

Zvláštní problematiku, která se promítala do činnosti AČR v uplynulých dvaceti letech, představuje ochrana životního prostředí. Odráží se v přijímaných opatřeních rezortu MO a jeho zapojení do mezinárodní spolupráce v této oblasti. Likvidace a odstraňování ekologických škod, které následovaly po odsunu sovětských jednotek z území ČR, znamenaly plnění do té doby nesledovaných úkolů.

Představitelé státu, prezident – vrchní velitel ozbrojených sil, předseda vlády, který je současně předsedou Bezpečnostní rady státu, ministr obrany, náčelník Generálního štábu, členové bezpečnostních výborů obou komor Parlamentu ČR a ti, kteří pro ně připravují rozhodující dokumenty, mají obrovskou odpovědnost za přijímání správných rozhodnutí o budoucí bezpečnosti a obraně. Tato rozhodnutí jsou strategická, mají tedy dlouhodobý význam a promítají se rovněž do přijímaných strategických dokumentů.

Problémy spojené se zajišťováním bezpečnosti a obrany státu nemají a nikdy neměly definitivní a jediné správné řešení. Patří mezi napadnutelné postupy státní správy, protože jde o veřejné finance. Oblast bezpečnosti a obrany státu je často hodnocena jako nezisková. Toto tvrzení však není zcela pravdivé. Jestliže se podíváme do historie, války byly vedeny právě proto, aby přinesly ekonomické výhody. Přístupy válčících stran byly v podstatě dvojí, pokaždé však přinesly zisky: vítěz obsadil území protivníka a zavedl vlastní správu dobytého území, nebo vítěz neobsadil dobytá území, dohodl se však na válečné kořisti a způsobu platby poražených států.

Udržování vojenských sil je v současné době cenou za mír, za mírový život, za zajištění mírového

■ *Armádní sklady byly v devadesátých letech plné zbraní, a nejen ručních. Politická reprezentace rezortu obrany hned od počátku řešila problém, jak s nimi naložit.*

Foto: archiv OKP

hospodářství, za zajištění neválečného osudu občanů na spravovaném území. V posledních letech po pádu bipolarity došlo k principiální změně v přístupu k budování ozbrojených sil. Bylo odstoupeno od plánování ve vztahu k nejvýznamnější hrozbě, což byl možný globální konflikt, a postupně byly hledány cesty k plánování na základě schopností sil pro řešení nových krizí ve velmi širokém spektru.

V předchozí větě není uvedeno nic víc a také nic méně než poukázání na systémovou změnu za uplynulých 20 let. Jestliže se chceme dívat na budoucí vývoj příštích 15 až 20 let, pak jde o stejný časový úsek, o období srovnatelné například s dobou životnosti současné nově zaváděné vojenské techniky nebo technologie. Schopnost dlouhodobě plánovat a současně dosahovat maximálních okamžitých výsledků, to je projev strategického myšlení, správného rozvržení cesty k zajištění bezpečnosti a obrany na území současného státu.

Ve prospěch optimalizace postupů se zapojila teoretická i další pracoviště a jednotlivci. Jsou zpracovávány strategické studie, shromažďovány a cíleně vyhodnocovány informace, vytvářena nová informační prostředí a některé návrhy budoucích vývojů jsou simulovány. Rozvíjena je rovněž teorie a praxe válečných her. Přehlížet není možné ani řadu filmově zpracovaných představ o budoucích bezpečnostních problémech, které mnohdy nemají daleko od reálných, vědecky podložených úvah. Rozvoj teorie a vzdělávání ke strategickému myšlení má jednu důležitou ideu: Proč se dopouštět chyb, které již vytvořili jiní, když máme možnost dopouštět se nových chyb, doposud neověřených, při víře ve správnost našeho konání.

■ *Jednou z forem zapojení armády do řešení nevojenských krizových událostí bylo její zapojení do letecké záchranné služby. Už v roce 1992 fungovala dvě její střediska v Plzni a Českých Budějovicích a k provozování se chystala další – v Liberci a slovenském Trenčíně.*

Foto: Jiří Hokův

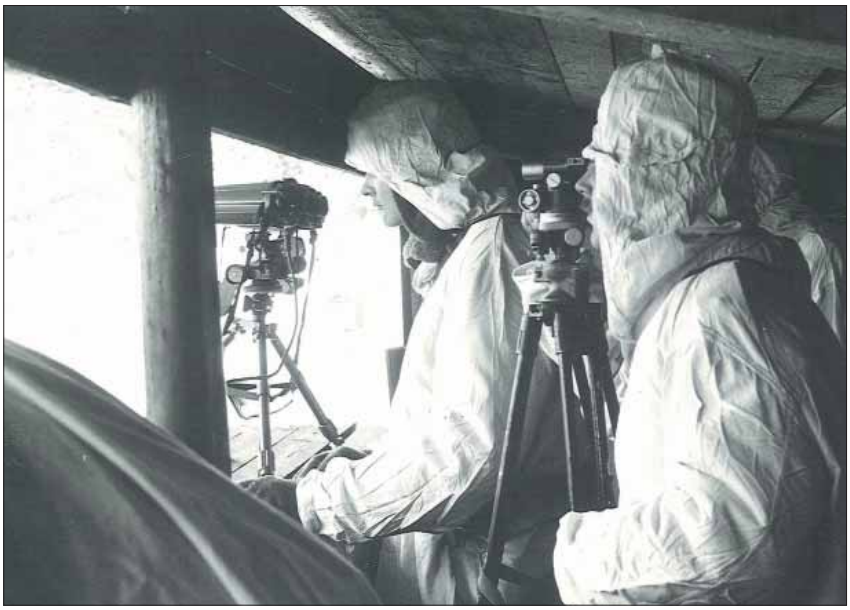

■ *Znalosti převáděné do praxe, to je smyslem výcviku ve vojenských prostorech. Snímek zachytil přípravu příslušníků dělostřeleckých jednotek.*

Foto: Vladimír Veselý

Rozpracování výhledů do budoucnosti je v současné době nemyslitelné jako úkol pro jednotlivce. Vždy jde o kolektivní práci a jsou známy dva typy týmů: aktivní a pasivní. Aktivní předvídá změny v bezpečnosti a obraně státu a včas navrhuje odpovídající opatření, pasivní jen dodatečně napravuje, co již vzniklo. Při zajišťování bezpečnosti a obrany státu by bylo vhodné, vzhledem k výši vyčleňovaných prostředků daňových poplatníků, aby tým byl aktivní.

Pro činnost takových týmů je nezbytné znát základní historické souvislosti, které popisují minulé strategické rozhodování. Ukazují na to, jak tehdejší představitelé hledali odpovědi na řešení vztahů mezi zájmy, možnostmi a potřebami. Přitom se ti, na nichž ležela tíže rozhodnutí o nastoupené cestě, nemohli izolovat od okolního prostředí. Byli ovlivňováni způsoby, které nevedly k ideálnímu stavu. Věděli, že ideální stav je nedosažitelný. Měli bychom respektovat, že rozhodování je subjektivním procesem a stejně jako v jiných historických obdobích, tak rovněž v uplynulých dvaceti letech reforem a transformací AČR tento rys subjektivity historie přinesla.

2 Etapa pokračování demokratizace a počátku integrace 1993–1994

Období demokratizace se projevilo jak v oblasti obranné politiky, tak v životě AČR. Demokratizační přeměny v celém systému zajišťování obrany státu začaly velmi brzy po událostech 17. listopadu 1989, ale problematické je stanovení přesného data ukončení období demokratizace. Je jistě možné souhlasit s tvrzením, že nenásilný rozpad ČSFR na dva samostatné demokratické státy, který byl provázen rozdělením armády na konci roku 1992, potvrdil existenci většiny atributů, jež charakterizují způsob řízení a demokratické kontroly armád ve vyspělých demokratických státech.

Je nutné si uvědomit, že veřejnost na konci roku 1989 ČSLA kriticky vnímala jako nástroj totalitního režimu. Reputace armády ve společnosti byla vzhledem k historickému vývoji na velmi nízké úrovni. Armáda za krátkou historii mladého československého státu po roce 1918 nebyla vlastně nikdy použita k obraně země před vnějším nepřítelem. Nestalo se tak ani v roce 1938 při obsazení pohraničí nacistickým Německem, ani při vstupu spojeneckých vojsk armád států Varšavské smlouvy v srpnu 1968. V obou historických okamžicích armáda nedostala pokyn pro použití vojenské síly při obraně národních zájmů. Příslušní státní a političtí představitelé rozhodující rozkazy nevydali. V roce 1969 byla armáda komunistickým režimem dokonce zneužita proti vlastním občanům: některé jednotky dostaly rozkaz k účasti na potlačování demonstrací u příležitosti prvního výročí vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území státu. Názory o zbytečnosti armády byly veřejně šířeny a zneužívány jak proti armádě, tak proti potřebě obrany národních zájmů ozbrojenými silami.

Obranná politika nově vytvářeného vedení státu se proto cíleně v období demokratizace, tedy v počátečním období po 17. listopadu 1989, zaměřila na depolitizaci ČSLA. Velice rychle, v průběhu několika dní, byl zrušen politický aparát v organizační struktuře armády. Zavedeny byly zásady civilního řízení a demokratické kontroly s využitím zkušeností z vyspělých demokratických států. Prvotním cílem se rovněž stalo odstranění symbolů raněných a cizinci pošlapaných národních zájmů. S velikým zájmem veřejnosti proto probíhalo vyjednávání a uskutečnění co možná nejrychlejšího odsunu sovětských vojsk rozmístěných na území ČSFR. V souladu se *Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě*[5] byla zahájena redukce početních stavů armády. Smlouva prospěla vzájemné kontrole početních stavů vojsk a vojenské techniky dříve proti sobě stojících armád bipolárně rozděleného světa.

Vojáci z 1. tankové divize se v létě 1992 chystají na cvičišti Loutka v boletickém výcvikové prostoru vjet se svým obrněncem pod vodu. Už v té době se však redukovaly počty techniky. Čas obrněné divize se naplňuje...

Foto: Jiří Hokův

[5] Smlouvu ze dne 19. 11. 1990 podepsalo ve Vídni 30 států, členské státy NATO i Varšavské smlouvy. Jejími signatáři byli Arménie, Ázerbájdžán, Belgie, Bělorusko, Bulharsko, ČR, Dánsko, Francie, Gruzie, Island, Itálie, Kanada, Kazachstán, Lucembursko, Maďarsko, Moldavsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Rusko, Řecko, Slovensko, Španělsko, Turecko, Ukrajina, USA a Velká Británie. Smlouva stanovila maximální počty výzbroje, termíny a podmínky pro jejich splnění. Byla pokračováním tzv. helsinského procesu a přinesla rovněž následné smlouvy procesu kontroly a snižování zbrojení.

V domácích podmínkách došlo k snížení počtu zbraňových systémů, omezení rozsahu obranné infrastruktury a změnil se rovněž charakter armády přijetím doktríny.

Formulování cílů obranné politiky v této revoluční době, plné změn politického, právního, bezpečnostního, hospodářského i morálního systému, bylo ovlivněno mezinárodní bezpečnostní situací. Změny neprobíhaly jen v československých podmínkách. O něco dříve se projevily v Polsku a velmi výrazný byl postup zpětného sjednocení Německa. Občanská neposlušnost turistů z bývalé Německé demokratické republiky (NDR), kteří po dovolených v letních měsících roku 1989 odmítli návrat do svých domovů a požadovali v mnohatisícových počtech na zastupitelstvích Spolkové republiky Německa zejména v Praze a Budapešti možnost odjet za svými příbuznými v „západním" Německu, vyústila 9. listopadu 1989 k bourání symbolu rozděleného Německa – berlínské zdi. Lámaly se výrazným způsobem staré zvyklosti, nastupovaly nové pohledy a obyvatelstvo začalo projevovat snahu o nápravu nepravostí a odhalování toho, v čem měla „totalitní demokracie" díry v porovnání s „možnou demokracií".

Principiální změnu, která ochromila bezpečnostní realitu světa v tehdejší době, představoval pád jeho bipolárního rozdělení. Šlo o paradigmatickou změnu, stejnou, jakou v oblasti fyziky představovala Einsteinova teorie relativity, jež způsobila změnu nazírání na svět prostřednictvím Newtonových zákonů. Důsledkem byl zánik konfrontace mezi bloky (východním a západním) a snížení pravděpodobnosti vzniku rozsáhlého konvenčního konfliktu v Evropě. Rozpad bývalého východního bloku (rozpuštění Varšavské smlouvy k 1. červenci 1991) a sovětského impéria (odstoupení prezidenta Svazu sovětských socialistických republik Michaila Gorbačova 25. prosince 1991 z funkce), spojený s ekonomickými problémy jednotlivých států, však uvolnil prostor pro vznik nových zdrojů nestability. Vznikající politická garnitura tak byla nucena řešit jak otázky spojené se zajištěním obrany a bezpečnosti země, tak i celou řadu problémů politického, ekonomického a sociálního charakteru.

Z pohledu zajišťování obrany státu byla bezprostředně po roce 1989 v politické úrovni zvažována celá řada alternativních přístupů. Diskutovalo se i o případné neutralitě státu. Mnohem větší důraz pak byl položen na hledání mezinárodních záruk pro budoucí zajištění obrany při zachování věrohodné vlastní úrovně vojenských schopností. Tento požadavek vycházel z omezených zdrojových možností země samostatně zajistit svou věrohodnou obranu. Po úspěšném ukončení odsunu sovětských vojsk z území ČSFR a zajištění jejich přejezdu z území bývalé NDR na konci června 1991 a ukončení existence Varšavské smlouvy, byl s definitivní platností vytvořen prostor pro samostatné hledání cest k zajišťování vlastní obrany státu. Jak zmínil tehdejší zástupce náměstka ministra obrany pro strategické řízení PhDr. Jaroslav Janda: „Nyní může být vyplněno vakuum existující v minulosti, kdy veškeré strategické vize a koncepce rozvoje armády nebyly zpracovávány v Praze, ale v Moskvě."[6]

■ *Červencové zasedání Politického poradního výboru Varšavské smlouvy v roce 1991 ukončilo činnost této organizace.*

Foto: archiv OKP

Zajišťování obrany se po celé období nezastavilo. Probíhal nástup mladých mužů do vojenské

[6] *Beseda u kulatého stolu na téma: Strategické řízení a řízení pomocí cílů*, A revue 1991, č. 7.

základní služby v pravidelných termínech i jejich výcvik při zkrácení délky výkonu základní služby. Tyto skutečnosti vyvolaly potřebu přehodnocení výcvikových a organizačních dokumentů na všech stupních armádní struktury a to v nepřetržitě měněných zadáních a úkolech, mnohdy spojených s politickými rozhodnutími. Tak se stalo, že již v roce 1990 byl vypracován první návrh dokumentu, který měl připravit přechod na profesionalizovanou armádu. Realizaci zabránil rozsáhlejší politický úkol, jímž bylo rozdělení ČSFR a její armády.

Nestabilní mezinárodní vývoj, prostředí, v němž bylo mnoho nečekaného, rychlého a neznámého, produkoval nesčetné množství otevřených a nezodpovězených otázek. Zde se koncentrovala hrozba možného zneužití situace a následného negativního vývoje. Charakteristickým rysem doby byla nová personální situace. Praxe přinesla řadu neznámých lidí do funkcí. Na odpovědných místech stanuli mnohdy noví a nezkušení lidé. Přesto s plnou odpovědností musela být připravována řešení a návrhy jak reagovat i na vznikající konflikty, které mohly ohrozit stabilitu a mír ve světě a zprostředkovaně i v našich domácích podmínkách. Dřívější komunikace armádních představitelů byla jednostranně orientována na využívání znalostí ruského jazyka, což bylo v nové situaci téměř nežádoucí a možná i přítěží. V krátké době bylo potřebné, abychom se uměli v jiných geografických oblastech možného nasazení domluvit především anglicky.

■ *Rozbité domy – výmluvné svědectví kruté války na Balkáně v 90. letech minulého století*

Foto: Jan Procházka

To se projevilo již v Kuvajtu. Mír byl ohrožen invazí Iráku do Kuvajtu na konci roku 1990. Sjednocený přístup mezinárodního společenství rozhodl ve prospěch řešení této situace. Již 16. ledna 1991 byla zahájena operace mnohonárodních koaličních sil s názvem Pouštní bouře. Bezpečnost v Evropě ohrožovala situace na Balkáně. K hodnocení stavu bezpečnostní situace vojenskými i civilními zpravodajskými službami se začalo přistupovat s velkým respektem, protože v roce 1992 tam propukla občanská válka. Její podoba ve formě etnického konfliktu v Bosně a Hercegovině, který byl při hledání příčin spojován s rozpadem bývalé Jugoslávie, se stala blízkou a vážnou ukázkou, že uvolněná demokracie může vážně ohrožovat bezpečnost člověka. Další vnímanou hrozbu představoval vývoj situace ve Svazu sovětských socialistických republik (SSSR). Vzhledem k předchozí pozici Sovětského svazu jako jedné ze dvou světových mocností a představitele východního bloku nebylo zřejmé, jak dopadnou snahy o uplatnění práva na samostatnou existenci až k úplnému odtržení jednotlivých svazových republik. Rozpad SSSR (v průběhu roku 1991), doprovázený vznikem nových místních zdrojů nestability a napětí zejména v oblasti Kavkazu, nemohl působit uklidňujícím dojmem.

Eskalující vývoj situace na různých místech ve světě přinesl vážné obavy z pohledu zajišťování obrany a bezpečnosti státu. Pro nové politické představitele to byly objektivní podklady pro podložení názoru, že vojenská obrana státu je potřebná a bude vyžadovat jak pozornost, tak finanční prostředky.

Mezi hlavní výzvy na vnitropolitické úrovni patřilo zajištění probíhajících politických přeměn (demokratické volby, změna ústavy, změny v orgánech státní moci), zahájení ekonomické transformace spojené s privatizací státních podniků a udržení sociální stability. Velkým úkolem bylo řešení otázek spojených s restrukturalizací a konverzí obranné průmyslové základny, která utrpěla velmi rychlým rozpadem jak zahraničního, tak i domácího trhu a celkovým radikálním útlumem poptávky po vojenské produkci. Obrana státu a její praktická realizace se musela rovněž vypořádat s rozdělením státu a jeho armády.

2.1 Dědictví studené války

Po roce 1989 bylo možné zcela oprávněně konstatovat, že v oblasti bezpečnosti a obrany země bylo nutné překonávat dědictví studené války.[7] Do roku 1989 vycházela koncepce zabezpečení obrany Československa z bipolárního rozdělení světa a z plné podřízenosti závazkům vyplývajícím z členství státu ve Varšavské smlouvě, tj. vojenskopolitickém svazku evropských socialistických zemí, v čele s tehdejším SSSR.[8] Podobně jako armády ostatních členských států Varšavské smlouvy byla rovněž ČSLA budována a organizována podle vzoru Sovětské armády. Její charakter a předpokládaný způsob použití odpovídal tehdejším politickým a vojenským ambicím Sovětského svazu. ČSLA tvořila součást prvního operačního sledu Varšavské smlouvy, což bylo dáno geografickou polohou a sousedstvím se Spolkovou republikou Německo. V souladu s poválečným uspořádáním byly na jejím území rozmístěny jak německé jednotky, tak zejména jednotky armády USA a některých dalších členských států NATO. Od roku 1968, kdy území našeho státu obsadily armády pěti států Varšavské smlouvy, byla „dočasně" na československém území umístěna Střední skupina sovětských vojsk v počtu 73 500 osob s příslušnou vojenskou technikou. V případě mobilizace a vytvoření tzv. Československého frontu se její jednotky měly stát součástí uvedeného frontu.

Předpokládaným úkolům a předurčení ČSLA pro válečné situace odpovídala i její organizační struktura a dislokace. K 31. prosinci 1989 organizační strukturu hlavních druhů vojsk tvořily: pozemní vojsko, letectvo, vojsko protivzdušné obrany státu a vojenská část Civilní obrany.

Území Československa bylo rozděleno do dvou teritoriálních vojenských okruhů:

- Západní vojenský okruh (ZVO), dislokovaný na území českých zemí a z části i na Slovensku, s velitelstvím v Táboře byl předurčen k vytvoření válečného frontu. Ve své podřízenosti měl přibližně 85 % pozemního vojska.
- Východní vojenský okruh (VVO) s velitelstvím v Trenčíně byl rozmístěn převážně na teritoriu Slovenska a představoval zbývajících 15 % počtů pozemního vojska. Na rozdíl od ZVO, který disponoval bojovými prvky armády, byly na teritoriu VVO umístěny zejména vojenské školy, opravárenská a další týlová zařízení.

Mírovou armádu představovaly útvary přímo podřízené Federálnímu ministerstvu národní obrany (FMNO), velitelství dvou uvedených vojenských okruhů se svými svazy (1. a 4. armáda), svazky, útvary a zařízeními, 10. letecká armáda, velitelství protivzdušné obrany státu, štáb Civilní obrany, speciální svazky a útvary, vojenské školy a další zařízení.

Hlavní bojovou sílu armády tvořilo 15 vševojskových divizí, 2 letecké divize, 2 divize protivzdušné obrany, 1 dělostřelecká divize, raketové a protiletadlové raketové svazky a útvary. Československá armáda k 31. prosinci 1989 provozovala 16 stálých letišť.

Z hlavních druhů bojové techniky bylo ve výzbroji ČSLA na 4 500 tanků, 4 900 bojových obrněných vozidel, 3 400 dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a výše a 687 letounů.

Celkový počet vojáků v činné službě dosahoval 210 000 osob. Z tohoto počtu bylo celkem 61 405 vojáků z povolání (41 715 generálů a důstojníků a 19 690 praporčíků) a 148 595 vojáků v základní službě. V armádě pracovalo okolo 80 000 občanských zaměstnanců.

2.2 Depolitizace armády

Ozbrojené síly státu by měly být v demokratické společnosti principiálně apolitické. Není přípustné, aby po demokratických volbách došlo k narušení rovnováhy sil ve společnosti prostřednictvím vlivu

[7] *Bílá kniha o obraně České republiky,* 1995, MO ČR – Impuls, Praha, 1995, s. 21–29.

[8] Vojenskopolitický svazek Varšavské smlouvy byl založen 14. května 1955, po začlenění SRN do Severoatlantické aliance. Jeho členy se staly Albánie, Bulharsko, Československo, Maďarsko, Německá demokratická republika, Polsko, Rumunsko a Svaz sovětských socialistických republik.

ozbrojených sil. Majetek ozbrojených sil vznikl z dlouhodobého výběru daní a jejich přerozdělením pro účely obrany celého státu. Je tedy nepřípustné, aby existovaly možnosti zneužití jak zbraní, tak i schopností ozbrojených sil jen pro vnitropolitické zájmy. Dědictvím předchozího politického systému byla skutečnost, že v armádě dokonce existoval politický aparát. Armáda je vytvořena z konkrétních lidí, zařazených do organizačních, zpravidla liniově štábních struktur, kteří uplatňují své profesní znalosti. Jedním ze základních požadavků na profesní připravenost je potlačení politických projevů jednotlivce na pracovišti. Vzdání se politických aktivit je základním požadavkem na vojenského profesionála z hlediska vytvoření alespoň formálních záruk pro jeho loajalitu s měnícím se politickým vedením státní moci. Z uvedené skutečnosti vyplýval naprosto zřejmý cíl depolitizovat armádu, který se rozpadl do více dílčích úkolů.

Naplnění tohoto cíle mělo urgentní povahu, protože existovaly reálné obavy nastupujících politických elit z možného zneužití armády proti demokratizačnímu procesu ve společnosti. Silným argumentem byl existující politický vliv komunistické strany v ČSLA a loajalita především vyššího důstojnického sboru a hodnostního sboru generálů ke komunistickému režimu. Členy KSČ bylo v této době až 82 % vojáků z povolání. Úspěch demokratické revoluce závisel do jisté míry i na tom, co udělá nejmocnější složka ozbrojených sil – armáda.[9]

Že nešlo o zcela plané úvahy, dokazuje rozkaz ministra obrany armádního generála Milana Václavíka vydaný 17. listopadu 1989 za účelem případného nasazení armády a Lidových milicí v operacích Vlna a Norbert. Velení armády vydalo prohlášení, v němž vyjádřilo odhodlání bránit komunistický režim a „výdobytky socialismu". Existující obavy z možného zneužití armády se naštěstí nikdy nenaplnily. Je pravděpodobné, že se tak stalo i díky rychlosti probíhajících změn a včasné obměně funkcionářů na nejvyšších stupních velení ministerstva obrany a armády. Radikálně smýšlejícího armádního generála Václavíka vystřídal již 3. prosince 1989 na postu ministra obrany umírněnější generálplukovník Miroslav Vacek. Náčelníkem Generálního štábu byl jmenován 19. prosince 1989 generálmajor Antonín Slimák.

Osobní autorita a rozvaha generála Vacka v roli ministra obrany napomohla vnímání nového stavu, že ČSLA dala najevo více než jen neutralitu vůči nastupující demokratické moci. Ministr Vacek projevil svoji loajalitu některými relativně rychlými a energickými opatřeními, a výrazně tak ovlivnil uskutečnění základních kroků k dosažení rychlé změny ve prospěch občansky silné kontroly armády. Depolitizaci armády zahájil již v prosinci 1989. Zrušil politický aparát a rozpustil Hlavní politickou správu. Vznikla Správa pro výchovu a kulturu, která byla koncem roku 1990 reorganizována a přejmenována na Správu pro sociální záležitosti. Na základě zákona č. 72/1990 Sb. ze dne 14. března 1990 byla v armádě zakázána činnost stranických organizací. Je objektivní sdělit, že praktická opatření předstihla zákon, neboť od začátku ledna 1990 se ve vojenských prostorách stranické aktivity nekonaly. Těmito opatřeními byly definitivně zrušeny vazby podřízenosti armády politickému vedení předlistopadového státu. Činnost rovněž ukončila Vojenská politická akademie v Bratislavě. Zahájeny byly prověrky postojů důstojníků vůči nově nastupující moci a propuštěni byli politicky nejvíce zkompromitovaní generálové a důstojníci. Současně z armády mohli odejít i ti, kteří nechtěli sloužit v nových společensko-politických podmínkách. Opatření byla přijímána na strategické úrovni rezortu obrany a armády, jejich uskutečnění probíhala ve velmi rychlém sledu jak na ministerstvu obrany, Generálním štábu a vojenských okruzích, tak na úrovni útvarů, jednotek a zařízení. Znamenala velký tlak na uskutečnění mnohdy základních změn při platnosti dřívějších zákonů a předpisů.

K posílení důvěry nové politické elity v důstojnický sbor přispělo mj. začlenění do jeho struktury asi tisícovky rehabilitovaných a reaktivovaných vojáků z povolání propuštěných z armády zejména po okupaci Československa v srpnu 1968 vojsky Varšavské smlouvy. Někteří z nich byli ustanoveni do významných funkcí. Karel Pezl byl v květnu 1991 jmenován náčelníkem Generálního štábu v hodnosti generálporučíka, Antonín Rašek se stal v lednu 1990 civilním náměstkem ministra obrany pro sociální a humanitární věci.

V polovině prosince 1989 se stala nejsilnější organizací, která ovlivnila činnost armády, Vojenská obroda spolu s vojenskou komisí Koordinačního centra Občanského fóra (KCOF). Sdružovala bývalé vojáky

[9] RAŠEK, A., *Nelehká přeměna armády a zrod bezpečnostní politiky*, in: Bezpečnostní politika ČR – výzvy a problémy, Sborník statí ke konferenci 15 let vývoje bezpečnostní politiky a armády v Československu a České republice, MO ČR – AVIS, Praha 2004.

■ *Náčelník Generálního štábu Československé armády generálporučík Karel Pezl, ministr obrany Luboš Dobrovský a jeho náměstek pro sociální a humanitární věci Antonín Rašek*

Foto: Jiří Chocholáč

z povolání a občanské zaměstnance propuštěné v souvislosti se srpnem 1968. Její vnitřní nesourodost, která zobrazovala rozsáhlé nově vznikající široké politické spektrum československé společnosti, však zabránila tomu, aby obsadila rozhodující místa na Ministerstvu národní obrany i Generálním štábu. Zčásti se tak sice stalo, ale vliv této organizace trval jen do rozpadu ČSFR. V souvislosti s eliminací tzv. osmašedesátníků z politického života byla později tato skupina vytlačována z armády na okraj.[10]

O postupném narůstání důvěry nových státních a politických představitelů ve velení armády svědčily některé další skutečnosti. Politicky i odborně citlivý úkol svěřený armádě, představovalo odzbrojení Lidových milicí. Prezident Havel ji rovněž požádal o pomoc při řešení problémů spojených s následnou trestnou činností amnestovaných vězňů na přelomu let 1989–1990 v důsledku příliš široce pojaté amnestie.[11] Praktická podpora různých stupňů velení armády nové demokratické politiky se projevovala rovněž důležitou odbornou účastí na přípravě dohody o odchodu sovětských jednotek z území ČSFR. Další významnou aktivitu představovala iniciativní příprava podkladů nezbytných pro jednání o odchodu vojsk při současném velmi odpovědném plnění úkolů, které vyplývaly z vídeňských dohod a S-KOS o snížení národních počtů armád a zbraňových systémů. Zásadní změny spojené s rozpadem bipolárního bezpečnostního systému ve světě vyvolaly potřebu nové dislokace armády rovnoměrně na celém teritoriu ČSFR. Byla to organizačně vysoce náročná činnost, v souladu s nově přijatou vojenskou doktrínou, která zachytila již změnu účelu armády.[12]

Etapa demokratizace armády přinesla proces zásadních politických i sociálních přeměn uvnitř armády, která vycházela z poraženého totalitního systému a přecházela k novému pluralitnímu systému. Byla to cesta ke komplexní změně ve funkcích armády, v organizaci a struktuře, v personální obměně a změněných vztazích, ve skutečných činnostech armády a jejich charakteru. Uskutečnění záviselo na demokratizaci obranné politiky, přineslo strategickou potřebu hledání nové koncepce obrany státu a rovněž rychlou redukci početních stavů armády. Důležitou změnou bylo rovněž prosazení postavení vojáka jako občana. Politické vedení státu usilovalo o přeměnu armády komunistického totalitního režimu na armádu demokratickou a o navázání na demokratické tradice meziválečného období.

2.3 Civilní řízení a demokratická kontrola

Depolitizace armády je nezbytnou součástí procesu její demokratizace, problém ale spočívá v tom, že armáda nesmí ztratit při rekonstrukci svůj smysl, být ozbrojenou organizací se specifikami řízení vojenského systému. Pro tehdejší podmínky bylo významné hledání obsahů pojmu „civilní řízení"

[10] RAŠEK, A., *Vytváření a realizace bezpečnostní politiky České republiky v devadesátých letech,* Vojenské rozhledy 1999, č. 2, s. 18– 19; RAŠEK, A., *Význam civilní kontroly armády (Její historie a budoucnost),* Vojenské rozhledy 2001, č. 4, s. 51; SZAYNA, T. S., STEINBERG, J. B., *Civil-Military Relations and National Security Thinking in Czechoslovakia – A Conference Report*, RAND, 1992, s. 16.

[11] RAŠEK, A., *Vytváření a realizace bezpečnostní politiky České republiky*, s. 19.

[12] DOBROVSKÝ, L., *Stručný nástin polistopadového vývoje zahraniční politiky a její vliv na formování politiky bezpečnostní, respektive obranné*, in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, s. 46–47.

a „demokratická kontrola" ozbrojených sil. Mnohdy byly slyšet názory, které mohly vést k bezbřehosti těchto pojmů a ke ztrátě požadovaných funkcí, jež musí armáda zabezpečit. Při hledání nových přístupů k řízení a kontrole armády se nacházela inspirace v tradicích z meziválečného období prvorepublikového Československa, které již byly dříve uvedeny, a v přístupech ověřených v ostatních demokratických zemích.[13]

Praktické úsilí bylo zaměřeno především na dosažení optimální úrovně provázanosti procesu civilního řízení s procesem velení. S tím souviselo i širší zapojení občanské společnosti do obranné a bezpečnostní problematiky, které v průběhu předchozího období komunistického politického systému v podstatě neexistovalo. Cílem úsilí bylo vytvořit soustavu institucí, formálních i neformálních politických mechanismů, procesů a konkrétních postupů, zejména na úrovni parlamentu, s nimiž by bylo zajištěno politické rozhodování o výstavbě a použití armády. Rovněž stanovování cílů a úkolů armádě, schvalování rámcových způsobů jejich dosahování a hodnocení jejich plnění mělo být pod kontrolou politických představitelů státu vzešlých z demokratických voleb. Armáda se tedy neměla stát nástrojem konkrétní společenské skupiny, nýbrž celé společnosti reprezentované legitimními politickými elitami.[14] Na druhé straně se předpokládalo poskytnout určitou profesní autonomii vojenským představitelům při realizaci politických rozhodnutí, tedy vyloučit přímé politické vměšování do vojensko-odborných záležitostí. Hledání optimální hranice mezi civilním řízením a odborným vojenským velením představuje trvale problematické prostředí nejen pro naše podmínky. Optimální model asi není. Vždy je výsledkem přijatelného kompromisního řešení, zpravidla formou využití parlamentní kontroly, které by mělo zamezit vojenskému zneužití moci.

Západní model demokratické kontroly armád uplatňovaný při postupech demokratizačního procesu v našich podmínkách, funguje na následujících principech:

- Jasné vymezení vztahů mezi armádou, společností a jejími nejvyššími politickými orgány v právním systému země způsobem slučitelným s demokratickým režimem, který podřizuje armádu a vojenské elity politické reprezentaci státu.
- Podřízení armády vládě práva.
- Primát společnosti při tvorbě politických rozhodnutí týkajících se armády uplatňovaný prostřednictvím nositelů suverenity občanů (prezident, parlament, vláda).
- Primát civilních osob při realizaci politických rozhodnutí vyjádřený civilním ministrem obrany.
- Participace vojáků na demokratickém procesu (při existenci některých restrikcí).
- Veřejný dohled nad armádou.

Tyto obecné principy vymezují vztahy mezi nejdůležitějšími aktéry v procesu demokratické kontroly ozbrojených sil, tedy armádou, ostatními ozbrojenými složkami společnosti, politickými institucemi státu, zájmovými skupinami jak spjatými svou existencí s armádou, tak i na armádě nezávislými, vojensko-průmyslovou základnou, analytickými centry zabývajícími se otázkami obrany a bezpečnosti, hromadnými sdělovacími prostředky, vojáky všech kategorií, a v neposlední řadě občany.

Konkrétní aplikace obecných principů a cílů západního modelu demokratické kontroly armády se liší stát od státu. Rozdíly mají souvislost s projevy určitých kulturních odlišností, které vycházejí z tradic, historického vývoje, způsobu vypracování zákonných norem a pravidel, jež upravují vztahy mezi nejdůležitějšími aktéry v tomto procesu.

Cílem pro zavedení západního modelu demokratické kontroly armády v podmínkách ČSFR bezprostředně po roce 1989 bylo:

- zajistit primát legitimní politické moci při tvorbě politiky země a zároveň profesní autonomii pro armádu;
- dosáhnout a udržet policku neutralitu armády;
- rozvíjet a použít vojenský potenciál v souladu s potřebami a zájmy státu;
- efektivně a transparentně využívat společností alokované zdroje;
- rozvíjet odpovídající civilně-vojenské vztahy.

---

[13] *Dějiny Vojenské akademie v Brně 1951–2001*, Ministerstvo obrany ČR, Praha, 2001, s. 236.

[14] KŘÍŽ, Z., *Civilní řízení a demokratická kontrola armády v České republice. Peripetie transformace vojensko-civilních vztahů po roce 1989,* Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno 2004.

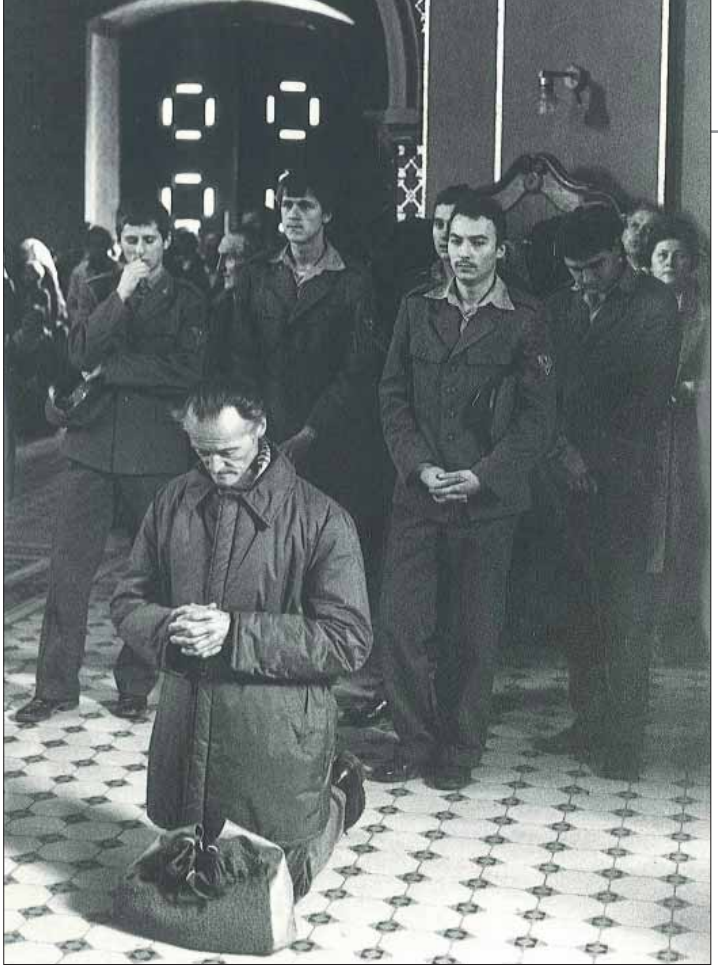

■ *Téměř třetina vojáků v základní službě na počátku devadesátých let minulého století uváděla, že jsou věřící. Depolitizace ozbrojených sil takovým příslušníkům umožnila svůj vztah k víře neskrývat. Zanedlouho se rozeběhla diskuse o zřízení duchovní služby v armádě.*
Foto: Dana Kyndrová

Krátce po zahájení demokratizačního procesu v armádě se projevovala snaha některých představitelů politických elit stanovovat úkoly pro armádu mimo vojenské struktury. Politici si byli do jisté míry vědomi i odpovědnosti za tvorbu a udržení stávajícího vojenského potenciálu a uvolnění odpovídajících zdrojů. Nepodařilo se však vytvořit dostatečně účinné zpětnovazební mechanismy na kontrolu účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti vynakládaných zdrojů. Po celé období demokratizačního procesu, ale i později, byla hledána hranice mezi politickým vlivem na armádu a odborným vojenským řízením a velením. Politické vedení státu nemělo v daném období potřebnou úroveň odborných znalostí pro oblast výstavby a použití armády, proto se při stanovování úkolů muselo opírat o odborná vojenská doporučení a návrhy.

Na druhé straně vzájemnému porozumění bránilo odborné zaměření armádních specialistů, kteří nebyli vždy schopni pochopit komplex souvislostí v souhrnném pojetí s celospolečenským rozvojem a se závazky státu ke spojencům. Politici museli zvažovat ve svém rozhodování nejen bezpečnostní, ale i zahraničně-politické, ekonomické a sociálně-kulturní souvislosti. Ministerstvo obrany a Generální štáb v této době nedostaly od vlády, parlamentu nebo prezidenta republiky, jako vrchního velitele ozbrojených sil, žádné jasné a srozumitelné pokyny, a obě instituce se tak musely spoléhat spíše samy na sebe.[15]

Důsledkem takového stavu byla určitá nespokojenost příslušníků rezortu obrany s politickými rozhodnutími, projevujícími se disproporcemi mezi stanovenými úkoly a zdroji, jež pro ně byly uvolněny. Často situace končila odchodem vojenského personálu. Snahou v etapě demokratizace nebylo vytvořit podmínky pro maximalizaci vojenského potenciálu země při minimalizaci zdrojů. Primárně politické úsilí směřovalo k tomu, aby armáda nebyla zneužita proti demokratizaci celé společnosti a aby se její masový charakter pokud možno co nejrychleji přizpůsobil novým potřebám a omezeným zdrojovým možnostem, a při tom bez zásadních sociálních otřesů. Tyto cíle se podařilo do jisté míry naplnit.

K dosažení větší účinnosti civilní a demokratické kontroly nad armádou zřídilo Federální shromáždění v prosinci 1990 funkci civilního generálního inspektora. Vzhledem k tomu, že se nepodařilo dosáhnout shody na jménu vhodného kandidáta, byla tato funkce později zrušena. Úsilí některých nově zvolených poslanců Federálního shromáždění věnované problematice civilní (občanské) kontroly armády mělo v té době spíše spontánní charakter, než aby šlo o zahájení promyšlené koncepce řízené politickým vedením země.

Z nejvyšších státních a politických představitelů projevoval o změny v armádě největší zájem prezident Václav Havel, který jako vrchní velitel ozbrojených sil stál také v čele první vlny personálních a strukturálních změn.[16] K prosazování civilního řízení a demokratické kontroly armády jmenoval v říjnu 1990 prvního civilního ministra obrany, jímž se stal jeho blízký přítel a disident Luboš Dobrovský, vykonávající v té době funkci náměstka ministra zahraničí.[17] Dobrovský se v nové funkci mj. angažoval

[15] DOBROVSKÝ, L., *Stručný nástin polistopadového vývoje zahraniční politiky,* s. 48, 50, 52.

[16] KHOL, R., *Old Strategic Thinking in the New Environment: Problems of Adapting the Security Policy of the Czech Republic*, NATO Defence College Monograph Series, Winter 2000, s. 23–24.

[17] Odvolání gen. Vacka předcházela intenzívní několikatýdenní kritika jeho osoby a armády obecně ze strany sdělovacích prostředků a parlamentu. Důvodem bylo zveřejnění některých informací o zapojení armády do příprav na vyhlášení mimořádných bezpečnostních opatření vedoucích k případnému potlačení listopadových událostí v roce 1989 silou. SZAYNA T. S., *The Military in a Postcommunist Czechoslovakia*, RAND, 1992, s. 26.

v diplomatických jednáních k již zmíněnému odsunu sovětských vojsk a k zrušení Varšavské smlouvy. Od svého ustavení usiloval nový ministr obrany o naplňování nové obranné politiky. V oblasti personální politiky preferoval odbornost, avšak jeho rozhodnutí ponechat některé zkušené předlistopadové vojenské představitele v jejich funkcích se stalo předmětem kritiky. Jako první prosazoval přeformování ministerstva obrany na civilní orgán, např. zrušením funkce náčelníka Generálního štábu současně jako náměstka ministra obrany a jeho jmenování vrchním velitelem armády. Podporoval také širší zapojení civilních odborníků do řídicích funkcí.[18]

Kromě parlamentního tlaku na urychlení personálních změn se však armáda ocitla, i přes jmenování civilního ministra obrany a zmíněnou angažovanost prezidenta, na okraji zájmu vedení státu preferujícího reformu ekonomiky. Tento postoj se nezměnil ani v souvislosti s narůstajícím napětím ve společnosti a v armádě v důsledku hrozícího rozdělení federativního státu. Několik měsíců před tím byl do funkce ministra obrany jmenován z čistě pragmatických důvodů opět voják – generálporučík v záloze Imrich Andrejčák, který krátce před jmenováním ukončil aktivní vojenskou službu a z funkce náměstka ministra obrany odešel do zálohy. Po rozdělení federace se stal prvním ministrem obrany Slovenské republiky.

Významným aspektem civilního řízení armády bylo vybudování odborné základny pro strategická rozhodování o obranné politice. Byl vytvořen samostatný úsek strategického řízení, vedeného náměstkem ministra obrany, zřízen Institut pro strategická studia FMO, Vojenský ústav sociálních výzkumů a došlo k obnovení názvu časopisu Vojenské rozhledy. Tyto instituce zahájily práce na strategických dokumentech zahrnujících především soustavu krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých cílů rezortu obrany a armády. Rozpracovávaly otázky profesionalizace armády, systémového vytvoření nového bezpečnostního systému státu na základě změny strategického prostředí a přechodu k politickému zadání: „Strategie obrany proti všem ze všech směrů." V roce 1993 a v následujících letech byla činnost těchto institucí postupně utlumována s výjimkou vydávání časopisu Vojenské rozhledy.

Praxe vyžadovala zjišťování stupně zvyšování míry přizpůsobení armády a společnosti k vytyčenému západnímu modelu demokratické kontroly. Proto byly vytvořeny potřebné legislativní podmínky pro vznik politicky neutrální armády.[19] Jedním z negativ uplatňovaných principů demokratického řízení představoval fakt, že funkci ministra obrany zastával voják.[20] V tomto období totiž nedisponovala nově vznikající politická elita osobnostmi s potřebnými teoretickými a ani praktickými zkušenostmi, které by byly zárukou efektivního řízení rezortu obrany a úspěšné realizace demokratizačního procesu v armádě. Definované politické zadání, vzniklé v euforickém analyzování vývoje bezpečnostního prostředí, postrádalo potřebnou erudici a dlouhodobější vizi, která by jednoznačně a dlouhodobě orientovala rozvoj armády.

Je nutné však zdůraznit, že představitelé vojenského velení zůstali vždy loajální k nové politické reprezentaci. Tento vztah byl dlouhodobě bezproblémový, a to i přes skutečnost, že převážná část vojenských elit, na rozdíl od rozhodujících vedoucích politických představitelů, byla spjata s předlistopadovým režimem. Schvalování tzv. branné legislativy, strategických a koncepčních dokumentů týkajících se rozvoje armády, realizačních plánů a zdrojově významných a strategických akvizičních projektů, vojenských rozpočtů a použití armády nebo její zapojení do mezinárodních operací, probíhalo vždy cestou vlády a parlamentu.

Dlouhodobým problémem vztahu mezi civilní tzv. politicko-vojenskou částí ministerstva obrany a jeho odbornou (vojenskou) částí byl průběh přípravy strategických a koncepčních dokumentů, a to zejména těch, které schvalovala vláda nebo ministr obrany. Vojenští představitelé volali po politickém zadání, po společenské objednávce, podle níž by orientovali budoucí rozvoj schopností armády.

Ve své podstatě se tak nestalo téměř v celém průběhu 90. let minulého století. Bylo to dáno malou pozorností, kterou politická reprezentace věnovala strategickému řízení obrany a armády. Vojenští představitelé se tak dostávali do slepých uliček vleklých a mnohdy nepromyšlených reorganizačních

[18] GREINER, F., RAŠEK, A., *K organizační výstavbě rezortu obrany a armády*, Vojenské rozhledy 1999, č. 4, s. 101.

[19] V současnosti platí následující podmínky pro povolání do služebního poměru – složení vojenské přísahy, vykonání základní nebo náhradní voj. služby, nečlenství v politických stranách, hnutích a odborových organizacích, trestní bezúhonnost a zdravotní způsobilost. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ze dne 14. září 1999 ve znění pozdějších předpisů.

[20] Armádní generál Ing. Miroslav VACEK 1989–1990.

změn. Ty sice vedly ke změně kvantitativních charakteristik armády (snížení stupňů velení a řízení, snížení počtů osob a omezení početního stavu zbraní, vojenské techniky a materiálu), ale jen ojediněle se projevily ve změně kvality celého systému (vnitřní procesy velení a řízení, plánování, akvizice, modernizace, výcvik a vzdělávání) a ve změně vnitřní kultury této organizace (způsoby komunikace, vedení lidí, sociální a životní podmínky vojáků a občanských zaměstnanců). Jak uvedl Jiří Síla k této problematice v roce 2004: „… zejména exekutiva vědomě ponechává řízení rozhodovacích procesů při přípravě strategických výstupů na vojácích. To způsobuje, že na MO není dostatečný počet skutečně civilních odborníků na problematiku strategického řízení obrany a výstavby ozbrojených sil, kteří by vnesli do práce MO moderní metody a styl strategického řízení, který je úspěšně uplatňován zejména v civilních komerčních organizacích. Místo nich přecházejí na funkce, které by měly být civilní, vojáci (nebo právě propouštění vojáci), kteří následně zastávají i většinu vedoucích řídicích funkcí (v roce 2004 nebyl na MO sekčním šéfem jediný skutečný civilní odborník).“[21]

2.4 Odsun sovětských vojsk

Pro nové polistopadové vedení státu se odsun sovětských jednotek stal jednou z hlavních mezinárodněpolitických výzev.[22] Realizace tohoto kroku byla také považována za nezbytný předpoklad k obnovení plné státní suverenity. Předehrou k němu se stal narůstající tlak ze strany nezávislých hnutí (např. Charty 77, Občanského fóra a dalších) a oficiální omluvy parlamentů a vlád pěti států (Bulharsko, Maďarsko, NDR, Polsko, SSSR), které se účastnily obsazení území Československa v roce 1968. Představitelé států se setkali 4. prosince roku 1989 v Moskvě a přijali prohlášení, že vstup jejich států na naše území znamenal vměšování do vnitřních záležitostí svrchovaného státu a musí být odsouzen. Tento protiprávní zásah přerušil demokratickou obnovu v Československu a měl dlouhodobě nepříznivé důsledky. Na tomto jednání byla zaznamenána výzva k dvoustranným jednáním mezi vládami SSSR a ČSSR o odchodu sovětských vojsk a o závazku, že tato vojska nebudou použita v době politických změn k zásahu uvnitř Československa.

■ *„Dočasná“ přítomnost sovětských vojsk na našem území po 24 letech skončila.*

Foto: Dana Kyndrová

K dosažení úspěchu mezivládních československo-sovětských jednání o úplném stažení sovětských jednotek v co nejkratším možném termínu bylo nutné především upřesnit správný postup k dosažení tohoto cíle. Sovětská strana

[21] SÍLA, J., *Civilní řízení a kontrola ozbrojených sil*, in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, s. 108–109.

[22] Podle dokladu generálmajora S. Naďoviče z října 1990 parlamentní komisi o stavu odchodu sovětských vojsk z území ČSFR bylo na československém území dislokováno v 75 posádkách (v České republice 59 posádek a ve Slovenské republice 16 posádek) celkem 73 500 sovětských vojáků s rodinnými příslušníky velitelského sboru. Vojenská technika zahrnovala 30 odpalovacích zařízení, 1 220 tanků, 2 505 bojových vozidel pěchoty a obrněných transportérů, 1 218 děl a minometů (ráže 100 mm a výše), 76 bojových letounů, 146 bojových vrtulníků, 251 prostředků protivzdušné obrany a 18 500 automobilů. PECKA, J., (Ed.), *Odsun sovětských vojsk z Československa 1989–1991 (Dokumenty)*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, 1996, s. 202.

zastávala názor vést jednání jako součást vídeňských rozhovorů o snížení ozbrojených sil v Evropě, což by však mohlo odsun výrazně oddálit. V následných bilaterálních schůzkách však převládl názor prosazovaný premiérem československé vlády Mariánem Čalfou a ministrem zahraničních věcí Jiřím Dienstbierem: vést jednání striktně na bilaterální úrovni. V jejich průběhu, zahájeném v polovině ledna 1990, prokázala československá strana velmi dobrou připravenost, která také pozitivně ovlivnila dosažený kompromisní výsledek tj. uskutečnit stahování v průběhu 18 měsíců. Jiří Dienstbier ve svých pamětech uvádí: „Požadovali jsme rychlou dohodu o odchodu vojsk, ale sovětská delegace to vázala na celé staré pletivo evropské bezpečnosti. My jsme tento ‚balík' odmítali. Zatímco Sověti vycházeli z toho, že existují dva vojenské bloky, jednají spolu o odzbrojení a jsou stále ještě základem bezpečnosti, my jsme vycházeli z toho, že éra bloků skončila, že Varšavská smlouva je dočasnou institucí, kterou chceme zrušit. Proto i úvahy o tom, zda bude v Československu nějaký cizí vojenský kontingent, či ne, jsou zbytečné. Když Aboimov (vedoucí sovětské delegace) chtěl demonstrativně opustit jednací místnost, Luboš Dobrovský řekl, ať teda jdou. My dohodu nepotřebujeme. Vojska jsou tu ilegálně a budeme žádat okamžitý odchod. Aboimov se vrátil ke stolu. Naše delegace poté navrhla rozhovory pouze přerušit a pokračovat ihned, jakmile sovětská delegace získá potřebný mandát k dokončení jednání."[23]

V rámci expertní skupiny pro přípravu jednání, jejímž vedením byl pověřen náměstek ministra zahraničí Evžen Vacek, se kromě právně-politické skupiny expertů zapojila do činnosti rovněž technicko-vojenská část delegace, vedená náměstkem ministra obrany generálporučíkem Rudolfem Ducháčkem. Jako velmi účinné se ukázalo důkladné zpracování technické dokumentace (propustnost železnic, rámcový harmonogram odchodu apod.) připravené na základě odhadů o stavech sovětských vojsk na československém území. Od 2. února 1990 byl generál Ducháček pověřen vedením Úřadu československého vládního zmocněnce pro odchod sovětských vojsk.[24]

Dne 26. února 1990 v Moskvě podepsali ministři zahraničních věcí Jiří Dienstbier a Eduard Ševarnadze za účasti nejvyšších představitelů obou zemí Václava Havla a Michaila Gorbačova *Dohodu mezi vládami ČSSR a SSSR o odchodu sovětských vojsk z Československa.* Součástí dohody byl harmonogram stahování rozdělený do tří etap. První etapa předpokládala ukončení do 31. května 1990, druhá do 31. prosince 1990 a třetí etapa do 30. června 1991. Harmonogram byl vcelku dodržen. V první etapě bylo odsunuto 26 000 vojáků, 350 kusů dělostřeleckých systémů, 10 letounů, 48 vrtulníků a další materiál. Ve druhé etapě šlo o 18 300 vojáků společně s technikou. V rámci třetí etapy opustili československé území zbývající vojáci s technikou. *Protokol o uskutečněném úplném odsunu sovětských vojsk* podepsali vládní zmocněnci obou zemí 25. června 1991.

Vedle již zmíněného Úřadu československého vládního zmocněnce pro odchod sovětských vojsk vytvořilo Federální ministerstvo obrany ještě Správu pro zabezpečení odchodu sovětských vojsk z území Československa, v čele s generálmajorem Svetozárem Naďovičem. Do činnosti této správy byli zařazeni rovněž pracovníci civilních rezortů. Její příslušníci průběžně řešili vzniklé škody a pohledávky, podíleli se na činnosti ekologické a ekonomické komise zmocněnce vlády ČSFR pro záležitosti odchodu sovětských vojsk a úzce spolupracovali s komisí Federálního shromáždění ČSFR pro dohled na odsun sovětských vojsk.[25]

Jak se uvádělo ve *Zprávě komise FS ČSFR pro dohled na odsun sovětských vojsk,* zpracované vedoucím komise tehdejším poslancem Michaelem Kocábem pro společné zasedání Federálního shromáždění, sovětská vojska se přepravovala zejména po železnici. Celkem bylo využito 825 vlaků o 20 265 železničních vozech a dalších 11 088 železničních vozů bylo přepraveno v dílčích transportech pravidelnými nákladními vlaky. K zabezpečení odchodu sovětských vojsk byla využívána pravidelná železniční doprava z Československa do Sovětského svazu. V rámci silniční dopravy bylo přesunuto ve 27 kolonách 1 709 vozidel. Letecká přeprava zahrnovala 15 přeletů organizovaných útvary letectva i přepravu osob, převážně rodinných příslušníků velení sovětských vojsk.[26]

---

[23] Dostupné na <http://jiri.dienstbier.cz/cz/komentare/domaci/dvacet-let-smlouvy-o-odchodu-vojsk/>.

[24] ŠEDIVÝ, J., *Odchod sovětských vojsk z Československa*, Mezinárodní vztahy 1993, č. 3, s. 43–44.

[25] PECKA, J., (ed.), *Odsun sovětských vojsk z Československa*, s. 258.

[26] KOCÁB, M., *K ukončení odchodu sovětských vojsk z území ČSFR (Zpráva komise FS ČSFR pro dohled na odsun sovětských vojsk)*, Mezinárodní vztahy 1992, č. 1, s. 6.

2.5 Redukce armády

Jestliže přistupujeme k problematice redukce armády, je tím míněno snižování početních stavů osob, vojenské techniky a používaných technologií jako určité měřítko skutečných schopností vést ozbrojený konflikt. V našich podmínkách byl velmi vážně respektován mezinárodní rozměr redukce armády, který byl vlastně nastartován v helsinském procesu, jehož první setkání vrcholových představitelů evropských států, USA a Kanady se uskutečnilo již v roce 1975.

Po podpisu *Závěrečného aktu jednání o početních stavech osob v ozbrojených silách v Evropě* v prosinci 1989 se tento dokument stal součástí *Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě* a vstoupil v platnost společně s ní 17. července 1992. Samotná smlouva S-KOS byla podepsána na pařížském summitu Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (KBSE) 19. listopadu 1990. Za ČSFR ji podepsal prezident Václav Havel. Smlouvu ratifikovalo 19. července 1991 Federální shromáždění ČSFR. Cílem této smlouvy je zmenšit hrozbu vojenské konfrontace a nenadálého vojenského útoku v Evropě cestou podstatného snížení počtů konvenčních zbraní, pravidelné výměny podrobných informací o výzbroji a rozmístění bojových jednotek a zavedením důsledného kontrolního režimu k ověření dodržování závazků. V politickém slovníku tehdejší doby se prosazoval nový pojem – obranná dostatečnost. Smluvními stranami jsou všechny státy NATO a bývalé státy Varšavské smlouvy, včetně nástupnických států SSSR a ČSFR, to je celkem 30 států. S-KOS zavazuje účastnické státy nepřekročit stanovené maximální počty v pěti kategoriích konvenčních zbraní od Atlantiku po Ural.

■ *Pojem obranná dostatečnost se v rámci smluv o snižování konvenčních zbraní projevil i u bojových letounů. Během tří let od vzniku Armády České republiky byl jejich počet redukován z 227 na 187 kusů.*

Foto: Milan Knaibl

Při přípravě smlouvy během diplomatických jednání před jejím uzavřením byly po vzájemné dohodě stanoveny maximální národní úrovně jednotlivých států. Byly přitom respektovány národní zájmy, které se promítly do uspokojení oprávněných nároků na vojenskou bezpečnost, a přitom došlo k podstatnému snížení počtů souhrnné konvenční výzbroje v Evropě. Většina smluvních stran v době vstupu S-KOS v platnost překračovala maximální národní úrovně. Smluvní strany se zavázaly dosáhnout snížených stavů do 40 měsíců, tj. do listopadu 1995. V průběhu tohoto období bylo v Evropě předepsaným způsobem zničeno v monitorovaném procesu více než 58 000 kusů zbraní a bojové techniky. Došlo k takovému snížení početních stavů lidí i zbraní, že se výrazně omezily možnosti vzájemného neočekávaného napadení účastnických států. Do hodnocení bezpečnostní situace se od těchto dob uvádí, že konflikt velkého rozsahu v blízké době nehrozí.

Významným opatřením S-KOS je pravidelná každoroční výměna podrobných informací o podřízenosti, organizační struktuře, výzbroji a skutečném rozmístění pozemních a vzdušných sil účastnických států, včetně otevřených názvů, výzbroje a zeměpisných souřadnic konkrétních vojenských útvarů až do stupně samostatného praporu a letky. Tyto souhrnné roční informace se průběžně při každé změně aktualizují.

ČR pravidelně předává uvedené informace všem účastnickým státům a stejné informace od všech států dostává, což udržuje transparentnost a důvěru v Evropě. Předávané informace podléhají kontrole jinými státy. Každý kus bojové techniky a výzbroje, která je likvidována, podléhá kontrole mezinárodních inspekčních týmů před zahájením a po ukončení likvidace. Každý útvar, zařízení nebo sklad, kde se nacházejí zbraně omezované S-KOS, může být objektem kontroly. Každý stát má právo provést na území jiného státu inspekci za účelem ověření úplnosti a pravdivosti předávaných informací. Inspekční tým je zpravidla mnohonárodní. Jeho právem je vstoupit na území prověřovaného státu již po 36 hodinách od předání žádosti o inspekci diplomatickými postupy nebo komunikační sítí OBSE. Teprve v místě vstupu inspektoři určí objekt kontroly, u kterého musí být do 6 hodin zahájena inspekce. Inspekční tým dostane od velitele kontrolovaného objektu předepsané informace, zejména skutečné počty a aktuální umístění techniky, která podléhá kontrole. Průběh inspekce zahrnuje právo vstoupit do všech budov, hangárů a úkrytů, jejichž dveře jsou široké 2 m a více. Za určitých podmínek má právo provést inspekci ze vzduchu za použití vrtulníku. Inspekce může trvat až 48 hodin. Tyto kontroly na místě umožňují věrohodně posoudit situaci, stav a možnosti ozbrojených sil a zároveň přispívají k posilování vzájemné důvěry a bezpečnosti.

■ *Renovovaný letoun An-26, kterým se od října 1994 mohly provádět pozorovací lety České republiky v rámci plnění Smlouvy o otevřeném nebi.*

Foto: Oldřich Jeřábek

Účastnické státy S-KOS od roku 1990 budovaly národní verifikační střediska. ČR založila Úřad pro kontrolu odzbrojení,[27] v němž byli soustředěni vybraní vojáci a občanští zaměstnanci AČR s dobrými jazykovými znalostmi. Čeští inspektoři získali uznání za své odborné znalosti, diplomatické jednání i profesionální výkony v celé Evropě.

U příležitosti podpisu S-KOS předložila ČSFR následující seznam počtů hlavních druhů výzbroje a vojenské techniky:

- 3 315 bojových tanků,
- 4 593 bojových obrněných vozidel,
- 3 485 dělostřeleckých systémů,
- 446 bojových letounů a
- 56 bojových vrtulníků.

Podle S-KOS byl pro ČSFR stanoven limit pro početní stav armády na 140 000 osob a následující maximální počty uvedených hlavních druhů výzbroje a techniky:

- 1 435 bojových tanků,
- 2 050 bojových obrněných vozidel,
- 1 150 dělostřeleckých systémů,
- 345 bojových letounů,
- 75 bojových vrtulníků.

Nadpočetná technika podléhající stanoveným limitům byla k 1. lednu 1992 soustředěna na osmi shromažďovacích místech k plánované likvidaci:

- 1 880 bojových tanků,

[27] Informace odboru kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit MO ČR.

- 2 453 bojových obrněných vozidel,[28]
- 2 335 dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a výše,
- 101 bojových letounů.

Realizace závazků vyplývajících z S-KOS byla ovlivněna dělením armády při rozpadu státu. V souladu s dohodou mezi vládou ČR a vládou Slovenské republiky z 12. ledna 1993 byl stanoven limit pro ČR, zahrnující kromě AČR i jiné ozbrojené složky státní moci, celkem 93 333 osob.[29] Dne 5. února 1993 bylo na zasedání mimořádné konference účastnických států schváleno nástupnictví České republiky a Slovenské republiky jako samostatných smluvních stran. Smlouva vstoupila v platnost 17. července 1992. Na mimořádné konferenci účastnických států v Istanbulu 17. listopadu 1999 byl přijat adaptovaný text S-KOS, v němž byly provedeny úpravy odstraňující blokovou architekturu a byly zdokonaleny nástroje kontroly a výměny informací.

Údaje předané ČR v rámci S-KOS k 1. březnu 1993 uváděly jako celkový tabulkový mírový počet vojáků v činné službě 117 838 osob. Z toho:

- 6 910 osob v orgánech velení a zabezpečovacích útvarech,
- 40 101 osob v pozemních silách,
- 14 060 osob ve vojenském letectvu a letectvu protivzdušné obrany (PVO),
- 21 082 osob ve vojsku PVO (mimo leteckých útvarů PVO),
- 23 285 osob v útvarech a zařízeních s centrální podřízeností (spojovací, výzkumné, stavební aj.),
- 12 400 osob tzv. jiného vojenského personálu (např. vojáci působící v železničním vojsku a v civilní ochraně).[30]

Na základě závazků vyplývajících z S-KOS byly po rozdělení ČSFR zvláštní smlouvou rozděleny rovněž povolené národní úrovně zbraňových systémů v poměru 2 : 1. Na ČR tak připadlo:

- 957 bojových tanků,
- 1 367 bojových obrněných vozidel,
- 767 dělostřeleckých systémů,
- 230 bojových letounů,
- 50 bojových vrtulníků.

Od vstupu S-KOS v platnost zničila Armáda ČR do 16. listopadu 1995 následující počty smlouvou omezované techniky:

- 1 179 bojových tanků,
- 1 470 bojových obrněných vozidel,

Na Českou republiku po rozdělení ČSFR připadlo na základě závazků vyplývajících ze Smlouvy o konvenčních zbraních v Evropě 957 bojových tanků, přičemž jich republika k 1. 3. 1993 měla 1 617. Začalo jejich rušení...

Foto: archiv OKP

[28] Podle sdělení téhož odboru MO došlo k rozdílu 90 kusů BOV zřejmě tím, že v počtu 4 593 bojových obrněných vozidel byla omylem zahrnuta technika nepodléhající limitům S-KOS (OT-65 RL a OT-65) a OT-64 umístěné mimo aplikační zónu S-KOS, konkrétně u českého praporu působícího v UNPROFOR.

[29] Informace odboru kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit MO ČR.

[30] Tamtéž.

■ *Všechna vojenská technika, o niž už česká armáda nestála, nekončila ve šrotu. Někteří nadšenci založili vojenská technická muzea, jiní využili sílu obrněných kolosů k práci. A další třeba k obchodu...*
Foto: Jiří Hokův

- ❑ 1 498 dělostřeleckých systémů,
- ❑ 64 bojových letounů.

Stalo se tak v souladu se závazkem účastnických států S-KOS zničit do 40 měsíců od jejího vstupu v platnost přebývající techniku podrobně předepsanými způsoby a pod kontrolou mezinárodních inspekčních týmů.

2.6 Redislokace a reorganizace armády

Velmi krátce po Sametové revoluci se začaly uskutečňovat změny a rozvíjet politické debaty o způsobech zajištění obrany státu a o dalším osudu armády. Prvním dokumentem, který se pokusil odpovědět na tyto otázky, byla *Koncepce výstavby Československé armády do konce roku 1993* schválená vládou v listopadu 1990.[31] Jejími základními principy se stala 3R – redislokace, reorganizace a redukce armády. Další rozvoj a činnost armády ovlivnilo přijetí zákona ke zkrácení vojenské základní služby z 24 na 18 měsíců. Bylo to politické opatření, které odráželo tehdejší přání obyvatelstva. Je nezbytné podotknout, že výkon vojenské základní služby sice byl prohlašován za čestnou občanskou povinnost, ale z pohledu omezování osobní svobody, ubytovacích podmínek a vnitřních vztahů byl velmi blízký výkonu trestu ve vězení. To se mnohdy netýkalo jen vojáků v základní službě, ale i vojáků z povolání.

Hlavním účelem redislokace bylo dosáhnout rovnoměrnějšího rozmístění vojsk po celém území státu tak, aby bylo možné v případě potřeby vytvořit obranné uskupení, které by čelilo napadení republiky z jakéhokoli směru. Současně šlo i o zásadní změny v rozmístění letectva na menším počtu letišť, které by odpovídalo požadovaným životním a ekologickým hlediskům. Rozhodující dislokační změny se měly uskutečnit ve vazbě na odsun sovětských vojsk z území ČSFR do konce roku 1992.

Reorganizace armády vycházela z nutnosti přebudovat tehdejší organizační strukturu ozbrojených sil tak, aby splňovala požadavky efektivní obrany. Změny se uskutečňovaly na základě rozkazů k reorganizaci a redislokaci, které téměř pravidelně v půlročních obdobích posunovaly skutečná rozhodnutí do praxe. Podstatným rysem těchto změn bylo např. kromě snížení počtů výzbroje rovněž vytvoření integrované protivzdušné obrany státu, zjednodušení systému polního velení a nové koncipování teritoriálních ozbrojených sil. Současně bylo nutné vytvořit jiný a účinný systém řízení obrany státu a velení ozbrojeným silám. ČSFR se začala vžívat do situace národní odpovědnosti za tvorbu strategie, stala se po dlouhých letech nositelem úrovně strategického rozhodování o zajišťování obrany státu s vědomím, že tuto činnost za ni nikdo nevykoná, jak tomu bývalo v době Varšavské smlouvy.

V roce 1991 bylo zrušeno 9 motostřeleckých a 5 tankových pluků a reorganizovány vševojskové divize. V nové struktuře byly vytvořeny 4 mechanizované, 3 tankové, 1 motorizovaná a 1 pěší divize. Zbývajících 6 divizí zůstalo v původní struktuře. Byl zrušen armádní a frontový komplet druhů vojsk.

[31] *Bílá kniha o obraně České republiky,* 1995, s. 22–23.

Západní vojenský okruh a Východní vojenský okruh nahradila Vojenská velitelství Západ a Východ. V letectvu a protivzdušné obraně byly zrušeny 2 stíhací letecké pluky a vytvořen integrovaný systém protivzdušné obrany na území ČSFR s novou divizí protivzdušné obrany na území Slovenska.

V roce 1992 byla ukončena reorganizace zbývajících šesti válečně rozvinovaných vševojskových divizí, z nichž byly vytvořeny 3 motorizované a 3 pěší divize. Vzniklo 5 pěších brigád a 11 pěších pluků územní obrany. Vytvořeny byly nové Vojenské velitelství Střed se sídlem v Olomouci a u všech tří vojenských velitelství samostatné plnohodnotné komplety druhů vojsk a služeb. Letecký provoz se soustředil z dosavadních 16 na 12 stálých letišť. Na základě úkolů vyplývajících z *Programového prohlášení vlády ČSFR* z července 1992[32] se urychlil proces transformace armády, především z hlediska změn uskutečněných při její reorganizaci a skutečném rozmístění vojsk. Programové prohlášení vlády zahrnovalo rovněž závazek důsledného naplňování obranné vojenské doktríny a přebudování organizační struktury ozbrojených sil, vytváření předpokladů pro dokončení zásadních změn v dislokaci vojsk a ke zkrácení délky výkonu vojenské základní služby. Na základě vývoje vnitropolitické situace byla poslední vládou ČSFR od léta 1992 současně připravována opatření k rozdělení federace a ČsA.

Redukce armády, snižování početních stavů a výzbroje probíhala nejen v souladu s realizací koncepce její výstavby, ale současně i jako smluvní závazek vyplývající z S-KOS. Původní početní stav vojáků v činné službě (tabulkové počty, v nichž byli zahrnuti vojáci z povolání a vojáci v základní službě), který činil v roce 1989 přibližně 210 000 osob, se tak koncem roku 1992 snížil na tabulkový počet 159 152 osob pro mírové stavy.[33]

Výrazné změny se promítly rovněž do jedné ze základních činností vojenské služby, tj. do přípravy vojsk. Dlouhodobě patřil k jejím základním principům koaliční systém přípravy, který vyplýval

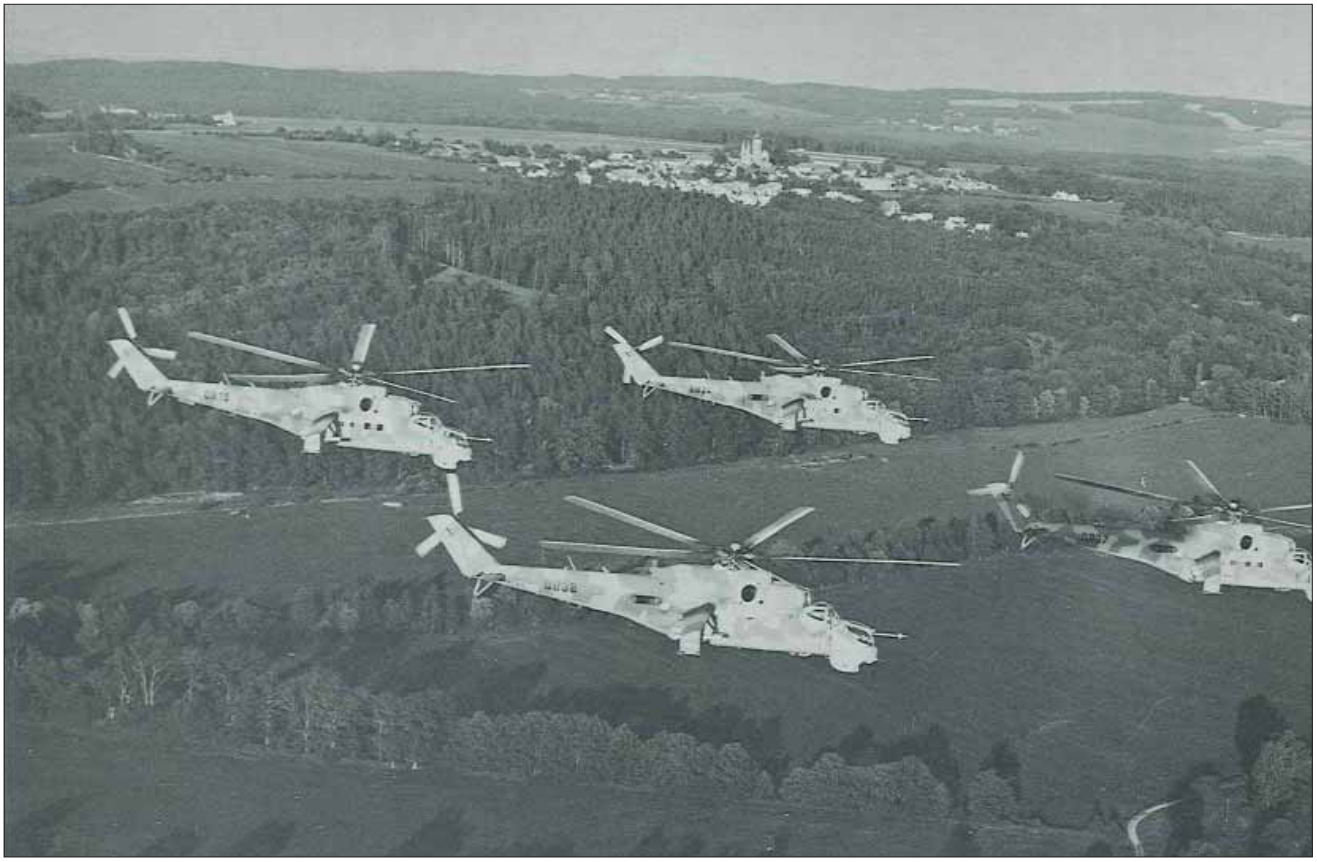

■ *Snižování počtů bojových vrtulníků se české armády nedotklo, neboť jí mezinárodní smlouva umožňovala vlastnit 50 kusů těchto strojů. Ovšem reorganizace se letectva dotkla zejména tím, že armáda opouštěla vojenská letiště. Jen v roce 1992 to byly čtyři základny.*
Foto: Jiří Svoboda

[32] *Programové prohlášení vlády České a Slovenské Federativní Republiky* ze dne 16. 7. 1992, Československá zahraniční politika, Dokumenty 1992, č. 7, s. 544–545.

[33] Informace odboru kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit MO ČR.

z předpokládaného použití armády v sestavě Varšavské smlouvy. Uskutečnil se přechod na přípravu, která zabezpečovala novou politicky vyžádanou schopnost armády samostatně bránit ČSFR proti nepřátelům ze všech směrů. V praxi to ale rovněž znamenalo, že se ustoupilo od rozsáhlých a nákladných kontrol připravenosti formou divizních a plukovních taktických cvičení. Základem přípravy vojsk se stala příprava jednotlivce, kontrola stavu jeho schopností a dovedností a slaďování činnosti jednotek do stupně prapor.

2.7 Přijetí obranné doktríny

Příprava vojenské doktríny byla nastartována helsinským procesem, který chtěl posunout oblast posilování důvěry mezi východními a západními státy Evropy do oblasti vojenské. V osmdesátých letech minulého století bylo na mezinárodních jednáních dohodnuto, že se jednotlivé státy budou projevovat vlastní vojenskou doktrínou, která bude obsahovat vyjádření přístupu k bojovému a vojenskému řešení vzájemných sporů. Formuluje pravidla, podle nichž chtějí vést vojenské činnosti v případě konfliktů. V těchto přístupech mělo být veřejně sděleno, zda předpokládají dodržování mezinárodního práva válečného a humanitárních zásad. V předrevolučním Československu byla přípravě vojenské doktríny věnována odpovídající pozornost. Vědecká fronta armády v letech 1988–1989 vypracovala podkladové studie a upřesnila, co by v doktríně mělo být obsaženo. Díky tomu byla odborná vojenská veřejnost v době revolučních změn připravena na zpracování takového dokumentu, který by měl mít schopnost vyjádřit to základní, co by měla doktrína obsahovat. *Vojenská doktrína ČSFR* byla vyhlášena Federálním shromážděním 20. března 1991. Podle ní bylo hlavním úkolem Československé armády v případě napadení odrazit pozemní i vzdušný útok nespecifikovaného agresora z jakéhokoli směru a na jakoukoli část území ČSFR. Doktrína jasně vyjádřila, že není útočnou, ale obrannou proklamací o záměrech použití národních ozbrojených sil. Respektovala princip rozumné obranné dostatečnosti spočívající na takové výstavbě vojenských kapacit, které jsou pro obranu státu pouze nezbytně nutné. Vyjadřovala rovněž závazek, že je ČSFR připravena poskytnout své ozbrojené síly k plnění úkolů v rámci mírových sil OSN a rovněž k likvidaci následků ekologických a jiných živelních katastrof.

Vojenská doktrína ČSFR mimo jiné vyjádřila i závazek, že je republika připravena poskytnout své ozbrojené síly k likvidaci následků ekologických a živelních katastrof.
Foto: archiv OKP

Přijetím *Vojenské doktríny ČSFR* se otevřela cesta k realizaci zásadní přestavby ozbrojených sil, které budou, na rozdíl od tehdejšího stavu, nezpochybnitelně výlučně obranného charakteru.

2.8 Rozdělení ČSFR a její armády

Vztahy mezi Čechy a Slováky na úrovni politického vedení státu poprvé naznačily nezbytnost budoucího zásadního řešení již krátce po listopadu 1989. Vývoj česko-slovenských vztahů se ve federálním parlamentu vyhrotil do charakteristického nedorozumění politických představitelů, jež se projevilo na úrovni přijímaných ústavních zákonů v roce 1990 „bojem o pomlčku“. Situace při této „válce“ snížila vzájemné sympatie politických představitelů, porozumění neprospěly ani oboustranně jízlivé a odborně nepodložené diskuse o tom, která strana na tu druhou více doplácí. Neexistovala jediná významnější skutečně federální politická strana. V roce 1991 slovenští poslanci Federálního shromáždění odmítli přijmout federální ústavu, a tak se posílily nálady, které byly více proticentralistické než protičeské. Na Slovensku byly navíc umocňované potížemi souvisejícími s ekonomickou transformací a především s propadem obranného průmyslu, což se v hospodářských podmínkách Slovenska projevilo drtivě. Výsledkem stavu byla výrazná podpora požadavku na samostatnost a suverenitu Slovenska.

■ *Kolona tanků na své poslední cestě ze Strašic k nakládací rampě v Holoubkově. Cílová stanice Levice, Slovensko.*

Foto: Jiří Hokův

Mezi federální kompetence vedle obrany patřila rovněž problematika zahraničních vztahů, která přinesla nestandardní model. Použití ozbrojených sil je předpokládáno v mezinárodním prostředí, proto je relevantní zájem o tuto oblast vládnutí. Ve federálním uspořádání v roce 1990 samostatná vláda České republiky neměla ve struktuře prvek, který zřídila vláda Slovenské republiky, totiž Ministerstvo mezinárodních vztahů. V souvislosti s tímto vývojem došlo k náznaku vyrovnání až po červnových volbách v roce 1992. Tyto volby přinesly vítězství Občanské demokratické strany a Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS). Ministrem zahraničních věcí v nové federální vládě byl jmenován člen HZDS Jozef Moravčík, který v této funkci nahradil Jiřího Dienstbiera. Volby znamenaly odchod velké části představitelů bývalého disentu z vedoucích míst na politické scéně. Předzvěstí rozdělení ČSFR se na poli mezinárodní politiky stal vznik Ministerstva mezinárodních vztahů České republiky v čele s Josefem Zieleniecem, na Slovensku obdobnou funkci zastával Milan Kňažko. Napětí vzbuzovala i asymetrie mnoha institucí – například na území České republiky působila Československá televize, ale na Slovensku vznikla Slovenská televize, souběžně se objevovaly tendence ke zřízení Slovenské armády, Slovenské policie i Slovenské národní banky. Politické rozhodnutí o rozdělení ČSFR na dva samostatné státy bylo přijato 8. června 1992 ve vile Tugendhat v Brně, kde bylo vedeno první kolo koaličních rozhovorů vítězů voleb mezi předsedou vlády České republiky Václavem Klausem a předsedou vlády Slovenské republiky Vladimírem Mečiarem. Výsledkem rozhovorů se stala dohoda o rozdělení ČSFR.

Doba politiky ústupků z české strany a částečné smířlivosti ze slovenské strany se v roce 1992 chýlila ke konci. Potvrdilo se to 17. července 1992, kdy Slovenská národní rada přijala *Deklaraci o svrchovanosti Slovenské republiky*. Na dokument, který sice respektoval tehdejší státoprávní uspořádání, ale byl „výrazem politické vůle", zareagoval tehdejší prezident Václav Havel tím, že 20. července odstoupil ze své funkce a byl tak posledním společným prezidentem. Po jeho rezignaci, vzhledem k politické nevůli zvolit novou federální hlavu státu, vykonávalo jeho pravomoci kolektivně předsednictvo Federálního shromáždění a premiér vlády ČSFR Jan Stráský. Dohoda o rozdělení Československa byla podepsána opět ve vile Tugendhat 26. srpna 1992. Tam se ještě o rok později jednalo o dělení federálního majetku.

Přijaté rozhodnutí znamenalo cestu k brzkému zrušení posledního federálního ministerstva – ministerstva obrany a vytvoření nových ministerstev obrany ve vládách České a Slovenské republiky a zejména fyzické rozdělení společné „federální" armády.

Rozdělení armády ČSFR[34] vycházelo z ústavního zákona č. 541/1992 Sb., o dělení majetku České a Slovenské Federativní Republiky a jeho přechodu na Českou republiku a Slovenskou republiku, a ústavního zákona č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky.

Principy a zásady rozdělení armády ČSFR schválila Rada obrany státu 28. září 1992. Pro rozdělení sil a prostředků byl stanoven poměr 2 : 1, a to s ohledem na kvantitativní i kvalitativní ukazatele a cenovou hodnotu armádního majetku (podle odhadu 418 miliard korun) s přihlédnutím k počtu obyvatel a rozloze obou republik. V uvedeném poměru byly rozděleny limity počtů osob, výzbroje a techniky tak, aby v souhrnu nebyla překročena stanovená hranice pro bývalou ČSFR daná S-KOS.

K realizaci tohoto úkolu bylo zpracováno *Nařízení náčelníka Generálního štábu k vyrovnání a přesunům výzbroje, techniky a materiálu Československé armády mezi Českou a Slovenskou republikou* schválené 26. října 1992 ministrem obrany ČSFR a podepsané zmocněnci obou republikových vlád. Obdobným způsobem byl 31. prosince 1992 schválen a podepsán *Protokol o rozdělení Československé armády,* hlavní dokument řešící rozsah a věcnou stránku právního vypořádání majetku.

Řešení personálních problémů národnostně smíšené armády věnovaly rezort obrany a armáda, politické struktury a občanská veřejnost zvýšenou pozornost. Předpokládalo se svobodné rozhodnutí vojáků z povolání i vojáků základní služby, kde chtějí sloužit, eventuálně dosloužit. Bez ohledu na národnost se vyžadovalo, aby voják z povolání po volbě místa služby měl státní občanství té republiky, v jejíž armádě bude sloužit. Nové armády tedy neměly být budovány na národnostním principu, ale na státním občanství. Před rozdělením armády byla provedena analýza struktury velitelského sboru z hlediska národnosti a zařazení na konkrétním území. Podle ní sloužilo na území ČR přibližně 8 600 vojáků z povolání slovenské národnosti, v SR asi 2 580 českých důstojníků a praporčíků. Sondážní výzkumy ukázaly, že většina vojáků z povolání hodlala sloužit tam, kde dosud sloužila, o změně uvažovalo přibližně jen 10 až 15 % těchto vojáků.

Celkový proces rozdělování řídil Generální štáb v součinnosti s Vojenskými velitelstvími Západ, Střed a Východ a Velitelstvím letectva a protivzdušné obrany. Tento složitý a náročný manévr představoval přemístění množství techniky a materiálu mezi oběma republikami prostřednictvím 2 324 vojenských transportů po železnici a 117 přesunů kolon techniky po silnicích.

Z území Slovenské republiky bylo na území České republiky přesunuto:

- 224 dělostřeleckých systémů,
- 42 letounů (31 cvičných, 7 vrtulníků a 4 dopravní letouny),
- 39 kusů automobilní techniky,
- 691 ostatních druhů techniky.

Z území České republiky bylo přesunuto na území Slovenské republiky:

- 347 dělostřeleckých systémů,
- 163 letounů (98 bojových letounů, 49 vrtulníků a 16 dopravních letounů),
- 164 tanků,

■ *Dělení Československé armády znamenalo také rozdělení personálu. Většina vojáků z povolání se rozhodla dále sloužit tam, kde doposud měla posádku. Jen necelých 15 % z nich uvažovalo o změně.*

Foto: Jiří Hokův

[34] *Bílá kniha o obraně České republiky,* 1995, s. 23–24; *Armádní ročenka 1992,* MO ČR – AVIS, Praha, 1993, s. 40, 74, 75; *Armádní ročenka ´93*, MO ČR – AVIS, Praha, 1994, s. 98; GAVLAS, P., RAŠEK, A., *Před deseti lety se rozdělila československá armáda*, Mezinárodní politika 2002, č. 12, s. 11–12.

- 59 bojových vozidel pěchoty a obrněných transportérů,
- 2 032 kusů automobilní techniky,
- 610 ostatních druhů techniky.

Přesuny výzbroje, techniky a materiálu zahájené 1. listopadu 1992 a v hlavních druzích ukončené do 20. prosince 1992, probíhaly organizovaně bez mimořádných událostí. Ke konci roku 1992 bylo dokončeno předání letadel. Dělení letecké techniky bylo celkově provedeno v poměru 2 : 1 s výjimkou letounů MiG-29, kde byl poměr 1 : 1, a letounů MiG-23, které zůstaly v ČR.

K dořešení sporných otázek byla začátkem roku 1993 ustanovena smíšená komise obou republik se sídlem v Bratislavě. Dělení majetku armády ČSFR, které proběhlo bezkonfliktně a kultivovaně, bylo v podstatě ukončeno k 31. říjnu 1993. Rozdělení spisových a archivních fondů vojenského obranného zpravodajství, bývalé vojenské kontrarozvědky a zpravodajské správy řešila v následujících letech dvoustranná dohoda o vzájemném zpřístupnění uvedených fondů oprávněným osobám.[35]

Demokratizace v oblasti obrany a armády nebyla jednorázovým aktem. Představovala začátek dlouhého procesu změn v myšlení, chování a jednání jejich příslušníků na všech stupních velení a řízení a ve všech kategoriích vojáků. Organizačními, personálními a legislativními změnami byly v prvním období přechodu k fungování vztahu armády a společnosti na základě západního modelu demokratické kontroly provedeny formální kroky, které spustily dlouhodobý proces změn k přechodu na armádu demokratického státu. Přijatá opatření měla napomoci ke stavu, který by minimalizoval pravděpodobnost zneužití armády proti demokratickému vývoji ve společnosti. Tento cíl byl bezezbytku splněn, i když měl i své negativní důsledky, které se projevily v poklesu úrovně profesionality velení a bojeschopnosti. Došlo totiž k poměrně rychlé obměně velitelského sboru.

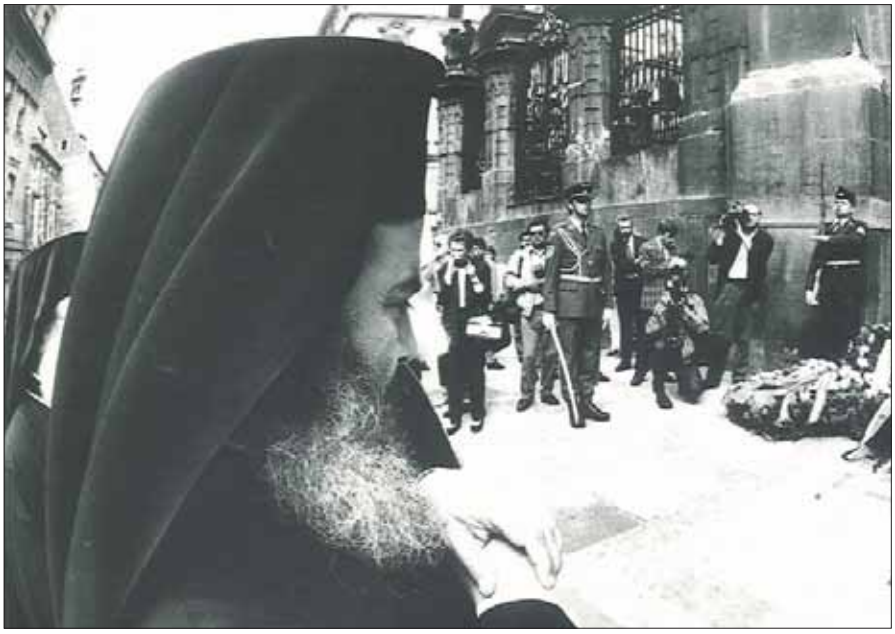

■ *Demokratizace společnosti se projevila mj. i uznáním hrdinství Josefa Gabčíka a Jana Kubiše, kteří provedli atentát na Reinharda Heydricha v roce 1942 a padli s dalšími pěti parašutisty v pravoslavném chrámu sv. Cyrila a Metoděje v pražské Resslově ulici.*
Foto: Jiří Hokův

Společnost vnímala, že v průběhu revolučních změn nedošlo ke zneužití armády ze strany bývalé politické moci, ani ze strany armády jako takové. Tím, že se zneužití armády proti demokratizaci společnosti neuskutečnilo, se armáda postupně přeměnila ve stabilizující faktor celospolečenských přeměn. I přes probíhající změny na klíčových pozicích rezortu obrany a ve velení armády se jí podařilo udržet jednotné velení a potřebnou míru akceschopnosti, provést velmi rychle personální změny, eliminovat působení politických stran v armádě ještě před konáním prvních svobodných voleb v roce 1990 a rozvinout demokratický život v armádě, aniž byla podlomena nedílná velitelská pravomoc jako základní řídicí princip. V podmínkách tehdejší armády začaly působit nezávislé zájmové organizace – Svaz vojáků z povolání a Sdružení vojenská obroda. Po předchozím působení občanského uskupení bývalých příslušníků armády, sdružených do několika organizací v rámci Koordinačního sdružení, byla v roce 1996 založena Asociace vojáci společně (AVS), jež zastřešovala dvanáct organizací – Sdružení čs. zahraničních letců 1939–45, Sdružení zahraničních letců – Východ, Sdružení rehabilitovaných zaměstnanců AČR, Svaz civilní ochrany ČR, Svaz letců ČR,

[35] *Protokol mezi Ministerstvem obrany České republiky a Ministerstvem obrany Slovenské republiky o využívání části dokumentace vzniklé před zánikem České a Slovenské Federativní Republiky* ze dne 21. 4. 2002 (publikován pod č. 51/2002 Sb. mezinárodních smluv).

Svaz pomocných technických praporů – vojenských táborů nucených prací ČR, Svaz vojáků v záloze ČR, Svaz vojáků z povolání AČR, Unii armádních sportovních klubů ČR, Vojenskou sekci Konfederace politických vězňů, Vojenský klub myslivosti a Zpravodajskou brigádu. Zmíněné organizace spolupracují s rezortem obrany při realizaci branné politiky státu a rozvíjejí zájmovou činnost svých členů. Podle svých stanov je AVS dobrovolným, neziskovým a nepolitickým sdružením. Působí na celém území ČR a rozvíjí také široké mezinárodní styky s organizacemi podobného zaměření a působení.[36]

Veřejnost, stejně jako armáda, se v 90. letech začala zajímat i o žijící veterány 2. světové války, kteří proti nacismu bojovali na Západě. Mimořádně povýšenému plukovníku v. v. Jozefu Dvoranovi, pyrotechniku od Dunkerku, blahopřeje náčelník Generálního štábu ČsA Karel Pezl.

Foto: Milan Knaibl

Změnil se přístup k výchově, výcviku a vzdělávání a byla humanizována vojenská služba. Armáda byla podřízena funkcím a pravidlům demokratického státu. Parlamentní kontrola armády byla zajištěna zřízením výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Byla formulována obranná vojenská doktrína a nově definována koncepce obranné politiky, která se pokusila vytvořit první politické zadání pro armádu v demokratických poměrech. Byl navázán dialog s veřejností a byla zvýšena transparentnost jak z pohledu realizovaných aktivit, tak i financování. Byly provedeny rehabilitace a napraveny politické křivdy u vojáků a občanských zaměstnanců, včetně případné reaktivace. Armádě se podařilo splnit náročný úkol rozdělení federální armády mezi dva nově ustavené samostatné státy a přispět k bezproblémovému odsunu sovětských vojsk z území republiky. Úspěšně se zapojila do řešení krizových situací v Kuvajtu a na Balkáně.

2.9 Bezpečnostní realita a bezpečnostní systém při rozpadu ČSFR

Bezpečnostní realita v době rozpadu ČSFR odpovídala minulé bipolární situaci a nikdo nevěděl, zda nebude použita vojenská síla k řešení mezinárodních a vnitrostátních sporů. Armáda měla procvičené dovednosti mobilizačního rozvinutí, disponovala značnými počty techniky i lidí a jejich schopnostmi. Byly to velmi silné ozbrojené síly, jež okolní státy vnímaly jako možnou vojenskou hrozbu.

V sestavě rezortu obrany byla zařazena od roku 1976 Civilní obrana. Na území ČSFR nefungoval jednotný systém, který by umožňoval koordinované využívání dostupných kapacit státu včetně armády ve prospěch pružného reagování na mimořádné stavy nebo krizové situace.

Vzhledem k tomu, že otázky komplexního zajištění obrany a bezpečnosti ve změněných podmínkách vedení státu na potřebné úrovni neřešilo, reagovaly na tento stav úseky Federálního ministerstva obrany a jejich výzkumné instituce vypracováním podkladových materiálů, analýz, prognóz a návrhů opatření. Jejich aktivita vycházela z předpokladu, že po vojenském vyčlenění ČSFR z Varšavské smlouvy bude nezbytné vybudovat samostatný způsob zachovávání svrchovanosti, nenarušitelnosti státních hranic a teritoriální integrity. Navrženo bylo vytvoření účinného „systému obrany ČSFR", který bude výsledkem vědeckého bádání a ne jen intuitivních, subjektivních a spekulativních úvah. Takový systém obrany měl zahrnovat vedle ozbrojených sil další části systému, které budou fungovat v době ohrožení i za války. Předpokládal rovněž zapojení samosprávy, některých společenských organizací a hospodářských

[36] *Mediální platforma Asociace vojáci společně, Stanovy AVS,* Vojenské rozhledy 2006, č. 2, s. 191, 192, 210, 211.

subjektů. Pojmu „obrana" byl vtělován obsah, který neznamenal jen „vojenskou obranu". Systém obrany začal být z teoretického hlediska považován za opatření přijímaná státem k reagování na vojenské i nevojenské hrozby a na konkrétní ohrožení. Ohrožení, které mohlo vzniknout z vojenské hrozby, bylo vnímáno jako důsledek lokálního, regionálního nebo globálního konfliktu v nízké, střední a vysoké intenzitě. Předpokládalo se období stupňování napětí s odpovídající reakcí bezpečnostního systému. Vojenský zásah byl připouštěn i bez vyhlášení války po politických a ekonomických sankcích cizích států nebo při reakci na povstání, puče, terorismus a sabotáže.[37]

Nevojenská ohrožení byla vnímána jako vnější a vnitřní krizové situace, na jejichž řešení bude za určitých okolností nezbytné použít část ozbrojených sil pro plnění opatření, připravovaných a řízených státními orgány. Zpravidla mohou být situace vyvolány prudkým nárůstem terorismu a organizovaného zločinu, migrace obyvatelstva, přírodními a ekologickými katastrofami, kdy bude použit komplexní záchranný systém. Konkrétně byl v roce 1992 vyjmenován soubor následujících možných opatření pro podíl armády:

■ *Na reakce nevojenských ohrožení, jako jsou ekologické havárie, přírodní katastrofy, ale i teroristické činy, se připravují příslušníci vojenských záchranných útvarů.*
Foto: Jiří Hokův

- ❑ uzavření ohrožených prostorů, regulace a pořádková služba,
- ❑ střežení prostorů a objektů zvláštní důležitosti,
- ❑ záchranné práce, evakuace osob a zvířectva,
- ❑ hygienická a speciální očista osob, techniky a materiálu,
- ❑ zesílení střežení státní hranice.

Armáda by měla plnit dovnitř státu funkce bezpečnostní, ochranné a stabilizační. Plnění bezpečnostní funkce znamenalo mezirezortní součinnost s Ministerstvem vnitra, které je gestorem bezpečnosti státu. Naplnění ochranné funkce znamenalo přetvoření civilní obrany, požární ochrany a ostatních záchranných složek státu na jednotný záchranný systém, v němž budou ostatní složky armády participovat na základě zákonů, mezirezortních a vnitrorezortních smluv. Vnitřní stabilizační funkce byla vnímána jako záruka na dodržení demokratického vývoje společnosti a nezneužitelnosti armády v prosazování záměrů libovolných politických stran nebo jednotlivců.[38]

V podmínkách ČSFR a později ČR (1989–1993) byly revoluční změny promítnuty do snah o vybudování vlastní bezpečnostní a vojenské strategie, navržení vlastního systému obrany, který z vojenského hlediska měl vyhovovat mezinárodně prosazovanému principu rozumné obranné dostatečnosti a začal respektovat potřebu záchranného systému. Nositelem těchto myšlenek byl Institut pro strategická studia Federálního ministerstva obrany v Praze, který vznikl v roce 1991.[39] Používal pojem komplexní systém obrany, který byl definován jako systém, jenž je schopný na základě zjištění příprav k vojenskému napadení ČSFR „odvrátit ohrožení suverenity, odrazit agresi, obnovit územní celistvost, zajistit bezpečnost a ochranu obyvatelstva, likvidovat následky napadení za války, zajistit bezpečnost, ochranu a záchranu obyvatelstva a materiálních hodnot společnosti proti následkům přírodních, průmyslových

[37] BLAŽEK, I., TUREK, J., ZACHARIÁŠ, M. a kol., *Strategie obrany ČSFR,* Výzkumná zpráva ISS-S3/S1-06, ISS Praha, 1992.

[38] SVOBODA, B., STRNÁDEK, J., JANOŠEC, J., ZACHARIÁŠ, M., BLAŽEK, I. a kol., *Rozvoj systému obrany a armády ČSFR do roku 2000,* Výzkumná zpráva ISS-S3-01-1, ISS Praha, 1992.

[39] Tamtéž, s. 39.

■ *Air Rescue Service – letecká záchranná služba má dodnes nezastupitelné místo v integrovaném záchranném systému.*

Foto: Jiří Hokův

a živelních katastrof a z nich vyplývajících ekologických důsledků v míru". Měl plnit funkce „odstrašovací, obrannou, bezpečnostní, ochrannou a záchrannou". Komplexní systém obrany byl v návrhu tvořen těmito podsystémy:

1. podsystém vrcholového řízení obrany státu;
2. výkonný podsystém: ozbrojené síly, komplexní záchranný systém (jehož součástí je Civilní obrana zařazená zatím do podřízenosti FMO);
3. podsystém komplexního zabezpečení obrany státu.

Významnou úlohu v rozvoji poznání a praktických návrhů sehrála rozumná obranná dostatečnost, která byla spojována se vznikajícím systémem evropské bezpečnosti. Sousloví bylo interpretováno jako vlastnost komplexního systému obrany proměnná s časem. Takový systém nebyl schopný účinné agrese vůči sousedním státům. Co to znamenalo pro ČSFR? Jestliže byly ozbrojené síly vnímány jako hrozba, pak musela republika usilovat o snižování vojenské síly státu k dosažení vyšší důvěryhodnosti, že to s doktrinální proklamací „o nezahájení války jako první" myslí vážně.

Pro podrobnější přípravu komplexního záchranného systému byl vyčleněn na Institutu pro strategická studia pracovní tým (1992–1993), který dostal za úkol kontaktovat všechny složky společnosti, jež se v republice profesionálně podílely na záchranných činnostech. Současně měl za úkol, v návaznosti na změny mezinárodně politických podmínek, změny vojenské doktríny a podle předpokládaného vývoje bezpečnostní situace, navrhnout legislativní úpravu. Cílem činnosti tedy byly na jedné straně koordinační aktivity, na straně druhé vypracování návrhu legislativních opatření.

Studium specifik a přístupů jednotlivých složek distribuovaného záchranného systému na území ČSFR vedlo k vytvoření představy, jaký je současný stav v roce 1992, a k popisu jeho kladných i záporných stránek. Na základě diskusí směrovaných k představám záchranářů o možnosti vybudování funkčního nového komplexního záchranného systému tato představa vznikala. V zadání k úkolu se předpokládalo, že armáda nebude řídicí složkou pro záchranáře. Byla však natolik zkušeným prvkem bezpečnosti a obrany státu, že měla splnit úkoly spojené s přípravou konkrétních návrhů, s vytvořením potřebných dokumentů.

Představa o možném řešení, které by napomohlo koordinované činnosti ochranných a záchranných složek tak, aby takový systém byl v krizových stavech funkční, se díky iniciativě pracovníků týmu zrodila. Tým dospěl dokonce k návrhu paragrafovaného znění zákona, který však zejména vzhledem k politické situaci před rozpadem ČSFR nepatřil k prioritám ve společnosti a nedostal se na program Poslanecké sněmovny. Nezájem politického vedení státu o systémové řešení nevojenských hrozeb a zajišťování bezpečnosti i obrany občanů byl pro tu dobu typický.

2.10 Začátek života Armády České republiky 1993–1994

První vládou samostatné ČR a zároveň poslední (osmou) vládou České republiky ve federálním uspořádání byla koaliční vláda ODS, KDS, KDU-ČSL a ODA, jíž předsedal Václav Klaus. Zajišťovala výkon státní správy na území Čech, Moravy a Slezska od 2. července 1992 do 4. července 1996. Pokračovala ve vládě nepřerušeně i po vzniku samostatné České republiky. Počet ministerstev této vlády se rozšířil o Ministerstvo obrany. Prvním ministrem obrany se stal člen KDU-ČSL Antonín Baudyš, jenž v této funkci působil do 21. září 1994, kdy ho vystřídal Vilém Holáň z téže strany. Náčelníkem Generálního štábu Armády České republiky zůstal armádní generál Karel Pezl, který tuto funkci zastával od roku 1991 a převedl armádu procesem jejího rozdělení od federální k národní. Ve funkci ho vystřídal od 1. července 1993 generálplukovník Jiří Nekvasil, který byl hlavním představitelem armády do roku 1998.

■ *Předseda české vlády Václav Klaus uvedl do funkce historicky prvního ministra obrany právě zrozené České republiky Antonína Baudyše v pondělí 4. ledna 1993. Foto: Jiří Hokův*

Nová situace znamenala snížení početních stavů v důsledku rozdělení a současně proces cíleného snižování v souladu s přechodem na obrannou dostatečnost. Přitom bylo nezbytné, aby zůstaly zachovány všechny vojenské procesy včetně těch, jež zajišťovaly útvary dislokované na území Slovenska. Některé činnosti byly tedy zajišťovány nově ve strukturách na území ČR, jiné byly u konkrétních útvarů zrušeny. V počátečním období legislativně vytvořené podmínky umožnily, aby se vojáci z povolání rozhodli, zda budou působit v armádě na Slovensku nebo v Česku. To však představovalo jen krátkodobý problém, který se velmi brzy stabilizoval. Výkon vojenské základní služby se vyřešil již při rozdělení armády podle místa bydliště branců. Přesto je nezbytné upozornit na dřívější pravidla, která vojáky ze Slovenska umísťovala do posádek v českých zemích, takže i tyto důsledky představovaly problémy při přechodu do nových podmínek, neboť některé funkce při přehuštěném umístění posádek na západní hranici nebylo možné plně obsadit. Problémem počátečního období samostatné existence AČR byly skutečně naplněné počty a existence „rámcových" struktur, které byly pravidelnými rozkazy k reorganizaci a redislokaci postupně rušeny.

Další zajímavou stránkou byl přechod ve velení a řízení ze dvou úředních jazyků na jeden. V podmínkách AČR tomu nebyla věnována taková pozornost, aby došlo k nepříznivým stavům. Nadále bylo běžné, že se slovenský jazyk přijímal jako rovnocenný češtině. Některé činnosti a rovněž společný majetek, jako například mapové podklady, byly rozdělovány ještě v pozdější době, protože nebylo možné uzavřít spravedlivou rozluku ve zkrácených termínech. Všechna opatření probíhala v souladu s protokolem o rozdělení majetku federace a řádnými zákonnými postupy.

Nový státní útvar znamenal změnu ústavy, státních symbolů, hymny i vojenských označení a zvyklostí. Postupně se uskutečňovaly kroky pro zřetelné naznačení změny a diskontinuity v porovnání se socialistickou a federální minulostí. Armáda se měnila uvnitř, ale i vně. Rozsáhlé, přímo rodinné vazby se Slovenskem u příslušníků ozbrojených sil, včetně vojáků v základní službě, kteří v nesčetných případech pokračovali v životní kariéře na území ČR, podpořily naprosto nadstandardní vztahy mezi novými samostatnými státy. Tato skutečnost byla potvrzena průběhem uplynulých dvaceti let.

Vývoj mezinárodní bezpečnostní reality, v níž poklidné rozdělení armády ČSFR sehrálo roli uznávaného vzoru, přinesl vzor opačného procesu, tj. slučování armády sousedního Německa již v roce 1990. Období rozsáhlých změn donutilo zvýšit aktivitu našich nových diplomatických představitelů směrem k budoucí vojenské orientaci. Ministři zahraničních věcí Československa, Polska a Maďarska se 6. října 1991, tedy čtvrt roku po rozpadu Varšavské smlouvy, setkali v Krakově a vyjádřili přání zapojit se ve vojenské oblasti do činnosti NATO. Členské státy Aliance přijaly na summitu v Římě 7.–8. listopadu 1991 dva významné dokumenty: novou *Strategickou koncepci NATO* a *Římskou deklaraci o míru*

a spolupráci. Tehdejší rychlý vývoj událostí přinesl konstituování nového orgánu, který politickou vůli převedl do organizačního uspořádání, takže již 20. prosince 1991 proběhlo v Bruselu v sídle NATO inaugurační zasedání Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC – North Atlantic Cooperation Council) za přítomnosti 16 členských států NATO a 9 států bývalé východní a střední Evropy. Zahajovací zasedání NACC se konalo v době, kdy zanikal Sovětský svaz a souběžně se jedenáct bývalých sovětských republik stalo členy nového Společenství nezávislých států, které vstoupily do období politické a hospodářské transformace jak uvnitř, tak i ve svých mezinárodních vztazích. V březnu 1992 byla účast v NACC rozšířena o všechny členy Společenství nezávislých států a do června 1992 přistoupily rovněž Albánie a Gruzie. Dne 10. dubna 1992 se uskutečnilo první setkání Vojenského výboru NATO s ministry obrany a náčelníky generálních štábů těchto zemí. Probíhal konflikt v bývalé Jugoslávii a Rada NATO se 17. prosince 1992 usnesla na podpoře dalších akcí OSN v tomto státě. To bylo přiblížení mezinárodní vojenskopolitické situace, která provázela proces rozdělení a první dny samostatné AČR.

V roce 1993 se již zástupci AČR jako styční důstojníci začali oficiálně účastnit života v sídle NATO. Oficiální přiklonění k názoru, že bude zahájen proces rozšiřování Aliance o armády států bývalých protivníků z Varšavské smlouvy, bylo přijato až na sklonku roku 1993. Politickým uzavřením tohoto rozhodnutí byl summit NATO v Bruselu ve dnech 10.–11. ledna 1994, který zahájil program Partnerství pro mír (PfP – Partnership for Peace). Tento program byl v roce 1993 prodiskutovaný na úrovni ministrů zahraničních věcí a obrany. Ve vojenské oblasti byla schválena koncepce kombinovaných sil společného nasazení. Dne 10. března 1994 podepsal předseda vlády ČR Václav Klaus na velitelství NATO *Rámcový dokument PfP* a s několikadenním předstihem byla ve školicím středisku AČR v Komorním Hrádku zahájena příprava prvních důstojníků a praporčíků pro práci v orgánech NATO. Dne 28. dubna 1994 zahájila činnost Koordinační skupina PfP v Monsu, kde nastoupil pozdější náměstek ministra obrany generál Jaroslav Škopek. Krátce nato předložila ČR *Prezentační dokument PfP*, v němž byly vyjádřeny základní představy o naplňování spolupráce s NATO. Následovalo období projednání našich dokumentů a odsouhlasení *Individuálního programu PfP* pro ČR 25. listopadu 1994. První společné cvičení PfP Cooperative Bridge proběhlo v Polsku 12.–16. září 1994 za účasti 13 států.

■ *Severoatlantická rada pro spolupráci NACC jednala poprvé mimo území NATO – na přelomu června a července 1993 v Praze. Na snímku končící náčelník Generálního štábu generálplukovník Karel Pezl a tehdejší ministr obrany Antonín Baudyš.*

Foto: Jiří Hokův

■ *Členka americké vlády Madeleine Albrightová se stala „předsunutou" emisarkou Clintonova týmu při jednáních s českou stranou o Partnerství pro mír.*

Foto: Jiří Hokův

3 Etapa integrace do NATO 1995–1998

Rozdělení ČSFR na dva demokratické státy představovalo nový impuls pro formulování představ o efektivním způsobu zajišťování bezpečnosti a obrany státu. I přes dosažené úspěchy v období demokratizace bylo stále zřejmější, že bude nutné přistoupit k řešení nově vznikajících problémů spojených především s financováním potřeb zajišťování vojenské obrany, se stabilizací rozvoje armády a s obnovením podmínek pro zajištění dlouhodobé výstavby změněných schopností ozbrojených sil. Rozdělení vojenského potenciálu mezi dva samostatné státy v poměru počtu obyvatel 2 : 1 se uskutečnilo bez zásadních problémů. Tento proces z mezinárodního hlediska definitivně potvrdil přechod k obranné dostatečnosti, umožnil potlačit strach z dřívější zřejmé síly armády. Snížení potenciálu ve vnitrostátních podmínkách přineslo přesvědčení, že již nepředstavuje možný destabilizující prvek a nemá punc společenské síly, která by mohla ohrozit probíhající demokratické přeměny ve společnosti. V letech 1995–1998 následovalo období, které z hlediska vnitřního vývoje armády, ale i z hlediska jejího mezinárodního významu, bylo poznamenáno procesem integrace do NATO. Velmi důležité bylo šíření informací, které sdělovaly, že do NATO nevstupuje armáda, ale Česká republika.

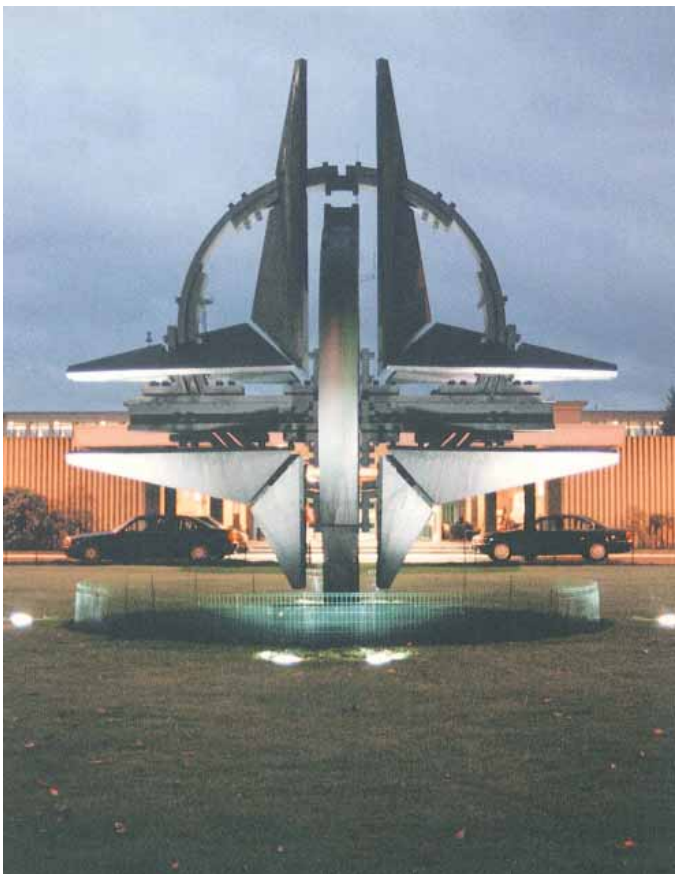

■ *Znak NATO před bruselským sídlem Aliance*
Foto: Oldřich Jeřábek

Na této cestě bylo mnoho neznámých a nových informací, procesů a postupů, které se zpravidla tvůrčím způsobem nalézaly a utvářely. Proto byla etapa charakteristická tím, že při hledání optimálních cest k zajišťování obrany státu neprobíhalo všechno bez problémů a bez úsilí o nalezení konsenzu jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni. Významným problémem bylo přesvědčování politické reprezentace o tom, že problematika obrany a bezpečnosti státu, její strategické orientace, je vrcholným politickým zájmem. Až do roku 1997, kdy došlo k povodním s katastrofálními následky, se nedařilo přesvědčovat, že nový samostatný stát ve významně změněných podmínkách bezpečnostní reality musí změnit rovněž svůj bezpečnostní systém. V tomto období bylo hlavním hnacím motorem zajištění principiálně nové kvality vnější bezpečnosti ČR formou začlenění do Organizace Severoatlantické smlouvy. Politická reprezentace slyšela často argumentaci vojenských odborníků: „Ještě tam nejsme. Začněte se seriózně problematikou bezpečnosti a změny bezpečnostního systému ČR zabývat." V podstatě až v roce 1998, kdy byl přijat ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, dala politická garnitura na vědomí, že chce v této oblasti zajištění bezpečnosti a obrany země přistoupit na koncepční cestu racionálního rozvoje.

Když se zamýšlíme nad původem skutečných startovacích mechanismů pro změny přístupů k zajišťování obrany a formování obranné politiky, je nezbytné se vrátit do předchozí etapy. Pro novou dynamiku v myšlení politických

představitelů po roce 1993 byly velmi důležité změny bezpečnostní reality na evropském kontinentu, které negativně poznamenala situace na Balkáně. Zvěsti o pokračující občanské válce v bývalé Socialistické federativní republice Jugoslávie (SFRJ) ovlivnily významným způsobem nejen myšlení politiků v ČR, ale i v celé Evropě. Většina z nich si uvědomila, že měli idealistické představy o bezpečném světě těsně po ukončení studené války, že bezpečnost nepřichází sama bez úsilí a péče o její udržování a že patří k základním životním pocitům, které musíme všestranně zajišťovat. V podmínkách ČR bylo velice urychleně přistoupeno k přehodnocení strategické teze o schopnostech a možnostech našeho státu zajistit svou obranu samostatně a ze všech směrů. Potvrdily se tak spíše realistické představy o zajišťování obrany a bezpečnosti, které směřovaly k udržování a dotvoření věrohodného reálně existujícího obranného potenciálu ČR. Cíl zaměřený na integraci do západních politických a vojenských struktur, tedy do NATO, se tak stal logickým završením neurčitostí a hledání.

Krátce po zapojení České republiky do programu Partnerství pro mír se velmi zintenzivnily vztahy s aliančními armádami. Na návštěvu ke 4. brigádě rychlého nasazení, jejímž velitelem byl plukovník Jiří Šedivý (vpravo), zavítala delegace NATO v čele s nizozemským generálem Wilminkem. Zajímala se o stupeň vycvičenosti a systém organizace zaměstnání.

Foto: Oldřich Jeřábek

Politické zadání pro armádu bylo v prvních letech po vzniku samostatného státu možné spatřovat ve znění zákona o Armádě České republiky z roku 1993, v témže roce vypracované *Koncepci výstavby AČR do roku 1996*[40] a ve zpracování *Bílé knihy o obraně České republiky* v roce 1995 a *Vojenské strategii České republiky* z roku 1994.[41] Tyto dokumenty formulovaly hlavní úkoly pro armádu a orientovaly její aktivitu na obranu teritoria proti vnějšímu napadení ze všech směrů, při využití spojenců a splnění vlastních mezinárodních závazků.[42] Takto pojaté politické zadání bylo odrazem konkrétní historické etapy stále ještě zatížené procesem vybírání mírových dividend (omezováním výdajů na obranu, početní redukcí personálu, omezováním počtu zbraňových systémů a rozsahu infrastruktury). Šlo o projev určité schizofrenie ve vztahu k zajišťování bezpečnosti a obrany. Ta se projevovala výstavbou dvouúrovňových sil. Sil, které byly určeny pro obranu teritoria státu, a tzv. reakčních sil, jež byly předurčeny k působení v zahraničních operacích. Důsledkem těchto přístupů byla změna priorit z pohledu modernizace, výcviku a celkového zabezpečení ve prospěch sil určených pro plnění reakčních úkolů.

Určitá míra nejistoty a váhání při hledání nejvhodnější obranné strategie ČR byla způsobena pravděpodobně i negativními historickými zkušenostmi s pevností spojeneckých závazků. Teprve čas přinesl postupný přechod na jednoznačnou orientaci k západním politickým a vojenským strukturám a rovněž všestranné úsilí o praktické posílení vazeb se Západem. Rozhodování v těchto otázkách bylo podmíněno historií prvorepublikového Československa, ovlivněno strategickými hledisky, zejména geografickou polohou ČR, určováno hospodářskými a ekonomickými možnostmi státu v novém a měnícím se hospodářském prostoru, omezeno limity zdrojů a předpokládaným odhadem vývoje bezpečnostního prostředí. Zajištění bezpečnosti a obrany ČR se postupně stalo záležitostí komplexního charakteru, kdy byly využity potenciály úspěšné zahraniční politiky, armády, nástrojů pro zajištění vnitřní bezpečnosti a prosperující ekonomiky.

Armáda si ve druhé polovině 90. let minulého století sice zachovala základní předpoklady pro obranu státu vlastními silami, ale schopnost plnit politicky stanovené úkoly samostatně bez pomoci spojenců trvale klesala.[43]

[40] *Koncepce výstavby AČR do roku 1996*, Vojenské rozhledy 1993, č. 7, s. 5–35.

[41] *Vojenská strategie České republiky,* Vojenské rozhledy 1995, č. 2, s. 3–8.

[42] *Vojenská strategie ČR,* Praha 1994.

[43] *Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005*, MO ČR 1997.

3.1 Vlivy na demokratické řízení armády po roce 1993

Od vzniku samostatné České republiky a Armády České republiky k 1. lednu 1993 se realita vztahů mezi civilním řízením a velením armády ocitla ve stagnaci. Existovaly nové stavy, civilní řízení ověřovalo své postupy, formální mechanismy byly nastaveny zákony, ale neexistoval stav, který bychom mohli označit jako „zásadní kvalitativní změnu". Bezpečnostní expert Miloš Balabán v roce 2004 upozornil, že neexistuje skutečné civilní řízení a demokratická kontrola armády, která nemůže být vnímána pouze na základě jejího spíše formálního projevu (jmenováním civilisty na funkci ministra obrany), ale především prostřednictvím soustavných zásadních a kompetentních vstupů politické reprezentace do procesu strategického řízení obrany a armády.[44] Rovněž Jiří Šedivý, náčelník Generálního štábu AČR v letech 1998–2002, upozornil v roce 2009 na skutečnost, že tradičním cílem v civilně-vojenských vztazích je udržet vojáky mimo politiku. V podmínkách ČR ale panovala paradoxně opačná situace – jak přimět politiky k tomu, aby se věnovali i problémům obrany.[45] Jedinými institucemi reálně zapojenými do tvorby obranné politiky a strategie byly přibližně až do roku 1997 především Ministerstvo obrany a Generální štáb. Tuto situaci ovlivňovala zejména zásada odvětvové politiky převládající v době Klausových koaličních vlád, kdy se obrannými otázkami zabývaly výlučně zmíněné vojenské instituce a nikoliv vláda jako taková. Je skutečností, že vládní prioritou číslo jedna se v samostatné ČR stala hospodářská a ekonomická transformace.

Řízení armády v průběhu 90. let minulého století negativně ovlivnilo všeobecné odmítání dlouhodobého plánování, jež bylo vnímáno jako pojem spojený s předchozím režimem a údajně neslučitelný s tržní společností. Tento stav překážel formování a schválení základního strategického dokumentu ze strany nejvyšší politické autority. V souvislosti s rozdělením federace ukončila svou činnost Rada obrany státu (ROS), protože tento orgán a jeho status nebyl začleněn do nové Ústavy České republiky, která vstoupila v platnost 1. ledna 1993. Absence činnosti tohoto ústředního řídicího orgánu, s odpovědností za koordinaci všech otázek se vztahem k národní bezpečnosti napříč jednotlivými ministerstvy, zanechala v této oblasti zbytečný prázdný prostor. Ke změně došlo až v roce 1998, kdy v souvislosti s aktuální možností začlenění země do Aliance byl článkem č. 9 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, opět ustaven obdobný orgán pod názvem Bezpečnostní rada státu (BRS) v čele s předsedou vlády.[46]

■ *Demokratické řízení armády se mimo jiné projevovalo i tím, že se o armádu začali zajímat členové Poslanecké sněmovny nejen na ministerské úrovni, ale též přímo ve vojscích. Snímek zachytil tehdejšího předsedu branného a bezpečnostního výboru Poslanecké sněmovny Vladimíra Šumana na návštěvě v táborské posádce.*

Foto: Milan Knaibl

[44] BALABÁN, M., *Tvorba a realizace bezpečnostní politiky – historická reflexe a současné výzvy*, in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, s. 27.

[45] ŠEDIVÝ, J., *Czech military transformation*, dostupné na <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/english/analysis.html> [cit. 14. ledna 2009].

[46] KHOL, R., *Old Strategic Thinking in the New Enviroment*, s. 24, 26; ŠESTÁK, O., PRSKAVEC, K., *Struktura a dosavadní činnost Bezpečnostní rady státu*, Vojenské rozhledy 2001, č. 2, s. 23.

V době působení civilního ministra obrany Antonína Baudyše (KDU-ČSL) se uskutečnily některé negativní organizační zásahy, které vážně narušily základnu vojenského výzkumu a tím i analytickou podporu rozhodování. Došlo ke zrušení úseku strategického řízení ministerstva, Institutu pro strategická studia, úseku sociálních a humanitárních věcí, Vojenského ústavu sociálních výzkumů a dalších institucí a organizací vytvářejících strategické a sociální zázemí. Některé problémy řešili bývalí vojáci pracující v civilních institucích (např. v Ústavu mezinárodních vztahů v Praze či na katedře veřejné politiky Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy). Postupně přestalo pracovat i Kolegium ministra, Vojenská rada i rady pro styk s veřejností.[47] Zrušené úseky a instituce byly většinou nahrazeny jinými. Chyběla však systematičnost, koncepčnost a zřetelná byla personální nedomyšlenost s výrazně méně kvalitním personálním obsazením. Začala převažovat rutinní praxe správy realizovaná jednak lidmi se zkušenostmi z minulého režimu na straně jedné, jednak s novými lidmi, kteří měli minimální zkušenosti z činnosti v administrativě, rezortu obrany a armádě na straně druhé.[48] Za problematické lze označit spojení branné a bezpečnostní problematiky do jednoho výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, což vedlo k prioritnímu projednávání bezpečnostních otázek na úkor branné problematiky.[49] Tento stav trval až do roku 2006, kdy po volbách do Poslanecké sněmovny byly v jejím rámci vytvořeny dva samostatné výbory – pro obranu a pro bezpečnost.

Širší zapojení Parlamentu ČR, Ministerstva zahraničních věcí (MZV), politických stran, akademických a výzkumných ústavů a nevládních organizací, tedy tzv. „bezpečnostní komunity" do procesu tvorby obranné a bezpečnostní politiky, lze zaznamenat až v době intenzivní přípravy na začlenění ČR do NATO, zahájené v dvouletém období před vlastním rozšířením Aliance v roce 1999. Do té doby v Parlamentu ČR nedocházelo k žádným důležitým rozpravám o české obranné a bezpečnostní politice s výjimkou pravidelných parlamentních zasedání věnovaných státnímu rozpočtu. MZV, které nebylo např. zapojeno do přípravy *Národní bezpečnostní strategie*, výrazně zvýšilo svou aktivitu v oblasti bezpečnostní politiky až v roce 1997. Po rezignaci ministra zahraničních věcí Josefa Zieleniece v září 1997 nastoupil na jeho místo bývalý velvyslanec u NATO Jaroslav Šedivý. Byl jmenován ministrem 8. listopadu 1997 i v druhé vládě Václava Klause a pokračoval ve funkci i v úřednické vládě Josefa Tošovského do 22. července 1998. Z jeho činnosti bylo zřejmé, že dobře chápal potřebu širší koordinace obranné a bezpečnostní politiky a také ji všestranně podporoval. V té době došlo rovněž ke zlepšení při posuzování obranných a bezpečnostních otázek ve výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny v důsledku začlenění několika politiků s delší zkušeností z výkonných funkcí na MO do jeho činnosti. Tato praxe pokračovala i po předčasných volbách

Ministr obrany Antonín Baudyš (vpravo) a náčelník Generálního štábu generálmajor Jiří Nekvasil předávají zástupci velitele 43. výsadkového mechanizovaného praporu z Chrudimi majoru Aleši Vodehnalovi dar, kterým ocenili nasazení našich vojáků při společném výcviku s nizozemskou jednotkou.

Foto: Jiří Hokův

[47] Postavení armády ve společnosti začaly od roku 1990 kladně ovlivňovat rady pro styk s veřejností působící na všech velitelských stupních až do rozdělení federace. Pracovali v nich zástupci politických stran a hnutí, místních samospráv, církví, sdělovacích prostředků, vojenských profesních uskupení aj. Rady se ve své činnosti zaměřovaly na zlepšování transparentnosti, posilování prestiže armády a na získání větší podpory veřejnosti pro rozvoj demokratizace, profesionalizace a vojenské reformy.

[48] RAŠEK, A., *Vytváření a realizace bezpečnostní politiky České republiky,* s. 18.

[49] RAŠEK, A., *Význam civilní kontroly armády*, Vojenské rozhledy 2001, č. 4, s. 55.

■ *Ministr obrany Vilém Holáň (vpravo) při přijetí vrchního velitele maďarské armády generálplukovníka Jánose Deaka*

Foto: Oldřich Jeřábek

■ *Jedním z modernizačních projektů české armády bylo zavedení víceúčelových lehkých bitevníků L-159. Prototyp poprvé vzlétl v srpnu 1997.*

Foto: archiv OKP

v roce 1998, kdy tři bývalí ministři obrany (Vilém Holáň, Miloslav Výborný a Michal Lobkowicz) a dva předchozí náměstci ministrů (Petr Nečas a Miroslav Kalousek) byli zvoleni do nového parlamentu společně s několika poslanci z předchozího výboru pro obranu a bezpečnost.[50]

V koaličních vládách vedených pravicovou ODS byli do funkce ministra obrany a některých jeho náměstků jmenováni na základě koaliční dohody představitelé KDU-ČSL. Tato strana v průběhu let 1993–1997 ve funkci ministra obrany vystřídala tři politiky – A. Baudyše, V. Holáně a M. Výborného. V úřednické vládě Josefa Tošovského se od ledna do července 1998 stal ministrem obrany M. Lobkowicz z nově vytvořené Unie svobody. Žádný z uvedených politiků se přitom do té doby záležitostmi armády a obrany nikdy nezabýval. Situaci negativně ovlivňovala i tehdejší nestabilita úředníckého aparátu, který připravoval podkladové materiály pro jejich rozhodování. To vše vedlo k řadě nekoncepčních kroků a rozhodnutí, zejména v letech 1993–1995 a k uzavření některých, později kritizovaných kontraktů (zejména nákladné modernizace tanků T-72 a nákupu 72 ks podzvukových letounů L-159).[51] Se skončením činnosti úřednické vlády a dočasným nastolením menšinové sociálněmokratické vlády v čele s Milošem Zemanem, tj. v období opoziční smlouvy, která vládě zajistila podporu ze strany ODS, se stal ministrem obrany Vladimír Vetchý, vysokoškolský učitel na Vojenské akademii v Brně.

[50] KHOL, R., *Old Strategic Thinking in the New Enviroment*, s. 27.

[51] EICHLER, J., *Mezinárodní bezpečnostní vztahy,* Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, 2004, s. 147.

Vstupem do NATO 12. března 1999 přijala vláda ČR novou brannou legislativu, vytvořila základní bezpečnostní dokumenty[52] a alokovala 2,2 % HDP pro rozpočtovou kapitolu rezortu MO. Rezort MO usiloval o nastartování systému plánování, programování a rozpočtování. V případě vytváření politického zadání pro armádu je možné hovořit o etapě postupného zpřesňování úkolů, vytváření potřebné legislativy a zdrojového rámce pro jejich naplnění. Pro koordinaci aktivit při prosazování bezpečnostní politiky v rámci utváření bezpečnostního systému ČR byl vytvořen na úrovni vlády již zmíněný stálý orgán – Bezpečnostní rada státu.

K naplnění politického zadání byly definovány vojenské požadavky (výstupy systému plánování, programování a rozpočtování) na modernizaci armády, které měly vyřešit problémy se zastaráváním postupně dosluhujících zbraňových systémů a vojenské techniky především sovětské provenience. Právě v této etapě vznikaly záměry na modernizaci vzdušných sil lehkými bojovými letouny a modernizaci tanku T-72. Při konečném rozhodování vlády byly zvažovány nejen vojenské požadavky, ale i zájmy nevyužívaného obranného průmyslu, který byl negativně ovlivněn omezenou poptávkou na domácím a zahraničním trhu. Vláda v tomto období usilovala o udržení výzkumných, vývojových a výrobních kapacit obranného průmyslu. Kvalitu schválených modernizačních záměrů negativně ovlivnila omezená funkčnost především dlouhodobého plánování, které představovala, vzhledem k jeho diskontinuitě, nejslabší článek v systému plánování, programování a rozpočtování. Vytvořený modernizační program nevycházel z potřebných analýz a prognóz dlouhodobého vývoje bezpečnostního prostředí, vojenství a technologií. Některé projekty s významnými zdrojovými implikacemi se v pozdějším období ukázaly jako předimenzované s omezenou možností jejich operačního využití. V případě modernizace armády systém demokratické kontroly selhal, protože umožnil přijetí a realizaci nákladných projektů s omezenou účinností pro bezpečnost a obranu země.

Rezort obrany byl v etapě integrace řízen civilními osobami na pozicích ministrů. Velmi časté střídání na tomto postu však ukázalo určité limity vládnoucí elity stabilizovat vývoj v rezortu obrany.[53] Armáda opětovně získala důvěru občanů, a to především svými výsledky na taktické a operační úrovni, tj. zapojením do zahraničních misí a zvládáním krizových stavů na území země, zejména při povodních v roce 1997. Výsledky názorových průzkumů personální sekce MO, ale i nezávislých institucí (MARKET, s. r. o., Centrum pro výzkum veřejného mínění a dalších) potvrdily narůstající důvěru občanů k armádě v 90. letech minulého století. Např. v roce 1996 důvěřovalo armádě 55 % respondentů.[54]

Specifické formy demokratické kontroly měly omezené a mnohdy rozporné důsledky na rozvoj armády. Média a jejich informovanost o armádě byla zaměřena především na vyhledávání senzací, nevyhledávala konstruktivní postoje a pozitiv-

■ *Armáda si bezesporu získávala důvěru a ocenění ze strany české veřejnosti i svou obětavou pomocí během povodní v roce 1997 (z nichž je tento snímek), ale i svými zásahy v letech 2002, 2006, 2009 a 2010.*

Foto: Oldřich Jeřábek

[52] *Bezpečnostní strategie ČR* z roku 1999; *Vojenská strategie* z roku 1999.

[53] Od roku 1990 do roku 1999 se v pozici ministra obrany vystřídalo celkem 7 osob, zdroj: Ministerstvo obrany, dostupné na <http://www.army.cz/scripts/details.php?id=5306> [cit. 14. prosince 2005].

[54] KŘÍŽ, Z., *Civilní řízení a demokratická kontrola AČR. Peripetie transformace vojensko-civilních vztahů po roce 1989,* Masarykova univerzita v Brně, Politologický ústav, Brno 2004, s. 103.

ní informace. V této etapě nefungovala rovněž komunita, která by se konstruktivně otázkám bezpečnosti a obrany věnovala. Činnost zájmových a odborných organizací v armádě existovala a v určitém rámci i přispívala ke kultivaci a demokratizaci armády. Realizoval se vzdělávací program pro vysoké představitele státní správy v kurzu Bezpečnostní politiky na Vojenské akademii v Brně, který byl zaměřen na otázky demokratické kontroly armády a tvorbu bezpečnostní a obranné politiky.

Vytvořené mechanismy (legislativní, institucionální) demokratické kontroly armády v etapě integrace již plně odpovídaly modelům vyspělých demokratických států. Armáda a její příslušníci byli politicky neutrální. I když přetrvávaly určité nedostatky ve faktické realizaci tohoto modelu, je možné konstatovat, že zejména po roce 1997 se političtí představitelé ve větší míře zapojili do formulování politického zadání pro armádu. Kontrola naplňování stanovených cílů se transparentním způsobem realizovala při schvalování rozpočtu parlamentem a jeho zpětnovazebním vyhodnocováním. Činnost armády byla otevřena veřejnosti (akce pro veřejnost, např. Bahna, dny otevřených dveří aj.) a sdělovacím prostředkům (tiskové konference, kurz pro pracovníky sdělovacích prostředků na Vojenské akademii ve Vyškově, zavedení důstojníků pro informování veřejnosti do organizační struktury armády a další).

Otázkou je hodnocení účinnosti demokratické kontroly armády a vlastně celého bezpečnostního systému, to znamená hodnocení stavu, v němž je měřitelné, jak skutečně v této etapě armáda přispěla ke své účelné, hospodárné a efektivní výstavbě a k optimalizaci vojenského potenciálu ČR. Politické zadání se v průběhu etapy integrace do NATO postupně zpřesňovalo a jen křečovitě opouštělo idealistické představy o budoucích potřebách bezpečnosti a obrany v podmínkách ČR. Strategická úroveň velení a řízení podle dosažených výsledků zřejmě nebyla schopna, a do jisté míry ani neusilovala, o formulaci dlouhodobých představ, které by zpřesnily orientaci k dalšímu rozvoji armády.

Na konci etapy nazvané integrace do NATO v roce 1998 tak vznikla kritická disproporce mezi úkoly, existujícími operačními schopnostmi, zdrojovými možnostmi a mezinárodními úkoly armády. Disproporci umocnilo nerealistické přejímání závazků směrem k NATO z hlediska jejich personálního, organizačního, materiálního, logistického, zpravodajského a dalšího zabezpečení. Politicky a diplomaticky však bylo zřejmé, že ČR chce být členským státem NATO, což bylo vnímáno jako konečný cíl. Na stole se ocitl úkol – přesvědčit, že je to jen dílčí etapa při cestě k dosažení vyšší kvality zajišťování vojenské obrany státu.

3.2 Integrace do NATO

Při integraci ČR do NATO je nutné si uvědomit, o co usilovalo politické vedení, do jaké organizace náš stát vlastně chtěl vstoupit. Změny přístupů k zajišťování bezpečnosti a obrany se nedotýkaly pouze jednotlivých zemí, ale i NATO jako celku. Organizace Severoatlantické smlouvy již delší dobu usilovala o nalezení podoby své pružné reakce na změny v bezpečnostní realitě, na geopolitické problémy, změny strategického prostředí, změny ve významu bezpečnosti a ve vývoji mezinárodních vztahů. NATO procházelo vnitřním vývojem od organizace výhradně zaměřené na kolektivní obranu před jasně definovaným nepřítelem v mnohem komplexnější nástroj globální bezpečnosti. Tento vývoj byl potvrzen při zasedání nejvyšších představitelů států a vlád při jednání Severoatlantické rady ve Washingtonu v dubnu 1999 u příležitosti padesátého výročí NATO, na němž byla vyhlášena vize Aliance pro 21. století a přijata nová *Strategická koncepce NATO*.

Vhodné bude použít text ze závěrečného komuniké, které se hodnotícími slovy vyjádřilo k období integrace ČR do NATO mimo jiné následujícím způsobem: „Severoatlantická aliance, založená na principech demokracie, svobody jednotlivce a vlády zákona, zůstává základem naší kolektivní obrany; ztělesňuje transatlantickou vazbu, která váže Severní Ameriku a Evropu v jedinečném obranném a bezpečnostním partnerství. Severoatlantická aliance vydržela zkoušku pěti desetiletí a umožnila občanům spojeneckých zemí těšit se z bezprecedentního období míru, svobody a prosperity. Zde, ve Washingtonu, jsme vzdali hold úspěchům minulosti a vytvořili jsme novou Alianci odpovídající úkolům budoucnosti. Tato nová Aliance bude větší, schopnější, pružnější, zaměřená na kolektivní obranu a schopná převzít nové mise, včetně příspěvku k účinnému předcházení konfliktů a aktivního zapojení do krizového řízení, včetně operací reagujících na krize. Aliance bude spolupracovat s ostatními

národy a organizacemi při prosazování bezpečnosti, prosperity a demokracie v celém euroatlantickém prostoru. Dnešní přítomnost tří nových spojenců – České republiky, Maďarska a Polska – dokazuje, že jsme překonali rozdělení Evropy. NATO 21. století začíná dnes – NATO, které si zachová sílu minulosti a přidá nové mise, nové členy, nová partnerství. Za tímto účelem jsme schválili aktualizovanou Strategickou koncepci."[55]

S odstupem času je nezbytné ukázat na dvoustrannost procesu; nejen my, ale i NATO se muselo měnit. Jedním z prvních výsledků vnitřní přeměny Aliance byl vznik již zmíněného programu PfP, který iniciovaly USA a vyhlásil jej prezident Bill Clinton na začátku roku 1994. ČR vstoupila do tohoto programu a jako první ze zemí bývalého východního bloku zřídila svoji styčnou kancelář na velitelství NATO v Bruselu. Ještě před vstupem do programu PfP se stala v den svého vzniku, tedy 1. ledna 1993, členem Severoatlantické rady pro spolupráci. Členství v PfP představovalo pro Českou republiku nástroj pro uskutečnění strategického záměru, jenž představoval vstup do organizace, která poskytuje především záruky kolektivní obrany. Odraz dobové situace dokumentuje vzpomínka prvního náměstka ministra obrany v letech 1997–2000 Jaromíra Novotného: „Program PfP umožňoval každé zemi otestovat si své schopnosti a možnosti adaptace svých ozbrojených sil na spolupráci s NATO. Tento program navíc umožňoval účast i zemím, které ani nehodlaly případně někdy do NATO vstoupit. Program PfP by se dal přirovnat k ‚menu', ze kterého si každá Bruselem oslovená země mohla vybrat podle svých možností a schopností. Dle mého názoru tak program PfP vytvořil v Evropě novou bezpečnostní dimenzi. Armády a vojáci se ocitli několik kroků napřed a politikům dokazovali na praktických příkladech, že spolupráce je možná. Tak například cvičení mezi naší a německou armádou proběhla dávno před podepsáním Česko-německé deklarace v roce 1997. První cvičení ještě vyvolávalo silné politické emoce, druhé už méně a třetí se stalo běžnou, každoroční záležitostí."[56]

Záhy po schválení programu Partnerství pro mír v roce 1994 navázalo se Severoatlantickou aliancí kontakty přes dvacet zemí včetně České republiky. Na snímku Alexandr Vondra, tehdejší první náměstek ministra zahraničních věcí, a Jiří Pospíšil, první náměstek ministra obrany.

Foto: Oldřich Jeřábek

Jednání Severoatlantické rady pro spolupráci NACC, jež se uskutečnilo v Praze na přelomu června a července 1993, bylo mj. oceněním aktivního zapojení České republiky a její armády do mírových operací ve světě.

Foto: Jiří Hokův

[55] Komuniké je dostupné na <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/nato_a_zahranicni_bezpecnostni_politika/nato_a_cr/washingtonsky_summit_nato/komunike_z_washingtonskeho_summitu.html> [cit. 14. ledna 2009].

[56] Dostupné na <http://www.army.cz/avis/publikace/integrace/soucast_nejvet_demokratsii_sveta.pdf> [cit. 20. srpna 2012].

■ *„Není otázkou zda, ale kdy Česká republika vstoupí do obranného společenství NATO," prohlásil při setkání s ministrem obrany Vilémem Holáněm v roce 1994 vrchní velitel ozbrojených sil Severoatlantické aliance v Evropě generál George A. Joulwan.*
Foto: Oldřich Jeřábek

Proces integrace naší země do západních politických a bezpečnostních struktur začal mnohem dříve než 8. července 1997, kdy ČR obdržela oficiální pozvání k členství na summitu NATO v Madridu, a než do této organizace 12. března 1999 vstoupila se všemi svými právy a povinnostmi. Již v září 1990 a následně na jaře 1991 navštívil generální tajemník NATO tehdejší ČSFR. Při politických rozhovorech byla diskutována i otázka možného členství v této organizaci. Je nutné podotknout, že v té době však ještě NATO nebylo připraveno k rozšiřování směrem na východ, a to jak z politických, tak i vojenských důvodů. Velké obavy vzbuzovaly především možné negativní reakce tehdejšího Sovětského svazu.

V přípravě na vstup do NATO splnila ČR celou řadu kroků legislativního charakteru. Z pohledu realizovaných vojenských opatření byly plněny tzv. minimální vojenské požadavky, které vytvořily předpoklad pro přijetí posilových sil spojenců v případě vzniku krize na území státu, zabezpečily potřebnou úroveň spojení a výměnu informací a přispěly k postupné integraci do integrovaného systému protivzdušně obrany NATO (NATINADS).

Velmi zajímavý vývoj zaznamenaly i názorové postoje obyvatelstva ke členství v NATO. Dne 12. března 1999, v den, kdy se ČR stala právoplatným členem, podporovalo tento krok 66,9 % obyvatelstva. Proti bylo 22,6 % občanů a 10,5 % nemělo k problému žádný názor. Příslušníci armády podporovali vstup do NATO ještě mnohem výrazněji než ostatní občané. Pro členství bylo 80 % vojáků z povolání.[57] Podpora obyvatelstva se však v následujících letech snižovala. Tento neuspokojivý vývoj byl dán pravděpodobně nespokojeností velké části občanů ČR s přístupem Aliance k řešení tzv. kosovské krize, a to bez mandátu RB OSN v rámci tzv. humanitární intervence.

Jak uvedl náměstek ministra zahraničních věcí ČR profesor Otto Pick 8. února 2000 na mezinárodní konferenci u příležitosti prvního výročí této významné události: „Vstup České republiky do Severoatlantické aliance vytvořil pro náš stát úplně nové mezinárodní prostředí. Byl to jeden z prvních úspěchů polistopadové zahraniční politiky, která si vytyčila zapojení do ‚západních struktur' jako hlavní prioritu."[58]

3.3 Vznik a první koncepce výstavby Armády České republiky

V návaznosti na ústavní zákon č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky, se vznikem ČR byly k 1. lednu 1993 změněny názvy a pojmenování v oblasti obrany.[59] Mnohé prvky

[57] SIMON, J., *NATO and the Czech and Slovak Republic. A Comparative Study in Civil-Military Relations. Roman and Littlefield Publisher,* Inc., 2004, s. 79. ISBN 0-7425-2902-9.

[58] Dostupné na <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/cr_a_nato/nato_a_cr/cr_po_vstupu_do_nato/x1_uvodni_slovo.html> [cit. 31. srpna 2012].

[59] *Bílá kniha o obraně České republiky*, 1995, s. 26–29.

zůstaly dislokovány ve stejných objektech, ale uskutečnily závažné změny ve svém poslání. Federální ministerstvo obrany se transformovalo v Ministerstvo obrany České republiky, vznikla Armáda České republiky a Generální štáb Armády České republiky (GŠ AČR). Federální zákonné normy, základní řády a vojenské předpisy, rozkazy a nařízení zůstaly v platnosti i v AČR.

Organizační strukturu AČR k 1. lednu 1993 tvořilo pozemní vojsko, letectvo a protivzdušná obrana. Součástí armády byly dále záchranné útvary Civilní obrany,[60] železniční vojsko a jednotky ostrahy objektů zvláštní důležitosti. Pozemní vojsko od 1. ledna tvořil na dnešní poměry téměř neuvěřitelný potenciál:

- 2 tankové divize na snížených počtech,
- 3 mechanizované divize (z toho 1 na snížených počtech),
- 1 raketový pluk,
- 2 dělostřelecké brigády,
- 4 ženijní brigády,
- 2 brigády chemické ochrany,
- 1 spojovací brigáda,
- 2 brigády technického zabezpečení,
- 2 brigády materiálního zabezpečení a
- 2 zdravotnické brigády.

V průběhu roku byly k 31. prosinci 1993 ze sestavy AČR vyjmuty záchranné útvary Civilní ochrany, železniční vojsko, strážní jednotky zvláštní důležitosti, vrcholový sport a jednotky zabezpečení prezidenta republiky, v nichž k datu 1. ledna 1994 celkově působilo 15 183 vojáků. Vojenské soudy a prokuratury byly převedeny do civilní sféry již 1. ledna 1993. Jednotky vyčleněné do mírových sil OSN se vždy sestavovaly z lidí a techniky různých jednotek, a nejednalo se tak o organické jednotky, které by bylo možné z celkové sestavy AČR vyjmout.[61]

Proces výstavby armády zahájený v polovině roku 1993 se do roku 1996 realizoval podle, v pořadí první, *Koncepce výstavby AČR* (dále *Koncepce 1993*). Jejím cílem bylo přejít z dosavadního čtyřstupňového systému velení (strategický – Generální štáb, operační – vojenské okruhy, operačně-taktický – sbory a armády, taktický – divize a brigády s podřízenými jednotkami) na třístupňový (strategický – Ministerstvo obrany, operační – sbory, taktický – brigády). V souladu s *Koncepcí 1993* mělo pokračovat snižování počtu osob. Velení armády usilovalo o stabilizaci armádní dislokace a optimalizaci počtu posádek využívaných armádou. Postoupilo pokračování v personálních změnách na rozhodujících pozicích na Ministerstvu obrany a v jednotkách. V souladu se západním modelem zajištění armády potřebnými službami a materiálem byl navržen přechod k logistickému systému, který umožní integrovat technickou a týlovou službu do všestranného systému zabezpečení vojsk. Koncepce počítala s realizací systému plánování, programování a rozpočtování. Důraz byl položen i na postupné sbližování s NATO s cílem dosáhnout kompatibility a interoperability v hlavních oblastech.

Foto: Jiří Hokův

[60] V roce 1993 přejmenována na Civilní ochranu.

[61] B*ílá kniha o obraně České republiky*, 1995, s. 26–29.

Foto: Jiří Hokův

K naplnění cílů koncepce se realizovaly v následujících letech reorganizační a redislokační kroky a redukce armády. V roce 1993 byl reorganizován strategický stupeň řízení, představovaný Ministerstvem obrany. Na operačním stupni byla vytvořena velitelství sboru taktického letectva, sboru protivzdušné obrany a Velitelství logistiky. Bylo zrušeno velitelství letectva a protivzdušné obrany a velitelství smíšeného leteckého sboru. Na taktickém stupni byl zahájen přechod na brigádní systém reorganizací jedné mechanizované divize na mechanizovanou brigádu. V souvislosti se zkrácením výkonu vojenské základní služby na 12 měsíců přešla armáda na nový systém doplňování i výcviku.

V roce 1994 byla dokončena výstavba operačního stupně reorganizací Vojenských velitelství Západ (Tábor) a Střed (Olomouc) na velitelství 1. a 2. armádního sboru. Na taktickém stupni byla v pozemním vojsku vytvořena brigáda rychlého nasazení, 5 mechanizovaných brigád a 13 brigád územní obrany. Ve vojenském letectvu a vojsku protivzdušné obrany vzniklo 5 leteckých základen (základny taktického, stíhacího, školního, vrtulníkového a dopravního letectva) a 3 radiotechnické brigády. Zrušena byla velitelství 2. a 3. divize protivzdušné obrany, 3 pěší a 1 motorizovaná divize a železniční vojsko. Velitelství logistiky převzalo odpovědnost za materiální zabezpečení všech součástí armády.

Foto: Oldřich Jeřábek

V roce 1995 byla vytvořena další mechanizovaná brigáda, brigáda územní obrany a byly tak stabilizovány organizační struktury. Výrazně se snížil počet svazků, útvarů a zařízení. Došlo k postupnému snížení počtu vojáků na 65 000. Byly respektovány počty zbraní stanovené S-KOS. Armáda byla zabezpečena rozhodujícími druhy výzbroje a techniky z domácí nebo bývalé sovětské výroby. Nadbytečná bojová technika se likvidovala podle předepsaných postupů. Celý proces, pravidelně kontrolovaný vojenskými inspekcemi členských států S-KOS, byl ukončen k 15. listopadu 1995.

Při pokračující redislokaci vojsk došlo k dalšímu podstatnému snížení

počtu posádek (uvolněno bylo 24 velkých nebo středních a 37 malých posádek). Výběr posádek a rozmístění vojsk byly prováděny na základě operačních, výcvikových, ekonomických a sociálních podmínek.

Od 1. ledna 1996 se AČR organizačně členila na orgány velení, pozemní vojsko, vojenské letectvo a vojsko protivzdušné obrany, logistiku, vojenské zdravotnictví a Vojenskou policii. Organizační strukturu tvořily dva armádní sbory, sbor taktického letectva, sbor protivzdušné obrany, Velitelství logistiky a samostatné svazky a útvary v přímé podřízenosti GŠ AČR. Pozemní vojsko se členilo na polní vojsko, síly rychlého nasazení a vojsko územní obrany. Vojenské letectvo bylo organizováno do leteckých základen a dělilo se na taktické, vrtulníkové, dopravní a speciální. Vojsko protivzdušné obrany bylo tvořeno stíhacím letectvem, protiletadlovým raketovým vojskem a radiotechnickým vojskem.

■ *Rovněž vojsko protivzdušné obrany procházelo během 90. let minulého století značnou reorganizací.*

Foto: Oldřich Jeřábek

Mimo počty AČR byly vedeny Civilní ochrana ČR, jednotky vyčleněné do mírových sil OSN, Vojenská kancelář prezidenta republiky, Hradní stráž, Úřad pro kontrolu odzbrojení v Praze, Armádní sportovní centrum Dukla Praha, dva asanační pyrotechnické odřady a odřad kontroly vzorků pro tzv. radonový program.[62]

3.4 Koncepce výstavby armády v letech 1997–1999

Pro vytvoření představ o podmínkách, v nichž se uskutečňoval vývoj AČR, je vhodné připomenout dobovou politickou situaci. Dne 1. června 1996 se uskutečnily volby do Poslanecké sněmovny, po nichž 4. července nastoupila druhá vláda Václava Klause. Tvořila ji koalice ODS, KDU-ČSL a ODA. Ministrem obrany se stal Miloslav Výborný (KDU-ČSL). V průběhu vládnutí rostly ekonomické problémy a vzájemné třenice, které po vypuknutí aféry s financováním ODS na podzim 1997 způsobily vnitřní krizi a odchod KDU-ČSL a ODA z vládní koalice. Vláda 30. listopadu 1997 podala demisi. ČR však spravovala až do 2. ledna 1998, kdy byla jmenována úřednická vláda Josefa Tošovského, která podala demisi po volbách a vládla do 22. července 1998. Ministrem obrany byl Michal Lobkowicz. Po mimořádných volbách v červnu byla ustanovena menšinová vláda ČSSD s premiérem Milošem Zemanem. Ministrem obrany byl od 22. července 1998 do 4. května 2001 Vladimír Vetchý.

■ *Ministr obrany Vladimír Vetchý se za výkladu podplukovníka Jindřicha Sitty, náčelníka 6. polní nemocnice, seznamuje s vybavením tohoto zařízení. Nemocnice byla využita od května do listopadu 1999 v Albánii a Turecku a v roce 2002 na kábulském letišti v Afghánistánu.*

Foto: archiv OKP

[62] *Bílá kniha o obraně České republiky*, 1995, s. 21–29.

Foto: archiv OKP

■ *Příslušníci útvarů 4. brigády rychlého nasazení v tzv. implementačních silách mise IFOR v Bosně a Hercegovině v roce 1996*

Foto: Vladimír Palán

Výstavbu armády v letech 1997 až 1999 pozitivně ovlivnilo úsilí o vstup do NATO.[63] Obranná politika státu měla konkrétní výsledky, které se promítly do vypracování koncepčních přístupů. V březnu 1997 schválila vláda *Národní obrannou strategii* (usnesení vlády č. 177 z 26. března 1997) a *Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005* (usnesení vlády č. 178 z 26. března 1997). Záměr vycházel z cílů *Národní obranné strategie*, stanovil souhrn konkrétních a vzájemně propojených opatření pro armádu tak, aby byly urychleně dosaženy schopnosti k plnění úkolů, vyplývajících z tohoto dokumentu a z předpokládaného členství v NATO. S ohledem na možnost vzniku delšího časového prodlení a tím i zřejmě nehospodárného využívání finančních prostředků v důsledku ukončení předchozí koncepce v závěru roku 1996 a pro opožděné zahájení realizace nové, dosud nerozpracované koncepce, řešil rezort obrany tehdejší situaci zahájením realizace pouze uvedeného záměru. Hlavním nedostatkem obou zmíněných dokumentů bylo, že nevycházely z reálných lidských, finančních a věcných zdrojů, což mělo negativní důsledky na prohlubování některých problémů přímo ve vojscích.

Situace ve společnosti, která se na vrcholové politické úrovni nechtěla zabývat systémovým řešením bezpečnosti a obrany státu, měla svůj osobitý vývoj. Praktické důsledky bezpečnostní politiky představovaly jednu z teoretických variant – nic nebudu dělat, ono se nic velkého nestane. Doba „až se něco stane" nastoupila o povodních v roce 1997. Bezpečnostními odborníky dlouhodobě urgovaná politická pozornost se konečně zaměřila na doplnění bezpečnostní legislativy. Povodně v roce 1997 způsobily škody i na majetku armády, ale současně znamenaly značný úspěch z pohledu jejího použití v nevojenské krizové situaci. Katastrofické situace a dlouho chybějící praktické zkušenosti celého bezpečnostního systému a armády ukázaly na nezbytnost přijetí principiálních legislativních opatření pro zajišťování bezpečnosti a obrany v podmínkách samostatné ČR.

Období let 1993–1997, kdy politická elita samostatné ČR nepřinesla nový komplexní záchranný systém, ani nepodpořila myšlenky ke komplexnímu systému obrany, bylo v roce 1997 u konce. V oblasti vojenské obrany se dokončovala „mírová operace" rozdělení armády ČSFR a řešeny byly problémy vyplývající z rozdělení. Orgány vrcholového řízení bezpečnosti a obrany státu se podílely na diplomatickém a politickém zajištění „nové architektury bezpečnostního systému v Evropě", přitom předpokládaly, že nepřijdou mimořádné situace, které celý rozrušený a destabilizovaný, více zvyklostní než nově postavený systém prověří. Návrhy na systémové řešení obrany a ochrany státu, včetně nově

[63] LAPÁČEK, F., CRHÁK, M., *Komentář k nové koncepci výstavby AČR,* Vojenské rozhledy 1999, č. 4, s. 16.

Foto: Jan Procházka

vytvořené *Bezpečnostní politiky ČR*,[64] předložil mezirezortní výzkumný tým pod vedením PhDr. Jaroslava Jandy (Ústav mezinárodních vztahů, Praha). Politické vedení nereflektovalo doporučení ke změnám legislativy, bez níž fakticky nebylo možné prosadit strukturální změny v právním státě. Po celé období nefungovala ani dřívější Rada obrany státu.

Období vzpamatování v letech 1998–2000 úzce souviselo s dvěma zlomovými událostmi – s přijetím ústavního zákona o bezpečnosti ČR jako projevu suverenity státu a integrací do NATO. Povodně v roce 1997 a následné vyhodnocování jejich důsledků a příčin ukázaly, že upozorňování bezpečnostních rezortů a orgánů státní správy a samosprávy na mezery v legislativě bylo oprávněné.

Dne 22. dubna 1998 byl přijat ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. V souladu s čl. 9 tohoto zákona vznikla Bezpečnostní rada státu, jejíž složení a činnost byly poprvé v samostatné ČR upřesněny usnesením vlády ČR ze dne 10. června 1998 č. 391, o Bezpečnostní radě státu a o plánování opatření k zajištění bezpečnosti ČR. Po pětileté přestávce byl tak utvořen vrcholový orgán výkonu státní správy pro koordinaci aktivit v oblasti bezpečnosti a obrany.

Začátkem roku 1998 zpracoval rezort obrany *Koncepci výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005*, kterou vzala na vědomí vláda dne 29. června 1998. Nicméně vzhledem k tomu, že tento dokument řešil problematiku výstavby AČR pouze z hlediska přípravy ke vstupu a nikoliv z hlediska nadcházejícího členství v NATO a rovněž nebyl podložen schválenou *Bezpečnostní strategií České republiky*, ani *Vojenskou strategií České republiky*, přijal ministr obrany rozhodnutí k přepracování dokumentu zásadním způsobem. Nový materiál, zpracovaný jako *Koncepce výstavby rezortu obrany do roku 2004 s výhledem do roku 2009*, byl předložen vládě ke schválení v roce 1999.[65] Přijetí této koncepce vládou v červnu 1999 již předcházelo schválení *Bezpečnostní strategie ČR* (usnesení vlády č. 123 ze dne 17. února 1999) a *Vojenské strategie ČR* (usnesení vlády č. 257 ze dne 29. března 1999).

V procesu přístupu ČR k Severoatlantické smlouvě byl v závěru roku 1998 zaveden, podobně jako ve všech aliančních zemích, systém obranného plánování řízený vládou. Za plnění úkolů a opatření

[64] JANDA, J., EICHLER, J., HANDL, V., JANOŠEC, J., ŠEDIVÝ, J. a kol., *Bezpečnostní politika České republiky, Závěrečná zpráva z výzkumného projektu,* Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1996, 159 s., ISBN 80-85864-23-1.

[65] *Koncepce výstavby rezortu obrany*, Vojenské rozhledy 1999, č. 4, s. 3–15.

obranného plánování odpovídalo MO ČR, přičemž koordinátorem plánovacích opatření k zajištění obrany se stal Výbor pro obranné plánování, jako stálý pracovní orgán BRS.

V procesu obranného plánování formulovaly orgány Aliance v roce 1998 celkem 52 návrhů cílů výstavby sil pro AČR, z nichž 26 se týkalo celé armády, 14 řešilo úkoly pro pozemní síly a 12 pro vzdušné síly. ČR plně akceptovala 28 a částečně 24 cílů výstavby sil. Jednotlivé cíle byly zformulovány jako návrh konkrétních požadavků s přesným časovým vymezením, které by měla AČR realizovat v různých oblastech výstavby i své činnosti. Realizace jednotlivých cílů byla rozvržena až do roku 2003 a s plánovanými výdaji ve výši více než 60 mld. Kč.

Proces plánování sil prokázal, jak je pro rezort obrany a celou státní správu nezbytný funkční systém střednědobého a dlouhodobého obranného plánování, založený na společných podkladech o předpokládaném ekonomickém vývoji ČR. Současně vytvářel střednědobé i dlouhodobé perspektivy pro obranný průmysl a tím i de facto pozitivně ovlivňoval ekonomický vývoj ČR.[66]

I přes objektivní existenci této potřeby se v podmínkách rezortu obrany nepodařilo ani po vstupu do NATO v roce 1999 vytvořit koncepční nebo plánovací dokument, který by si uchoval dlouhodobou platnost. Tento stav byl výsledkem několika faktorů. Jednak to byla, i přes přijaté vládní závazky, nestabilita zdrojového rámce pro financování koncepcemi a plány věcně vymezených záměrů. Druhý faktor byl vnitřní a představoval omezenou schopnost rezortu obrany objektivně stanovit věcné záměry ve vztahu k vývoji bezpečnostního prostředí, vývoji ve vojenství, demografickému a technologickému vývoji a jejich důsledcích pro obranu země a rozvoj armády v dlouhodobé perspektivě. Tato neschopnost byla umocněna zejména zásadní personální obměnou, ale rovněž postupnou erozí nabývaných schopností strategického řízení. To vše rozvinulo v celém průběhu 90. let minulého století celkovou nestabilitu těch, kdo se strategickému plánování v rezortu obrany věnovali.

[66] STRNÁDEK, J., *Strategická koncepce stability a bezpečnosti pro 21. století a požadavky na obranný průmysl,* Vojenské rozhledy 1999, č. 4, s. 23–24.

4 Etapa reforem 1999–2004

Vstupem ČR do NATO byl završen jeden ze strategických cílů ČR, který se postupně formuloval po roce 1989. Vedle demokratizace společnosti a jejího přechodu k ekonomice, fungující na tržních mechanismech, se po deseti letech diplomatického úsilí podařilo dosáhnout pevného mezinárodního zakotvení ČR v západních demokratických politicko-vojenských strukturách. K Severoatlantické smlouvě nepřistoupila armáda nebo rezort obrany, ale k této smlouvě přistoupila celá ČR. Pro ČR a její obrannou politiku znamenal tento významný historický milník definitivní rozuzlení otázek spojených se zajišťováním její bezpečnosti a obrany. Členství v NATO neznamenalo pouze garanci společného zajišťování obrany země, ale i závazek k této kolektivní obraně v rámci vlastních možností přispívat při spravedlivém sdílení společného břemene. Vstupem do NATO se vytvořily zcela nové systémové podmínky pro další rozvoj armády a otevřela se možnost definitivního vypořádání se s dědictvím studené války, které bránilo zformování efektivního systému zajišťování obrany země. Začleněním do Aliance byl s největší pravděpodobností vytvořen i velmi důležitý předpoklad pro další pokračování především ekonomického integračního procesu do Evropské unie.

Z pohledu formulování obranné politiky a výstavby armády šlo o významné období reformních přeměn zahájené strategickou revizí obrany v roce 2000 a ukončené dosažením počátečních operačních schopností armády na konci roku 2006. Strategická revize obrany představovala provedení zásadní inventury ve způsobu zajišťování obrany ČR ve světle jejího změněného mezinárodního postavení a nastavení podmínek pro realizaci potřebných armádních reforem jako hlavního garanta praktického prosazování obranné politiky státu.

Reformní záměry měly jeden významný společný jmenovatel. Na rozdíl od předcházejících více či méně úspěšných procesů reorganizace, redislokace a redukce byly reformy orientovány na změnu kvalitativních parametrů armády a na zvýšení efektivnosti a výkonnosti rezortu obrany jako celku. Tlak na změnu kvality ve schopnostech armády a realizovaných procesech souvisejících s její podporou vycházel z vnitřního sebeuvědomění si existujících nedostatků na základě zkušeností získaných v posledních operacích na Balkáně, na jejichž základě Aliance zahájila proces rozvoje obranných schopností a zvýšila úsilí o vnitřní reformu.[67] Proces reforem byl poznamenán také dynamickým vývojem bezpečnostní reality ve strategickém, celosvětovém rozměru. Teroristické útoky z 11. září 2001 na území USA znamenaly významný zlom ve vnímání naléhavosti této hrozby. Pro civilizace západního typu se mezinárodní terorismus stal realitou. Po analýzách byl původcem této hrozby označen zejména radikální islám. Důsledkem vývoje bylo zapojení armád do řešení boje proti terorismu. Vojenská reakce členských států NATO ihned po 11. září 2001 zahájila tento proces. Mezinárodní společenství se v roce 2002 v Afghánistánu a následně v roce 2003 v Iráku, v rámci tzv. koalice ochotných, soustředilo na vojenská řešení. Tehdejší americká administrativa označovala toto úsilí jako válku proti terorismu.

[67] NATO vyhlásilo Iniciativu ke zvýšení obranných schopností (DCI – Defence Capabilities Iniciative) na washingtonském summitu v roce 1999. Cílem DCI bylo posílení vojenských schopností NATO pro větší efektivitu budoucích mnohonárodních operací. DCI podpořila mnohonárodní spolupráci uvnitř Aliance na nižších úrovních a kladla větší důraz na interoperabilitu jak mezi spojenci navzájem, tak mezi Aliancí a partnerskými státy při mírových operacích, jak tomu např. bylo a je v Bosně a Hercegovině a Kosovu.

4.1 Vstup do NATO

Vstup do NATO byl jedním z nejdůležitějších politických rozhodnutí v historii samostatné ČR. Můžeme je z diplomatického hlediska porovnat jen s pozdějším vstupem do Evropské unie. Proč šlo o nejzávažnější bezpečnostní rozhodnutí? Členství v jakékoliv organizaci je spojeno s určitým přerozdělením suverenity, kterou Česká republika měla jen krátkou dobu od roku 1991 (ukončení Varšavské smlouvy) v rámci ČSFR a od 1993 (vznik samostatné ČR) do roku 1999. Vstup do NATO představuje akt, v němž je stvrzeno podpisem převzetí závazků, jejichž konkrétní podobu v budoucnu nebude stát pravděpodobně schopen plně ovlivňovat. Podle článku 5 spočívá závazek v případě ozbrojeného útoku na kteroukoliv členskou zemi, „že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost…". Při rozhodování tehdejších představitelů bylo považováno za významnější, že se ČR stane členem největší a nejsilnější vojenské aliance na světě, a to, že NATO považuje za svůj prvořadý cíl ochranu svých členů a transatlantických hodnot, na nichž je založena. ČR se podpisem stala spoluodpovědnou za bezpečnost v celé severoatlantické oblasti, tedy v prostoru mnohonásobně větším, než představuje rozloha státu. Zasedá u společného stolu s ostatními členskými státy. Očekává se dodržení závazků a spolupráce, včetně projevu vlastního stanoviska k projednávaným otázkám. Má možnost ovlivňovat rozhodnutí a opatření NATO a je za ně rovněž odpovědná.

Dne 29. ledna 1999 obdržela vláda ČR dopis generálního tajemníka NATO Javiera Solany, který obsahoval pozvání k přistoupení k Alianci. O necelý měsíc později, 26. února 1999, prezident Václav Havel podepsal v Praze listiny o přistoupení ČR k Severoatlantické smlouvě. Ze strany ČR tím byl ukončen proces vstupu do NATO. Dne 12. března 1999 se ČR oficiálně stala členem Severoatlantické aliance. Ministři zahraničních věcí ČR Jan Kavan, Polska Bronislaw Geremek a Maďarska János Martonyi

■ *Washingtonský summit NATO v dubnu 1999 k 50. výročí založení Aliance*

Foto: archiv OKP

■ *Ministr obrany Vladimír Vetchý, premiér Miloš Zeman a náčelník Generálního štábu AČR Jiří Šedivý na washingtonském summitu NATO v dubnu 1999*

Foto: archiv OKP

odevzdali ve městě Independence v Missouri ministryni zahraničních věcí USA Madeleine Albrightové ratifikační listiny o vstupu svých zemí do NATO.

NATO je politicko-vojenská organizace a rovněž zastoupení státu, které muselo být řešeno současně se vstupem, je představováno dvěma delegacemi: politickou, kterou zajišťuje Ministerstvo zahraničních věcí, a vojenskou, kterou garantuje Ministerstvo obrany. Vzhledem k tomu, že předchozí období bylo spojeno s přípravou na budoucí členství, zvládla obě ministerstva počáteční období vstupu do aliančních struktur bez výraznějších problémů.

Jiná situace nastala v politických orgánech. Již 24. března 1999 Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR na svém jednání vyslovila souhlas s vysláním nevyzbrojeného dopravního letounu An-26 k plnění přepravních úkolů v misi NATO pro dohled nad dodržováním úmluv o příměří v Kosovu. Dne 2. dubna 1999 vláda ČR rozhodla o otevření vzdušného prostoru přeletům spojeneckých vojenských letadel všeho druhu podle potřeb aliančního vedení v souvislosti s bojovými akcemi proti Jugoslávii. Následně 14. dubna Parlament ČR schválil vyslání vojenské polní nemocnice na 18 měsíců a nevyzbrojeného armádního dopravního letounu An-26 včetně personálu pro potřeby NATO v souvislosti s konfliktem v Kosovu. Dne 21. dubna pak bylo odsouhlaseno přistávání vojenských letadel NATO na letištích v ČR a přesuny jednotek Aliance přes naše území.

Ve dnech 27. května až 4. června 1999 se uskutečnilo vojenské velitelsko-štábní cvičení Cooperative Guard '99 ve Vyškově zaměřené na postupy pro plánování a vedení operace na podporu míru a zlepšení interoperability mezi partnerskými státy a NATO, kterého se účastnilo 2 000 vojáků z 26 států NATO a programu PfP. Dne 17. června 1999 Senát Parlamentu ČR vyjádřil souhlas s rozhodnutím Poslanecké sněmovny z 15. června, aby ČR vyslala do Kosova v rámci mezinárodních sil KFOR vojenskou jednotku v počtu až 800 osob.

Uvedený výčet základních informací ilustruje posílení politického zájmu o vojenskou problematiku v úzké návaznosti na nové úkoly, které pramenily ze členství ČR v NATO.

4.2 Řízení obrany v letech 1999–2004

Cílem civilního řízení a demokratické kontroly po roce 1999 bylo přizpůsobit armádu změnám bezpečnostního prostředí a novým bezpečnostním výzvám. Nový úkol směřoval k prokázání role spolehlivého spojence v Alianci, který je schopen dostát svým závazkům a spravedlivě sdílet společné břemeno při kolektivním zajišťování bezpečnosti a obrany.

Skutečně smysluplné politické zadání pro armádu bylo definováno až po vstupu ČR do NATO ve formě strategických bezpečnostních dokumentů.[68] Vláda Miloše Zemana v nich definovala bezpečnostní

[68] *Bezpečnostní strategie ČR 2001 a Bezpečnostní strategie ČR 2003.*

zájmy ČR a stanovila úroveň vojensko-politických ambicí. Bezpečnost byla v těchto dokumentech vysvětlována komplexně a zahrnovala obranu země, vnitřní bezpečnost, diplomacii a hospodářství. V reformním týmu MO ČR byly vytvořeny intelektuální předpoklady pro rozpracování politického zadání do postupných plánovitých kroků a opatření s vymezenými cílovými stavy transformace armády.[69]

V etapě reforem byly již k dispozici funkční mechanismy všech forem demokratické kontroly armády. Určité problémy nastaly s obsazováním pozice ministra obrany. Do této funkce byli jmenováni sice civilisté, ale ve dvou případech šlo o bývalé příslušníky důstojnického sboru, kteří se pro účely jmenování do politické funkce ministra obrany v podstatě „z uniformy vysvlékli".[70] Pro vypracování realistické koncepce reformy armády a její prosazení do praxe bylo potřebné, aby ministr obrany představoval osobu vysoce odborně erudovanou ve specifickém prostředí. Takovou však v daném okamžiku neměla vládnoucí politická reprezentace k dispozici.

Vedle funkční demokratické kontroly ze strany prezidenta, Parlamentu ČR a vlády se rozvíjela i specifická forma demokratické kontroly armády. Především šlo o aktivity bezpečnostní komunity zformované kolem bývalých vysokých představitelů armády a intelektuálů (Antonín Rašek, Karel Pezl, Jan Eichler). Bezpečnostní komunita usilovala o konstruktivní ovlivnění tvorby bezpečnostní a obranné politiky ČR, kritizovala personální praxi při navrhování a jmenování politiků či odborníků do funkcí v bezpečnostním systému a jejich nekompetentnost pro výkon odborných funkcí. Mimo jiné kritizovala propojení (integraci) MO a GŠ jako důsledek reformních změn po roce 2003. Pro zvýšení účinnosti demokratické kontroly navrhovala intenzivnější přípravu poslanců a senátorů v oblasti bezpečnostní politiky státu.[71]

V době vstupu do NATO představovala výkonnou moc koaliční vláda ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU, předsedou vlády byl Miloš Zeman, ministrem obrany Vladimír Vetchý, ministrem zahraničních věcí Jan Kavan, náčelníkem GŠ AČR armádní generál Jiří Šedivý (1998–2002). Dne 4. května 2001 byl jmenován ministrem obrany Jaroslav Tvrdík, který ve funkci pokračoval i po volbách v roce 2002 ve vládě Vladimíra Špidly (koalice ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU). Náčelníkem GŠ AČR byl armádní generál Pavel Štefka (2002–2007).

V letech 2001–2003 byli do funkce ministra obrany, mimo jiné v souvislosti s přípravou koncepce profesionalizace armády, jmenováni bývalí vojáci – Jaroslav Tvrdík (pplk. v z.), kterého v roce 2003 nahradil Miroslav Kostelka (genpor. v z.). Oba před nástupem do funkce zastávali místa náměstků ministra obrany. V roce 2004 ministra obrany M. Kostelku vystřídal opět civilní představitel, tentokrát reprezentant koaliční strany US-DEU Karel Kühnl. O nedocenění významu civilního řízení jako prvku strategického řízení armády, které by mělo usměrňovat její záměry ve věcné oblasti, svědčí skutečnost, že v hlavních koncepčních dokumentech rezortu obrany nebyla tato problematika začleněna. Z tohoto hlediska např. *Vojenská strategie ČR* z roku 2002 obsahovala pouze věcné záměry výstavby a použití armády,

■ *Dva ministři obrany – Vladimír Vetchý (vlevo) a jeho nástupce Jaroslav Tvrdík*

Foto: Oldřich Jeřábek

[69] *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace OS ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec,* MO ČR, 2003.

[70] Ing. Jaroslav TVRDÍK 2001–2003, Ing. Miroslav KOSTELKA 2003–2004.

[71] *RAŠEK, A., Bezpečnost – věc veřejného zájmu,* in: Bezpečnostní budoucnost ČR, otázky, výzvy, problémy, Středisko bezpečnostní politiky, Centrum pro sociální a ekonomické strategie, Sborník statí ke konferenci Česká bezpečnostní politika a její perspektivy, Praha 2005, ISBN 80-7278-306-8.

a to ve velmi obecné rovině. Strategii celkového řízení armády, tj. vnějšího a vnitřního, neřešila ani *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil přepracovaná na změněný zdrojový rámec* z 12. listopadu 2003. Ve *Vojenské strategii ČR* z roku 2004 byla sice již zařazena pasáž pod názvem Strategie obrany ČR, ale systémem obrany a jeho řízením se, kromě deklarace základních obecných zásad, podrobněji nezabývala.[72]

■ *V listopadu 2002 proběhl v Praze summit NATO, jehož charakteristiku vystihují tři pojmy – noví členové, nové vztahy a nové schopnosti.*

Foto: Radko Janata

Role médií, jež spočívá v informování o činnosti armády a kterou je možné hodnotit jako jeden z předpokladů účinného civilního řízení a demokratické kontroly, byla spíše rozporuplná. Pozitivní vliv veřejných sdělovacích prostředků na straně jedné se sice projevoval v kladné identifikaci vážných problémů armády (především otázky spojené s neefektivním hospodařením a netransparentním způsobem zadávání veřejných zakázek), ale hledání různých senzací na straně druhé často narušovalo služební činnost vojáků.

Na chod armády také nepříznivě působil až příliš volně formulovaný zákon o civilní službě č. 73/1990 Sb. ze dne 14. března 1990. Tento zákon umožňoval nenastoupit vojenskou službu pro rozpor s vlastním svědomím, současně ho však zneužil značný počet mladých lidí, kteří se tímto způsobem chtěli vyhnout výkonu vojenské základní služby. To vážně oslabilo připravenost a bojeschopnost armády, morální stav a motivaci vojáků z povolání organizovat vojenský život.[73]

Při posuzování komunikace armády s veřejností, jako významné součásti civilního řízení a demokratické kontroly armády, lze konstatovat, že zpočátku neměla systémový charakter. Ministerstvo obrany si však její potřebu uvědomovalo a snažilo se nástroje komunikace účelně využívat, přičemž významnou úlohu sehrával stupeň komunikativnosti osobností, které stály v čele rezortu MO a GŠ AČR. Až na výjimky však šlo většinou o opatření, jimiž rezort obrany reagoval na žádosti, dotazy, výzvy nebo kritiku veřejnosti.

Rozhodující formu komunikace rezortu MO s veřejností představovala komunikace prostřednictvím sdělovacích prostředků. Pokud jde o propagaci armády v televizi a rozhlasu, došlo, ve srovnání se situací v předchozím režimu, k jejímu výraznému omezení. Již koncem 80. let k tomu přispělo zejména ukončení působnosti armádní redakce v Československé televizi, zajišťující různé televizní pořady s vojenskou a bezpečnostní tematikou, a zrušení pravidelného rozhlasového vysílání pro vojáky Polní pošta. Intenzita pořadů o armádě v těchto druzích sdělovacích prostředků se zvýšila až v období našeho začlenění do NATO. Významné bylo konání summitu NATO v Praze v roce 2002 a souvislosti s účastí našich vojáků v mírových operacích a s profesionalizací armády. Obnovení pravidelných televizních a rozhlasových pořadů se však nepodařilo zajistit.

Komunikativní zaměření na cílové skupiny vnější veřejnosti bylo využíváno výrazně méně, přičemž vůči vnitřní veřejnosti, tj. příslušníkům armády a občanským zaměstnancům MO a AČR, převládalo

[72] SÍLA, J., *Civilní řízení a kontrola ozbrojených sil,* in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, s. 107.

[73] RAŠEK, A., *Vytváření a realizace bezpečnostní politiky České republiky,* s. 20 a doplňující informace poskytnuté autorovi A. RAŠKEM dne 21. 2. 2006.

poskytování informací prostřednictvím armádních periodik. Rezort obrany neměl až do roku 2001 žádný normativní akt kodifikující pravomoci a odpovědnost za komunikaci s veřejností a stanovující její pravidla a zásady. Situace se změnila až přijetím rozkazu ministra obrany o poskytování informací v důsledku vyhlášení zákona o svobodném přístupu k informacím. V době přípravy koncepce výstavby profesionální AČR v roce 2001 se již informačně-komunikační aktivity k cílovým skupinám veřejnosti staly důležitou součástí prezentace přípravy uvedené koncepce.[74]

4.3 Koncepce výstavby rezortu obrany z roku 1999

Dne 14. září 1999 byly přijaty „vojenské zákony", které vytvořily podmínky pro přistoupení ČR k Severoatlantické smlouvě:

- zákon č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon);
- zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky;
- zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze;
- zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání;
- zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky.

V následujícím roce 28. a 29. června 2000 byly přijaty „krizové zákony", jež určují pravidla k použití armády v krizových situacích nevojenského charakteru:

- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (později ve znění zákona č. 320/2002 Sb.);
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon);
- zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

■ *Jedním z důležitých úkolů v armádě po vstupu do NATO bylo zvýšit interoperabilitu našich komunikačních a informačních systémů stejně jako systémů velení a řízení v rámci Aliance.*

Foto: Oldřich Jeřábek

Koncepce výstavby rezortu obrany z roku 1999 (dále *Koncepce 1999*) v části, která se věnovala hodnocení dosaženého stavu, konstatovala, že i přes řadu problémů, spojených s nedostatky v provázanosti výstavby a reorganizace armády v letech 1993–1998 se skutečnými ekonomickými možnostmi státu, se podařilo vybudovat armádu, která má schopnosti plnit úkoly jak samostatné obrany státu, tak rovněž působit vyčleněnými silami ve prospěch Aliance.

Armáda přešla od divizního k brigádnímu principu výstavby organizační struktury. Brigáda a prapor jsou organizační celky, které více odpovídají změněné velikosti armády a rovněž umožňují operativní a variabilní použití vojsk. Schopnost sil působit v sestavě Aliance byla nicméně omezena nízkou interoperabilitou systémů velení, řízení a průzkumu, komunikačních a informačních systémů, zastaralostí a nedostatečným technickým vybavením tehdejší výzbroje a ostatní vojenské techniky a materiálu.

Za hlavní přínosy dosavadní přestavby armády byly v *Koncepci 1999* označovány přístupy, které směřovaly ke splnění minimálních vojenských požadavků pro vstup ČR do NATO, institucionalizování systému obranného plánování, snižování počtů osob bez závažných sociálních důsledků

[74] NOVÁ, D., *Komunikace s veřejností – součást civilního řízení ozbrojených sil,* in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, s. 131–134.

a omezování početního stavu hlavních zbraňových systémů, opouštění posádek a rovnoměrnější rozmístění armády na území státu. Pozitivně bylo hodnoceno zlepšení vzájemného vztahu mezi obyvatelstvem a armádou a zavedení systému jazykové přípravy vojáků z povolání.

Podle *Koncepce 1999* přetrvávající těžkosti zahrnovaly aplikaci moderních manažerských metod, nepostačující hodnostní a vzdělanostní strukturu vojáků z povolání, která neodpovídala požadavkům podle nově stanovené systemizace funkcí a hodností. Upozorněno bylo na absenci zásadní restrukturalizace vojenského školství, integrace obranného výzkumu a vývoje a rovněž na neuspokojivý stav při snižování nemovitého majetku, omezování rozsahu a změny struktury zásob a v rychlosti modernizace výzbroje a ostatní techniky.

Mezi základní východiska a limitující podmínky budoucí struktury a velikosti armády zařadila *Koncepce 1999* schopnost, při respektování členství v NATO, eliminovat potenciální bezpečnostní rizika a ohrožení státu, která byla uvedena ve *Vojenské strategii ČR* z roku 1999 a přitom zajistit jako člen aliančního uskupení plnění úkolů podle článku 5 Severoatlantické smlouvy, včetně účasti na mezinárodních mírových operacích mimo území státu a Aliance. Dosavadní samostatné pojetí obrany ČR se změnilo v pojetí kolektivní, při udržení individuální schopnosti bránit území státu jako celku, v souladu s články 3 a 5 Severoatlantické smlouvy, při zachování připravenosti vyčleňovat deklarované síly a prostředky do aliančního uskupení. Zdrojová omezení (lidská, věcná a finanční) měla mít pro naplňování cílů výstavby a stanovených úkolů zásadní význam.

Hlavní cíle *Koncepce 1999* zahrnovaly, kromě již zmíněného zajištění eliminace rizik v systému kolektivní obrany a při zachování schopnosti autonomní obrany státu, dosažení schopnosti spolupůsobit určenými silami a prostředky s armádami NATO. Mezi tyto cíle se dále řadily i odstranění negativních jevů současného stavu a sladění výstavby s ekonomickými možnostmi státu. Hlavní úkoly směřovaly k zabezpečení potřebné kvality a kvantity personálu, zbraňových systémů a ostatní techniky podle standardů NATO. Plánované změny byly současně sestaveny podle priorit výstavby rezortu MO, kam kromě zajišťování úkolů obrany, modernizace výzbroje a zvýšení kvality personálu patřily rovněž prohloubení civilního řízení a demokratické kontroly ozbrojených sil, rozvoj informatiky, výstavba jednotné logistiky a uplatnění ekologických technologií.

Foto: archiv OKP

V pasáži věnované organizačnímu členění rezortu MO a úkolům jednotlivých prvků *Koncepce 1999* uváděla, že rezort obrany budou tvořit AČR, přímo podřízené útvary a zařízení civilně-správní části MO, osoby v zahraničních misích a dočasně Civilní ochrana ČR. Celkový početní stav rezortu neměl překročit v roce 2002 mírový limit 62 000 osob (vojáci z povolání, vojáci v základní službě a občanští zaměstnanci).

Armáda měla být v souladu s *Koncepcí 1999* organizačně členěna na pozemní síly, vzdušné síly, síly územní obrany a podpůrné složky. Pozemní síly se měly v míru skládat z Velitelství pozemních sil, kterému bude podřízena nově vytvořená mechanizovaná divize, jako nový prvek pro zabezpečení začlenění sil a prostředků do společných operačních uskupení Aliance, dále brigáda rychlého nasazení a výcvikové a mobilizační základny druhů vojsk. Vzdušné síly se měly *v* míru skládat z Velitelství vzdušných sil a jemu podřízených orgánů a sil velení, řízení a průzkumu, vojenského letectva, organizačně uzpůsobeného do čtyř leteckých základen, a protiletadlového raketového vojska, organizačně uzpůsobeného do jednoho svazku.

Síly územní obrany měly být budovány k obraně teritoria státu a k ochraně významných objektů infrastruktury na území státu. V míru se měly skládat z Velitelství sil územní

■ *Po vstupu do NATO začala armáda vedle jednotek, které operovaly v zahraničních misích nebo se do nich připravovaly, vyčleňovat i síly určené k okamžité či rychlé reakci, jež by v případě potřeby byly přiděleny pod velení Aliance.*
Foto: Oldřich Jeřábek

obrany, jemuž by byla podřízena teritoriální velitelství územní obrany, mobilizační základny a vojenské záchranné útvary.

Podpůrné složky měly být v souladu s *Koncepcí 1999* tvořeny logistikou, vojenskou zpravodajskou službou, Vojenskou policií, vojenským zdravotnictvím a přímo podřízenými útvary a zařízeními Generálního štábu.

Podle operačního předurčení a kategorií NATO byly síly členěny podle jejich pohotovosti k plnění úkolů na síly okamžité reakce (s dobou připravenosti k použití do 10 dnů), síly rychlé reakce (s dobou připravenosti do 20 dnů) a hlavní obranné síly (mírové a válečně vytvářené svazky a útvary, které budou rozděleny podle kategorií NATO na přidělené pod velení, vyčleněné, předurčené pro NATO a síly pod národním velením. Mírové svazky a útvary budou připraveny k posílení a nahrazení sil okamžité a rychlé reakce).

Síly okamžité a rychlé reakce byly připravovány k přidělení pod velení NATO a vyčlenění pro NATO a k možnému využití pro eliminaci nenadále vzniklých vojenských a nevojenských rizik ohrožení státu.

Pro mezinárodní mírové operace měly být připraveny síly a prostředky v rozsahu do 1 000 osob k plnění specifických úkolů v síle zesíleného mechanizovaného praporu, jednoho vrtulníkového roje a letecké dopravní skupiny. Dále měly být připraveny jednotky podpůrného typu (chemická, ženijní, zdravotnická apod.) v síle roty nebo odřadu (polní nemocnice).

Skutečné počty hlavních druhů výzbroje a ostatní techniky měly od 31. prosince 2002 činit:

- 795 bojových tanků,
- 1 252 bojových obrněných vozidel,
- 657 dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a více,
- 200 bojových letounů a
- 50 bojových vrtulníků.

Plánované počty se měly snížit v tancích na 541 kusů a v letecké technice na 96 bojových letounů, 36 bojových vrtulníků, 18 vrtulníků bojové podpory a do 22 protiletadlových raketových kompletů středního a malého dosahu. Do výzbroje se mělo postupně zavést 72 podzvukových víceúčelových taktických letounů L-159 a v souladu s ekonomickými možnostmi státu až 24 nadzvukových víceúčelových taktických letounů. Podle údajů předaných za ČR v rámci S-KOS činily skutečné počty hlavních druhů výzbroje a ostatní techniky k 1. lednu 2003: 541 bojových tanků, 1 235 bojových obrněných vozidel, 528 dělostřeleckých systémů ráže 100 mm a více, 125 bojových letounů a 34 bojových vrtulníků.[75]

V systému velení a řízení měl být i nadále zachován třístupňový systém:

- strategický – Ministerstvo obrany,
- operační – Velitelství pozemních sil, Velitelství vzdušných sil, Velitelství sil územní obrany a velitelství podpůrných složek,
- taktický – velitelství svazků, základen, útvarů a zařízení v podřízenosti orgánů vyšších stupňů.

Předpokládaný časový harmonogram plnění hlavních úkolů výstavby rezortu obrany podle *Koncepce 1999*:

- do konce roku 2000 začlenit mechanizované brigády pod velitelství mechanizované divize a dosáhnout schopnosti plnit úkoly v rámci společných mírových a humanitárních operací;
- do konce roku 2001 dokončit výstavbu celoarmádní datové sítě na strategické a operační úrovni;

[75] Informace odboru kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit MO ČR.

- do konce roku 2002 dosáhnout limitu počtů osob stanoveného pro rezort, vybudovat systém velení a řízení pro síly okamžité reakce, integrovat systém protivzdušné obrany a systém řízení letového provozu do příslušných systémů NATO a předat základnu vrtulníkového letectva do podřízenosti pozemních sil;
- do konce roku 2004 přezbrojit část taktického letectva podzvukovými víceúčelovými taktickými letouny L-159, v závislosti na ekonomických možnostech státu zahájit zavádění nadzvukových víceúčelových taktických letounů do operačního zasazení a dokončit výstavbu celoarmádní datové sítě;
- do konce roku 2006 dokončit výstavbu sil podřízených nebo vyčleněných pro NATO a vybudovat systém velení a řízení pro síly rychlé reakce. Zahájit proces integrace komunikační infrastruktury, modernizovat systémy řízení palby, výzbroje a ostatní techniky pozemních sil a zvýšit přepravní kapacitu dopravního letectva. Dále realizovat hlavní opatření sociálního programu, ekologického programu a opatření ke zlepšení podmínek života vojáků z povolání a v základní službě, restrukturalizovat zásoby souběžně s modernizací a zaváděním nové výzbroje a ostatní techniky;
- po roce 2006 zavést vícekanálový protiletadlový a protiraketový systém a dokončit restrukturalizace zásob;
- do konce roku 2009, v případě rozhodnutí o přezbrojení AČR nadzvukovými víceúčelovými taktickými letouny, dokončit jejich zavedení.

■ *Společné cvičení aliančních sil*

Foto: Oldřich Jeřábek

Foto: archiv OKP

Při zabezpečení výstavby rezortu obrany *Koncepce 1999* vycházela z předpokladu, že počet vojáků v základní (náhradní) službě bude sice postupně klesat, ale ještě v roce 2009 jich bude do 20 000 osob. Počet vojáků z povolání měl dosahovat do 22 500 osob. Je zřejmé, že v tomto období vedení rezortu obrany a velení armády ještě neuvažovalo o vytvoření plně profesionální armády. Pro zajištění zahraničních misí se stále počítalo s existencí konskripční armády (s vojáky v základní službě), tj. s povoláním příslušných vojenských specialistů, kteří nejsou vojenskými profesionály, k výkonu další služby po dobu mise. Tento přístup vedl k pokračování ve výstavbě dvojkolejné armády: jedna část využitelná pouze pro obranu teritoria a druhá pro plnění úkolů v misích. Plně profesionalizovány měly být pouze jednotky a útvary sil okamžité reakce s krátkou dobou připravenosti, zatímco u obdobných jednotek a útvarů s delší dobou připravenosti se v mírové organizační struktuře počítalo sice v menší míře, ale nadále s vojáky základní služby a občanskými zaměstnanci – vojáky v záloze.

V oblasti věcných zdrojů a infrastruktury stanovila *Koncepce 1999* dvanáct programových okruhů ve sférách centrálního řízení a administrativy, vzdělávání a sociálního zabezpečení, zahraničních aktivit, rozvoje pozemních sil, vzdušných sil, vojenského zpravodajství, zabezpečení velení a řízení, rozvoje centrální logistiky, vojenského zdravotnictví, vědy a výzkumu, reprodukce nemovité infrastruktury a ekologie. Za důležitý předpoklad splnění cílů *Koncepce 1999* označila racionální vědeckou a výzkumnou podporu, využívající koordinace výzkumných a vývojových aktivit na národní úrovni a v rámci NATO. Ke splnění požadavku na efektivnější využívání nemovitého majetku měl pokračovat proces účelného soustřeďování vojsk do perspektivních posádek.

Foto: Oldřich Jeřábek

Koncepce 1999 se v oblasti zajištění potřebných finančních zdrojů odvolávala na usnesení vlády ČR č. 478/1996 o záměru postupného zvyšování podílu vojenských výdajů na HDP zhruba o 0,1 % ročně tak, aby v roce 2000 dosáhl tento podíl zhruba 2 %. Současně poukázala na nezbytnost stanovit nový odhad vývoje finančních zdrojů pro střednědobé období do roku 2004 s možným výhledem do roku 2009, který představuje fixaci podílu celkových výdajů MO na 2,2 % HDP. Přitom poukazovala na nutnost respektovat v investiční oblasti splátkový kalendář projektu L-159, schválený vládou v červnu 1997, a plnění cílů výstavby ozbrojených sil, k nimž se ČR zavázala jako člen NATO. Kromě uvedených skutečností, jež ovlivňují strukturu rezortních výdajů, dokument poukazoval na nutnost posílení výdajů k zabezpečení provozu útvarů a především výcviku, zejména pro jednotky vyčleňované pro použití sil NATO, vytváření zásob pro síly rychlé reakce a likvidace nepoužitelných zásob.

Koncepci 1999 se rezortu obrany nepodařilo v původně vymezeném rozsahu nikdy realizovat, což bylo dáno především situací, ve které byla připravována a schvalována. Ta byla ovlivněna velmi optimistickým hodnocením vstupních zdrojových podmínek, kdy vláda deklarovala postupné navyšování výdajů na zajišťování obrany ve stínu událostí spojených se členstvím v NATO. Na druhé straně byl rezort obrany stále omezován negativním dědictvím z období studené války ve formě zastaralé vojenské techniky, obrovského množství nadbytečných a nepotřebných zásob a nevyužitelné infrastruktury, jejichž likvidace a odstraňování byly ekonomicky vysoce náročné. Velmi ambiciózní modernizace jak pozemních, tak i vzdušných sil nevycházela z objektivních potřeb armády pro budoucí úkoly a významným způsobem zatížila hospodaření rezortu obrany. Svůj vliv měla i mezinárodní vojenskopolitická situace a jisté vystřízlivění, kdy ne zcela uspokojivé hodnocení operačního působení Aliance v tzv. kosovském konfliktu přineslo výsledky, v nichž se projevila celá řada nedostatků v operačních schopnostech jednotlivých zemí a obrovský technologický rozdíl mezi USA a evropským pilířem NATO.

4.4 Tvrdíkova reforma

Na základě vládou schválených *Základních strategických principů a cílů reformy ozbrojených sil* ze srpna 2001, s cílem vytvořit plně profesionální armádu do roku 2006, vypracoval tým vládního zmocněnce pro přípravu reformy ozbrojených sil *Koncepci výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky* (dále *Koncepce 2002*). Kromě obsahu reformy a termínu byly dalším pilířem zadání vlády finanční zdroje představované ročním podílem 2,2 % z HDP. Při zpracování se vycházelo z hlavních faktorů, které ovlivňují výstavbu armády. Šlo především o vývoj bezpečnostního prostředí, zvláště po 11. září 2001, o integraci ČR do NATO, o vývoj vojenství a moderních technologií a v neposlední řadě o důsledky studené války, které se projevovaly v dědictví vlastní vzdálenější i nedávné minulosti (např. zanedbaná infrastruktura, značné zásoby nepotřebného majetku, zastaralá výzbroj). Touto koncepcí byla završena druhá etapa přípravného období reformy ozbrojených sil ČR a uzavřela se tak strategická revize obrany zahájená v listopadu 2000. Vláda schválila konečnou verzi této koncepce, kterou předložil tehdejší ministr obrany Jaroslav Tvrdík, 13. listopadu 2002. Současně uložila Ministerstvu vnitra zpracovat do konce roku 2004 koncepci bezpečnostního systému ČR a Ministerstvu

zahraničních věcí bezpečnostní strategii. Reforma armády tak byla zpracovaná v předstihu vůči plánované architektuře bezpečnostního systému, která by ideálně měla být vytvořena jako první.[76]

Plány reformy vycházely ze zdrojového rámce, u něhož byl při schvalování vyjádřen předpoklad, že bude reálný a bude naplněn. Předpoklad narušily změny v prioritách vlády v souvislosti s nutností řešit nápravu škod po rozsáhlých povodních v roce 2002 a v souvislosti s následnými urychlenými přípravami na naléhavou reformu veřejných financí vzhledem k přípravě na členství v Evropské unii. Stát si tedy nemohl dovolit vyčleňovat reformou předpokládané prostředky na rozvoj armády. Vynucený pokles zdrojového rámce již pro rok 2004 podstatným způsobem změnil podmínky pro provedení reformy a rezort MO byl tak nucen, v kritickém období zahájení plnění reformy v roce 2003, rozpracovat *Koncepci 2002* na pozměněné zdrojové podmínky a uvést ji s nimi do dlouhodobého souladu. Došlo tak k objektivní změně v oblasti, která byla považována za jeden ze základních pilířů reformy. Její nerespektování by však vedlo k nevyváženosti celého konceptu a k rozporům mezi cíli a možnostmi.[77]

4.5 Kostelkova reforma

Návrh *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky přepracovaná na změněný zdrojový rámec* (dále *Koncepce 2003*) předložil nový ministr obrany Miroslav Kostelka. Vláda návrh schválila 12. listopadu 2003. Výdaje na kapitolu MO nebyly již, jako do této doby, odvozovány z procentuálního podílu na hrubém domácím produktu, ale ve výši, která byla nezbytná k pokrytí úkolů spojených s dosažením počátečních operačních schopností v roce 2006 a navazujícími změnami. Výhledově stanovený reálný nárůst, vyjádřený nominální hodnotou, představoval meziročně řádově přibližně 3 mld. Kč v závislosti na tom, jaké úkoly bude rezort obrany plnit.

Podle této koncepce patřila mezi základní úkoly ozbrojených sil obrana území ČR s maximálním využitím systému kolektivní obrany. Dále šlo o zabezpečení účasti v operacích mimo území ČR silami předurčenými pro operace pod vedením NATO, EU a jiných organizací a pro koaliční operace. Mezi další základní úkoly se řadilo střežení vzdušného prostoru ČR, zabezpečení přijetí sil NATO v případě vzniku nebezpečí vojenského ohrožení teritoria státu nebo bezpečnosti Aliance a splnění úkolů při nevojenských ohrožení ČR a úkolů vyplývajících z platných zákonů ČR. Rozsah a způsob naplnění těchto úkolů měl vycházet z další orientace na specializaci ozbrojených sil v oblasti pasivních sledovacích systémů, ochrany proti zbraním hromadného ničení a z vyváženého rozvoje ostatních druhů vojsk.

S *Koncepcí 2003* byl vypracován střednědobý plán na léta 2005–2010, přičemž rok 2004 byl považován za přechodový mezi střednědobým plánem 2003–2008. Základní úkoly armády zůstaly nezměněny:

[76] VÁŇA, J., *Koncepce výstavby profesionální armády a mobilizace ozbrojených sil ČR rozpracovaná v návaznosti na změny nového zdrojového rámce*, národní seminář k reformě ozbrojených sil, 24. 9. 2003, dostupné na <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3123>.

[77] Ministr obrany J. Tvrdík v souvislosti s nutností přepracovat *Koncepci 2002* odstoupil ze své funkce 9. 6. 2003. Odstoupení zdůvodnil zejména svou osobní přílišnou spjatostí s původní verzí koncepce a přísliby danými jak vojenské, tak civilní veřejnosti, zejména v místech posádek, které však v nových podmínkách nebude možné splnit. Podrobnější informace na http://www.radiocz/cz/clanek/41375.

■ *Vzdušné síly české armády se do systému integrované protivzdušné obrany NATINADS zapojily v březnu 1999.*

Foto: archiv OKP

obrana území ČR v systému kolektivní obrany, zabezpečení účasti v operacích mimo území státu, zajištění střežení vzdušného prostoru, plnění aliančních závazků a připravenost k plnění národních úkolů při nevojenských ohrožení. Formou politicko-vojenských ambicí byly stanoveny typy operací, v návaznosti na situace podle článku 5 Severoatlantické smlouvy i mimo tento článek, a schopnost AČR v nich působit:

- pro případ vysokého stupně ohrožení, jehož pravděpodobnost byla považována za téměř nulovou, se operace měla zúčastnit celá armáda s možností provedení všeobecné mobilizace. Přes připravenost k obraně vlastními zdroji se spoléhalo na to, že v případě konfliktu splní ostatní koaliční partneři svoji povinnost vyplývající ze zmíněného článku smlouvy;
- při operaci nízké intenzity podle článku 5 Severoatlantické smlouvy, což mohl být konflikt na území NATO v oblasti, která přímo nesousedí s ČR, měl být vyslán zhruba zdrojový ekvivalent mechanizované brigády (bez rotace).

Koncepce 2003 počítala s nutností za každé situace střežit vzdušný prostor v systému integrované protivzdušné obrany NATO (NATINADS) a s plněním asistenčních záchranných nebo humanitárních úkolů v ČR.

Mírová struktura armády měla být schopna zajistit bezpečnost bez mobilizace a bez přijímání dalších mimořádných opatření. S připraveností na dosažení cílových operačních schopností AČR se počítalo v letech 2010–2012.

V operacích na prosazení míru mimo článek 5 Severoatlantické smlouvy se mohla armáda zúčastnit v síle brigády nebo jejího ekvivalentu, tj. do 3 000 osob (bez rotace). Oproti *Koncepci 2002* tak došlo ke snížení o 2 000 osob. Předpokládala se účast ve dvou paralelních operacích – v jedné operaci silou zhruba do 1 000 osob a ve druhé, případ od případu, do 250 lidí.

Při omezeném ozbrojeném lokálním konfliktu mimo území ČR se pro operaci společné obrany nízké intenzity počítalo s účastí brigády, která by měla být k dispozici od roku 2007. Působení brigády, nebo spíše praporu a specializované jednotky, by bylo bez rotace, maximálně po dobu 6 měsíců. V případě operace na udržení míru se počítalo s možností rotace jednotky.

V případě hrozeb nevojenského charakteru měla být armáda schopna nasadit v míru ve prospěch Policie ČR do 1 000 osob na maximální dobu 3 měsíců (předchozí *Koncepce 2002* předpokládala 2 000 osob). *Koncepce 2003* také snížila původní záměr počtu poskytnutých příslušníků do integrovaného záchranného systému na 1 200 po dobu jednoho měsíce.

Cílová organizační struktura AČR počítala se třemi místy velení:

- Ministerstvo obrany (integrované s Generálním štábem) – Praha;
- Velitelství společných sil – Olomouc;
- Velitelství sil podpory a výcviku – Stará Boleslav.[78]

[78] *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky přepracovaná na změněný zdrojový rámec.* A report 2003, č. 24, s. 3–4.

Foto: archiv OKP

Integrace MO a GŠ probíhala již delší dobu. Přes několikanásobnou reorganizaci MO se však nepodařilo systémově správně rozdělit působnost mezi jeho civilně-správní část a GŠ. Nebyl především důsledně uplatněn princip těsné závislosti a vazby mezi odpovědností a pravomocí. Proto docházelo k narušování obecné zásady řízení a velení, nebyly systémově definovány kompetence a odpovědnost jednotlivých stupňů, docházelo k překrývání a zdvojování působnosti. Mezi cíle integrace tak patřilo nejen odstranění duplicit, ale především zlepšení komunikace mezi jednotlivými složkami. Součásti bývalého samostatného GŠ se staly součástmi MO ČR s tím, že jsou podřízeny náčelníkovi GŠ. Vznik transformovaného MO snížil počet příslušníků civilně-správní i vojensko-odborné části, dále se odstranila duplicitní činnost v oblastech, jako jsou personalistika a obranné plánování. Poslední velká reorganizace proběhla v roce 2002, avšak bez důsledného zhodnocení její úspěšnosti, další změny pak po etapách, a to k 1. prosinci 2003, a poté k 1. lednu a 1. dubnu 2004. Byly zrušeny sekce strategického plánování MO, personální sekce MO, sekce personalistiky GŠ a sekce perspektivního plánování GŠ a nově vytvořeny sekce personální MO, sekce obranné politiky a strategie MO a sekce plánování sil MO. Zanikly rovněž Národní úřad pro vyzbrojování MO a Úřad strategických projektů infrastruktury a k 1. lednu 2004 byla vytvořena sekce vyzbrojování MO.

Oproti snížení počtů k 1. prosinci 2003 byla reorganizace k 1. dubnu 2004 rozsáhlejší. Výchozí počet asi 2 300 osob se snížil na 1 690. Významný dopad měla reorganizace i na přímo podřízené vojenské útvary a zařízení MO a GŠ. Cílem bylo vytvořit jednu organizaci zajišťující integrované ministerstvo. Vzhledem k úsilí o minimální počet přímo podřízených útvarů byly všechny prvky podpory přesunuty do podřízenosti Velitelství podpory a výcviku, další prvky pod Velitelství společných sil. Při snaze o odstranění duplicit došlo k 1. dubnu 2004 na GŠ ke zrušení několika sekcí (např. logistiky, velení a řízení, vojenského zdravotnictví aj.) a ke vzniku několika společných sekcí na MO. Tato reorganizace dále pokračuje.[79]

■ *Snímek z jmenování generálmajora Pavla Štefky náčelníkem Generálního štábu AČR prezidentem Václavem Havlem. Funkci předával armádní generál Jiří Šedivý.*

Foto: Oldřich Jeřábek

Společné síly soustředily nejdůležitější druhy sil s předpokládaným nasazením v různých operacích. Velitelství společných sil bylo zodpovědné za komplexní přípravu vojsk a fungovalo jako tzv. poskytovatel sil (force provider) pro případné operační nasazení. Společné síly tvořily vlastní velitelství s pozemními, vzdušnými, specializovanými silami a s prvky zabezpečení.

Pozemní síly byly složeny pouze ze dvou mechanizovaných brigád (původní *Koncepce 2002* předpokládala mechanizovanou divizi),

[79] *Velké změny, ale ne poslední,* interview s vedoucím oddělení koordinace reformy AČR na GŠ Františkem Kunešem, A report 2004, č. 2, s. 2–3.

dělostřelecké brigády se dvěma smíšenými dělostřeleckými oddíly a průzkumného praporu s možností jeho dalšího rozvoje.

Vzdušné síly zahrnovaly základnu taktického letectva, základnu vrtulníkového letectva, základnu dopravního letectva a protiletadlovou raketovou brigádu.

Specializované síly byly tvořeny brigádou chemické a biologické ochrany (národní prapor chemické ochrany, prapor chemické ochrany NATO), střediskem odborné přípravy ochrany proti zbraním hromadného ničení, jednotkou postavenou na mobilních pasivních sledovacích systémech typu Věra, centrem civilně-vojenské spolupráce a centrem psychologických operací a Ústředním vojenským zdravotním ústavem.

Prvky zabezpečení představovaly následující složky: brigáda logistické podpory s jedním praporem zásobování a jedním praporem oprav a praporem zabezpečení (zabezpečení velitelství), ženijní záchranná brigáda s jedním nasaditelným praporem bojové podpory a pěti záchrannými prapory pro působení na teritoriu a spojovací prapor.

Foto: Oldřich Jeřábek

Síly podpory a výcviku byly prvkem teritoriálního charakteru a působily převážně ve stacionárních zařízeních. Určeny byly zejména k poskytování personální, finanční, logistické, zdravotnické, komunikační a jiné podpory součástem rezortu MO a spojeneckým silám na území ČR při plnění úkolů souvisejících se zabezpečením zahraničních ozbrojených sil hostitelským státem HNS (Host Nation Support). Tvořily je Velitelství sil podpory a výcviku s Ředitelstvím logistické a zdravotnické podpory, Ředitelstvím personální podpory a Ředitelstvím pro výcvik a doktríny. Dále byly tvořeny základnou komunikačních a informačních systémů, střediskem bezpečnosti informací, 14 krajskými vojenskými velitelstvími, Agenturou vojenských informací a služeb, vojenskými hudbami a praporem zabezpečení.

Součástí reformy byla významná změna ve vojenském vysokém školství. Zrušena byla Vojenská akademie v Brně, Vysoká vojenská škola pozemního vojska ve Vyškově a Vojenská lékařská akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové. Přijetím zákona č. 214/2004 Sb., o zřízení Univerzity obrany, k 1. září 2004 byla zavedena existence jediné státní vysoké školy pro přípravu vojenských profesionálů se sídlem v Brně, kde je umístěna Fakulta ekonomiky a managementu, Fakulta vojenských technologií a s Fakultou vojenského zdravotnictví v Hradci Králové. Univerzita obrany byla přímo podřízena ministrovi obrany.

Jednotky společných sil měly dosáhnout počátečních operačních schopností v roce 2006 a cílových operačních schopností v letech 2010–2012. Síly podpory a výcviku měly dokončit reformu již v roce 2008.[80]

Do konce roku 2006 měly být vybrané jednotky schopné splnit úkoly vyplývající z politicko-vojenských ambicí ČR na jakémkoliv místě ve světě (kromě arktických oblastí) a vyrovnat se s vycvičeností a úrovní vyzbrojení jednotkám z některých dalších členských zemí NATO, s nimiž budou nasazeny do společných misí. Zatímco existující reforma vytvářela věcný rámec pro rozvoj armády přibližně do roku 2012, existoval předpoklad vypracovat dlouhodobější představu o výstavbě armády do doby mezi lety 2020–2025.[81]

Náčelník Generálního štábu Armády ČR předložil 31. prosince 2006 prezidentu republiky hlášení o dosažení počátečních operačních schopností OS ČR, které znamenaly vybudování a dosažení po-

[80] DANDA, O., *Kühnl chce diskutovat o rušení posádek,* Právo, 13. 8. 2004, s. 2.

[81] Z rozhovoru P. BAROCHA s náčelníkem GŠ genpor. P. ŠTEFKOU zveřejněném v Hospodářských novinách dne 12. 9. 2005 pod názvem *Nelze mít vojáky pro mír a pro válku,* s. 4.

V rámci integrovaného záchranného systému patří armáda mezi tzv. ostatní složky IZS. Svou pomoc poskytuje až na vyžádání.

Foto: Jan Šulc

žadovaného stupně připravenosti útvarů (jednotek, prvků)[82] potřebných pro vytvoření brigádního úkolového uskupení nebo rotaci v praporním úkolovém uskupení pro operace na prosazení, podporu nebo udržení míru. V praxi to znamenalo, že ČR disponovala vycvičeným a vybaveným uskupením velikosti brigády (v počtu 3 000 osob) pro operace ve spektru od nízké až po vysokou intenzitu, které bylo certifikováno Aliancí. Tím byla naplněna první etapa reformy a završen první krok k postupnému naplnění politicko-vojenských ambicí ČR stanovených *Koncepcí 2003* a aktualizovaných ve *Vojenské strategii ČR* z roku 2004.

Bezpečnostní systém ČR pro vojenské i nevojenské krizové situace prošel v letech 1999–2004 výraznými změnami. Od 1. ledna 2001 platily krizové zákony a nastaly nové systémové podmínky, které naplnily představy z roku 1992. Došlo zejména ke spojení požární a Civilní ochrany do jednoho organizačního prvku pod vedením Hasičského záchranného sboru (HZS) ČR. Pro realizaci této myšlenky byla Civilní ochrana převedena od MO k MV a v období výstavby se jednotlivé prvky začaly sžívat. V souladu se zákonem č. 239/2000 Sb. vznikl integrovaný záchranný systém ČR (IZS), v němž je armáda, přesněji „vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil", zařazena jako ostatní složka IZS. Těmi základními složkami IZS jsou HZS ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, Policie ČR, zdravotnická záchranná služba. V platnost vstoupil zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ze dne 12. dubna 2000, který mimo jiné přinesl zrušení okresních úřadů. Změnily se způsoby evidence branců a doplňování ozbrojených sil. V praktickém životě bezpečnostního systému probíhala výstavba a zvykání si na nové struktury s novým posláním při plném zajištění potřeb obyvatelstva.

V roce 2004 byla zpracována *Analýza bezpečnostního systému ČR*, která předložila návrhy na jeho optimalizaci. Podobu bezpečnostního systému i vnitřní vazby jeho prvků ovlivnila reforma veřejné správy včetně reformy a modernizace orgánů ústřední státní správy. Poslední výraznou změnou, která ovlivnila předpokládaný podíl složek bezpečnostního systému na typových plánech, byl přechod na plně profesionální Armádu ČR od 1. ledna 2005. Změna byla uskutečněna na základě zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), který zrušil zákon č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech. Ukončení výkonu vojenské základní služby přineslo důsledky pro účast armády na odstraňování následků nevojenských katastrof (povodně, havárie velkého rozsahu ap.).

Zlomovou událostí byl vstup ČR do EU 1. května 2004. Armáda ČR nastoupila jako jedna ze součástí společnosti do uskutečňování Evropské bezpečnostní a obranné politiky (ESDP – European Security and Defence Policy) a začala se aktivně podílet na řešení společných úkolů. Vzhledem k tomu, že podstatná část států EU je současně členským státem NATO, nebyla tato nová situace pro oblast našeho vojenství a zajišťování obrany tak neznámá. Při platnosti smlouvy mezi NATO a EU, známé pod označením Berlin+, bylo dohodnuto, že plánování společných operací pod vlajkou EU budou řešit plánovací orgány NATO. V praxi se projevila rovněž nezbytná příprava na vojenské zajištění použití vojenských jednotek k plnění specifických úkolů EU, jak vyplývají z tzv. petersbergských úkolů.[83] Spolupráce v této oblasti ovlivnila konkrétní úkoly, které byly v AČR od roku 2004 zajišťovány, ovlivnila i vojenský výcvik.

[82] Podle rozhodnutí NGŠ AČR z roku 2004 to znamenalo dosažení požadovaného stupně připravenosti u 37 útvarů.

[83] Úkoly byly schváleny na ministerské konferenci Západoevropské unie (ZEU), která se konala v červnu 1992 v hotelu Petersberg u Bonnu. Členské státy ZEU deklarovaly svou připravenost poskytnout vojenské jednotky ze svých konvenčních ozbrojených sil pro vojenské úkoly, které jsou prováděny pod vedením ZEU. Mohou být použity k následujícím vojenským úkolům: humanitární a záchranné akce; akce k udržení míru; akce bojových jednotek v krizových situacích, včetně prosazování míru. Tyto úkoly jsou v současné době výslovně stanoveny v článku 17 Smlouvy o Evropské unii a tvoří nedílnou součást ESDP.

5 Etapa transformací 2005–2012

Možná si čtenář na tomto místě položí otázku, proč se stále opakuje proces, jehož výsledkem jsou nové nebo modifikované koncepční dokumenty, které stanovují záměry další činnosti a rozvoje rezortu MO a armády. Zdá se, že koncepční plánování na MO bylo, je a nejpravděpodobněji i nadále bude spojeno se střídáním vln velkých očekávání s vlnami doprovázenými určitým zklamáním. Každá nová koncepce vyvolávala u pracovníků rezortu obrany a příslušníků armády naděje, které byly spojovány s vytvořením změněných podmínek, snad vhodnějších pro dlouhodobější a stabilnější vývoj, jež by mohly přinést kontinuitu a zajišťovat perspektivu. Podmínek, kdy nebude následovat další redukce personálu, likvidace „neperspektivních" a vznik nových útvarů, opouštění právě zmodernizovaných posádek a přesun do posádek, které nevytvářejí podmínky pro další smysluplné fungování a naplňování jejich poslání. Příslušníci rezortu obrany věřili, že se zahájí nebo bude pokračovat potřebná modernizace a provede se obměna zastaralé techniky a materiálu, že se armáda zbaví zbytečného a nevyužitelného materiálu, munice a náhradních dílů, pro které již nemá techniku, že budou nastaveny a stabilizovány potřebné systémy pro řízení kariér, akvizicí, plánování, programování a rozpočtování a celou řadu dalších oblastí.

V celém průběhu přechodu od totalitní masové armády k moderní armádě demokratického státu se nikdy nestalo, že by byla potvrzena rozumná kontinuita. Proč k tomu nedošlo, to budeme jen velmi obtížně vysvětlovat. Jednou z možností, jak tento vývoj objasnit, je permanentní změna prostředí, jsou to „tekuté časy ve věku nejistoty".[84] Zajišťování obrany státu se realizovalo za každé situace. Potvrdila se omezená schopnost úspěšně předvídat pravděpodobný budoucí vývoj, a to jak vnitřních, tak i vnějších podmínek (ekonomický vývoj, vývoj bezpečnostní reality, vývoj ve vojenství, demografii a technologiích) a jejich důsledky na rozvoj rezortu obrany, na výstavbu a použití ozbrojených sil. Do procesu adaptace armády na nové podmínky tak zásadním způsobem vstupovalo ne vždy zcela objektivní politické rozhodování. Rovněž dynamika změn nepřispěla k vytvoření potřebných podmínek pro stabilizaci ozbrojených sil. Je zřejmé, že tuto dynamiku nemohly svým věcným obsahem přežít ani záměry ministra Tvrdíka nebo Kostelky spojené s reformou armády pod velmi lukrativním marketingovým sloganem „malá, mladá, moderní a mobilní".

Dnem 1. ledna 2005 se AČR stala plně profesionální. Poprvé v průběhu historie Československa a ČR je ve struktuře i v personálním obsazení bez vojáků v základní službě. Nová situace přivedla politiky, vojenské i bezpečnostní odborníky do očekávání, jestli situaci zvládneme, tak jak ji zvládají v jiných zemích, kde již profesionální armády mají. Přechod k plně profesionální armádě byl posledním krokem reforem, tedy postupů změn, náprav, zlepšení. Další reformní krok již nečekáme. Ozbrojené síly ČR nastoupily na cestu transformace – přeměny, přetvoření podle změněné bezpečnostní reality. Transformace zákonitě nebude jen jedna. Posloupnost transformací ozbrojených sil by měla zajišťovat reálné potřeby obrany ČR proti vojenským hrozbám.

[84] Z. Bauman v úvodu ke své knize *Tekuté časy: život ve věku nejistoty* poznamenává: „Pevná fáze modernity přešla ve fázi tekutou, nastal tedy stav, kdy sociální formy... nadále nemohou... udržet stejný tvar po delší časové období, protože se rozpadají a rozpouštějí rychleji, než stačí být ustaveny... Dlouhodobé myšlení, plánování a jednání zkolabovaly a sociální struktury, v nichž by se toto myšlení, plánování a jednání mohly vepsat pro časy budoucí, ztratily svoji sílu či úplně vymizely." Zygmunt BAUMAN, *Tekuté časy: život ve věku nejistoty*. Academia, Praha, 2008, s. 9–10, ISBN 978-80-200-1656-0.

5.1 Řízení obrany v letech 2005–2012

Ministrem obrany od 4. srpna 2004 do 4. září 2006 byl Karel Kühnl z Unie svobody za vlády sociálních demokratů Stanislava Grosse a Jiřího Paroubka. Poté byl do této funkce jmenován bývalý ředitel Ústavu mezinárodních vztahů Jiří Šedivý, nestranický představitel ve vládě ODS Mirka Topolánka, vytvořené po parlamentních volbách v červnu 2006. První vládě Mirka Topolánka nebyla 3. října 2006 vyslovena důvěra, a proto byly uskutečněny kroky k sestavení jeho druhé vlády. Tak se stalo, že výsledek povolebního uspořádání neumožnil, aby ministr Šedivý jako nestraník pokračoval v zastávání této funkce. Na post ministryně obrany byla 9. ledna 2007 jmenována opět civilní osoba. Poprvé v historii země se jednalo o ženu, právničku Vlastu Parkanovou z KDU-ČSL. V době předsednictví ČR v EU byla 24. března 2009 vyslovena druhé vládě Mirka Topolánka nedůvěra a při jmenování úřednické vlády Jana Fischera 8. května 2009 nastoupil do funkce ministra obrany Martin Barták (nestraník, navržen ODS). Tato vláda měla původně ukončit činnost při předčasných volbách na podzim 2009, které se ale nakonec konaly až v řádném termínu v květnu 2010. Vláda Petra Nečase (ODS) byla jmenována 13. července 2010 a ministrem obrany v ní byl ustanoven člen ODS Alexandr Vondra. Tato vláda byla koaliční, složená z ODS, TOP 09 a Věcí veřejných.

Náčelníky GŠ AČR se postupně stali armádní generál Pavel Štefka (2002–2007), armádní generál Vlastimil Picek (2007–2012) a po něm generálporučík Petr Pavel.

■ *Ministr obrany Karel Kühnl (vlevo) při setkání s náměstkem ministra obrany Velké Británie Adamem Ingramem na sklonku roku 2004*

Foto: Marie Křížová

5.2 Koncepční východiska další transformace

Po roce 2006 došlo k zásadnímu omezení zdrojových podmínek rezortu obrany a tím i schopnosti financovat věcné záměry jejich rozvoje a zabezpečení činnosti v souladu s *Koncepcí 2003*.[85] Omezení zdrojového rámce bylo dáno úsilím vlády naplnit makroekonomická kritéria pro přijetí společné měny EU (míra deficitu veřejných financí a zadluženosti státu). Změnily se i vnější podmínky pro rozvoj a činnost rezortu obrany a armády. V průběhu roku 2008 a 2009 byly dostupné zdroje rezortu obrany dále omezeny vlivem negativního působení celosvětové hospodářské krize na ekonomiku země. Pokračovalo poměrně intenzivní působení Aliance a EU v operacích na Balkánu, Blízkém a Středním východě a do určité míry i v Africe, do nichž se ČR v rámci svých možností zapojila nebo existovala pravděpodobnost, že by se tak mohlo stát v blízké budoucnosti, například v souvislosti s možným nasazením bojového uskupení EU, které ČR vytvářela a měla v pohotovosti ve druhé polovině roku 2009. Zapojení ČR a jejích spojenců do zahraničních mnohonárodních operací zásadním způsobem změnilo požadavky na rozvoj schopností všech armád členských zemí NATO a EU. Požadavky směřovaly především k vyšší úrovni nasaditelnosti, udržitelnosti, interoperability a ochrany vojsk v asymetrickém způsobu vedení konfliktu. Do procesu další transformace rezortu obrany ČR zasáhlo přeformulování politicko-vojenských ambicí NATO, které nově definovala *Ministerská směrnice NATO* z roku 2006. Obecně stanovila potřebu připravovat se na souběžné a zpravidla dlouhodobé vedení většího počtu menších operací, a to ve značných vzdálenostech od teritoria členských zemí,

[85] Rozpočet kapitoly rezortu MO se propadl hluboko pod Aliancí požadovanou hranici 2 % HDP.

■ *Příslušníci 221. vrtulníkové letky z Přerova se mohou chlubit už více než dvacetiletými kontakty s aliančními tygřími letkami. Jejich jednotka je členem Asociace tygřích letek NTA (NATO Tiger Association). Součástí jejich společných setkání jsou letecko-taktická cvičení, při nichž si osádky osvojují nové dovednosti při plánování misí zaměřených na vyhledávání a záchranu v boji i na praktické létání. Foto: archiv 221. vrtulníkové letky*

Foto: Vladimír Marek

v náročných klimatických a geografických podmínkách a odlišném kulturním prostředí.

Je zřejmé, že tyto okolnosti měly zcela zásadní vliv na rozvoj armád všech členských zemí a že proces přizpůsobování obranné politiky státu výzvám, které vycházejí z měnícího se bezpečnostního prostředí, tedy nebyl a ve své podstatě ani nemůže být nikdy ukončen. Nemůže se tak stát z toho důvodu, že se prostředí, v němž se tento proces výstavby a rozvoje armád realizuje, velmi dynamicky mění. Politici, koncepční pracovníci na MO a vojenští plánovači mají ve své činnosti pouze jednu jistotu, vše je v pohybu, změna se stala neoddělitelnou součástí jejich každodenního života a vše může být a zpravidla i bude zcela jinak, než se původně zamýšlelo.

Zásadním způsobem se rozšířilo spektrum úkolů, které armády plní. Jejich použití v soudobých operacích nemá pouze vojenský, ale mnohdy i nevojenský charakter. Vojáci mohou souběžně plnit bojové úkoly a přitom se podílet na stabilizaci a obnově života v krizových oblastech, kde došlo k rozpadu celospolečenských hodnot, politického, správního a hospodářského systému. Každodenně musí čelit tzv. asymetrickému působení protivníka. Tento protivník není na technologicky srovnatelné úrovni a není schopen otevřeného boje, využívá však partyzánského způsobu vedení války. Mnohdy se opírá o podporu místního obyvatelstva, těží z dokonalé znalosti terénu, ve kterém operuje, a je velmi přizpůsobivý klimatickým podmínkám. Takový protivník je jen obtížně identifikovatelný a jeho účinná eliminace je velmi náročná. Navíc dokáže velmi efektivně medializovat konflikt, působit na veřejnost v zemích, které jsou do operace zapojeny. Své působení dokáže v těchto zemích materializovat diverzními akcemi ve formě teroristických atentátů. Jeho cílem je vyvolat strach u obyvatelstva, vzbudit odpor veřejnosti s nasazením zahraničních vojsk v těchto operacích a vyvinout politický tlak na jejich odsun. K prosazení svých zájmů má asymetrický protivník mnohem větší časový prostor než státy mnohonárodních sil. Dlouhé operační nasazení jednotek (v tomto smyslu hovoříme o vzniku dlouhých válek) ve velkých vzdálenostech od vlastního teritoria je ekonomicky velmi nákladné a vyžaduje udržení zdrojově velmi náročného rotačního systému vojsk, která jsou těmito operacemi značně psychicky i fyzicky vyčerpávána.

Všechny tyto aspekty a výzvy vyžadovaly zásadní změny přístupů k výstavbě české armády a rozvoji jejích kvantitativních i kvalitativních charakteristik. V tomto smyslu však existovala i zcela jasná politická odpovědnost za to, že pro splnění úkolů, které jsou armádě stanoveny, musí být vytvořeny odpovídající podmínky. Jde především o potřebný rozsah personálu, výcviku, zbraní a zbraňových systémů, odpovídající technologické úrovně, infrastruktury a dalšího materiálu a služeb zabezpečující svou kvalitou jak podmínky pro již zmiňované použití, tak i výcvik a běžný život příslušníků armády.

Vláda již při schválení *Koncepce 2003* předpokládala, že po dosažení počátečních operačních schopností ozbrojených sil bude dosavadní průběh realizace reformy vyhodnocen a v závislosti na změnách

Foto: Radko Janata

podmínek upraven harmonogram jejich další výstavby. Stav realizace *Koncepce 2003* rezort obrany vyhodnotil a předložil vládě v polovině roku 2007.[86] K dispozici bylo rovněž aktuální vyhodnocení odpovědi ČR na dotazník obranného plánování NATO (DPQ 2006), z něhož vyplynulo pozitivní hodnocení nasměrování a postupu reformy armády, dosažení počátečních operačních schopností a míry zapojení v zahraničních operacích.

Na druhé straně jako zásadní nedostatek viděla Aliance trvalé snižování zdrojového rámce a jeho negativní dopady projevující se ve zdržení výstavby sil a rozvoje potřebných schopností. Záporně byly hodnoceny zdrojová podpora velkých teritoriálních struktur na úkor rozmístitelných sil a jako neúměrné, nadhodnocené a neprůhledné centrální řídicí a velitelské struktury armády a velké množství leteckých základen. Z pohledu možných opatření bylo mj. doporučeno snížit počty osob a složek centrálního řízení, včetně různých podpůrných prvků. Vedení rezortu v tomto období počítalo se zachováním celkového počtu osob, ale uvědomovalo si současně i potřebu změnit nepříznivý poměr sil nasaditelných do operací a stacionárních sil. U nasaditelných sil bylo ze strany Aliance doporučeno, aby se ČR soustředila na schopnost poskytovat především praporní úkolová uskupení při zachování schopnosti postavit brigádní úkolové uskupení. Úkoly plněné v rámci integrovaného záchranného systému se ve srovnání se západními spojenci jevily jako příliš široké a nadměrně zatěžující celý systém neúměrným odčerpáváním rozpočtových prostředků MO (záchranné prapory, jejichž příslušníci nedisponovali v souladu s mezinárodním právem válečným statusem kombatanta). V oblasti mobilizace bylo vzhledem ke změně charakteru bezpečnostního prostředí poukázáno na možnost redukovat náklady spojené s udržováním mobilizační schopnosti snížením příslušné administrativy, skladových zásob a velkého množství nepoužitelných záloh. K nápravě nedostatků v oblasti personálu Aliance doporučila doplnit chybějící hodnostní sbory (mužstvo a poddůstojníci) a přehodnotit jejich stávající poměr (úprava hodnostní pyramidy).

Závěry, které vyplynuly z hodnotícího dokumentu, vyvolaly jasnou potřebu korigovat dosavadní reformní vývoj rezortu obrany a výstavby armády. Vláda vydala pokyn k vypracování a předložení nového koncepčního materiálu, který upraví koncepční záměry další transformace rezortu MO změněným podmínkám do roku 2018.

5.3 Transformace rezortu MO

Vláda přijala svým usnesením č. 1 194 z 22. října 2007 dokument *Transformace rezortu Ministerstva obrany ČR* (dále *Transformace*), jehož cílem bylo přizpůsobit koncepční rámec realizace druhého kroku reformy změnám ve vývoji bezpečnostního prostředí, omezenému zdrojovému rámci a novým přístupům k výstavbě operačních schopností.[87] Dokument se stal kompromisem mezi záměry pro další zkvalitňování schopností vojsk a omezeními vyplývajícími ze snižování úrovně původně predikovaných obranných výdajů. Změna zdrojového rámce zcela nevyhnutelně znamenala úměrné prodloužení doby

[86] *Zpráva o stavu reformy ozbrojených sil ČR,* usnesení vlády ČR č. 640/2007 ze dne 11. června 2007.

[87] *Transformation of the Czech Republic Ministry of Defense Sector,* Czech Armed Forces Review 2008 Special Edition, CR MoD, Military Information and Service Agency. ISSN 1803-2125.

■ *Ministryně obrany Vlasta Parkanová a premiér Mirek Topolánek při jeho návštěvě Ministerstva obrany České republiky v srpnu 2008*

Foto: Jiří Hokův

■ *V souvislosti s rozhodnutím o vyslání české dopravní vrtulníkové jednotky do afghánské mise ISAF prošly osádky speciálním leteckým výcvikem ve vysokohorském, ale také v pouštním a prašném prostředí. Týmy rovněž posílili palubní střelci.*

Foto: Jan Kouba

k realizaci některých potřebných akvizic a dalších projektů k dosažení požadovaných schopností.[88]

Na základě zhodnocení vývojových trendů bezpečnostního prostředí byla *Transformace* postavena na předpokladu, že vzhledem ke svému členství v NATO a EU a s ohledem na dobré vztahy se sousedními státy se ČR nachází v příznivé bezpečnostní situaci a že možnost rozsáhlého vojenského napadení území ČR nebo dalších členských zemí NATO a EU je vysoce nepravděpodobná. Existovalo rovněž přesvědčení, že hrozba takového charakteru bude identifikovatelná s dostatečným časovým předstihem a že bude možné realizovat přípravu k její eliminaci ve spolupráci se spojenci. ČR tak mohla definitivně opustit koncepci samostatné obrany a úvahy o teritoriální obraně státu. Prioritou se stalo zajištění ochrany vzdušného prostoru. ČR tak směrovala obrannou politiku k obraně svých a spojeneckých bezpečnostních zájmů mimo vlastní území, a to všude tam, kde by mohly být nebo budou ohroženy. Nepočítalo se s možností samostatného vojenského působení v těchto operacích, tzn. vždy ve spolupráci se spojenci.

Z pohledu zdrojových omezení vycházela *Transformace* z vývoje, kdy byl plánovaný rozpočet rezortu obrany v časovém období 2004–2010, ve srovnání s plánovanými finančními prostředky podle *Koncepce 2003*, snížen o přibližně 45 mld. Kč. Pokud bychom porovnali vývoj zdrojového rámce s *Koncepcí 2002*, byl by tento rozdíl ještě výraznější. Důsledky byly zřejmé: odložení realizace, posunutí některých modernizačních projektů za původně předpokládaný časový horizont, jejich omezení či úplné zastavení. Souběžně s těmito kroky se hledala úsporná opatření v mandatorních a provozních výdajích rezortu MO. Byly vypracovány a postupně realizovány záměry optimalizace řídicích a dalších souvisejících procesů. Byly vypracovány návrhy na pokračující redukci nadbytečné infrastruktury, zásob a snížení počtu provozované techniky. Snahou změn bylo udržet a dále rozvíjet takové schopnosti armády, které budou i nadále účinně využitelné k prosazování životních, strategických a dalších významných bezpečnostních

[88] MO ČR přehodnotilo rozsah zakázky na pořízení obrněných kolových transportérů ze 199 původně plánovaných kusů na 107.

zájmů vymezených v *Bezpečnostní strategii ČR*. Toto prosazování by se realizovalo jak působením sil a prostředků na území ČR při ochraně vzdušného prostoru státu, tak i při zvládání krizových situací v rámci integrovaného záchranného systému a především při působení v zahraničních misích v rámci NATO, EU či dalších mezinárodních organizací nebo účelových koalicí.

Z pohledu nových přístupů k výstavbě schopností armády byla *Transformace* zaměřena na naplnění tzv. cílových operačních schopností. Pojem „cílové operační schopnosti" byl chápán jako stav, kdy budou splněna plánovaná (zejména reorganizační a modernizační) opatření, jež povedou k dosažení vyšší úrovně funkčnosti armády srovnatelné s úrovní ostatních armád členských států NATO a dalších partnerů. Podstatné je, že tento pojem vyjadřoval ve svém obsahu úroveň záměrů, představ a požadavků dalšího rozvoje schopností armády poplatných představám o budoucnosti v době jejich definování. Představy o cílových schopnostech armády se tak v roce 2007 odlišovaly od těch, které byly předpokládány v koncepcích z roku 2002 i 2003. Dosažením tzv. počátečních operačních schopností k 31. prosinci 2006 byla armáda schopna naplnit minimální úroveň politicko-vojenských ambicí ČR, vyplývajících z *Vojenské strategie ČR* z roku 2004. Nicméně existovala určitá rizika a omezení při nasazení v operacích vysoké intenzity (velmi málo pravděpodobných) v rámci zabezpečování společné obrany členských států NATO.

■ *Kosovo 2009. Čeští vojáci v této zemi v rámci sil KFOR působili už deset let. Naše přítomnost byla utlumena koncem roku 2011.*
Foto: Radko Janata

Podstatná však byla skutečnost, že obsah cílových schopností se měnil v rámci nově definovaných požadavků na výstavbu sil v procesu obranného plánování NATO. Výstupem se staly nové návrhy cílů výstavby sil pro všechny členské státy na roky 2008–2018, jejichž splněním by mělo dojít k naplnění zamýšleného rozvoje schopností celé Aliance. Snahou bylo vytvořit podmínky pro získání takových vojenských schopností, které zabezpečí Alianci potřebné síly a prostředky pro plnění současných úkolů, povedou k rozvoji schopností pro příští období a zabezpečí zvládání nových bezpečnostních výzev v budoucnosti.

Vzhledem k problémům, s nimiž se Aliance potýkala při zajišťování potřebného rozsahu a kvality sil pro vedení operací v Kosovu a především v Afghánistánu, byly tyto cíle mnohem ambicióznější, náročnější a implikovaly také vyšší kvalitu a použitelnost armády v expedičních mnohonárodních operacích, která spočívá ve zvyšování podílů nasaditelných vševojskových jednotek, zajištění jejich přepravy na strategické vzdálenosti a zajištění jejich personální a logistické udržitelnosti. Zároveň to znamenalo zefektivnění organizační struktury a dislokace armády při plnění úkolů nebojového charakteru v operacích na území ČR, zejména v rámci ochrany vzdušného prostoru a posilování integrovaného záchranného systému.

Transformace tedy směřovala, obdobně jako plánovací cyklus v NATO, k roku 2018. K němu byly harmonizovány transformační záměry rozvoje armády se záměry Aliance. Termín dosažení cílových operačních schopností se tak posunul z roku 2012 do roku 2018. Ve vazbě na změny bezpečnostního prostředí byly upraveny také politicko-vojenské ambice ČR. Došlo k porovnání záměrů na rozvoj schopností armády s upraveným zdrojovým rámcem a cílové stavy byly reálnější. *Transformace* reagovala na měnící se požadavky na operační schopnosti ve formě cílů výstavby sil do roku 2018 (Force

Foto: Radko Janata

Goals 2018) v rámci procesu obranného plánování NATO. Byly vytvořeny podmínky pro dosažení vyšší úrovně schopností armády, než jaká byla původně plánována *Koncepcí 2003*, a pro naplnění závazku z istanbulského summitu NATO, který požadoval, aby 40 % pozemních sil a sil určených pro jejich přímou podporu bylo strukturováno, vybaveno a připraveno pro nasazení v operacích (tzv. nasaditelné síly) a aby 8 % pozemních sil a sil určených pro jejich přímou podporu bylo přímo nasazeno v operacích nebo bylo v pohotovosti k bezprostřednímu nasazení.[89]

V souladu s transformací se předpokládalo pořídit lehká obrněná vozidla a dokončit obměnu obrněných transportérů a středních nákladních automobilů. Ke zvýšení efektivnosti působení vojáka na bojišti a posílení jeho ochrany se plánovalo realizovat projekt Vojáka 21. století. Ke zvýšení udržitelnosti sil bylo potřebné vytvořit operační zásoby.

Transformace počítala s provozováním pronajímaných nadzvukových letadel JAS-39 Gripen a s provozováním a modernizací podzvukových letounů L-159 ALCA. Dále se předpokládalo modernizovat transportní a bojové vrtulníky. Pro zajištění operačního použití armády a zajištění vzdušné přepravy sil a prostředků měly být pořízeny taktické transportní letouny. Zajištění strategické vzdušné přepravy se předpokládalo řešit zapojením do mnohonárodních a mezinárodních projektů.

Další způsob ochrany vzdušného prostoru státu vlastními silami měl být koncepčně řešen samostatně vypracováním záměru opatření po roce 2015, kdy končí pronájem nadzvukových letounů. Záměr měl zahrnout rozvoj prvků systému velení a řízení vzdušných sil, modernizaci senzorů (radiolokátorů) a pořízení aktivních prvků (letouny, protiletadlová ochrana).

V oblasti nemovité infrastruktury pozemních sil se stalo prioritou zabezpečení redislokace útvarů spojené s realizací výstavby základen v Žatci, Bechyni a Přáslavicích. Ve prospěch leteckých sil se počítalo s dobudováním bojové a logistické zóny letecké základny Náměšť nad Oslavou a letecké základny Čáslav a s dokončením rekonstrukce a dostavbou ubytovacích budov v mírových posádkách. Dále měly být vybudovány odpovídající prostory pro provádění výcviku s využitím trenažérové a simulační techniky.

Foto: Jan Kouba

K dobudování skladových a dopravních kapacit pohonných hmot pro letecké základny Čáslav a Náměšť nad Oslavou, pro zabezpečení rekonstrukce zodolněného objektu centra řízení a vyhodnocování vzdušných sil a zapojení AČR do integrovaného systému velení a řízení protivzdušné obrany NATO se počítalo s využitím Programu bezpečnostních investic NATO

[89] MO ČR předpokládá dosáhnout 60% nasaditelnosti a 12% udržitelnosti pozemních sil do konce roku 2014, a to v plném spektru aliančních operací.

■ *S vojenským letištěm u Náměště nad Oslavou se začalo počítat pro případné využití v rámci Severoatlantické aliance. Proto bylo zařazeno do Programu bezpečnostních investic NATO NSIP.*

Foto: Jan Kouba

(NSIP – NATO Security Investment Programm). Dále se předpokládalo vytvořit podmínky pro všestranné komunikační zabezpečení nasaditelných sil, dokončení výstavby transportních sítí komunikačních systémů na teritoriu státu a rozvoj operačně-taktického systému velení a řízení v prostředí NEC (Network-Enabled Capability – schopnosti v síti). Rezort MO předpokládal pokračovat ve specializaci v rámci NATO na ochranu proti zbraním hromadného ničení.[90]

K naplnění cílů *Transformace* do roku 2018 měly být uvolněny zdroje v rozmezí 1,4 % – 2,0 % HDP. Prioritou bylo vytváření nasaditelných sil ke zvýšení schopností rychlého nasazení ve značné vzdálenosti od teritoria ČR a v klimaticky i kulturně nezvyklém prostředí na úkor sil stacionárních. Dále se počítalo s uskutečněním změn ve struktuře armády zavedením třístupňového systému velení na strategickém, operačním a taktickém stupni. Realizovat výstavbu lehkých motorizovaných praporů, logistického zásobovacího praporu ve vazbě na reorganizaci ženijních a záchranných útvarů. Vycházelo se přitom z kalkulací, které počítaly s dosažením cílových počtů osob rezortu MO ve výši do 36 800, tj. okolo 26 200 vojáků, 8 800 občanských zaměstnanců a 1 800 čekatelů, kteří nejsou ve svých odbornostech po dobu přípravy a vzdělávání pro potřeby armády využitelní. V oblasti hodnostní struktury mělo dojít ke snížení počtu hodností se současným vytvořením poddůstojnického sboru. Velký význam pro financování armády měl závazek vlády vyplývající z jejího usnesení, v souvislosti s přijetím transformačního dokumentu, trvale zajistit mimo rozpočet rezortu obrany financování nákladů spojených s případným nasazením sil a prostředků armády vyčleňovaných do sil rychlé reakce NATO (NRF – NATO Response Force) a EU (BG – Battle Group).

Transformační dokument vytvořil opětovnou rovnováhu mezi politicko-vojenskými ambicemi ČR a zdroji uvolňovanými na jejich zabezpečení. Věcný obsah a časové horizonty jeho naplnění reagovaly na změny bezpečnostního prostředí a na důsledky, které z toho vyplývaly pro výstavbu a použití armády. Cíle a úkoly *Transformace* byly v daném okamžiku nastaveny na realistický vývoj dostupných finančních, lidských a věcných zdrojů. Tím se vytvořil předpoklad pro stabilitu rozvoje rezortu obrany a armády v dlouhodobém plánovacím horizontu a vybudování moderních sil schopných prosazovat současné i budoucí životní, strategické a další důležité zájmy státu.

[90] Na základě tzv. pražské iniciativy, zaměřené na vytváření schopností NATO v oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení, vybudovala ČR na svém území alianční Centrum ochrany proti zbraním hromadného ničení (COPZHN). K 1. srpnu 2007 bylo COPZHN aktivováno jako mezinárodní vojenská organizace Joint Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Defence Centrum of Excellence. *Ročenka Ministerstva obrany ČR 2007*, MO ČR – AVIS, Praha, 2008, s. 27, ISBN 978-80-7278-452-3.

5.4 Vojenská strategie ČR 2008

V návaznosti na transformační dokument vydala vláda úkol k aktualizaci *Vojenské strategie ČR* z roku 2004, primárního strategického dokumentu v oblasti obrany země, který stanovuje základní principy výstavby a použití armády. Aktualizace vycházela z hodnocení bezpečnostní situace ČR, která umožnila akceptovat určitá rizika spojená s výstavbou armády a zajišťováním obrany státu.

ČR nepočítala s vytvářením reálně existujících sil a prostředků pro globální válečný konflikt vysoké intenzity. Výstavba armády se měla orientovat na nejpravděpodobnější scénáře jejího použití. Měly být vytvářeny takové schopnosti sil, které umožní chránit bezpečnostní zájmy ČR, především mimo vlastní území státu. Opatření směřující k nárůstu sil a prostředků v závislosti na zhoršování bezpečnostní situace ČR měla být rozpracována zejména koncepčně tak, aby byla zajištěna jejich funkčnost při minimalizaci zdrojové náročnosti. V tomto smyslu se předpokládalo přehodnocení další existence výkonného systému pro zajištění mobilizace, rozsahu udržované vojenské techniky, zbraní, munice a dalšího vojenského materiálu, přístupu k udržování záloh (evidence a výcvik) a systému hospodářské mobilizace. K pořízení věcných prostředků k zajištění postupného nárůstu sil měly být připraveny potřebné projekty při důsledném uplatňování principu odložené potřeby. Nově vytvářený systém obrany i nadále vycházel z principu, že obrana státu je povinností všech jeho občanů, proto není možné rušit brannou povinnost.

V aktualizované *Vojenské strategii České republiky*[91] byla vládou stanovena úroveň politicko-vojenských ambicí ČR k zabezpečení jak vlastní obrany, tak i k přispění ke kolektivní obraně podle článku 5 Severoatlantické smlouvy. Obrana území ČR měla být realizována vždy v rámci zajišťování obrany celé Aliance.

Při ozbrojeném konfliktu, jenž by ohrožoval svrchovanost a územní celistvost státu, se předpokládalo nasazení všech sil a prostředků profesionální armády, včetně využití všeobecné branné povinnosti. Pro operace kolektivní obrany podle článku 5 Severoatlantické smlouvy, kdy by nebyla bezprostředně ohrožena svrchovanost a územní celistvost země, měla být ČR schopna poskytnout pozemní síly a letectvo ze souboru sil předurčených v rámci obranného plánování NATO, jejichž hlavní částí je brigádní úkolové uskupení na bázi mechanizované brigády středního typu. Ochrana vzdušného prostoru státu měla být zajištěna působením v integrovaném systému protivzdušné obrany NATO. V případě politické shody se spojenci se ČR měla zapojit do mezinárodních projektů obrany proti nosičům zbraní hromadného ničení, zejména proti balistickým střelám. ČR si měla udržet schopnost přijmout v případě potřeby aliančí síly na vlastním území (HNS).

■ *Ochrana našeho vzdušného prostoru je dnes zajištěna zapojením do aliančního integrovaného systému protivzdušné obrany NATINADS.*

Foto: archiv OKP

Při zapojení do operací mimo článek 5 Severoatlantické smlouvy měla být ČR připravena přispět k udržení mezinárodního míru a stability mechanizovanými jednotkami, speciálními silami, jednotkami ženijními, zdravotnickými a jednotkami radiační, chemické a biologické ochrany, dopravním a taktickým letectvem a Vojenskou policií.

[91] Rozhodnutí vlády č. 908 ze dne 23. července 2008. Dostupné na <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2008%20Vojenska%20strategie%20CR.pdf> [cit. 31. srpna 2012].

■ *Český projekt Voják 21. století rozvíjí armáda už několik let.*

Foto: Jan Kouba

Schopnost účasti v souběžných operacích měla být zabezpečena nasazením:

- brigádního úkolového uskupení nebo jeho ekvivalentu vzdušných sil bez rotace;
- praporním úkolovým uskupením s rotací po šesti měsících. V rámci nasazení praporního úkolového uskupení měla být ČR schopna až na jeden rok poskytnout velitelství pro mnohonárodní brigádní úkolové uskupení;
- rotním úkolovým uskupením po dobu šesti měsíců s rotací nebo ekvivalentním uskupením letectva po dobu tří měsíců bez rotace;
- uskupeními do výše praporu určenými do pohotovosti v rámci sil rychlé reakce NATO (NRF) nebo EU (BG) v době, kdy by nebylo nasazeno brigádní úkolové uskupení.

ČR měla být i nadále schopna přispívat do dalších operací speciálními uskupeními nebo skupinami odborníků, např. speciálními jednotkami a odřady, expertními týmy v oblasti výcviku a poradenství či skupinami vojáků do mezinárodních štábů a pozorovatelských misí.

V krizových situacích nevojenského charakteru na území ČR měly být poskytovány na podporu Policie ČR nebo IZS ad hoc síly a prostředky v nezbytném rozsahu a podle dostupnosti. Mohly být posíleny jednotkami příslušníků v aktivní záloze. Do humanitárních a záchranných operací mimo území ČR měly být vyčleňovány na podporu civilních orgánů a organizací síly a prostředky nebo letecké přepravní kapacity podle okamžitých možností.

Naplnění takto nastavené úrovně politicko-vojenských ambicí vyžadovalo dosažení nejen kvantitativních, ale i kvalitativních parametrů v připravenosti armády (naplněnost osobami, vojenskou technikou a materiálem a její vycvičenost). Na konci roku 2008 armáda vykazovala schopnost naplnit politicko-vojenské ambice ČR pouze v omezeném rozsahu. Velení armády předpokládalo, že úroveň připravenosti jednotlivých brigádních úkolových, praporních a rotních uskupení k plnění takto nastavených politicko-vojenských ambicí v celém spektru operací téměř bez geografických omezení bude dosažena nejdříve na konci plánovacího období, tedy v roce 2018.

5.5 Dlouhodobá vize rezortu MO

Je možné zcela oprávněně konstatovat, že rezort obrany postrádal v průběhu dlouhého reformního a transformačního období po roce 1989 srozumitelnou dlouhodobou představu o svém rozvoji. Za tento nedostatek byl mnohdy kritizován. Tato nekoncepčnost negativně ovlivňovala například rozhodování o zdrojově nákladných modernizačních programech, které se realizovaly v rozsahu neodpovídajícím reálným potřebám armády. Dlouhodobý dokument měl tedy vycházet z analýzy předpokládaného vývoje bezpečnostního prostředí a veškerých aspektů ovlivňujících požadavky na budoucí schopnosti armády, včetně predikce zdrojové náročnosti realizace dlouhodobých záměrů. Zpracování dokumentu s dlouhodobou platností, který by orientoval rozvoj schopností v perspektivě 20 roků, bylo zahájeno v roce 2004. Cílem procesu bylo vypracování dlouhodobého výhledu rozvoje rezortu obrany, do jehož zpracování se měly zapojit i ostatní rezorty, vědecká pracoviště a bezpečnostní komunita.

V roce 2005 byl vypracován *Koncepční záměr dlouhodobého výhledu zajištění bezpečnosti a obrany ČR*, který měl být dokončen v roce 2006. Dokument se v souvislosti s výsledky voleb do parlamentu v roce 2006 a s následnými změnami ve vedení rezortu obrany nepodařilo dovést do schvalovací fáze. I přes tento negativní výsledek však existovala reálná potřeba disponovat dokumentem vizionářského charakteru. Již ve druhé polovině roku 2006 byly zahájeny práce na *Dlouhodobé vizi rezortu Ministerstva obrany*. V rámci jejího zpracování byly provedeny některé experimenty s využitím simulací, při nichž

se v rámci velitelsko-štábního cvičení na úrovni brigády ověřovaly vybrané technologie pro rozvoj operačních schopností armády v budoucnosti.

Dlouhodobou vizi rezortu MO se podařilo dokončit v létě 2008, kdy ji projednala a vzala na vědomí vláda.[92] Stanovila směr a priority pro rozvoj schopností, jejichž vytvoření bylo vnímáno za nezbytné pro efektivní realizaci obranné politiky ČR v horizontu příštích 20 let. Požadavky na dlouhodobý rozvoj schopností vycházely ze závěrů analýz dlouhodobých trendů vývoje bezpečnostního a operačního prostředí.

Vize definovala čtyři oblasti strategických priorit:

- ❑ výstavba funkčního systému obrany státu,
- ❑ výstavba nasaditelných a interoperabilních sil,
- ❑ zajištění efektivní organizace, řízení a velení,
- ❑ kompetentní a motivovaní lidé.

Nebyla považována za dlouhodobý plán, v jehož rámci by byly stanoveny kroky jejího postupného dosahování ve vazbě na zdroje. Vyžadovala tak další rozpracování v procesu obranného plánování do koncepcí a plánů.

Vypracováním *Dlouhodobé vize rezortu MO* (2008), aktualizací *Vojenské strategie ČR* (2008) a zpracováním dokumentu *Transformace rezortu Ministerstva obrany České republiky* (2007) bylo v roce 2008 dokončeno formulování politického zadání pro další výstavbu a použití armády. Následovalo jeho rozpracování do dalších koncepčních a plánovacích dokumentů. Plánovací proces upřesňovala *Směrnice ministryně obrany pro plánování činnosti a rozvoje rezortu MO na roky 2009–2014* (dále *Směrnice*) vydaná koncem roku 2007 vytyčila strategické cíle rezortu MO a pro jejich splnění stanovila úkoly, priority a limity zdrojů. *Směrnice* byla rozpracována do *Střednědobého plánu činnosti a rozvoje rezortu MO na roky 2009–2014*, který identifikoval programy, projekty a akce k plnění strategických cílů.

Strategické cíle rezortu obrany směřovaly k:

- ❑ vytvoření funkčního systému obrany státu ve spolupráci s ostatními prvky státní správy a zajištění nezbytně potřebné úrovně jeho schopností s možností rozvoje (nárůstu) sil a prostředků v závislosti na změnách bezpečnostní situace ČR a předpokládaných důsledcích;
- ❑ výstavbě nasaditelných a interoperabilních sil, schopných plnit úkoly ve spolupráci se spojenci v celém spektru aliančních a koaličních operací (včetně vedení bojové činnosti vysoké intenzity) v náročných geografických a klimatických podmínkách (mimo arktické oblasti) a kulturně odlišném prostředí;
- ❑ rozvoji moderní a efektivně řízené organizace s jednoduchou a adaptabilní organizační strukturou permanentně zvyšující svoji výkonnost a kvalitu prováděných činností s využitím dostupných nástrojů moderního řízení a velení a jeho informační podpory;
- ❑ získání a udržení kompetentních a motivovaných lidí, kteří zajistí budoucí rozvoj rezortu obrany;
- ❑ dokončení operačně přijatelné a společensky akceptovatelné dislokace;
- ❑ realizaci promyšlené modernizace a moderní infrastruktury.

■ *Ministr obrany Martin Barták se v březnu 2010 setkal s vrchním velitelem spojeneckých ozbrojených sil v Evropě admirálem Jamesem Stavridisem.*

Foto: Marie Křížová

[92] Usnesení vlády č. 908 ze dne 23. července 2008, dostupné na <http://www.army.cz/images/id_8001_9000/ 8492/Dlouhodob__vize_resortu_Ministerstva_obrany.pdf> [cit. 13. března 2009].

Strategické cíle rezortu obrany otevřely prostor pro rozvoj schopností, které měly být efektivně využitelné pro eliminaci nejpravděpodobnějších bezpečnostních rizik vyplývajících z mezinárodního terorismu, šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, slabých a zhroucených států a narušení dodávek strategických surovin. Pro zvládání méně pravděpodobných, ale z pohledu důsledků nejzávažnějších krizových situací v podobě regionálních a globálních válečných konfliktů ohrožujících bezpečnostní zájmy ČR se předpokládalo, že bude k dispozici dostatečný časový prostor pro účinnou reakci a pro rozvoj potřebných schopností v rámci funkčního, administrativně a ekonomicky nenáročného systému postupného nárůstu sil. Samostatné vojenské použití AČR mimo území ČR se nepředpokládalo.

5.6 Bílá kniha o obraně 2011

Ministr obrany ČR Alexandr Vondra v úvodním slově k *Bílé knize o obraně* trefně charakterizuje současnou situaci takto: „Bílá kniha o obraně popisuje bez příkras současný stav, ve kterém se nacházejí ozbrojené síly. Není to příjemné čtení, ale bez upřímnosti nemůžeme přistoupit k řešení. Nepřicházím s nataženou dlaní a nečekám skokové zvyšování rozpočtu Ministerstva obrany podobně, jako se v posledních letech skokově škrtalo. Nicméně předpokládám, že se rozpočet ministerstva postupně zvyšovat bude.

Jsme na rozcestí. Analýzy ukazují, že po letech krácení rozpočtu, nekoncepčních zásahů a plýtvání jsou rezervy vyčerpány. Řešení problému, ve kterém jsme se ocitli, nebude jednoduché, ale existuje. Vyžaduje provedení hlubokých systémových změn a přesměrování zdrojů do hlavních funkcí, jež mají plnit ozbrojené síly ČR. Je jasné, že se změny, se kterými Bílá kniha o obraně přichází, nebudou všem líbit, že někteří lidé budou zpochybňovat například ukončení některých zbytných vojenských schopností. Pokud bychom ale nedělali nic, znamenalo by to rezignaci na obranu země.“[93]

Do přípravy Bílé knihy o obraně z roku 2011 se v několika skupinách zapojilo více než 100 odborníků, vojáků i civilistů. Společně se sešli koncem roku 2010 na konferenci, již předsedal první náměstek ministra obrany Jiří Šedivý.

Foto: Olga Haladová

Důležitou informací sdělenou v *Bílé knize* je konstatování, že proti původním předpokladům *Koncepce 2002* má MO v rozpočtu méně než polovinu tehdy plánovaných prostředků. Hlavní zjištění jsou následující:

- Vinou demografického vývoje a klesající konkurenceschopnosti armády na trhu práce nebude možné dosáhnout momentálně platné početní ambice 26 200 vojáků.
- Rezort MO tíží deficit 80–90 miliard Kč vytvořený v minulosti.
- V následujících letech končí životnost řady techniky a rezort MO nebude schopen financovat všechny dříve plánované modernizace.

Hlavní dokument je členěn do jedenácti kapitol. Úvodní dvě jsou kontextuální. První shrnuje zákonem daná a politicky definovaná východiska i omezení,

Foto: Jan Kouba

[93] Vláda ČR schválila svým usnesením č. 458 ze dne 18. května 2011 *Bílou knihu o obraně*, uložila rozpracovat její závěry do podmínek rezortu MO v souladu s rámcovým harmonogramem realizace *Bílé knihy*, obsaženým v její kapitole 11, a informovat vládu jedenkrát ročně o realizaci jejích závěrů.

závazky a ambice, které je nezbytné při tvorbě obranné politiky ČR a při rozvoji jejích nástrojů respektovat. Následující kapitola definuje strategické prostředí bezpečnosti ČR a jejích spojenců, hrozby a rizika, vyplývající z prostředí, a formuluje bezpečnostní zájmy ČR. Na tomto základě popisuje role a funkce ozbrojených sil ČR, charakter jejich schopností a současně se vyjadřuje k lidským, finančním a materiálním zdrojům pro zabezpečení odpovídající struktury ozbrojených sil. V dalších kapitolách je formulována představa o zajištění kvality schopností ozbrojených sil a s tím souvisejících požadavků na jejich udržení, rozvoj a případné použití. V souladu s tímto cílem jsou formulovány návrhy na organizační změny uvedené v předposlední kapitole. V poslední je uveden rámcový harmonogram realizace *Bílé knihy* v letech 2011–2014.

Vzhledem ke stavu veřejných financí není výraznější navýšení rozpočtu MO v současné době reálné. Proto *Bílá kniha* navrhuje řadu opatření, která je nutné přijmout, aby zůstal rezort MO životaschopný. Týkají se všech oblastí činnosti, včetně omezení některých vojenských schopností. Kromě zahájení prací na jednotlivých závěrech *Bílé knihy* bude v nejbližším období jednou z hlavních priorit vedení MO úsilí k přípravě a představení opatření, která zajistí sociální a finanční stabilitu vojáků.

5.7 Stav roku 2012

ČR se v roce 2012 nachází z hlediska vojenských bezpečnostních hrozeb v příznivé bezpečnostní situaci. Je ji možné doložit dobrými vztahy se sousedními státy: Spolkovou republikou Německo, Polskem, Slovenskem a Rakouskem, ale rovněž členstvím v NATO a EU. Zpravodajská hodnocení shrnují, že ve střednědobém časovém horizontu by nemělo dojít k ozbrojenému konfliktu, který by dosáhl na státní území. Další posílení vojenské bezpečnosti ČR by navíc bylo současně příspěvkem k rozšiřování bezpečnosti NATO.

Paradoxem současné bezpečnostní situace je podložené hodnocení, že v globálním měřítku došlo k jejímu zhoršení. Často se vyskytují teroristické útoky, i když nepředstavují vojenskou hrozbu, do celosvětového boje proti globálnímu terorismu jsou zapojeny rovněž ozbrojené síly ČR, které se účastní v silách NATO operací na území Afghánistánu. Reálně jsou šířeny zbraně hromadného ničení (ZHN), proti nimž by měla zasahovat vojenská síla. Množství konvenčních i nekonvenčních prostředků, jež mohou způsobit hromadné destrukce, se dostává do nevěrohodných rukou, které mohou vyvolat změnu bezpečnostního stavu kdekoliv na světě a ve svém důsledku i v euroatlantickém prostoru. Nebezpečí je rozsáhlejší, když si uvědomíme, že nebezpečné zbraně vlastní totalitní, diktátorské a ideologicky nebo nábožensky nesnášenlivé režimy nebo nestátní struktury, jimiž jsou teroristické organizace, radikální hnutí a skupiny, které mají základ náboženský, sektářský nebo extremistický. Jejich schopnost a odhodlanost použít těchto prostředků představuje pro NATO, EU a tedy i pro ČR a ostatní členské státy nepřehlédnutelnou hrozbu.

Generálporučík Petr Pavel náčelníkem Generálního štábu AČR. Za ním stojí ministr obrany Alexandr Vondra a odstupující náčelník GŠ armádní generál Vlastimil Picek.

Foto: Radko Janata

V extrémních případech, kdy selže při boji proti terorismu a šíření ZHN prevence a mírové úsilí, nelze vyloučit zapojení ČR do vojenských akcí. Takové případy by byly provázeny vyhlášením zákony určených stavů:[94] stav ohrožení státu nebo válečný stav. Otázkou je, jak je na něj připraven bezpečnostní systém státu a s jakými situacemi může počítat.

[94] Podle ústavního zákona č. 110/ 1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

MO jako ústřední orgán státní správy pro zabezpečování obrany podle § 16 odst. 2 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR (kompetenční zákon), ve znění pozdějších předpisů:

- se podílí na zpracování návrhu vojenské obranné politiky státu,
- připravuje koncepci operační přípravy státního území,
- navrhuje potřebná opatření k zajištění obrany státu vládě ČR, Radě obrany ČR a prezidentu ČR,
- koordinuje činnost ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně,
- řídí Vojenské zpravodajství,
- zabezpečuje nedotknutelnost vzdušného prostoru ČR (v roce 1989 obsahoval ještě text „a koordinaci vojenského letového provozu s civilním letovým provozem"),
- organizuje a provádí opatření k mobilizaci AČR, k vedení evidence občanů podléhajících branné povinnosti a k vedení evidence věcných prostředků, které budou za branné pohotovosti poskytnuty pro potřeby AČR,
- povolává občany ČR k plnění branné povinnosti.

MO v rámci evropských bezpečnostních struktur organizuje součinnost s armádami jiných států. Dále vykonává státní dozor nad radiační ochranou ve vojenských objektech.

Dne 14. září 1999 byl přijat zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, který upravuje postavení, úkoly a členění ozbrojených sil ČR, jejich řízení, přípravu a vybavení vojenským materiálem, dále použití vojenské zbraně vojáky v činné službě a náhradu škody. Úkoly ozbrojených sil jsou v něm formulovány takto:

1. Připravovat se k obraně ČR a bránit ji proti vnějšímu napadení.
2. Plnit úkoly vyplývající z mezinárodních smluvních závazků ČR o společné obraně proti napadení.
3. Plnit další úkoly armády, Vojenské kanceláře prezidenta republiky a Hradní stráže, mezi něž patří možnost použití:

- ke střežení objektů důležitých pro obranu státu,
- k plnění úkolů Policie ČR, pokud síly a prostředky Policie ČR nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti, a to na dobu nezbytně nutnou,
- k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí nebo k likvidaci následků pohromy,
- k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky,
- k letecké dopravě ústavních činitelů,
- k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy,
- k zabezpečení dopravy pro vlastní potřeby,
- k poskytování leteckých služeb,
- k zabezpečování dopravy na základě rozhodnutí vlády,
- zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí,
- k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany.

Výcvik letecké pátrací a záchranné služby často probíhá s reálných podmínkách šumavské přírody.
Foto: Jan Kouba

■ *Četa Vojenské policie je od roku 2012 součástí mnohonárodního praporu NATO vojenské policie. Foto: Vladimír Marek*

Úkoly ozbrojených sil, které směřují k mezinárodní spolupráci, upravuje zákon takto:

1. Ozbrojené síly spolupracují s cizími ozbrojenými silami na základě mezinárodních smluv.
2. Ozbrojené síly se podílejí na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účastí na operacích na podporu a udržení míru, záchranných a humanitárních akcích; do těchto operací a akcí se mohou vojáci z povolání vysílat i jako jednotlivci.
3. Ozbrojené síly se mohou zúčastňovat vojenských cvičení spolu s cizími ozbrojenými silami na území ČR nebo v zahraničí.

Základním úkolem ozbrojených sil[95] je připravovat se k obraně ČR, bránit ji proti vnějšímu napadení a plnit úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků. Na co skutečně ČR má, to zpřesňuje vojensko-politický dokument nazvaný *Vojenská strategie České republiky*[96]. Tato strategie měla své předchůdkyně v letech 1999, 2002 a 2004. *Vojenská strategie ČR* z roku 2008 nezahrnuje do ozbrojených sil, jak je uvedeno v zákoně o ozbrojených silách,[97] Armádu ČR, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž, ale Armádu ČR, Vojenskou policii a Vojenské zpravodajství. V roce 2011 byla aktualizována *Bezpečnostní strategie ČR*[98] a vypracována *Bílá kniha o obraně,*[99] kterou společně vytvořili významní představitelé rezortu MO a bezpečnostní komunity.

Hlavní přístupy, závazky i úkoly pro vojenskou obranu ČR v roce 2012 je možné shrnout do následujícího přehledu:

- ❑ Obrannou politiku uskutečňují ozbrojené síly, jejichž stěžejní částí je AČR, které mají trvale připraveny plány opatření a pohotovostní projekty k potřebnému zvýšení schopností.
- ❑ Bezpečnost ČR zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby.
- ❑ Obrana státu je rovněž úkolem dalších prvků bezpečnostního systému, účastní se jí státní orgány, orgány územních samosprávných celků, právnické a fyzické osoby podle právního řádu ČR, vnitřní a vnější bezpečnost jsou vzájemně provázány.
- ❑ Obrana území ČR spoléhá na systém kolektivní obrany.
- ❑ Účast v operacích mimo území republiky předpokládá ČR zabezpečovat silami předurčenými pro operace pod vedením NATO, EU a jiných organizací a pro koaliční operace.
- ❑ Střežení vzdušného prostoru ČR je zabezpečeno jako součást integrované protivzdušné obrany NATO (NATINADS).[100]
- ❑ Pro vojenské ohrožení území ČR nebo Aliance je nezbytné vytvořit schopnost přijetí spojeneckých vojsk NATO na vlastním území.
- ❑ Při nevojenských ohrožením předpokládá zabezpečit armádou splnění takových úkolů, které jsou dány platnými zákony.

---

[95] Podle § 9 odst. 1 a 2 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.

[96] *Vojenská strategie České republiky*, usnesení vlády č. 907 ze dne 23. 7. 2008.

[97] Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.

[98] *Bezpečnostní strategie České republiky,* usnesení vlády ČR č. 665 ze dne 8. 9. 2011, Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011, 20 s., ISBN 978-80-7441-005-5, dostupná na <http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_ 2011.pdf>.

[99] *Bílá kniha o obraně*, Praha, MO – ČR OKP, 2011, ISBN 978-80-7278-564-3.

[100] Vzhledem k nezbytnosti zabezpečovat nepřetržitě protivzdušnou obranu (PVO) se členské státy NATO dohodly na zřízení společného a integrovaného systému PVO pod označením NATINADS (NATO Integrated Air Defence System). Je unikátní tím, že je aktivní v míru, krizi i ve válce. Zapojení vyčleněných sil a prostředků do NATINADS bylo schváleno usnesením Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 1 348/2000 ze dne 7. 12. 2000 a Senátu PČR č. 16/2000 ze dne 20. 12. 2000.

■ *Jedním z našich současných spojeneckých závazků je účast českých vojáků v operaci ISAF.*

Foto: Vladimír Marek

Ve vojenské doktríně jsou vyjmenovány politicko-vojenské ambice, které shrnují představy ČR o rozsahu a způsobu použití ozbrojených sil a o přístupu k řešení vojenských hrozeb. Jsou specifikovány pro následující typy událostí:

- použití ozbrojených sil mimo území ČR,
- kolektivní obrana podle článku 5 Severoatlantické smlouvy,
- použití ozbrojených sil mimo článek 5 Severoatlantické smlouvy,
- použití ozbrojených sil k podpoře civilních orgánů v krizových situacích nevojenského charakteru.

Základním dokumentem bezpečnostní politiky je *Bezpečnostní strategie České republiky*. Její obsah, který zahrnuje rovněž politické vyjádření postoje výkonné moci státu k vojenským krizovým situacím, je dán Ústavou ČR,[101] ústavním zákonem o bezpečnosti[102] a dalšími navazujícími zákony. Vyjadřuje rovněž prohlášení o vztahu k zajišťování vojenské obrany státu, a to jak pro obyvatelstvo ČR, tak rovněž pro zahraničí. Nedílnou součástí právního řádu jsou rovněž spojenecké a další mezinárodní závazky,[103] které vycházejí z členství ČR v Organizaci Severoatlantické smlouvy (NATO), Evropské unii (EU), Organizaci spojených národů (OSN) a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Takové konstatování je jen oznamovací, je však nezbytné vnímat, že tyto organizace mají své vnitřní dokumenty a přijaté strategie a postupy. Právě k nim se ČR hlásí a řídí se přijatými postupy, které potlačují individualitu státu ve prospěch posílení obranyschopnosti a zajištění obrany proti vojenským hrozbám.

[101] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 448/2001 Sb., č. 395/2001 Sb. a č. 515/2002 Sb., Ústava České republiky.

[102] Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

[103] Články 10, 10a, 10b Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., kde článek 10 uvádí: „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva."

Jak se tedy prosadily oficiální názory o přístupu k vojenským hrozbám v základních dokumentech bezpečnostní politiky? Volby koncem května 2010 přinesly novou vládou ČR premiéra Petra Nečase. Přijaté programové prohlášení vlády uvedlo následující formulace: „Vláda zpracuje novou koncepci zahraniční politiky souběžně s novou Bezpečnostní strategií ČR“[104] a dále: „V návaznosti na schválení nové Strategické koncepce Severoatlantické aliance… na summitu v Lisabonu… a s ohledem na celkový vývoj mezinárodního prostředí bude vláda novelizovat Bezpečnostní strategii ČR. Ministerstvo obrany zároveň vypracuje Bílou knihu, která se stane podkladem pro přípravu nové Obranné strategie ČR navazující na Bezpečnostní strategii ČR.“[105] V dalším textu uvádí: „Vláda bude prohlubovat spolupráci a vybavení základních složek integrovaného záchranného systému včetně posílení spolupráce s Armádou ČR s cílem minimalizovat dopady mimořádných událostí na životy a majetek občanů a zefektivnit nakládání prostředků veřejných rozpočtů.“[106]

Usnesení Bezpečnostní rady státu (BRS) č. 32 z 29. listopadu 2010 schválilo *Harmonogram aktualizace Bezpečnostní strategie ČR*. V prosinci 2010 byla ustavena ad hoc pracovní skupina Výboru pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky BRS. Za koordinace Ministerstva zahraničních věcí se na vypracování podílely především Úřad vlády, ministerstva obrany, vnitra a financí, zpravodajské služby, Kancelář prezidenta republiky a Správa státních hmotných rezerv, dále bezpečnostní komunita, poslanci a senátoři z relevantních parlamentních výborů. V této pracovní skupině bylo zřízeno šest odborných komisí. Výsledný materiál podtrhuje kontinuitu východisek a bezpečnostních zájmů ČR, jak byly definovány v *Bezpečnostní strategii ČR* z roku 2003. Hlavní práce byla odvedena v průběhu dvou měsíců roku 2011. Základní struktura aktualizované strategie odpovídá uvedené předchozí *Bezpečnostní strategii ČR*.

Východiska bezpečnostní politiky ČR již přesněji stanovují, že „Bezpečnostní strategie ČR představuje přístupy, nástroje a opatření k zajištění bezpečnosti, obrany a ochrany občanů a státu.“ Současně upozorňuje na nový poznatek, tj. překrývání vnějších a vnitřních, vojenských a nevojenských hrozeb a na nezbytnost jejich komplexního řešení. Za organizování bezpečnosti prioritně odpovídá vláda a orgány územních samosprávných celků v odpovídajícím rozsahu. Ve vztahu ke zdrojům pro bezpečnost je poprvé konstatováno, že „klíčový význam... má politická a hospodářská stabilita EU. Mimořádná otevřenost ekonomiky ČR ji vystavuje vlivům vnějšího prostředí, a to zejména v souvislosti s přístupem na trhy a zajištěním energetických zdrojů“. Současně je v této strategii formulován jasný přístup: „Vzhledem k hodnotám a principům, které zastává, upřednostňuje ČR součinnost v rámci mezinárodních organizací a uskupení států, které podporují mírové řešení konfliktů, kolektivní přístup k bezpečnosti a vzájemně výhodnou hospodářskou spolupráci.“ K tomu je nezbytné dodat, že členství v těchto organizacích neznamená, že bychom ztratili prvotní odpovědnost za vlastní bezpečnost a obranu.

Foto: archiv OKP

Bezpečnostní zájmy ČR si zde zachovaly základní třídění na životní, strategické a další významné zájmy. Životní se nepodařilo

[104] Programové prohlášení vlády České republiky ze dne 4. 8. 2010, s. 13, dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

[105] Tamtéž, s. 15.

[106] Tamtéž, s. 19.

obohatit o ochranu obyvatelstva. Strategické zájmy zahrnují „vnitřní bezpečnost a ochranu obyvatelstva". Dále jsou tyto zájmy rozšířeny o „prevenci a zvládání místních a regionálních konfliktů a jejich následků", „prevenci a potlačování hrozeb, které ovlivňují bezpečnost ČR a spojenců" a o „zajištění energetické, surovinové a potravinové bezpečnosti ČR". Další významné zájmy byly zpřesněny z hlediska jejich vnímání. Jde o takové, které vedou k zajištění životních a strategických zájmů a nově umožní „zvyšovat odolnost společnosti vůči bezpečnostním hrozbám". Body z předchozí *Bezpečnostní strategie ČR* (2003) byly mírně přeformulovány, některé vypuštěny a nově zahrnují „rozvoj občanských sdružení a nevládních organizací působících v oblasti bezpečnosti" a „posilování veřejné informovanosti a aktivního podílu občanů na zajištění bezpečnosti".

Prezident republiky a vrchní velitel českých ozbrojených sil Václav Klaus přednesl projev na velitelském shromáždění v listopadu 2011.

Foto: Marie Křížová

Bezpečnostní prostředí je pojato výrazně jinak než v roce 2003. Ve strategii z roku 2003 byla popsána role států, mezinárodních organizací a postavení ČR, následně pak trendy. V *Bezpečnostní strategii ČR 2011* je uveden strategický kontext bezpečnostního prostředí, který vyúsťuje do nejvýznamnějších trendů a faktorů. Tabulka s výčtem bezpečnostních hrozeb a jejich stručnou charakteristikou je zpracována samostatně. V ní jsou uvedeny následující hrozby:

- terorismus,
- šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů,
- kybernetické útoky,
- nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí,
- negativní aspekty mezinárodní migrace,
- organizovaný zločin a korupce,
- ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury,
- přerušení dodávek strategických surovin nebo energie,
- pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události.

Strategie nově vymezila hrozby a trendy, u nichž se předpokládají průměty do bezpečnostních zájmů ČR. Výrazněji byly uplatněny i takové hrozby, které nemají přímý vliv na ČR, ale jsou významné pro spojence. Zpravidla byly převzaty ze strategických dokumentů NATO a EU.

Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR byla vypracována odlišným způsobem. V roce 2003 byla strategie prosazování členěna podle rezortů na:

1. zahraniční politiku,
2. obrannou politiku,
3. politiku v oblasti vnitřní bezpečnosti,
4. hospodářskou politiku a zajišťování bezpečnosti,
5. politiku v oblasti veřejné informovanosti.

Aktualizovaná *Bezpečnostní strategie ČR 2011* v úvodním článku ke strategii prosazování (čl. 31) vysvětluje: „Charakter soudobých bezpečnostních hrozeb a trendů vyžaduje široký přístup k bezpečnosti kombinující nevojenské a vojenské nástroje. ČR rozvíjí nástroje k prosazování svých bezpečnostních zájmů jak na národní úrovni, tak i prostřednictvím aktivního působení v multilaterálních a bilaterálních vztazích. Úspěšné prosazování bezpečnostních zájmů vyžaduje také zapojení občanů, právnických a fyzických osob a orgánů veřejné správy do zajištění bezpečnosti a celkové posilování odolnosti společnosti vůči bezpečnostním hrozbám."

Za tímto úvodem je problematika vysvětlena v nové struktuře pohledů, které se snaží potlačit rezortní rozčlenění a zvýraznit, že jde o společné bezpečnostní problémy, jež mají řešit rezorty podle svých kompetencí. Do způsobu řešení v rezortech se strategie nevměšuje. Přístup se věnoval usměrnění pozornosti do následujících základních částí:

- kolektivní rozměr zajištění obrany a bezpečnosti,
- strategie prevence a potlačování bezpečnostních hrozeb,
- ekonomický rámec zajištění bezpečnostních zájmů,
- institucionální rámec zajištění bezpečnosti.

Úvodní čtyři části aktualizované *Bezpečnostní strategie ČR 2011* jsou zpracovány do 30 článků. Strategie prosazování je obsažena ve zbývajících 66 článcích. Z toho vyplývá, že se již podrobně věnuje jednotlivým hrozbám a podrobnějším formulacím přístupů, jestliže možné stavy nastanou.

Kolektivní rozměr zajištění obrany a bezpečnosti je orientován na popis přístupů, které vycházejí z mezinárodních souvislostí bezpečnostní politiky. Hovoří o stabilní vazbě na OSN, NATO, EU a OBSE, nově se odvolává i na nástroje a politiky vyplývající z Lisabonské smlouvy. Vedle řešení obrany zmiňuje vzrůstající spolupráci zemí EU v oblasti vnitřní bezpečnosti, ochrany obyvatelstva, ochrany kritické infrastruktury, migrace, kybernetické bezpečnosti, energetické a surovinové bezpečnosti.

Strategie prevence a potlačování bezpečnostních hrozeb vyjadřují strategie řešení pro 9 vyjmenovaným hrozeb. U všech, které mají nadnárodní souvislosti, je uplatněn společný přístup, jenž vychází z použití mezinárodních nástrojů a pozitivního zapojení příslušných orgánů ČR. U vnitřních hrozeb ČR převažuje podpora vysoce profesionálního přístupu příslušníků bezpečnostního systému státu nebo bezpečnostních služeb. U ochrany kritické infrastruktury je poprvé upozorněno na sledování zahraničních investic, aby tyto podniky nebyly zneužity cizí mocí proti zájmům ČR.

■ *Počítačová hra? Nikoli. Jde o součást leteckého simulátoru v pardubickém centru TSC (Tactical Simulation Center), na kterém se připravují současní vojenští piloti letounů JAS-39 Gripen a L-159 ALCA.*

Foto: Jan Kouba

Ekonomický rámec zajištění bezpečnostních zájmů vychází z hospodářské politiky ČR, která bude i nadále ovlivňovat lidské, věcné a finanční zdroje. Přístup je nasměrován k udržitelnému hospodářskému růstu a příznivému ekonomickému klimatu. Obrací se rovněž na možnost doplnění veřejných rozpočtů z mezinárodních zdrojů. Stanovuje pro vládu úkol, aby „k prosazování účinné bezpečnostní a obranné politiky vytvořila předvídatelný a adekvátní rozpočtový rámec". Podle možností stanovuje přístup, který směřuje k zapojení ČR do společných programů pro rozvoj strategických schopností v bezpečnosti i obraně v NATO a EU a speciálně podporuje partnerství s USA. V této části se podařilo prosadit „podporu a dlouhodobý rozvoj bezpečnostního a obranného výzkumu a vývoje". Opět je přístup svázán s mezinárodním prostředím jak ve výzkumu a vývoji, tak v bezpečnostním a obranném průmyslu s doporučením k integraci průmyslu a „rozvoji jednotného evropského trhu s obrannými technologiemi". Připomenut je rovněž systém hospodářských opatření pro krizové stavy, který by měl vytvořit, ale i udržovat zásoby nezbytných komodit i výrobních kapacit.

Institucionální rámec zajištění bezpečnosti se věnuje nástroji, kterým je pro bezpečnostní politiku státu jeho bezpečnostní systém. Funkcí bezpečnostního systému je integrovat, koordinovat a řídit jednotlivé složky a pružně reagovat na vzniklé bezpečnostní situace. Pro zahraniční politiku je nástrojem diplomatická a konzulární služba ČR, což je v textu bezpečnostní strategie novinka. Je poprvé uvedena jako jedna ze složek bezpečnostního systému ČR. Je určena pro ochranu zájmů svých občanů a zájmů státu v zahraničí. Pro obranu jsou nástrojem ozbrojené síly v čele s AČR, Vojenské zpravodajství

■ *Součástí výcviku vojenských policistů je i taktika při zvládání agresivního davu.*

Foto: Vladimír Marek

a Vojenská policie. Závěrečný článek je věnován přístupu, který má podporovat z úrovně vlády sjednocování nástrojů krizového a obranného plánování s racionálním využíváním prostředků veřejných rozpočtů a zdrojů soukromého sektoru.

Text je ukončen tabulkou, v níž jsou uvedeny základní informace o bezpečnostním systému ČR, o jeho funkcích, struktuře a fungování. Aktualizovanou *Bezpečnostní strategii ČR 2011* vláda premiéra Petra Nečase schválila 8. září 2011.

Bezpečnostní systém je již připraven na zvládání identifikovaných hrozeb. Žádná z devíti uvedených hrozeb nepředstavuje vojenskou agresi. Vznik rozsáhlého konvenčního konfliktu na území členských zemí NATO nebo EU je i nadále nepravděpodobný. Případnou hrozbu tohoto typu bude možné včas s dostatečným časovým předstihem identifikovat a následně přijmout účinná opatření pro vojenskou obranu.

Krizové situace vojenského charakteru představují:

- Použití vojenských sil cizí moci proti chráněným zájmům vlastního státu (v zahraničí nebo na vlastním státním území). Může to být ozbrojená reakce na zapojení ČR do mezinárodních mírových a humanitárních misí nebo na plnění spojeneckých závazků v zahraničí.
- Diverzní činnost spojenou s přípravou vojenské agrese cizí moci.
- Agresi (vojenské napadení státu).
- Plnění spojeneckých závazků v zahraničí.
- Vojenská ohrožení životů a zdraví občanů v jiných zemích, základních hodnot demokracie, svobody podle Charty OSN[107] a deklarace lidských práv[108] takového rozsahu, že dojde k ohrožení mezinárodní bezpečnosti a budou nasazeny ozbrojené síly do mezinárodní mírové operace, včetně zapojení ozbrojených sil ČR.

Krizové stavy se vyhlašují podle ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Stav ohrožení státu je vyhlašován pro omezené, nebo pro celé území státu. V případě možného vojenského ohrožení, tj. při bezprostředním ohrožení státní svrchovanosti, územní celistvosti nebo demokratických základů státu, bude vyhlášen pro celé území státu. Tento stav vyhlašuje Parlament ČR na návrh

[107] Dostupné na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

[108] Dostupné na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>.

vlády a k přijetí usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců Poslanecké sněmovny a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů Senátu Parlamentu ČR. Válečný stav je vyhlašován pro státní území jako celek. Vyhlašuje jej Parlament ČR v následujících situacích: nebezpečí bezprostředního napadení, agrese, plnění mezinárodních smluvních závazků o společné obraně. Rozhodnutí o válečném stavu se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích a je vyhlašováno stejně jako zákon. Účinnost nabývá okamžikem, který je v rozhodnutí stanoven. Umožňuje použít veškeré síly a prostředky státu, právnických a fyzických osob k odražení agrese. V době válečného stavu je centrálně řízen výkon státní správy, chod národního hospodářství i činnost ozbrojených sil. Hromadně jsou povoláváni vojáci v záloze k mimořádné službě v ozbrojených silách a jsou uskutečňována taková opatření v národním hospodářství, aby byly zajištěny potřeby ozbrojených sil a civilního obyvatelstva. Z pohledu mezinárodního práva vzniká válečný stav vypuknutím ozbrojeného konfliktu, a to bez ohledu na to, zda byla vypovězená válka.

Operační příprava státního území je základním procesem pro zajištění obrany státu. Zahrnuje souhrn opatření vojenského, ekonomického a obranného charakteru, která se plánují a uskutečňují v míru, za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu proto, aby vytvořila na teritoriu státu nezbytné podmínky pro splnění úkolů ozbrojených sil a pro zabezpečení potřeb obyvatelstva. Je součástí řízení a organizování obrany státu v působnosti MO, jak to vyjmenovává § 3 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Základními dokumenty operační přípravy státního území jsou:

- *Koncepce operační přípravy státního území*, kterou připravuje MO podle § 16 odst. 2 písm. b) kompetenčního zákona (zákon č. 2/1969 Sb.);
- *Plán operační přípravy státního území*, který je v souladu s § 2 písm. e) nařízení vlády č. 51/2004 Sb., o plánování obrany státu, zahrnut do *Plánu obrany České republiky* (dále *Plán obrany*).

Operační příprava státního území je živou problematikou a její postupný rozvoj vyžaduje jak finanční prostředky, tak spolupráci napříč rezorty veřejné správy a současně zapojení fyzických a podnikajících právnických osob. Reálný postup v této oblasti není možné vnímat bez strategické změny v systému vojenského zajišťování obrany státu, ke které došlo po vstupu ČR do NATO 12. března 1999 a po rozhodnutí o vypracování dokumentu *Koncepce 2002*.[109]

■ *Stavba provizorních mostů stále patří mezi činnosti, jež ovládají vojenští ženisté. Dokázali to i v roce 2009 po povodních na Novojičínsku, odkud je tento snímek.*

Foto: Jan Kouba

Základním plánovacím dokumentem pro řízení a organizaci zajišťování obrany státu je *Plán obrany*. Vychází ze zákonů a dodržuje dokumenty bezpečnostní politiky: *Bezpečnostní strategii ČR* a *Vojenskou strategii ČR*. Je v souladu s dalšími koncepčními dokumenty, které stanovují postupy při ochraně obyvatelstva, ochraně majetku a životního prostředí. Příkladem je koncepce ochrany obyvatelstva[110] jako dokument, který se věnuje jak způsobům řešení nevojenských, tak rovněž vojenských hrozeb nevojenskými prostředky. *Plán obrany* byl vytvořen pod vedením MO[111] a stanovuje, co musí země a jednotlivé prvky bezpečnostního systému vykonat k zajištění obrany ČR. Další prvky bezpečnostního systému (ministerstva a ústřední správní úřady) vypracovávají tzv. dílčí plány obrany. Teprve

[109] *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky,* usnesení vlády č. 1 140 ze dne 13. 11. 2002.

[110] Současná platná *Koncepce ochrany obyvatelstva do r. 2013 s výhledem do r. 2020,* usnesení vlády č. 165 z 25. 2. 2008, Praha: GŘ HZS, Příloha časopisu 112, č. 4, 2008.

[111] Podle § 16 odst. 2 písm. c) a d) zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

při zajištění funkčnosti kompetencí MO může vláda ČR prostřednictvím svých rozhodnutí zajišťovat obranu státu. *Plán obrany* je realizačním dokumentem pro skutečné zajištění obrany státu při vojenských krizových stavech. *Plán obrany*:

- určuje základní směry přípravy pro použití všech zdrojů státu a společnosti pro obranu ve vojenských krizových situacích,
- vytváří podmínky v míru pro objektivní analýzy a hodnocení materiálních, operačních a bojových schopností disponibilních sil a prostředků státu, zejména ozbrojených sil ČR,
- vytváří podmínky za stavu ohrožení státu a ve válce k zahájení reálného plánování a použití disponibilních sil a prostředků včetně zapojení orgánů bezpečnostního systému ČR do tohoto procesu.

Plán obrany ke svému vytvoření a udržování v aktuálním stavu, protože krizové situace vojenského charakteru nejsou v současném stavu bezpečnostní reality příliš četné, používá definované procesy a obsahuje strukturální dokumenty. *Plán obrany* se zpracovává na čtyřleté období, předkládá jej ministr obrany a schvaluje ho vláda. Jeho obsah je v souladu se zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

Jaké procesy jsou do vytvoření *Plánu obrany České Republiky* zahrnuty?

- Obranné plánování. Souhrn činností, procedur a vazeb, realizovaných státními orgány k určení cílů, potřeb a úkolů obrany státu a z nich vyplývajících postupů, termínů jejich plnění a způsobů kontroly. Působí na plánování ozbrojených sil, výzbroje, zdrojů, spojovacích a informačních systémů a na plánování logistiky.
- Operační plánování. Je to plánovací proces, jehož cílem je rozpracovat vojensko-strategické cíle[112] do komplexních plánů vojenských operací sladěných v čase a prostoru.
- Mobilizační plánování. Je to plánovací proces, jehož cílem je stanovit posloupnost, časové lhůty a způsob provedení mobilizace ozbrojených sil ČR a jejich lidského a věcného zabezpečení.
- Plánování připravenosti obranného systému státu. Jde o plánovací proces pro zajištění komplexní připravenosti systému obrany státu.
- Plánování příprav k záchranným pracím a k plnění humanitárních úkolů. Je tvořeno soustavou prvků, činností a opatření legislativního, ekonomického a odborného charakteru. Určeno je k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení nepříznivých důsledků mimořádných událostí. Zahrnuje rovněž soustavu výkonných prvků pro plánování v jiných rezortech a oblastech. Používány jsou pojmy civilní nouzové plánování a krizové plánování. Navazují na krizový zákon[113] a zákon o integrovaném záchranném systému.[114]

Plán obrany České republiky tvoří soubor dokumentů, které stanovují opatření a postupy k zajišťování obrany státu a ke splnění požadavků na zabezpečení mezinárodních smluvních závazků o společné obraně, včetně podílu ozbrojených sil ČR na činnostech mezinárodních organizací ve prospěch míru, účasti na mírových operacích a jejich podílu při záchranných pracích a při plnění humanitárních úkolů. Jsou to následující dokumenty:

- Plány činností státu při zajišťování obrany ČR před vnějším napadením.
- Plány činností státu pro plnění mezinárodních smluvních závazků o společné obraně proti napadení.
- Přehled sil a prostředků a plán jejich doplňování.
- Plán hospodářské mobilizace.
- Plán nezbytných dodávek.
- Plán operační přípravy státního území.
- Koncepty předběžných operačních plánů a stálých operačních plánů.
- Seznam opatření a katalog opatření pro národní systém reakce na krize.
- Manuál systému reakce na krize.

[112] Vojensko-strategické cíle jsou dlouhodobé, stanovené obrannou politikou a vojenskou strategií, nebo cílené, které navazují na konkrétní použití vojenských sil a mohou být určeny vojenským velením.

[113] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

[114] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

Foto: Marie Křížová

V návaznosti na *Bílou knihu o obraně* přijala 26. září 2012 vláda ČR usnesení č. 699, kterým schválila *Obrannou strategii České republiky*. Je to vojensko-politický dokument, který nahrazuje *Vojenskou strategii ČR* z roku 2008. Byl vypracován Ministerstvem obrany a představuje záměr vlády k zajištění obrany země na období deseti let. Předpokládá promítnout schválený obsah do aktualizace základních strategických a koncepčních dokumentů a legislativních opatření v oblasti obrany, aktualizovat *Plán obrany ČR* do 31. března 2013. Ukládá rovněž informování vlády o realizaci *Obranné strategie ČR* v dvouletém cyklu prostřednictvím *Zprávy o zajištění obrany ČR*.

Základ obrany je postaven na odpovědném přístupu vlády ČR a na postojích dalších orgánů veřejné správy, které se na zajištění obrany státu podílejí. Cílem je také zabezpečit potřebné obranné schopnosti pro úkoly vyplývající z kolektivní obrany NATO. Dokument zdůrazňuje roli občana při zapojení do obranných aktivit, zejména při vážném ohrožení země. Zvýrazňuje podmíněnost stupně zajišťování obrany hospodářskými výhledy v příštích letech. Předpokládá důsledky současné hospodářské, finanční a dluhové krize a činí závěr k nezbytnosti zvyšování efektivity vynakládání veřejných prostředků. Odpovědné využívání prostředků pro zajišťování obrany ČR je jedním ze základních doporučení *Obranné strategie ČR*, aby byla minimalizována případná rizika zdrojové, organizační a personální destabilizace a následný úpadek kvality vojenského personálu a vojenských schopností státu. V mezinárodním rozsahu by to mohlo znamenat oslabení věrohodnosti a významu ČR.

Soustava bezpečnostních dokumentů ČR a respektování reálných rizik, která z hospodářských důvodů mohou ovlivnit zajišťování obrany, dokumentuje souvislosti a přístupy státu, jeho bezpečnostní politiky, k vojenským hrozbám. Stav v roce 2012, kdy byla přijata *Obranná strategie ČR* jako nový typ dokumentu, prokázal, že je těmto problémům z pozice výkonu státní správy věnována významná pozornost. ČR je připravena na vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, trvale řeší operační přípravu státního území a aktualizuje *Plán obrany ČR*. Vojáci AČR působí v zahraničních misích v Afghánistánu, Litvě, Kosovu, Bosně a Hercegovině, Somálsku, na Sinaji, v pozorovacích misích OSN, EU a OBSE. Při nedostatku zdrojů jsou plněny úkoly na požadované úrovni.

6 Kulaté výročí Armády České republiky 1993–2012

K 1. lednu 2013 překročí Česká republika hranici své dvacetileté samostatné existence. Výročí se od roku 1993 nedožilo přibližně 2 150 000 našich občanů, což je 21 % tehdejšího obyvatelstva. Změnily se mezinárodní bezpečnostní podmínky, svět již není bipolárně rozdělený, ale poznal nové podoby hrozeb, zejména v zesíleném globálním terorismu. ČR je členským státem NATO a EU. Stejně významným způsobem se změnila situace pro podmínky užití Armády ČR, pro vývoj jejích početních stavů, stárnutí a obměnu vojenské techniky a výraznou informatizaci vojenských technologií. Vojáci se účastnili téměř pěti desítek zahraničních misí a získali nové zkušenosti, ale i mezinárodní uznání.

Bezpečnostní systém ČR je funkční a je odrazem dvacetiletého vývoje. Při jeho vytváření bylo navázáno na tradice a zkušenosti Československa a ČSFR a současně bylo využito i poznatků srovnatelných evropských států. Hlavní principy zajištění bezpečnosti ČR navazují na ústavní pořádek a právní předpisy. Bezpečnostní systém je propojen s NATO, EU a dalšími mezinárodními institucemi, jako jsou OSN, OBSE a Světová zdravotnická organizace. Je slučitelný a interoperabilní s aliančními a dalšími, především evropskými bezpečnostními systémy. Bezpečnostní systém vytváří kvalifikované podklady pro aktualizaci bezpečnostní politiky státu a pro rozhodování jeho jednotlivých prvků. Nedílnou součástí jeho fungování je systematická příprava a preventivní působení.

Do rozhodovacích procedur při použití bezpečnostního systému při vojenských hrozbách jsou zapojeny zákonodárná, výkonná a soudní moc, ale i územní samospráva, právnické a podnikající fyzické osoby, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti ČR. Ústřední orgány bezpečnostního systému jsou zejména prezident republiky, vláda ČR, Parlament ČR, Bezpečnostní rada státu a její pracovní orgány, Ústřední krizový štáb, štáby ministerstev a ústředních orgánů státní správy. Hlavním výkonným prvkem obranné politiky, obranné strategie, nositelem vojenského umění, tj. vojenské strategie, operačního umění a taktiky jsou ozbrojené síly s hlavní složkou – Armádou ČR. Ta stejně jako celá společnost prošla a prochází složitým obdobím „hubnoucí metamorfózy". Zrodila se 1. ledna 1993 v počátečním období po rozpadu bipolárně rozděleného světa a ČSFR. S přispěním politických představitelů plnila funkci stárnoucího a zeslabujícího mocenského nástroje, který měl prokázat, že je schopen zajišťovat obranu, ale ne zastrašovat ostatní státy. Celý proces probíhal pod mezinárodní kontrolou a samotná ČR kontrolovala, že obdobná metamorfóza je uskutečňována rovněž v jiných srovnatelných státech.

Publikace se zaměřila na hodnocení vybraných faktorů, které ovlivňovaly obrannou politiku státu a úpravu výstavby jeho ozbrojených sil pro zajištění obrany v období od konce roku 1989 do roku 2012 v následujících vývojových etapách:

- Etapa demokratizace – zahrnula období od listopadu 1989 až do rozdělení státu k 31. prosinci 1992, které charakterizovalo prenatální čas vzniku AČR.
- Etapa pokračování demokratizace a počátku integrace – od zrodu 1. ledna 1993 do konce roku 1994.
- Etapa integrace do NATO – od roku 1995 do konce roku 1998, kdy ČR připravila přistoupení k Severoatlantické smlouvě.
- Etapa reforem – od roku 1999 do konce roku 2004 představovalo prvních pět let v NATO a rozhodnutí o profesionální AČR.
- Etapa transformací – od roku 2005 do roku 2012 je provázena úsilím o vytvoření moderní armády s expedičními schopnostmi. Proces tzv. další transformace v tomto smyslu započal v roce 2007 a byl rozplánován do roku 2018, kdy by armáda měla dosáhnout cílové operační

schopnosti potřebné pro naplnění politicko-vojenských ambicí v souladu s *Vojenskou strategií ČR* z roku 2008, *Bezpečnostní strategií ČR 2011*, *Bílou knihou o obraně* z roku 2011 a *Obrannou strategií ČR* z roku 2012.

Ohlédnutí za uplynulými dvaceti lety AČR je spojeno s úžasem nad principiálními změnami, které provázely skutečnou metamorfózu této mocenské složky státu. Tato cesta byla řízená, probíhala pod demokratickou kontrolou politických představitelů i bezpečnostní komunity. Při výrazném snižování početních stavů se bývalí vojáci z povolání uplatnili v civilním životě a dodnes vytvářejí zpravidla vhodné podmínky pro vnímání potřeb zajišťování vojenské bezpečnosti. Největší úctu a obdiv si zaslouží všichni, kdo se svou praktickou činností podíleli v různých rolích na uskutečnění úctyhodných změn. Všichni, kdo odvedli kus svého života na oltář zajišťování potřeb vojenské obrany vlasti.

Čeští vojáci v zahraničních misích

Když byla 12. března 1999 Česká republika slavnostně přijata za člena Severoatlantické aliance, uzavřela se velice zajímavá desetiletá etapa, ve které čeští vojáci – často systémem „pokus – omyl" – získávali první cenné zkušenosti z účasti v zahraničních misích.

Kořeny této etapy leží ještě v závěru existence předlistopadového socialistického Československa a jeho ozbrojených sil (ČSLA), které byly koncem 80. let minulého století vyzvány Organizací spojených národů k účasti na mírových (peacekeepingových) operacích této organizace.

Vysláním prvních československých důstojníků do mírových misí OSN byla koncem roku 1988 pověřena Správa zahraničních vztahů Generálního štábu ČSLA, které tehdy velel plukovník Jiří Jindra (povýšený 1. května 1989 na generálmajora). Tato složka Generálního štábu se dosud zabývala především kontakty se zahraničními vojenskými a leteckými přidělenci v Praze, ale také například problematikou inspekcí podle *Smlouvy mezi SSSR a USA o likvidaci raket středního a krátkého doletu* z 11. prosince 1987.

Africká maturita

Na rozdíl od našich polských a rakouských sousedů, kteří již řadu let patřili do tzv. bratrstva obětavých (čili mezi země v těchto misích tehdy nejčastěji zastoupených, jako byly např. Finsko, Indie, Irsko, Kanada, Norsko a Švédsko), se tak tehdejší Československo do peacekeepingových operací OSN poprvé zapojilo až v lednu 1989, kdy prvních sedm důstojníků ČSLA pod velením podplukovníka Miroslava Tůmy odjelo do Angoly dohlížet na odsun kubánských intervenčních jednotek. O tři měsíce později je následovalo dalších 22 důstojníků s určením do další africké země Namibie, kde vzhledem k chystaným volbám a přechodu země k samostatnosti měli například působit při ověřování odchodu jihoafrických jednotek ze země a při kontrole repatriace uprchlíků na detašovaném pracovišti mise na angolském území.

■ *Tito čeští a slovenští důstojníci byli v Angole v lednu 1989 zcela první z řad tehdejší ČSLA, kteří sloužili v modrých baretech mírových sil OSN.*

Foto: archiv Jindřicha Marka

Nakonec se pro nás Afrika stala na řadu let velkým rezervoárem získávání nesmírně cenných zkušeností se zahraničními misemi. Služba v nich v rámci mnohonárodních týmů je totiž velice fyzicky a psychicky náročná a je navíc vykonávána beze zbraně, přestože je stejně riskantní a nebezpečná jako ostatní vojenské operace.

Pobyt v krizových oblastech, kde jsou běžným jevem miny, jedovatí hadi, nevypočitatelné chování různých ozbrojených skupin (včetně často záměrně zdrogovaných dětských bojovníků) a pro Evropana nezvyklé klimatické podmínky či různé zákeřné choroby, si vyžaduje skutečně výtečně jazykově, fyzicky, psychicky i odborně připravené vojáky. Bohužel tehdejší armáda se k využití takto vyzkoušených důstojníků ke své nezbytné transformaci stavěla často laxně, a tak se stalo, že mnozí z nich armádu, k její škodě, s určitou dávkou hořkosti opustili.

Čeští vojenští pozorovatelé OSN v afrických misích

Země	Období	Poznámka
Angola	1989–1992	Misemi UNAVEM I a II prošlo 40 čs. důstojníků
Namibie	1989–1990	Účast 22 čs. důstojníků
Somálsko	1992–1993	Účast 5 čs. důstojníků – poslední v rámci společného státu
Mosambik	1993–1995	Postupně nasazeno 39 důstojníků AČR
Libérie	1993–2009	Šlo o dvě mise UNOMIL a UNMIL
Sierra Leone	1999–2005	Postupně nasazeno 27 důstojníků AČR
Etiopie + Eritrea	2001–2008	Postupně nasazeno 16 důstojníků AČR
Demokratická republika Kongo	od 2000	Nasazení důstojníků AČR stále trvá

Mimo to však v dalších letech čeští důstojníci sloužili například i v misích OSN v Gruzii (UNOMIG), kterou prošlo v letech 1994–2009 73 důstojníků AČR a Tádžikistánu (UNMOT), které se v letech 1998 až 2000 zúčastnilo 6 českých důstojníků.

Rozbíhající se vznik systému přípravy a řízení československé účasti v misích OSN podpořily politické změny v listopadu 1989 a na ně navazující návštěva generálního tajemníka OSN Javiera Péreze de Cuellara v Praze v květnu 1990. Po jeho jednání s prezidentem republiky byla velením armády přijata další organizační opatření ke zvýšení připravenosti příslušníků ozbrojených sil na nové úkoly.

Výcvik v kraji rožumberské růže

Již v lednu 1990 vzniklo v rámci zmíněné Správy zahraničních vztahů oddělení mírových sil OSN, jehož prvním velitelem se stal plukovník Ján Valo, od října 1990 velitel připravované speciální protichemické jednotky, která se záhy zúčastnila na území Saúdské Arábie a Kuvajtu operací Pouštní štít a Pouštní bouře. Při naší stále větší účasti v misích OSN bylo pozitivní rysem to, že v dalších letech toto oddělení vedli či v něm pracovali důstojníci, kteří sami byli účastníky peacekeepingových operací OSN (podplukovník Adolf Turek, plukovník Miroslav Tůma, plukovník Stanislav Žák a další).

V říjnu 1990 zahájilo činnost také Výcvikové středisko mírových sil OSN (VÚ 2941) v Českém Krumlově. Výcvik v něm byl organizován ve struktuře praporu rychlého nasazení. Proto zde byly cvičeny dvě roty jako výsadkové a velká pozornost byla věnována vedle průzkumné, zdravotní či ženijní přípravy i výuce angličtiny

Nigerijský generálmajor Edward Ushie Unimna v Angole v roce 1992 při předávání pamětní medaile OSN podplukovníku Stanislavu Žákovi za účast v zahraniční misi

Foto: archiv Jindřicha Marka

a psychologické přípravě či studiu kulturních, náboženských a politických poměrů v místě předpokládaného zasazení praporu.

V lednu 1993 se středisko změnilo na Výcvikovou základnu mírových sil, podřízenou nově vytvořené sekci zahraničních vztahů MO ČR. Na sklonku 90. let byla základna převedena k operačnímu odboru GŠ AČR a dnem 1. října 2000 přešla do podřízenosti Velitelství pozemních sil v Olomouci. Od roku 1997 byl její součástí i Vojenský výcvikový prostor Boletice, vytvořený v roce 1946. Základna byla tehdy určena k přípravě jednotek a osob pro mírové operace OSN, OBSE a NATO. Zajišťovala přípravu štábů a jednotek pro mírové a humanitární operace, organizování intenzivních kurzů anglického jazyka, speciálních kurzů a provoz výcvikových zařízení ve VVP Boletice. V květnu 2002 jí byl rozkazem prezidenta republiky propůjčen historický název Plukovníka Švece na počest legionářské legendy. Svoji činnost však výcviková základna ukončila již v roce 2003. Za dobu jejího trvání zde prošlo nelehkým vojenským výcvikem více než 3 500 „modrých baretů" pro mise OSN a dalších více než 6 300 vojáků Armády ČR se zde připravovalo pro plnění úkolů v operacích NATO (IFOR, SFOR a KFOR).

Dnes tuto úlohu plní především Velitelství výcviku – Vojenská akademie ve Vyškově, kde bylo vybudováno centrum pro přípravu mírových sil, v němž odbor přípravy do operací začal realizovat i kurzy budoucích vojenských pozorovatelů UNMOC (United Nations Military Observer Course).

Od roku 1991 začalo hrát významnou roli také Vojenské školicí a výcvikové středisko v Komorním Hrádku, kde začaly být organizovány několikrát ročně třítýdenní kurzy i pro důstojníky, předurčené pro funkci vojenských pozorovatelů OSN. Jejich příprava zde byla zaměřena na složité činnosti ve specifických prostředích jednotlivých regionů, ve kterých měli být nasazeni. Od téhož roku bylo započato i s vysíláním důstojníků do obdobných zahraničních kurzů např. ve Finsku, Kanadě, Rakousku, Švédsku a Švýcarsku.

Při té příležitosti je třeba připomenout hranice, ve kterých byli čeští vojáci nuceni v misích OSN působit. Přestože funkční rámec, ani pravidla pro vysílání do mírových misí OSN nebyly nikdy oficiálně na půdě OSN kodifikovány, již během prvních misí v letech 1948–1964 byly na základě vznikající praxe stanoveny určité nepsané zásady pro vysílání a fungování misí OSN, které obecně platí víceméně až do současnosti. Přestože základ tradičního peacekeepingu stojí na třech pilířích (souhlas stran konfliktu, nestrannost peacekeeperů a jejich minimální užití síly), lze jej šířeji shrnout do sedmi základních bodů:

- mírové operace OSN fungují pod velením a kontrolou generálního tajemníka OSN,
- reprezentují spíše morální autoritu než sílu zbraní,
- reflektují univerzalitu Organizace spojených národů ve svém složení,
- jsou vysílány se souhlasem stran zainteresovaných v konfliktu,
- jsou neutrální a fungují bez předsudků vůči právům a aspiracím jakékoli strany konfliktu,
- riskují co nejméně a snaží se o minimální ztráty,
- nepoužívají ani nezastrašují použitím síly kromě případů nutné sebeobrany.

Dlužno říci, že i termín „nutná sebeobrana" nebyl nikdy specifikován. Zatímco kdesi v Africe se občas malá jednotka vojáků OSN musí ubránit útoku skupiny rebelů, zůstávalo otázkou, jak se má bránit napadení izolované stanoviště OSN v počtu 15–20 mužů třeba desetinásobné přesile bez jakékoliv naděje na příchod posil. K bojovým akcím podle kapitoly VII Charty OSN se jednotky OSN totiž nasazují výjimečně pouze v případě, že jejich mandát zformuluje Rada bezpečnosti OSN, který pak umožňuje vynucení míru i násilnými prostředky. Ve většině misí působí síly OSN vždy jen jako intermediátor mezi jednotlivými státy či znepřátelenými stranami.

Pouštní prolog

V okamžiku zrodu praporu mírových sil OSN v Českém Krumlově však musel být tehdy rychle operativně řešen zcela nový nečekaný úkol, který vyplynul z irácké okupace Kuvajtu, k níž došlo v srpnu 1990.

Rada bezpečnosti OSN schválila celkem 12 rezolucí, odsuzujících zákeřnou a brutální agresi Iráku proti Kuvajtu, kdy většinou spolu poprvé hlasovalo všech pět stálých členů. Díky tomuto jednoznačnému stanovisku vznikla koalice 28 států, jejichž jednotky se vydaly do ohrožené oblasti v Perském zálivu.

Dne 23. září 1990 vyslovilo také tehdejší Federální shromáždění ČSFR souhlas s účastí česko-slovenské protichemické jednotky v řešení krize v Perském zálivu. Velitelem byl jmenován náčelník oddělení mírových sil Správy zahraničních vztahů GŠ ČSLA plukovník Ján Valo, jehož velkou výhodou pro tuto misi byla dobrá znalost arabštiny, kterou si osvojil v minulosti jako vojenský pedagog v Egyptě.

■ *Účast čs. protichemické jednotky v konfliktu s agresivním režimem Saddáma Husajna v roce 1991 položila základy našich moderních vojenských tradic. Na snímku příslušníci strážní jednotky čs. speciální protichemické jednotky před americkým obrněným transportérem.*

Foto: archiv VHÚ

Za pouhé dva měsíce byl proveden výběr dobrovolníků a příprava techniky, včetně sladění činnosti skupin ve Slaném. Z celkového počtu osob účastnících se operací Pouštní štít a Pouštní bouře představovali vojáci z povolání 56 %, zbytek tvořili vojáci základní služby, kteří se v okamžiku nasazení stali vojáky v další službě. Koncem listopadu 1990 hlásil velitel připravenost jednotky k vyslání v počtu 169 osob. Protichemickou jednotku přepravilo do Saúdskoarabského království v období od 11. do 14. prosince 1990 třináct obřích letounů C-5 Galaxy.

Čs. protichemická jednotka se tak stala součástí koaličních vojsk a byla připravena plnit úkoly v souladu s rezolucemi Rady bezpečnosti (RB) OSN. Hlavním cílem vojenské operace pod názvem Pouštní štít bylo vytlačit irácká vojska z Kuvajtu.

Na Štědrý den 1990 zaujala čs. jednotka prostor v severní části Saúdské Arábie v poušti poblíž města Hafr El Batin.

Čeští a slovenští vojáci spolupracovali nejen s vojáky saúdskoarabských obrněných brigád, ale také s příslušníky amerických, britských a francouzských jednotek. V závěru konfliktu se přemístili až k hranicím Kuvajtu, kde prošli známou Saddámovou linií minových polí a ukončili svou válečnou pouť pouze několik kilometrů jižně od hlavního města Kuvajtu nedaleko od hořících naftových polí. Poté velitel kontingentu vyčlenil část jednotky k ochraně našeho velvyslanectví v Kuvajt-City.

Jednotka působila na území Saúdské Arábie a Kuvajtu od 15. prosince 1990 do 22. dubna 1991, kdy začalo stahování jejích jednotlivých částí do vlasti.

Tím však naše nasazení v této oblasti neskončilo, protože další naši vojáci se poté zúčastnili i mise UNGCI (United Nations Guards Contingent in Iraq). Tato atypická „strážní" mise byla zahájena na základě rezolucí OSN č. 706 a 712/1991 na podporu mezinárodní humanitární pomoci obyvatelstvu Iráku v době, kdy byl osvobozen Kuvajt a na režim Saddáma Husajna bylo uvaleno obchodní embargo.

V květnu 1991 byla schválena dohoda o ustanovení UNGCI a po jejím schválení vládou Iráku, začali do země přijíždět první „guards". V průběhu letních měsíců 1991 měla mise UNGCI 500 osob, které byly delegovány z padesátičlenných národních kontingentů z Československa, Dánska, Fidži, Filipín, Ghany, Nepálu, Polska, Rakouska, Řecka a Thajska. Tyto mezinárodní vojenské a policejní síly zajišťovaly ve třech severních provinciích Iráku a na jihu v Basře a Amarahu bezpečnost civilním složkám OSN, které rozdělovaly potraviny, zdravotnické potřeby a další humanitární pomoc lidu Iráku.

První padesátičlenná čs. skupina, která se skládala z vojáků z povolání a asi 17 vojáků v další činné službě, dorazila ve dvou vlnách do Iráku letecky přes Ženevu v prvních červencových dnech 1991. Mise

pokračovala až od roku 1996 v rámci programu OSN Oil for Food (Ropa za potraviny). Česká republika vysílala do této fáze mise desetičlenné kontingenty. Mise UNGCI byla ukončena v roce 2003 a účastnilo se jí 307 českých a slovenských vojáků.

Mimo to se v několika skupinách zúčastnilo 11 příslušníků čs. armády – chemických expertů mise UNSCOM (United Nations Special Commision). Tato další zvláštní atypická mise, vytvořená rozhodnutím RB OSN č. 687 z 3. dubna 1991, měla charakter „pouhé" inspekční činnosti pro vyhledávání a likvidaci zbraní hromadného ničení v Iráku a probíhala od července 1991 do roku 1993. Pozorovatelé zde pracovali formou expertních skupin, jejichž složení se měnilo a proměnlivá byla i délka služby.

Každopádně je třeba zdůraznit, že účast čs. protichemické jednotky v konfliktu s agresivním režimem Saddáma Husajna v roce 1991 položila základy našich moderních vojenských tradic...

Zásadní zkouška – UNPROFOR

V době nasazení čs. jednotky na území Saúdské Arábie a Kuvajtu se začaly projevovat první náznaky krize československé federace, které na konci roku 1992 vyústily v její rozdělení a ve vznik dvou samostatných států. V té době však čeští a slovenští vojáci procházeli dosud nejtěžší zahraniční zatěžkávací zkouškou, jež probíhala pod zkratkou UNPROFOR na Balkáně na území rozpadající se Jugoslávie.

Původně se počítalo s tím, že místem nasazení našich vojáků bude Kambodža (mise UNTAC), popřípadě Západní Sahara (mise MINURSO), ale nakonec bylo přes počáteční teoretickou přípravu rozhodnuto o logisticky a dopravně méně náročné variantě využití československé jednotky na území bývalé Jugoslávie, i když v kambodžské misi působily nakonec i jednotky z Polska a Bulharska.

Mise United Nations Protection Force (UNPROFOR) s cílem nastolení míru mezi znepřátelenými národy v bývalé Jugoslávii byla ustanovena rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 721 z 27. listopadu 1991. O účasti našich vojáků v ní rozhodla vláda tehdejší České a Slovenské Federativní republiky 16. ledna 1992. Vzápětí se ve Výcvikovém středisku mírových sil OSN v Českém Krumlově začal urychleně na své nasazení připravovat speciální československý prapor o třech rotách v celkové síle 500 mužů.

■ *Mise UNPROFOR byla velkou zkouškou, která pozitivně prověřila možnosti budoucího českého vstupu do struktur NATO.*

Foto: archiv VHÚ

■ *Tudy prošla válka...*
Foto: Vladimír Palán

Jen minimum čs. vojáků mělo zkušenosti se zahraničními misemi. V podstatě šlo jen o hrstku důstojníků (Adolf Turek, Miroslav Lysina, Ladislav Sornas, Vladimír Braun…), kteří předtím sloužili jako vojenští pozorovatelé OSN v Angole a Namibii anebo se na přelomu let 1990–1991 zúčastnili v rámci československé protichemické jednotky operací Pouštní štít a Pouštní bouře. V dubnu 1992 tak republiku opouštěla jednotka, kterou čekala zatím nejtěžší zkouška v naší poválečné historii.

Hlavní síly československého praporu se přesunuly železničním transportem, zahájeným 11. dubna 1992, z Českého Krumlova přes rakouské a slovinské území k chorvatskému městu Karlovac. Na místo určení u Plitvických jezer se přepravily po silnici. Prapor se měl ve svém operačním prostoru rozvinout do 18. dubna.

Během cesty si museli vojáci naplno uvědomit, že jsou nejen na válečném území, ale také že kdysi v jejich vlasti populární Jugoslávie již prakticky neexistuje. Všude při přesunu z Karlovace se setkávali s čerstvými stopami války – rozbořenými domy, zničenými kostely, zdemolovanými auty i vojenskou technikou. Z dáli byla občas slyšet dělostřelecká palba a tváře místních lidí byly plné napětí i otázek, jakou roli zde budou hrát muži v modrých baretech?

Po příjezdu do Chorvatska v polovině dubna 1992 zaujal československý prapor prostor v úseku Plitvických jezer v Chorvatsku v oblasti tehdejší Republiky srbská Krajina, kde měli čeští a slovenští vojáci působit v sektoru Jih spolu s prapory mírových sil z Francie a Keni, později také z Kanady a Jordánska. Prapor zde měl střežit prostor o rozloze 1 918 km^2 a hranici oddělující znesvářené strany v délce kolem 90 km.

Když v roce 1956 začali poprvé vojáci v modrých přilbách a baretech s odznaky OSN stavět na Sinajském poloostrově svá první pozorovací a kontrolní stanoviště, staly se jejich základem pytle naplněné pískem. Ty tvoří základ „opevňovacích prací" mírových sil OSN dodnes, i když právě během mise UNPROFOR došlo k výraznému zkvalitnění ochrany stanovišť použitím tzv. „Hesco bastions" britského vynálezce a podnikatele Jimiho Heseldena. Tyto valy s drátěnou obvodovou konstrukcí, naplněnou pískem či kamením dnes používá Armáda ČR i k ochraně svých základen v Afghánistánu.

Začátek mise UNPROFOR na jaře roku 1992 byl tak především ve znamení mnoha hodin práce, strávené při budování kontrolních a propouštěcích stanovišť (checkpointů) a také pozorovacích stanovišť v terénu, která většinou nesla v tomto úseku označení Tango (T–11, T–23, T–30…). Naplnit stovky pytlů pískem a vytvořit podle dané konfigurace terénu improvizované pevnůstky, které měly ochránit naše vojáky před střelami a střepinami minometných i dělostřeleckých granátů, byla pro ně nová zkušenost. Pro národ kutilů a chalupářů to byla zároveň výzva k prezentaci talentu, šikovnosti a schopnosti improvizace. K poučení přišly vhod i letité zkušenosti v tomto směru u francouzských a později i kanadských vojáků. Časem vznikly ze stanovišť OSN i v úseku českého praporu masivní kryty.

■ *Prvním velitelem českých vojáků v misi UNPROFOR byl indický generál Satish Nambiar. Na snímku s velitelem čs. praporu podplukovníkem Karlem Blahnou.*

Foto: archiv Jindřicha Marka

První (ještě československý) útvar měl zhruba 500 mužů o třech rotách. Jeho stav byl posílen až v období od února do března 1994 o dalších 480 osob, a celkově tak dosáhl počtu 958 příslušníků, kdy byl rozšířen o další mechanizovanou, průzkumnou a ženijní rotu, protitankovou četu a polní chirurgickou nemocnici.

Když začaly v dubnu 1992 první jednotky OSN působit v tomto sektoru, šlo o pouhých 1 505 mužů, v září 1993 již kanadský plk. Oehring velel 2 007 vojákům a na konci jeho funkčního období mu již podléhalo 3 821 vojáků, 89 vojenských pozorovatelů a 128 civilních policistů z UNCIVPOL. V srpnu 1995 to již bylo celkově 5 000 osob, kdy v sektoru působily prapory z Kanady, České republiky, Jordánska a Keni, indonéská nemocnice a rota slovenských ženistů. I tyto počty však spolu s omezeným mandátem OSN a jen lehkou výzbrojí jednotlivých národních kontingentů nemohly zabránit v srpnu 1995 závěrečnému chorvatsko-srbskému střetu.

Velitelé sektoru Jih misí UNPROFOR a UNCRO

Velitel sektoru	Stát	Doba působení
gen. James Arap Rob	Keňa	15. březen 1992 – březen 1993
plk. George Oehring	Kanada	duben 1993 – březen 1994
gen. Rostislav Kotil	Česká republika	duben 1994 – červenec 1995
gen. Alain Forand	Kanada	8. červenec – 10. říjen 1995
plk. Karel Blahna	Česká republika	11. říjen 1995 – 15. leden 1996

Nasazení českých vojáků v rámci mírových sil OSN na území bývalé Jugoslávie v letech 1992–1995 si podstatná část české veřejnosti, včetně publicistů, politologů a dokonce i historiků, zvykla rámovat do známé zkratky peacekeepingové mise UNPROFOR. Vzhledem k tomu, že většina českých vojáků působila v sektoru Jih na chorvatském území v oblasti zvané Krajina (pohraničí), je třeba respektovat fakt, že v závěru krvavé balkánské války misi UNPROFOR nahradila 31. března 1995 na chorvatském území na základě rezoluce č. 981 Rady bezpečnosti OSN v podstatě jen formálně nová „mise pro navrácení důvěry" UNCRO (United Nations Confidence Restoration Operation).

Hlavním důvodem této změny bylo prohlášení chorvatského prezidenta Franjo Tudjmana z ledna 1995, že jeho země neprodlouží mandát jednotkám UNPROFOR, který měl vypršet 31. března. Toto rozhodnutí, které bylo jasně chápáno jako předzvěst vojenského řešení chorvatsko-srbského sporu, vyvolalo nesouhlas mezinárodního společenství a vedlo k tomu, že mandát jednotek OSN byl prodloužen s určitými modifikacemi a s pozměněným názvem.

Celkem se obou misí v letech 1992–1995 zúčastnilo 2 250 vojáků Československé a české armády.

Velitelé československého a českého praporu v misi UNPROFOR

Velitel praporu	Doba působení	Poznámka
pplk. Karel Blahna	březen 1992 – duben 1993	1. a 2. rotace praporu
plk. Vladimír Braun	duben 1993 – duben 1994	Armáda ČR
plk. Vojtěch Seidl	duben 1994 – březen 1995	
pplk. Ľudovít Cirok	duben 1995 – leden 1996	UNCRO

V mnohonárodním prostředí

Velkou školou pro naše vojáky bylo soužití v pestré mnohonárodní rodině velice rozdílných armád. Je proto dobré si naše první partnery připomenout.

Těsně před příjezdem československého praporu do Krajiny v dubnu 1992 dorazili na místo určení v počtu 950 mužů Francouzi z elitního pluku námořní pěchoty 2RIMa (2 régiment d'infanterie de marine), kterému velel plukovník Robert Meille. Ti pomohli československým vojákům s ženijní technikou a materiálem pro stavbu kontrolních a strážních stanovišť. Naši příslušníci tehdy obdivovali na svých francouzských partnerech především jejich bohaté zkušenosti z mnoha zahraničních misí i jejich profesionalitu.

Po půlroce „mariňáky" vystřídali vojáci z 8e Régiment Infanterie (8e R.I.). Vztahy mezi příslušníky obou armád posílila v lednu 1993 obětavá akce českých vojáků při záchraně izolovaného a těžce ostřelovaného francouzského stanoviště Karin Plaź, která byla z chorvatské i srbské strany pod častou minometnou palbou, jež připravila dva vojáky o život. Francouzské jednotky na pomoc svým vojákům nemohly přijít, protože byly od základny odděleny zničeným mostem. Na základně tou dobou bylo 55 Francouzů. Československý prapor byl jedinou funkční jednotkou UNPROFOR v oblasti. Na pomoc Francouzům bylo pod velením operačního důstojníka praporu podplukovníka Petra Pavla a velitele roty majora Karla Klinovského proto vysláno 29 československých vojáků s 2 transportéry OT-64. Evakuace francouzských vojáků nakonec proběhla úspěšně.

Stojí za to si ty dny připomenout prostřednictvím vzpomínek dnešního náčelníka Generálního štábu AČR generálporučíka Petra Pavla: „Poraď si, jak umíš, ale najdi a zachraň proboha ty Francouze, tak zněl úkol. Po týdenním hledání v horách srbské Krajiny jsem je skutečně našel a přivezl. Bylo jich třiapadesát. Do transportéru jsme naložili i palbou roztrhané ostatky dvou mužů... Místům bojů jsme se snažili vyhýbat, ale i tak jsme museli často prchat z dělostřelecké či minometné palby. Dobrovolníci, kteří se přihlásili, byli obyčejní kluci, jichž si na ulici ani nevšimnete, žádní svalnatci, vyholené lebky či drsňáci na první pohled... a já je obdivoval. Nezlomili se, když kolem padaly dělostřelecké či minometné granáty, ani když nás Srbové zajali a hnali nás pod samopaly jako živé štíty k linii Chorvatů... To byly chvíle,

■ *Z některých kontrolních a pozorovacích stanovišť OSN na horké chorvatsko-srbské linii vznikly časem docela solidní pevnosti.*

Foto: archiv Jindřicha Marka

■ *Čeští vojáci na Balkáně prošli v letech 1992–1995 tvrdou zkouškou, ve které však jako celek obstáli.*

Foto: archiv VHÚ

kdy jsem už přestával věřit, že vyvázneme živí. Dodnes na kluky vzpomínám... V životě jsem nezažil takovou úctu a respekt, jakou nám ostřílení Francouzi z mezinárodních mírových jednotek UNPROFOR na Balkáně prokazovali. Francouzský velitel nechal nastoupit důstojníky, vytáhl láhev šampusu a takovým zvláštním grifem jí šavlí usekl hrdlo – byl to čistý řez bez stopy střepin. Stáli jsme tam špinaví v propocených uniformách, ale s pocitem nepopsatelného zadostiučinění..."

Později byli za tuto akci čtyři čeští důstojníci vyznamenáni Vojenským křížem za statečnost s bronzovou hvězdou (Croix de la Valeur Militaire avec Étoile de Bronze), jejž jim osobně předal francouzský ministr obrany François Léotard.

Druhým partnerem našich vojáků v sektoru Jih se stali vojáci z východoafrické Keni, kteří na místo dorazili v polovině května 1992. I v té době trpěli v tomto kraji zimou a museli si na zdejší podmínky ztěžka zvykat. Pro české vojáky bylo kamarádství s nimi vítaným zpestřením náročné a někdy i monotónní služby, kdy se mohli dozvědět – například od legendárních Masajů – o jejich životě doma, zvycích i stravování v jejich domovině.

Keňský generál James Arap Rob byl prvním velitelem sektoru. On i jeho důstojníci se opírali o britské vojenské tradice, mnozí z nich byli absolventi britských vojenských škol. Přestože se mohla někomu ze střední Evropy keňská jednotka zdát poněkud kuriózním aktérem mírové mise na Balkáně, je třeba vzít v potaz, že tehdejší keňské tradice účasti v mírových misích OSN byly mnohem bohatší a vojáci z této africké země jsou dodnes jejich častým účastníkem. Sedm z nich tehdy na Balkáně přišlo o život...

V únoru 1994 se objevila v sektoru Jih další posila – prapor vojáků z pouštního Jordánského království. Šlo o beduíny z elitního výsadkářského útvaru legendární Arabské legie, se kterými se však, vzhledem k ročnímu období, opakovala historie jako s keňskými vojáky před dvěma roky. Jordáncům život ve sněhu a ve stanech příliš nesvědčil a museli si na studený kraj chorvatských kopců dlouho zvykat, přestože i jordánská armáda má bohaté tradice účasti v mírových silách OSN.

Na počátku září 1993 potom vystřídali Francouze v sektoru Jih Kanaďané a již vzápětí prokázali, že budou tvořit jeho tvrdé jádro. Jejich prapor v síle 875 mužů byl postaven na základě 2nd Battalion of Princess Patricia´s Canadian Light Infantry. Již 15. září 1993 se například v tzv. Medacké kapse (Medački džep) u chorvatského městečka Gospić postavili pod velením rázného podplukovníka Jima Calvina za cenu pouhých čtyř zraněných vpádu chorvatských jednotek, mezi jejichž veliteli byl i neblaze proslulý válečný zločinec a pozdější kosovský premiér Agim Çeku. Chorvatská vojska tehdy ignorovala status bezpečné zóny OSN a zahájila 9. září plenění medacké oblasti. Byli stříleni srbští civilisté, znásilňovány ženy, docházelo k systematickému žhářství. Se zemí byly srovnány vesnice Divoselo, Čitluk a Počitělj, ve kterých žili etničtí Srbové. Podplukovník Jim Calvin bez ohledu na mandát OSN se svými muži na Chorvaty zaútočil. Ti přišli minimálně o třicet mrtvých a asi stovku zraněných. Vzhledem k tomu, že se tehdy světová veřejnost dívala v jugoslávské občanské válce nevraživě jen na Srby, nesklidil zásah Kanaďanů proti chorvatským jednotkám žádný pozitivní ohlas. Kanadští vojáci byli i doma za svůj úspěšný zákrok vyznamenáni až v roce 2002!

Kanadský prapor sice bezprostředně nesousedil s českým, ale k přátelským stykům vojáků obou armád docházelo a na úrovni velení sektoru i praporů jsou našimi důstojníky vysoce hodnoceni mnozí kanadští důstojníci – především potom velitelé sektoru plukovník George Oehring a generál Alain Forand.

Při výčtu zahraničních jednotek, se kterými přišli čeští vojáci v misi UNPROFOR do aktivního kontaktu, nelze zapomenout na příslušníky polské armády, kteří měli bohaté zkušenosti s misemi OSN již od 70. let. Polský prapor v síle 893 mužů, jehož prvním velitelem byl plukovník Wieslaw Kurzyca a který tvořili vojáci ze Śląskiego Okręgu Wojskowego, dorazil do Krajiny v dubnu 1992, ve stejnou dobu jako českoslovenští vojáci, kterým byl přidělen jako jejich soused v sektoru Sever s velitelstvím v městečku Slunje. Nejvyššího počtu dosáhla polská jednotka v únoru 1995, kdy měla ve stavu 1 245 osob. V misi se celkem do prosince 1995 vystřídalo 3 876 polských vojáků se stejnými úkoly, jaké měla i naše jednotka. V této misi ztratili Poláci sedm mužů.

Geografická, jazyková i kulturní blízkost příslušníků obou armád zde tvořila pozitivní fakt, který se velení obou praporů snažila rozvíjet. Sousedé ze střední Evropy byli tak severním sousedem českých vojáků i v této misi. Po falešné „družbě" z let Varšavské smlouvy zde bylo možné konečně navázat na skutečně pozitivní historické tradice typu společného působení polských a československých vojáků při obraně obleženého Tobrúku v roce 1941.

V Chorvatsku se však českoslovenští i polští vojáci dostávali stejným dílem mezi pomyslné mlýnské kameny, když od nich jako od jazykově blízkých národů požadovali Chorvaté i Srbové větší pochopení a sympatie pro „své" pojetí řešení konfliktu. Přesto si vojáci obou armád udrželi nadhled a snahu měřit oběma znesvářeným stranám stejným metrem.

Se smrtí v patách

Nejvíce hrůz na Balkáně měli ovšem z našich vojáků možnost vidět především důstojníci z řad vojenských pozorovatelů, kteří se pohybovali v počtu několika desítek na větším prostoru a často i mimo dosah ozbrojených jednotek OSN. Pod zkratkou UNMO (United Nations Military Observer) monitorovali situaci, dohlíželi nad četnými a stále porušovanými příměřími, doprovázeli humanitární konvoje a dokumentovali nesčetné válečné zločiny, páchané stejným dílem Srby, Chorvaty a Muslimy. Nejtěžší služba UNMO byla v Bosně a Hercegovině především v okolí Sarajeva.

Zde zažili zvláště dramatické okamžiky v květnu 1995 také tři čeští důstojníci podplukovník Karel Krátký, major Zlatko Kožušník a kapitán Oldřich Židlík, kteří zde byli spolu s kolegy z řady dalších zemí zajati bosenskými Srby coby odveta za letecké údery NATO na srbské pozice.

Někteří z rukojmích, včetně trojice českých důstojníků, byli připoutáni jako lidské štíty k důležitým vojenským objektům – mostům, muničním skladištím či (v případě Karla Krátkého) v prostoru sarajevského televizního vysílače. Zajetí vojáků UNPROFOR tehdy silně otřáslo prestiží OSN, ale nakonec byla všechna rukojmí propuštěna. Jiných 82 vojáků v modrých baretech však v letech 1992–1995 mělo na Balkáně méně štěstí a položilo tu své životy. Bohužel mír na Balkáně se jednotkám OSN z mnoha důvodů nedařilo zajistit. K dramatickému rozuzlení vleklého konfliktu však nakonec došlo i v prostoru odpovědnosti českého praporu.

Chorvatská armáda v květnu 1995 navzdory smlouvě o příměří zahájila dílčí operace k mocenskému vyřešení problémů se srbskou Krajinou. V sektoru Jih tak opět začalo sílit napětí provázené hlavní otázkou, kdy, kde a s jakou silou chorvatská strana opět udeří.

Orgány OSN, OBSE i EU se několik let marně pokoušely dotáhnout mírová jednání na Balkáně k úspěšnému konci. Rozhodujícím činitelem se proto staly skryté tlaky jednotlivých velmocí. První z nich byl úspěšně realizován v Chorvatsku.

Výsledkem těchto zákulisních her se nakonec stala Chorvaty pečlivě připravená vojenská operace Oluja (Bouře), která se (s tichou podporou administrativy amerického prezidenta Billa Clintona a vlády německého kancléře Helmuta Kohla) uskutečnila ve dnech 4.–7. srpna 1995. Účastnilo se jí přes 150 000 dobře vyzbrojených a vycvičených chorvatských vojáků, proti kterým tehdy stálo jen asi 30 000 mužů z jednotek Srpska vojska Krajine. Výsledkem bylo nejen dobytí Krajiny, ale také exodus asi 200 000 Srbů ze země a vraždy stovek opozdilců polovojenskými komandy, která postupovala za armádními jednotkami. Symbolem útěku srbských uprchlíků z jejich domoviny se staly malé traktory, na kterých si vezli jen pár nejnutnějších věcí, zatímco za nimi zůstávaly ruiny jejich systematicky ničených domů.

Tím se však dostal „modrý nárazník" v podobě asi 16 000 vojáků mírových sil OSN, vzhledem k svému mandátu, počtu a lehké výzbroji, do zoufalé situace pouhého svědka mocenského řešení problému. Službu českého praporu v síle 984 osob tehdy navíc komplikoval fakt, že jeho část se v kritický okamžik vracela z dovolené ve vlasti, a nebo na ní naopak směřovala. Ti, kteří byli tehdy ve službě, poznali válku ve vší její krutosti…

Také na pozorovacím stanovišti T–23 Repetitor nedaleko města Ljubovo u silnice z Korenice do obce Lički Osik umístěném v kopcích probíhalo ráno 4. srpna ve znamení chorvatského ostřelování srbských pozic. Ty se opíraly o nedaleký vrch Čukovac. Právě charakter a strategický význam tohoto prostoru způsobil, že se zde bojovalo i další den a že se tak jedenáct českých vojáků 3. čety 1. roty, kteří zde tehdy měli službu, ocitlo ve smrtelné pasti.

První zpráva o tom, že je zde zraněno pět českých vojáků, byla bohužel příliš optimistická, protože dva z nich – sedmatřicetiletý rotmistr Luděk Zeman z Hodonína a dvaadvacetiletý četař Petr Valeš z Rožmitálu na Šumavě – svým těžkým zraněním podlehli. Oba byli ministrem obrany in memoriam povýšeni na podporučíky.

Tři další vojáci – rotmistr Roman Čelanský a četaři Jiří Hubáček a Jiří Suda – byli zraněni. Stanoviště bylo těžce poškozeno a přesun z něj se pro zraněné i další muže jednotky nadporučíka Jaromíra Alana stal malou kalvárií.

V lednu 1996 prezident republiky Václav Havel některé účastníky této tragické události vyznamenal Medailí Za hrdinství spolu s čtrnácti posledními legionáři, kteří bojovali v 1. světové válce! Touto kombinací došlo de facto k mimořádnému uznání účasti všech českých vojáků v mírových misích OSN. Zároveň se na stejné slavnostní dekoraci sešli hrdinové, jež od sebe dělilo více než 76 let, tedy téměř čtyři generace – stoletý legionář 5. střeleckého pluku čs. legií v Rusku Václav Kratochvíl a čtyřiadvacetiletý Roman Čelanský.

Další roky ve službách křehkého balkánského míru

Po podpisu tzv. Daytonské mírové dohody v prosinci 1995 se mírové jednotky OSN na území bývalé Jugoslávie přeměnily v mnohonárodní mírové implementační síly IFOR (Implementation Force), do nichž se začlenila i Armáda ČR, která se na Balkáně, v tomto případě především na území Bosny a Hercegoviny, při střežení velice křehkého míru postupně zapojila v letech 1996–2004 i do operací SFOR a SFOR II.

Foto: Vladimír Palán

V první polovině prosince roku 1995 začala ve Vojenském výcvikovém prostoru v Boleticích příprava příslušníků Armády České republiky určených pro prapor v operaci IFOR. Vojáci postupně absolvovali výcvik jednotlivce, družstva, čety a roty. Převážná část zaměstnání byla věnována střelecké, taktické a ženijní přípravě.

Dne 12. února 1996 byl 6. mechanizovaný prapor Armády České republiky, vyčleněný

pro mnohonárodní operaci IFOR, zařazen do sestavy 2. kanadské mnohonárodní brigády v rámci britské mnohonárodní divize a podřízen jejímu operačnímu velení.

Kontingent Armády České republiky v operaci tvořili příslušníci z různých jednotek a útvarů a vojáci ze zálohy. V průběhu operace se pohyboval počet kontingentu okolo 850 osob. Jeho součástí byl 6. mechanizovaný prapor (zhruba 700 osob). Ostatní příslušníci mnohonárodní mise působili na jednotlivých velitelstvích operace IFOR – na velitelství kontingentu AČR v Záhřebu, na velitelství britské mnohonárodní divize v Gorném Vakufu (později bylo přemístěno do Banja Luky) a na velitelství kanadské mnohonárodní brigády v Čoraliči. Část důstojníků trvale působila v Záhřebu a ve Splitu v kontraktační skupině národního podpůrného prvku a v podpůrné skupině.

Po příjezdu do prostoru odpovědnosti praporu začali čeští vojáci budovat základny. V průběhu operace IFOR (leden 1996 – únor 1997) jich vybudovali pět. Velitelství českého praporu se nacházelo v obci Donja Ljubija, 1. mechanizovaná rota byla dislokována v obci Stari Majdan, 2. mechanizovaná rota měla základnu přímo v zóně separace v obci Arapuša, 3. mechanizovaná rota sídlila v obci Brezičani nedaleko města Prijedor a základna logistiky byla umístěna ve městě Bosanská Krupa. Současně s výstavbou základen jednotka přebírala prostor odpovědnosti, jehož rozloha se v průběhu operace pohybovala od 3 200 do 3 600 km^2. Délka zóny separace činila 62 kilometrů.

Zástupci Armády České republiky v operaci IFOR a současně veliteli kontingentu byli generálmajor Jiří Šedivý (leden–červenec 1996) a plukovník Jaroslav Jásek. Veliteli 6. mechanizovaného praporu AČR, který tvořil jádro kontingentu, byli podplukovník Josef Sedlák (do 27. července 1996) a podplukovník Josef Prokš (do 27. března 1997).

S celkovými změnami mírové operace se postupně snižovala nejen velikost českého kontingentu, ale i počet jeho základen. V prostoru odpovědnosti českého praporu došlo postupně k odminování míst budoucích základen a cest využívaných pro pěší a mobilní hlídky. Odminovány musely být také prostory, kde ženisté opravovali mosty, aby po nich mohla projíždět těžká vojenská technika. V průběhu roku 1996 bylo v prostoru odpovědnosti českého praporu odminováno celkem 61 minových polí, což představovalo odstranění a zneškodnění 1 714 protipěchotních a 84 protitankových min.

V průběhu operace IFOR působili na území bývalé Jugoslávie také letci Armády České republiky. Osádky vrtulníků Mi-17, letounů An-26 a L-410 plnily nejčastěji úkoly spojené s přepravou osob a materiálu. Částečně se podílely na průzkumu a monitorování území ve prospěch mnohonárodních sil.

Za období operace IFOR čeští vojáci zabavili celkem 246 pěchotních, protiletadlových a těžkých zbraní a 65 kusů ručních granátů. Kromě toho bylo zabaveno několik tisíc kusů nábojů do pěchotních zbraní.

Operace IFOR skončila o půlnoci z 19. na 20. prosince 1996, kdy pomyslnou štafetu v Bosně a Hercegovině převzaly tzv. stabilizující síly SFOR (Stabilization Force). Čeští vojáci pokračovali v plnění úkolů i v této misi, kdy jejich kontingent, který prošel osmi rotacemi, tvořilo velitelství kontingentu a sekce součinnosti se štáby SFOR v počtu 22 osob, mechanizovaný prapor v síle cca 600 vojáků a vrtulníkový odřad v počtu 22 osob. Mandát mírové operace SFOR skončil v červnu 1998, kdy vstoupil v platnost mandát SFOR II, který trval do prosince 2004. Česká republika však na přelomu let 2001 a 2002 přistoupila k posílení své přítomnosti v Kosovu v rámci operace Joint Guardian, zatímco účast v operaci Joint Forge v Bosně a Hercegovině postupně snižovala.

V balkánské misi SFOR se velice dobře osvědčili příslušníci nově vzniklé 4. brigády rychlého nasazení.

Foto: archiv VHÚ

V mírové misi SFOR II tak zůstalo koncem roku 2001 pouze 15 příslušníků AČR, kteří působili na jednotlivých velitelstvích nebo pokračovali v realizaci rozpracovaných projektů ve středisku civilně-vojenské spolupráce CIMIC (Civil-Military Cooperation) v Prijedoru. Činnost skupiny CIMIC v Prijedoru a národního zastoupení Armády České republiky na velitelství mnohonárodní divize Jihozápad v Banja Luce byla ukončena v říjnu 2002. Čeští vojáci však zůstali i nadále zastoupeni na velitelství SFOR v Záhřebu a Sarajevu. V roce 2004 působilo v operaci Joint Forge 7 důstojníků Armády České republiky. Svou misi ukončili v prosinci 2004, kdy úkoly převzala mise Evropské unie – Althea.

Mimo tyto mise stojí za zmínku i některé další, jež na ty hlavní balkánské operace navazovaly a na kterých se rovněž podíleli příslušníci AČR.

Mise UNTAES (United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia) na území východní Slavonie v Chorvatsku probíhala od ledna 1996 do března 1998 coby další z nástupnických misí UNPROFOR. Zúčastnilo se jí 6 českých důstojníků v roli vojenských pozorovatelů OSN a od března 1996 také polní chirurgická nemocnice s cca 40členným personálem, která v této misi byla nejvyšším odborným pracovištěm poskytujícím zdravotnickou pomoc zhruba 7 000 příslušníků mise z 30 zemí.

Mise UNPREDEP (United Nations Preventive Deployment Force) působila na území Makedonie od března 1995 do února 1999. Jednalo se o misi tzv. II. generace, plnící charakter „preventivní diplomacie", kdy jsou jednotky rozmístěny v příhraničních oblastech s cílem monitorovat situaci. Jako vojenští pozorovatelé OSN se jí zúčastnili 3 čeští důstojníci.

Nejmenší mise UNMOP (United Nations Mission of Observers in Prevlaka) o počtu pouhých 28 pozorovatelů OSN na poloostrově Prevlaka v Chorvatsku byla zřízena rozhodnutím RB OSN č. 1 138 z 1. února 1996 a ukončena dnem 15. prosince 2002. Od listopadu 1996 v ní byla angažována i Česká republika. Touto misí prošlo celkem 7 českých důstojníků.

Právě působení vojáků AČR na Balkáně pomohlo k tomu, že již v létě 1997 byla Česká republika na madridském summitu Severoatlantické aliance vyzvána k zahájení rozhovorů o přistoupení do NATO. Tento proces, úspěšně dovršený na jaře 1999, následně umožnil výraznou přeměnu Armády ČR v ryze profesionální mladou, malou, moderní a mobilní armádu, která se po boku aliančních spojenců významně podílí na boji proti mezinárodnímu terorismu a ochraně české i evropské bezpečnosti.

V řadách aliančních partnerů

V okamžiku, kdy se v březnu 1999 Armáda ČR stala plnohodnotným členem NATO, byla situace v nasazení českých vojáků v zahraničních misích následující:

V rámci prodlouženého mandátu mnohonárodních sil SFOR II působil tehdy v severozápadní Bosně český kontingent v síle 556 mužů pod velením plukovníka gšt. Michala Vasse, jehož jádro tvořilo 503 příslušníků 3. mechanizovaného praporu pod velením podplukovníka Vladimíra Stříže.

Kontingent byl rozčleněn následovně:

- velitelství v Bosanské Krupě,
- národní zastoupení na velitelství SFOR v Sarajevu,
- národní zastoupení na velitelství mnohonárodní divize Jihozápad (MND-SW) v Banja Luce,
- mechanizovaný prapor se základnami v Donji Ljubiji a Bosanské Krupě,
- četa zabezpečení MND-SW v Banja Luce,
- letecká jednotka (vrtulníkový odřad s Mi-17 ve Veliké Kladuši a transportní skupina L–410 působící ze základny Divulje nedaleko Splitu).

K rotaci tohoto kontingentu došlo v říjnu 1999, kdy jeho velení převzal plk. Zdeněk Košvanec a jeho jádro vytvořili příslušníci 1. mechanizovaného praporu, kterým velel pplk. Martin Květon.

V mírových misích OSN působilo tehdy ve funkcích vojenských pozorovatelů (United Nations Military Observer) 30 českých důstojníků v Iráku, Sieře Leone, Chorvatsku, Makedonii, Gruzii a Tádžikistánu. Dalších 21 důstojníků operovalo v misích OBSE v Albánii, Bosně a Hercegovině, Gruzii, Náhorním Karabachu, Chorvatsku, Čečensku a Kosovu.

O tom, jak se v následujícím období během pouhých sedmi let výrazně rozšířily aktivity Armády ČR v zahraničních misích, svědčí například jednání vlády České republiky z 22. listopadu 2006, kdy

ministři projednávali dokument předkládaný ministrem obrany pod názvem *Informace o nasazení sil a prostředků Armády České republiky v zahraničních operacích za období leden–červenec 2006*:

„AČR se v uvedeném období zapojila do operací v zahraničí na základě rozhodnutí vlády a souhlasu obou komor Parlamentu České republiky. České jednotky působily v Bosně a Hercegovině, Kosovu, Iráku a Afghánistánu.

Česká republika plnila v uvedeném období roli rámcového státu mnohonárodního úkolového uskupení Střed v misi KFOR v Kosovu. V úkolovém uskupení pod českým velením dále působili vojáci z Finska, Švédska, Irska, Slovenské republiky a Lotyšska. V oblasti působil kontingent AČR v celkovém počtu 501 osob. Hlavními prvky kontingentu AČR, jehož základ byl tvořen příslušníky 13. dělostřelecké brigády Jince, byly mechanizovaná rota a národní podpůrný prvek. Prostor odpovědnosti českého kontingentu dislokovaného na základnách v prostorech Šajkovac, Gazala Lines a Lipljan měl rozlohu cca 966 km^2. Délka monitorované provincionální hranice Kosova se Srbskem činí 112 km. K hlavním úkolům patřilo střežení a monitorování provincionální kosovsko–srbské hranice a zajištění bezpečnosti místních obyvatel. Funkci velitele kontingentu a současně velitele MNTF-C vykonával plukovník Miroslav Hlaváč.

■ *Do operace Evropské unie Althea se česká armáda zapojila především strážní četou, jejímž úkolem byla ochrana velitelství mnohonárodního úkolového uskupení Sever a základny Eagle Base.*

Foto: Jaroslav Pajer

Do operace Althea v silách EUFOR v Bosně a Hercegovině byla AČR zapojena kontingentem v celkovém počtu 65 osob. Hlavním prvkem kontingentu byla strážní četa, která byla součástí mnohonárodní (česko-estonsko-rakousko-slovenské) strážní roty. Tato jednotka byla dislokována na základně Eagle Base v Tuzle. Hlavním úkolem strážní čety byla ochrana a střežení velitelství mnohonárodního úkolového uskupení Sever a základny Eagle Base. Funkci velitele 3. kontingentu vykonával do června podplukovník Pavel Jelínek, funkci velitele 4. kontingentu vykonává ve druhé polovině roku 2006 podplukovník Vojtěch Prýgl. Velitel kontingentu současně zastává funkci náčelníka personální sekce na velitelství mnohonárodního úkolového uskupení Sever.

Česká republika byla v hodnoceném období zapojena do mise ISAF na území Afghánistánu dvěma kontingenty v celkovém počtu 101 osob. První kontingent AČR v celkovém počtu 18 osob působil na mezinárodním letišti Kábul. Jednalo se o pyrotechnický odřad a meteorologickou skupinu. Funkci velitele kontingentu vykonával od října 2005 do března 2006 major Bořek Valíček. Od března 2006 byl do funkce velitele kontingentu ustanoven major Zdeněk Hejpetr.

Druhý kontingent AČR v celkovém počtu 83 osob působil ve Fayzabadu v provincii Badakšan (severovýchodní Afghánistán) jako součást provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) vedeného Německem. Hlavním úkolem kontingentu bylo zajištění ochrany PRT, ochrana letiště Fayzabad, doprovody vozidel, styčná činnost s místním obyvatelstvem a monitorování situace. Na základně působili kromě Němců také Dáni. Funkci velitele kontingentu vykonával od října 2005 do března 2006 podplukovník Radek Černý. Od března 2006 byl do funkce velitele kontingentu ustanoven podplukovník Tibor Budík.

V uvedeném období působil v Afghánistánu i kontingent speciálních sil v protiteroristické operaci Enduring Freedom v celkovém počtu 120 osob. Přesun příslušníků a materiálu kontingentu do oblasti byl proveden v průběhu měsíce května 2006. K hlavním úkolům kontingentu patřilo zejména provádění speciálního průzkumu, tj. získávání informací o důležitých cílech a lokalizace vybraných objektů. Velitelem kontingentu byl plukovník Ondrej Páleník.

Do operace koaličních sil na území Iráku byla ČR zapojena kontingentem Vojenské policie v celkovém počtu do 96 osob. Kontingent byl dislokován na britské základně Shaibah. K hlavním úkolům kontingentu VP patřil výcvik příslušníků irácké policie v Policejní akademii, výcvik instruktorů iráckých

policejních stanic a výcvik příslušníků irácké dopravní policie. V průběhu 1. pololetí 2006 vycvičili příslušníci kontingentu celkem 547 studentů v Policejní akademii, 58 příslušníků irácké dopravní policie a 75 instruktorů iráckých policejních stanic. Základní výcvik absolvovalo celkem 1 872 příslušníků irácké policie, nástavbový kurz 933 příslušníků irácké policie a výcvik ve střelecké přípravě celkem 711 příslušníků irácké policie. Celkem bylo v hodnoceném období vycvičeno 4 196 příslušníků irácké policie. Vzhledem k rotaci kontingentu prováděné po třech měsících vykonával funkci velitele kontingentu v období od ledna do března 2006 podplukovník Miroslav Murček, od března do června 2006 podplukovník Jiří Neubauer."

Podívejme se nyní postupně na to, jak se jednotlivá nasazení českých vojáků v zahraničních misích od vstupu České republiky do NATO až po dnešní dny vyvíjelo.

Opět mezi strážci balkánského míru

Během prvního roku členství v NATO se ještě čeští vojáci vydali v dubnu do Albánie (6. polní nemocnice v počtu 89 osob), kde pomáhali do září poskytovat zdravotní péči uprchlické vlně kosovských Albánců, a také do Turecka. Zde v srpnu zasahoval v zemětřesení postiženém městě Gölcük mobilní tým 6. polní nemocnice v počtu 33 osob.

Velice významnou misí onoho roku se však stalo třetí nasazení, ke kterému došlo v rámci operace Joint Guardian v Kosovu. Vláda České republiky o něm rozhodla na svém mimořádném zasedání 8. června 1999. Zvláštností počátku této mise byla skutečnost, že první jednotka Armády ČR, která byla vyslána do zahraniční operace Severoatlantické aliance, byla personálně i materiálně sestavena během pouhých deseti dnů! První kontingent českých vojáků byl tvořen 6. průzkumnou rotou v síle 126 vojáků, které velel major Karel Klinovský a jeho zástupcem byl kapitán Milan Kovanda. Jádro útvaru tvořilo 65 příslušníků prostějovské 6. speciální brigády (dnes 601. skupiny speciálních sil). Rota měla být po šest měsíců logisticky plně soběstačná. Přípravy k vyslání byly zahájeny 14. června a již 24. června hlásilo velení roty připravenost k plnění úkolů. O čtyři dny později odjela z prostějovského nádraží směrem na Balkán první část jednotky.

Dnes na ty napjaté chvíle vzpomíná bývalý velitel roty plukovník Karel Klinovský již s úsměvem: „Náš kontingent cestoval vlakem přes šest zemí. Do Makedonie jsme přijeli v jedenáct hodin večer. Šel jsem okamžitě za velícím generálem, který mi však oznámil, že musíme počkat na přidělení čísla konvoje. Do Kosova se tedy dostaneme nejdříve za deset dnů. Tak jsem svolal lidi a dohodli jsme se, že nebudeme na nic čekat a vyrazíme druhý den ráno po vlastní ose."

■ *Pohotové zahájení operační činnosti v Kosovu v červenci 1999 českými výsadkáři z 6. průzkumné roty obdivovali i jejich britští kolegové.*

Foto: archiv VHÚ

Na hranicích českou kolonu zastavili francouzští vojenští policisté a chtěli znát číslo konvoje. Češi je však přemluvili a pokračovali dál i bez čísla. Ve tři hodiny odpoledne 5. července se velitel roty hlásil v Podujevu u britského velitele. „Ten mi řekl, že je dobře, že jsem tady, a ptal se, kdy přijede jednotka. Ukázal jsem mu, že naše kolona je seřazena pod okny. Nestačil se divit... Přidělili nám poničenou školu v obci Gornji Slibovac s tím, že si ji máme upravit, aby v ní mohli vojáci šest měsíců žít. Až to bude tak za deset dnů hotové, mám se znovu přihlásit. Odpověděl jsem mu, že v devět hodin budou všichni vojáci ubytováni, dostanou teplé jídlo a osprchují se v teplé vodě. Když to večer Britové viděli, nechtěli věřit svým očím..."

Náš operační úkol představoval monitorovací službu 42km hraničního úseku. Zatímco plnění operačního úkolu v Bosně a Hercegovině v rámci mise SFOR II bylo ukončeno k 15. září 2001, v Kosovu zůstali čeští vojáci dlouhých dvanáct let, aby zde dohlíželi na dodržování míru mezi znesvářenými etniky v severovýchodní části tohoto neklidného regionu. V Kosovu proběhlo v období od 12. července 1999 do 19. února 2002 pět rotací průzkumných rot.

Rotace SFOR v Kosovu od července 1999 do února 2002

Velitel kontingentu	Počet	Jednotka	Poznámka
mjr. Karel Klinovský	126	6. průzkumná rota	Navýšení o 56 vojáků (11/99)
pplk. Vladimír Podlipný	180	4. průzkumná rota	
mjr. Zdeněk Pitner	181	2. průzkumná rota	
mjr. Vlastimil Rozumek	181	7. průzkumná rota	
mjr. Petr Smola	192	11. průzkumná rota	11 vojáků navíc = organizační jádro praporu

Mezi hlavní úkoly českých průzkumných rot v rámci mnohonárodní brigády Střed (v podřízenosti britského bojového uskupení) patřilo vedle střežení kosovsko-srbské administrativní hranice monitorování veškeré činnosti na tomto svěřeném úseku a v příhraniční oblasti, evidování a zajištění bezpečného návratu uprchlíků a vytvoření podmínek pro obnovu mírového soužití kosovských Srbů a Albánců v prostoru působení jednotky. Rota nepřetržitě zabezpečovala střežení a ochranu odloučených oblastí obývaných srbskou menšinou. Bez ochrany českých vojáků by zde zcela jistě došlo k nejedné tragédii.

Mimo to se tým CIMIC společně s nadací Člověk v tísni podílel na rekonstrukci školy v obci Hrlica. Tento projekt byl dokončen v závěru roku 1999. Tým také spolupracoval s Moravsko-slezskými dřevařskými závody Uničov na projektu montáže 10 buněk pro obyvatele v okolí obce Orlane, jež se nacházela v prostoru odpovědnosti českého kontingentu.

Ve prospěch sil KFOR a velitelství jižního křídla NATO (AFSOUTH) v italské Neapoli plnila úkoly také letecká transportní skupina (16 osob) s letounem An-26. Skupina byla dislokována v chorvatském Splitu a přepravní povinnosti plnila na kombinovaných trasách do Prištiny (Kosovo), Skopje (Makedonie), Tirany (Albánie), Sarajeva (Bosna a Hercegovina) a Neapole s průměrným náletem do 70 hodin měsíčně.

K výrazné změně působení českých vojáků v Kosovu došlo v únoru 2002, kdy prostor odpovědnosti české jednotky převzal 1. česko–slovenský prapor v síle 416 mužů. Časem se tato společná jednotka ustálila do podoby, kdy v ní průměrně působilo na 400 příslušníků AČR a 100 příslušníků Ozbrojených sil Slovenské republiky.

Tento útvar zde v několika rotacích (kdy se vždy měnilo číslování praporu) působil až do prosince 2004, kdy byl 5. česko–slovenský prapor nahrazen 6. kontingentem AČR v souvislosti se změnami v misi, které spočívaly pro AČR především v tom, že Česká republika převzala k 1. srpnu 2005 od Finska roli tzv. vedoucího státu (Lead Nation) ve struktuře mnohonárodní brigády Střed. Jednalo se o historicky první úkol AČR tohoto typu, rozsahu a náročnosti, který Češi splnili se ctí. Na tomto úkolu se podíleli především příslušníci 7. kontingentu AČR KFOR, jehož jádro tvořili vojáci 4. brigády rychlého nasazení pod velením plukovníka Aleše Vodehnala, a 8. kontingentu, jehož základ vytvořili příslušníci dělostřeleckého útvaru z Jinců s velitelem plukovníkem Miroslavem Hlaváčem, který 31. července 2006 roli vedoucího státu předal Švédsku.

Jednotky mnohonárodní brigády Střed v době českého velení tvořili vojáci z ČR, Finska, Irska, Lotyšska, Slovenska a Švédska.

Hlavním úkolem našich vojáků v Kosovu do roku 2011 zůstávalo především střežení a monitorování provincionální kosovsko-srbské hranice, zajištění bezpečnosti srbské menšiny a jejích kulturních památek v prostoru odpovědnosti jednotky proti hrozbě útoků radikálních extremistických skupin. K dlouhodobým úkolům praporu dále patřila obnova důvěry mezi etnickými skupinami, podpora příslušníků mise OSN na území Kosova (UNMIK) a monitorování činnosti Kosovského ochranného sboru.

Když poslední česká jednotka na přelomu října a listopadu 2011 zlikvidovala svou základnu nad městem Šajkovac, bylo možné i statisticky bilancovat a dokládat, jak se zde čeští vojáci za ty roky od příchodu Klinovského a Kovandových průzkumníků zabydleli.

Odsun vojenské techniky a materiálu z mise KFOR byl realizován šesti železničními převozy. Vlakové soupravy měly dohromady 110 nákladních a 7 osobních vagónů. Jejich celková délka dosahovala 2 507 metrů. Hmotnost nákladu, který muselo doprovázet na 90 příslušníků vojenské dopravy ze sil podpory, byla 3 815 tun!

Neprávem opomíjená mise

Velice hodnotná a náročná činnost českých vojáků v misích v Kosovu a poté i v Iráku a Afghánistánu byla vždy poměrně dostatečně mediálně prezentována, a tak si o ní mohla veřejnost udělat celkem zřetelnou představu. Poněkud stranou stojí mise vojáků AČR v Makedonii v roce 2001. Je to možná z důvodu relativně krátké doby nasazení českého kontingentu či proto, že malou balkánskou zemi, které je dodnes upíráno právo na plnohodnotný historický název a proto musí používat podivnou zkratku FYROM (Former Yugoslav Republic of Macedonia – Bývalá jugoslávská republika Makedonie), neprávem považujeme z hlediska mezinárodní politiky za málo důležitou. Vzhledem k našim dějinám a roku 1938, kdy si připomínáme řádění henleinovských bojůvek Sudetoněmeckého Freikorpsu v českém pohraničí i mnichovskou zradu evropských velmocí na ohroženém demokratickém Československu, bylo právě nasazení našich vojáků ve prospěch makedonské nezávislosti a demokracie s cílem eliminovat dosavadní řádění band albánských separatistů z UÇK (Ushtria Çlirimtare Kombëtare) více než opodstatněné a hodnotné.

Jde o operaci Essential Harvest (Hlavní sklizeň), které se od 17. srpna do 10. října 2001 v sestavě britské 16. vzdušné výsadkové brigády s hlavním úkolem odebírat a likvidovat zbraně albánských povstalců zúčastnilo 120 českých výsadkářů. Jejich kontingent byl vytvořen na bázi 3. roty chrudimského 43. výsadkového mechanizovaného praporu a velel mu kapitán Oldřich Nápravník. Vedle Britů se nasazení v Makedonii tehdy zúčastnili i vojáci z Belgie, Francie, Itálie, Kanady, Německa, Nizozemska, Řecka, Španělska a Turecka.

Vyslání jednotky AČR se uskutečnilo na základě usnesení vlády České republiky č. 639 z 20. června 2001. Naším prvním úkolem bylo zabezpečit ochranu velitelství mnohonárodní brigády, vytvořit vzdušně-výsadkovou zálohu velitele brigády, provádět ostrahu retranslačních stanic, doprovázet zásobovací konvoje a patrolovat v prostoru velitelství brigády.

■ *Čeští výsadkáři z chrudimského 43. výsadkového mechanizovaného praporu sehráli v létě 2001 v Makedonii velice důstojnou roli v operaci Essential Harvest.*

Foto: archiv VHÚ

Česká jednotka měla vedle velení a tří výsadkových čet družstva odstřelovačů, granátometů, ženistů a odminovacího družstva ještě četu logistiky a rotní obvaziště. Dva čeští důstojníci potom ještě pracovali ve štábu na velitelství mise.

Za dobu působení českých vojáků v Makedonii byl hlavní cíl operace splněn. Původně stanovený limit na odebrání a zlikvidování 3 300 kusů zbraní od albánských povstalců byl překročen. Vojáci mnohonárodní brigády jich za dobu mise shromáždili 3 875 kusů, včetně 4 obrněných vozidel, 17 protiletadlových raketových systémů a 161 minometů.

Česká jednotka byla považována nejen ze strany aliančních vojenských představitelů, ale i makedonských masmédií, za elitní. Účast v této operaci tehdy velice pozitivně prověřila schopnost Armády České republiky zabezpečit vyslání stanoveného kontingentu na základě požadavku NATO pod vysokým operačním tempem plnění úkolů.

Potřetí směr Irák

V době nasazení chrudimských výsadkářů v Makedonii došlo 11. září 2001 k zásadnímu zlomu v otázce mezinárodní bezpečnosti. Teroristický útok na New York jen zcela nesoudný člověk nepovažuje za útok na civilizovaný svět jako takový, a tím pádem i za ohrožení české bezpečnosti. Stranou proto nezůstala ani Armáda ČR. Jako první dostali příležitost opět dokázat své schopnosti vojáci chemického vojska. V rámci mandátu operace Enduring Freedom (Trvalá svoboda), který se opíral o 5. článek Severoatlantické smlouvy, byli zapojeni do této operace na území Kuvajtu a v Iráku.

Dne 18. března 2002 se ve večerních hodinách na ruzyňském letišti rozloučil prezident České republiky Václav Havel s libereckými příslušníky elitní 9. roty radiační, chemické a biologické ochrany. Druhého dne ráno jednotka dokončila přesun na základnu Doha nedaleko Kuvajt City. Již o čtyřiadvacet hodin později zakotvila v kuvajtském přístavu Shu´aibah loď Soči se 132 kusy techniky a 84 kontejnery s materiálem. Zesílená rota, které velel major Jiří Gajdoš, měla 251 vojáků (z toho 8 žen). Prvním velitelem českého kontingentu v Kuvajtu byl jmenován plukovník Josef Prokš, kterého 5. srpna vystřídal podplukovník Dušan Lupuljev. V září, kdy došlo k vystřídání vojáků, převzali úkoly jednotky příslušníci 4. odřadu radiační, chemické a biologické ochrany z Týna nad Vltavou, kterému velel major Radek Černý. Na základě požadavku USA byl stávající odřad posílen a 1. února 2003 zahájil v Kuvajtu plnění operačního úkolu 1. prapor radiační, chemické a biologické ochrany v počtu 395 osob. V souladu s usnesením vlády a obou komor Parlamentu České republiky došlo k teritoriálnímu rozšíření možného působení jednotky o Turecko a Izrael.

Jednotka dostala i mandát k zapojení se do případného souboru mezinárodních opatření k vynucení splnění příslušných rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Mohla se rovněž zapojit do záchranných a humanitárních operací v oblasti v případě důvodného podezření z použití ZHN.

Úkolem jednotky bylo zajistit ochranu koaličních sil a civilního obyvatelstva před záměrným použitím chemických, biologických, jaderných a radiologických zbraní či prostředků a před následky případných neúmyslných incidentů spojených s těmito zbraněmi nebo prostředky, včetně následků použití konvenční munice o velké explozivní mohutnosti. Úkol představoval zabezpečení radiačního, chemického a biologického pozorování společně se zajištěním dlouhodobé nepřetržité detekce a včasného varování.

Novou změnu představoval 1. březen 2003, kdy došlo k změně praporu na 1. česko-slovenský prapor radiační, chemické a biologické ochrany v celkovém počtu 469 osob (z toho 400 příslušníků AČR a 69 příslušníků Ozbrojených sil Slovenské republiky). Tato společná jednotka vznikla rozšířením praporu o rotu radiační, chemické a biologické ochrany OS SR.

■ *Čeští vojenští chemici z Liberce opět v Kuvajtu a Iráku potvrdili, že jsou právem již řadu let považováni ze skutečně elitní složku naší armády.*

Foto: archiv VHÚ

■ *Součástí irácké části operace Enduring Freedom byla i významná pomoc civilnímu obyvatelstvu – například při zajišťování pitné vody.*

Foto: archiv VHÚ

V reakci na formální oznámení o ukončení bojových operací, ke kterému došlo 2. května, a v souladu s rozhodnutím nadřízeného velitelství byla činnost tohoto praporu rovněž ukončena. Přesun zpět do České republiky byl zahájen 7. května a ukončen 2. června 2003.

Po ukončení účasti českých a slovenských chemiků v operaci Enduring Freedom v Kuvajtu převzala štafetu v krizové oblasti v operaci nazvané Iraqi Freedom 7. polní nemocnice Armády České republiky, která zahájila svou činnost v jihoirácké Basře v rámci humanitární operace 18. května 2003 za účasti ministra obrany Miroslava Kostelky.

Český vojenský kontingent v této oblasti nyní tvořily následující prvky:

- 7. polní nemocnice 155 osob – velitel plukovník Mojmír Mrva,
- Vojenská policie 79 osob,
- humanitární odřad 31 osob,
- prvek NSE (National Support Element) 30 osob,
- skupina CIMIC (pro vojensko-civilní spolupráci) 13 osob.

Po ukončení rotace 6. října se stal velitelem českého vojenského kontingentu v Iráku plukovník gšt. Přemysl Škácha a náčelníkem 7. polní nemocnice AČR v Basře plukovník Vojtěch Humlíček.

Vojenští lékaři a zdravotníci ukončili plnění operačního úkolu 20. listopadu 2003 a od 5. do 21. prosince se postupně vraceli zpět do České republiky. Za dobu svého působení v Iráku ošetřili 10 146 osob (9 112 iráckých obyvatel, 1 034 příslušníků koaličních armád) a uskutečnili 242 operací. Celkem bylo v polní nemocnici hospitalizováno 308 osob.

Na základě usnesení vlády České republiky č. 1 031 a schválení oběma komorami Parlamentu ČR vystřídali vojenské lékaře a zdravotníky na území Iráku vojenští policisté, kteří se podíleli na výcviku místních bezpečnostních složek v Policejní akademii v Az Zubayru a na místních policejních stanicích. Vojenští policisté zde působili v několika rotacích až do prosince 2006.

Stejně jako v letech 1990–1991 v době operací Pouštní štít a Pouštní bouře bylo i nyní působení našich vojáků v nezvyklém kulturním i klimatickém prostředí riskantní a psychicky i fyzicky náročné. Příslušníci a příslušnice všech nasazených složek AČR rovněž v této misi své úkoly splnili se ctí a udrželi si tak dosavadní respekt svých zahraničních partnerů.

V Afghánistánu pod praporem ISAF

Tento respekt si čeští vojáci právem udrželi i na horké půdě Afghánistánu, kde se zapojili do řady mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil ISAF (International Security Assistance Force). Ty byly ustaveny na základě *Smlouvy o prozatímním uspořádání Afghánistánu* z 5. prosince 2001, uzavřené mezi OSN a afghánskou prozatímní vládou. Vznik mise schválila 20. prosince 2001 Rada bezpečnosti OSN s mandátem na šest měsíců, který byl od té doby několikrát prodloužen. K hlavním úkolům aliančních sil ISAF patří i dnes vytváření bezpečného prostředí pro další rozvoj a rekonstrukci země, rozšiřování autority afghánské vlády na celé území země, pomoc afghánské vládě při výcviku Afghánské národní armády či pomoc při realizaci programů odzbrojení, demobilizace a reintegrace.

Prvním zapojením Čechů v Afghánistánu do operace sil ISAF bylo v květnu 2002 vyslání 6. polní nemocnice, kterou v Kábulu vystřídala v říjnu 2002 11. polní nemocnice, jejíž mise skončila v únoru 2003. Čeští vojenští lékaři a zdravotníci v letech 2002–2003 ošetřili v Afghánistánu na 2 000 koaličních vojáků a přes 12 000 tamních obyvatel.

Česká republika následně do této země vyslala také řadu dalších vojenských odborností poté, co 11. srpna 2003 převzala zodpovědnost za misi ISAF Severoatlantická aliance. Do této etapy se AČR zapojila na velitelství mise i u zabezpečovacích složek celkem sedmi příslušníky a poté kontingentem tvořeným pyrotechnickým odřadem EOD (Explosive Ordnance Disposal) a meteorologickou skupinou v celkovém počtu 16 osob, který byl dislokován na mezinárodním letišti Kábul KAIA (Kabul Afghanistan International Airport) a na velitelství NATO v Kábulu. Pyrotechnický odřad byl tvořen dvěma skupinami, které prováděly pyrotechnický a ženijní průzkum letiště a jeho bezprostředního okolí a zároveň zajišťovaly bezpečnou likvidaci nalezené nevybuchlé munice a nástražných systémů. Od října 2004 pak začal pyrotechnický odřad vyčleňovat tým ochrany proti improvizovaným výbušným zařízením do hotovostního systému ISAF pro celý operační prostor Kábul. Meteorologická skupina zajišťovala komplexní meteorologické zabezpečení orgánů řízení letového provozu na kábulském letišti.

■ *Základem úspěšnosti každé zahraniční mise jsou dobré vztahy s místním obyvatelstvem. Proto pracovníci našich polních nemocnic poskytovali lékařskou pomoc nejen vojákům, ale i domorodcům.*
Foto: archiv VHÚ

Od 1. prosince 2006 do 31. března 2007 potom Česká republika plnila na mezinárodním letišti Kábul dokonce roli Lead Nation, a převzala tak odpovědnost za řízení a zabezpečení veškeré činnosti letiště, zajištění bezpečnosti a přípravu na předání letiště do správy afghánské vlády. K tomuto účelu byl již dislokovaný český kontingent rozšířen na 47 osob (nepočítaje v to 19 příslušníků pyrotechnického odřadu), pod jehož velením se nacházelo až 500 vojáků a specialistů z dalších států NATO či z Afghánistánu.

Po úspěšném splnění všech těchto náročných úkolů byl 31. března 2007 český kontingent z kábulského letiště stažen a během první poloviny dubna 2007 se vrátil zpět do České republiky. Ani poté však čeští vojáci kábulské letiště neopustili, neboť byli vystřídáni novým kontingentem o celkovém počtu do 111 osob, který tam působil od března 2007 do listopadu 2008 a byl tvořen polní nemocnicí

Pro prostějovskou 601. skupinu speciálních sil nebylo v roce 2006 žádným problémem ani obnovení kdysi slavných tradic českého jezdectva. Foto: archiv VHÚ

a lehkou chemickou jednotkou (v obou případech působila Česká republika v roli vedoucí země). Úkoly polní nemocnice se opět koncentrovaly na poskytování odborné lékařské pomoci raněným a nemocným příslušníkům koaličních jednotek působících v Afghánistánu a podle volných kapacit pak samozřejmě též místnímu obyvatelstvu. Polní nemocnice disponovala chirurgickým oddělením, jednotkou intenzivní péče a lůžkovým oddělením. Patřila k ní také odsunová sběrna raněných, jejímž úkolem bylo dohlížet na pacienty čekající na evakuaci.

Lehká chemická jednotka průběžně sledovala chemickou a radiační situaci v oblasti odběrem vzorků v terénu a jejich následným vyhodnocením v mobilní laboratoři, aby v případě potřeby mohla spojeneckým silám a orgánům místní samosprávy poskytnout včasné varování.

V dubnu 2008 byl český kontingent v Kábulu dále posílen o operační a poradní styčný tým, který zajišťoval výcvik afghánských pilotů a pozemního personálu na vrtulnících Mi-17 a Mi-24, které Česká republika darovala Afghánské národní armádě. Členové týmu pomáhali svým afghánským partnerům také při kontrole technického stavu těchto strojů a odstraňování případných závad.

Zcela zvláštním případem nasazení českých vojáků v Afghánistánu se stala mimo rámec sil ISAF v roce 2004 operační činnost patrně nejprestižnějšího českého útvaru – 601. skupiny speciálních sil Generála Moravce z Prostějova. Ta probíhala v rámci protiteroristické operace Enduring Freedom. Vzhledem k tomu, že však jde o útvar Vojenského zpravodajství, patří většina informací o činnosti této jednotky do režimu utajení. Připomeňme si proto alespoň základní fakta. Prostějovská jednotka v celkovém počtu 111 osob pod velením plukovníka Ondreje Páleníka působila v Afghánistánu od dubna do září 2004. Příslušníci 601. skupiny byli dislokováni na letišti Bagram (známém především z dob sovětské intervence v letech 1979–1989), kde nazvali svou základnu Camp Mauer na počest příslušníka skupiny rotmistra Pavla Mauera, který v květnu 2003 na zranění utrpěné v Iráku zemřel.

Odtud se přesouvali na předsunuté základny k plnění stanovených úkolů. Jejich operační prostor se rozkládal na východ od Kábulu a byl vymezen lokalitami Čerikat, Asadabád, Dželálábád a také proslulým skalním komplexem Tora Bora, který byl svého času poslední základnou Tálibánu a al-Káidy.

Základ českého speciálního kontingentu tvořily 3 odřady speciálního určení. K jejich hlavním úkolům patřilo především provádění speciálního průzkumu, tj. získávání informací o důležitých cílech a vyhledávání vybraných objektů zvláštní důležitosti. Nasazení prostějovských „speciálů" mělo pro AČR obrovský význam, protože jejich neocenitelných zkušeností již v následujících měsících úspěšně využily i další jednotky.

Tvrdá služba pod Hindúkušem

Tisková zpráva MO: „Ve středu 9. března 2005 přistál na afghánském letišti Mazare Sharif letecký speciál s poslední částí příslušníků prostějovského průzkumného praporu. Ti budou následujících

šest měsíců v Afghánistánu součástí provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) v misi ISAF. Už v pondělí 7. března 2005 odletěl do Afghánistánu velící důstojník major Miroslav Vybíhal s pěti příslušníky štábu. V úterý večer odstartovaly z přerovského letiště další dva stroje, které na letišti v Mazare Sharif přistály ve středu v ranních hodinách. Na palubách velkokapacitních iljušinů se nacházela technika a logistický materiál. Osoby byly přepraveny letounem An-72. Čtyřicet českých vojáků se bude podílet na úkolech spojených se zajištěním bezpečnosti v provincii Badakšan a na ochraně mezinárodních jednotek mise ISAF. Prostějovští budou též spolupracovat s místními obyvateli. Průzkumníci jsou začleněni v týmu přibližně 250 vojáků spolu s Dány a vojáky německého Bundeswehru."

Nové nasazení českých vojáků v Afgánistánu v roce 2005, tentokrát na severu země v divokých prostorách Hindúkuše v provincii Badakšan v rámci mezinárodního provinčního rekonstrukčního týmu vedeného Německem, bylo další z náročných zahraničních prověrek českých vojáků, kterou opět zvládli na výtečnou.

Nelze při tom zapomenout již na samotný příjezd prvních českých vojáků do místa určení ve Fayzabadu. Dnes již legendární přesun byl efektní prověrkou kvalit českých výsadkářů. Po desetihodinovém letu zesílené čtyřicetičlenné čety příslušníků prostějovského 102. průzkumného praporu Generála Karla Palečka do Mazare Sharifu, vyrazila jednotka již dvě hodiny po příletu na dlouhou cestu. Čekala ji 280kilometrová první etapa po cestách často rámovaných minovými poli poblíž jejich krajnice. O půlnoci průzkumníci dorazili na základnu v Kunduzu a již v pět hodin ráno pokračovali v další cestě, která představovala tentokrát 230 km většinou po nezpevněných „silnicích" vysoko v horách. Českou kolonu představovalo 8 starších terénních vozidel UAZ a dokonce jedna nezdolná nákladní Praga V3S s pojízdnou automobilní dílnou. S tímto takřka již historickým vozovým parkem vojáci ze srdce Evropy brodili přes divoké horské říčky a „probíjeli" se přes stejně divoce vypadající horské průsmyky. Do cíle ve Fayzabadu nakonec dorazili po osmnácti hodinách vyčerpávajícího přesunu.

Na zdejší základně jednotek ISAF potom doplnili 39 Dánů a 130 Němců. To byl však teprve začátek náročné služby, kdy při motorizovaných patrolách v rozsáhlém horském terénu museli čelit na cestách velkým nánosům bláta i tajícímu sněhu a řadě dalších rizik.

Když zde nastoupil v říjnu téhož roku početnější druhý kontingent českých vojáků, dostal již modernější a méně poruchovou automobilní techniku v podobě opancéřovaných vozů Land Rover 110 TDi. Ty si však musel přivézt z Kábulu, což představovalo další tentokrát třídenní náročný přesun afghánskými horami na trase dlouhé 700 km.

České kontingenty v PRT Fayzabad

Velitel	Doba nasazení	Počet	Jádro jednotky
mjr. Miroslav Vybíhal	březen–říjen 2005	40	102. průzkumný prapor
pplk. Radek Černý	říjen 2005 – březen 2006	44	102. průzkumný prapor
pplk. Tibor Budík	březen–září 2006	83	102. průzkumný prapor
mjr. Peter Salák	září 2006 – březen 2007	82	102. průzkumný prapor
plk. gšt. Aleš Opata	březen–srpen 2007	86	43. výsadkový mechanizovaný prapor
pplk. Petr Procházka	srpen–prosinec 2007	86	43. výsadkový mechanizovaný prapor

Hlavním prvkem českého kontingentu, který v provincii Badakšan působil v šesti rotacích až do prosince 2007, byl odřad ochrany, jenž zajišťoval bezpečnost zdejšího PRT, ale i letiště Fayzabad, doprovázel vozidla PRT, vykonával styčnou činnost s místním obyvatelstvem, monitoroval situaci v prostoru odpovědnosti a vyčleňoval síly a prostředky pro jednotku rychlé reakce PRT.

Průzkumný odřad potom prováděl patrolování v přiděleném prostoru odpovědnosti, styčnou činnost s místním obyvatelstvem a monitoroval aktivity na místní úrovni. V tomto kraji žijí většinou Tádžikové, kteří sice nepatří k velkým přívržencům Tálibánu, ale protože místní zemědělci zde pěstují mák pro výrobu opia, existovalo tu také určité napětí a nedůvěra místních k vojákům z ISAF, kterou bylo třeba postupně eliminovat.

Největším protivníkem českých vojáků zde však asi byla samotná příroda. Štíty pohoří Hindúkuš doslova za humny, minimum zpevněných silnic, obrovské výkyvy teplot a nebezpečí malárie.

V oblasti převažuje nadmořská výška od 3 200 do 5 000 metrů. Údolí řeky a samotný Fayzabad pak leží v nadmořské výšce 1 600 až 2 600 metrů. Horský terén byl mimo vyznačené cesty pro automobily prakticky neprůjezdný. Zdejší „silnice" byly během jarního tání sněhu na mnoha místech nesjízdné. Řeka Panj je navíc během pozdního jara líhní ohromného množství komárů šířících malárii. Český kontingent proto musel být zásoben antimalariky.

Jaro trvá v tomto kraji jen dva měsíce – od dubna do konce května. Počasí je zde v tuto dobu velmi nestálé. Drobné dešťové srážky trvají až osm dní v měsíci. V dubnu jsou běžné noční mrazy a na hřebenech hor sněžení. Během léta, od června do září, se průměrné teploty přes den šplhají až na 25 stupňů Celsia. V noci se pak pohybují kolem 19 stupňů. V nejteplejších měsících – červenci a srpnu – denní teploty dosahují i 40 stupňů. Podzim, od října do listopadu, je všeobecně sušší a chladnější než jaro. Zima trvá od prosince do března a provází ji velká oblačnost. Průměrné teploty přes den klesají až na 4 stupně pod nulou. Mráz v noci dosahuje až minus 20 stupňů. V horách hrozí nebezpečí lavin a teplota na hřebenech je až o 15 stupňů nižší než v údolích.

Právě zdejší drsná příroda způsobila Armádě ČR první bolestné ztráty v misi ISAF. Dne 3. května 2007 v noci lavina kamení a bláta zasáhla motorizovanou českou patrolu při návratu na základnu asi 40 km od ní a připravila o život příslušníka chrudimského 43. výsadkového mechanizovaného praporu nadrotmistra Nikolaje Martynova. Sesuv půdy v divoké bouři a dešti zasáhl kolonu čtyř našich terénních vozidel a jedno z nich strhl a úplně zavalil. Při záchranných pracích se uvolnila další masa bláta a kamení, která se stala osudnou obětavému nadrotmistru, jenž právě na ohroženém místě vystřídal kamaráda, a těžce zranila jeho dalšího kolegu rotmistra Miloše Prášila.

Afghánský zeměpis

O okolí Kábulu, letišti Bagram či provincii Badakšan již zmínka byla, ale čeští vojáci za více než deset let své přítomnosti v Afghánistánu poznali mnohem více provincií této desetiletí boji těžce poznamenané země. Za zmínku stojí především následující afghánské regiony:

Kandahár

V hlavní baště Tálibánu strávili od května 2006 v rámci velice náročné avšak úspěšné operace Bílý lev šest měsíců v rámci svého druhého operačního nasazení v Afghánistánu příslušníci elitní 601. skupiny speciálních sil Generála Moravce, kterým opět velel tehdejší plukovník gšt. Ondrej Páleník. Svou stálou základnu u kandahárského letiště prostějovští vojáci tentokrát nazvali Camp Prostějov.

Třetí nasazení příslušníků 601. skupiny speciálních sil v operaci Enduring Freedom proběhlo od srpna 2008 do konce roku 2009. Za uvedené období se v bojových operacích na území Afghánistánu vystřídaly tři kontingenty speciálních sil v počtu do 100 osob.

Za hlavní úkoly v operaci lze opět považovat provádění speciálního průzkumu, úderných akcí a úkolů vojenské asistence v určeném operačním prostoru na jihu a jihovýchodě Afghánistánu. Český kontingent se letecky přesunul prostředky amerických vzdušných sil opět na území jižního Afghánistánu na spojeneckou základnu Kandahár. Zde zaujal svou hlavní základnu, která byla klíčová pro řízení, velení a logistické zabezpečení speciálních operací vedených v prostoru bojové činnosti v provincii Uruzgán.

Po důkladném naplánování proběhl přesun bojové části kontingentu přes území, které bylo plné tálibánských bojovníků, do prostoru bojové činnosti. Cesta trvala nekonečných osm dnů neutichajících bojů územím nepřítele. Naši příslušníci zaujali ve výši 2 200 metrů nad mořem předsunutou bojovou základnu (Camp Anaconda), z které potom začali vést spolu s koaličními partnery celé spektrum speciálních operací. Během tohoto působení prostějovští „speciálové" provedli přes 200 bojových operací.

Velitelé jednotlivých rotací 601. skupiny plukovník gšt. Milan Kovanda, plukovník Roman Kopřiva a plukovník Josef Kopecký se mohli vždy s hrdostí (na rozdíl od velitelů spolupracujících spojeneckých útvarů) vrátit do vlasti s plnými počty svých jednotek!

České speciální síly působící v operaci Enduring Freedom byly i nyní velením operace právem velmi vysoce hodnoceny pro svoji profesionalitu a vynikající výsledky při plnění úkolů, o čemž ostatně nejlépe svědčí opakované žádosti o jejich opětovné vyslání.

■ *Řádně vyzbrojený automobil Land Rover Defender v koloně českých vozidel na prašných afghánských cestách. Útok ze zálohy může přijít kdykoliv a odkudkoliv.*

Foto: archiv VHÚ

Helmand

Od dubna 2007 do října 2008 v této provincii působil v misi ISAF kontingent skupiny speciálních operací SOG (Special Operations Group) Vojenské policie v počtu 35 osob. Jednotka SOG posílila britské jednotky působící v provincii Helmand a plnila speciální úkoly, jako např. záchranu rukojmích, zásahy proti nelegálním ozbrojeným skupinám a pachatelům násilné trestné činnosti či při ochraně důležitých osob. Spolu s vojenskými policisty zde velice úspěšně získávali bojové zkušenosti i předsunutí letečtí návodčí FAC (Forward Air Controller) z 22. letecké základny v Sedleci, Vícenicích u Náměště nad Oslavou a také psovodi z Veterinární základny v Chotyni, kteří zde testovali projekt speciální jednotky SDAT (Special Dog and Tactical). SOG zde vystřídal tři kontingenty, kterým veleli major Petr Krčmář, major Pavel Růžička a podplukovník Miroslav Murček.

Bohužel úspěšné působení českých vojáků po boku britských a dánských kolegů v Helmandu se neobešlo bez černého dne, kterým se stal 17. březen 2008, kdy na pěší patrolu v osadě Gerešk zaútočil sebevražedný atentátník. Následkem jeho útoku zahynuli čtyři afghánští civilisté, dánští vojáci Christian Jørgen Grundt Damholt a Sonny Kappel Jakobsen a také příslušník SOG praporčík Milan Štěrba.

Po ukončení svého působení v Helmandu se část kontingentu vrátila do vlasti a část posílila český provinční rekonstrukční tým v Lógaru, kde působila až do října 2008.

Uruzgán

Armáda České republiky zde vyšla vstříc žádosti nizozemské vlády o pomoc při zajišťování ochrany základny nizozemského úkolového uskupení Hadrian a od června 2008 tam vyslala pod velením majora Miroslava Brázdy kontingent v počtu 63 osob z liberecké 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany. Ty v další rotaci potom vystřídali příslušníci minometných baterií 41. mechanizovaného praporu Žatec a 42. mechanizovaného praporu Tábor, kterým velel kapitán Jiří Líbal.

Naši vojáci působili na nizozemské základně společně s 200 vojáky nizozemské armády a vojáky francouzské horské pěchoty. Základna je dislokována cca 400 km jihozápadně od Kábulu a je umístněna poblíž města Deh Rawod. Ukončení operačního nasazení AČR zde proběhlo v březnu 2009, kdy Čechy nahradili slovenští vojáci.

Balkh

Vedle dlouhodobého působení v některých částech Afghánistánu jsou čeští vojáci nasazováni i do krátkodobých operací, které si však rovněž zaslouží zmínku, jako v následujícím případě, kdy byla velitelstvím ISAF vyslána od 21. do 23. června 2009 chemická jednotka 2. kontingentu AČR, které velel major Libor Švec, k plnění úkolů na sever Afghánistánu do města Heyratan v provincii Balkh.

V těch dnech zde byla provedena průzkumná mise české protichemické jednotky v distriktu Kaldar v blízkosti města Heyratan, kde čeští chemici úzce spolupracovali s německými a finskými vojáky.

V minulosti byla v této oblasti totiž umístěna logistická základna sovětských jednotek a byla zde na první pohled patrná velká ekologická zátěž. Právě možné zneužití špatně skladovaných látek nebo stávajících průmyslových objektů teroristy představovalo riziko pro místní obyvatelstvo i spojenecké jednotky.

Průmyslové objekty se nalézají v blízkosti řeky Amudarja, která vytváří přirozenou státní hranici s Uzbekistánem a je zdrojem vody pro místní obyvatelstvo. Čeští vojáci měli za úkol provést monitoring

situace, odběry vzorků a následnou analýzu v mobilních laboratořích českého týmu umístěných na kábulském letišti a vyhodnotit možná rizika.

V oblasti tehdy panovaly na české poměry extrémně vysoké teploty, které v kombinaci s prašným prostředím velmi ztěžovaly pohyb vojáků. Liberečtí chemici však i zde dokázali své kvality a potvrdili svou oprávněnou dobrou pověst elitní jednotky.

Wardak

V této provincii se čeští vojáci již od září 2010 věnují dvěma důležitým úkolům. Ten první představuje činnost českými vojáky familiárně nazývaná „omeleta", kterou provádí jednotka OMLT (Operational Mentoring and Liaison Team). Jejím hlavním úkolem je cvičit, mentorovat (školit, instruovat, vysvětlovat) a pomáhat v procesu plánování velení a řízení pěší jednotky o síle praporu (kandaku) Afghánské národní armády. Účelem tohoto způsobu výcviku je zvýšit operační schopnosti všech jednotek kandaku. Zajistit bezpečné prostředí, volnost pohybu v prostoru odpovědnosti a nastavit podmínky pro provádění celého spektra operací.

Kromě toho zde příslušníci Vojenské policie České republiky od března 2011 pomáhají vybudovat silnou Afghánskou národní policii.

Bohužel tato provincie se dosud zapsala do dějin Armády ČR dvěma černými dny. Tím prvním se stal 31. květen 2011, kdy bylo při přesunu tří českých příslušníků AČR a jejich afghánského tlumočníka u vesnice Salar zasaženo nástražným výbušným zařízením jejich vozidlo Iveco LMV. Při explozi zahynul rotmistr Robert Vyroubal, smrtelně se zranil afghánský tlumočník a zraněni byli i zbývající dva čeští vojáci.

O pouhých šestatřicet dní později byla česká jednotka znovu tvrdě postižena, když se 6. července čeští vojáci stali na předsunutém stanovišti opět poblíž vesnice Salar terčem útoku tálibánských povstalců. Při tom utrpěl těžké střelné zranění rotmistr Adrian Werner. Byl ošetřen a převezen do vlasti, kde však přes veškerou zdravotní péči svým zraněním 9. října 2011 ve Vojenské nemocnici v Olomouci podlehl.

Paktika

Od prosince 2009 se do afghánské mise zapojily také tři modernizované vrtulníky Mi–171Š, kterým se podle jejich siluety přezdívá „hroch". Toho také mají příslušníci z přerovské 23. základny vrtulníkového letectva ve znaku. Na základně Šarana působili čeští letci do prosince 2011. K jejich hlavním úkolům patřila přeprava osob a nákladů ve prospěch koaličních jednotek Regionálního velitelství ISAF Východ a také případně pátrání, záchrana a přeprava zraněných na palubě vrtulníku.

■ *Vstup České republiky do NATO 12. března 1999 výrazně změnil postavení české armády v jejím zakotvení v aliančním systému armád vyspělých demokratických států.*
Foto: archiv VHÚ

Nangarhár

Zde se po třech nasazeních v rámci operace Enduring Freedom poprvé do mise ISAF v červnu 2011 zapojili v počtu 100 mužů pod velením plukovníka Karla Řehky příslušníci 601. skupiny speciálních sil Generála Moravce. Druhé šestiměsíční rotaci pak velel plukovník Pavel Kolář.

Tentokrát jednotky do června 2012 plnily celé spektrum speciálních operací ze základny Hombre (nazvané po přezdívce jejího bývalého velitele Ondreje Páleníka), umístěné v blízkosti Dželálábádu. Jedním z jejích úkolů bylo vybudovat, vycvičit, mentorovat a plnit úkoly společně se speciální zásahovou jednotkou Afghánské národní policie.

Foto: Vladimír Marek

Dalším neméně náročným úkolem byla spolupráce a koordinace se všemi zpravodajskými a speciálními jednotkami a organizacemi zabývajícími se bojem proti terorismu, obchodu s narkotiky či se zbraněmi a proti kriminálním živlům v oblasti.

Během svého působení byli prostějovští „speciálové" opět mnohokrát vyzdvihováni nejen na nejvyšší úrovni koaličních jednotek, ale i afghánskými představiteli za svůj vytrvalý a nekonvenční přístup k plnění všech úkolů ve prospěch speciálních sil NATO.

Společně s provinční zásahovou jednotkou, vybudovanou a vycvičenou našimi příslušníky, byly vedeny operace ke stabilizaci bezpečnostní situace v provincii. Jedním z úkolů bylo také narušit síť výroby a distribuce drog, z jejichž výnosů jsou financovány protivládní a protikoaliční boje.

Úspěchy se dostavily takřka okamžitě. Bylo zajištěno více než 1 000 kilogramů hašiše, marihuany, opia a nemalé množství heroinu. Byly zabaveny a následně zničeny nelegálně držené zbraně a desítky kilogramů pěchotní či dělostřelecké munice a trhaviny – komponenty pro výrobu nástražných výbušných zařízení.

Během operací s afghánskými bezpečnostními silami bylo zadrženo a předáno afghánské justici několik hledaných osob, které organizovaly nebo se podílely na teroristické činnosti. České speciální síly společně s partnerskou jednotkou se také v několika případech podílely na řešení únosů a osvobození rukojmích, včetně dětí. Do vlasti se obě rotace 601. skupiny vrátily přes náročnost svého operačního nasazení v plném počtu a bez zranění.

Lógar – tak trochu „česká" provincie

Vrcholem českého působení v Afghánistánu je však od 19. března 2008 skutečnost, že Česká republika převzala vedení vlastního provinčního rekonstrukčního týmu v provincii Lógar, která leží jižně od hlavního města Kábulu.

Tato provincie sice nepatří mezi nejchudší v zemi, ale přesto po rozvojové stránce potřebuje hodně pozornosti. Práce PRT se tak zaměřuje na rozvoj zemědělství, školství, zdravotní péče, infrastruktury, bezpečnosti a podporuje místní orgány v duchu dobré správy (good governance), což umožní vytvořit podmínky pro příliv dalšího kapitálu a investic, a tak nastartovat ekonomický i sociální rozvoj. Každý PRT se skládá z civilní a vojenské části. Jádrem PRT jsou civilní experti, zpravidla vyslaní ministerstvy zahraničních věcí a rozvojovými agenturami, kteří udržují kontakt s místním obyvatelstvem a úřady, identifikují jejich potřeby, navrhují rozvojové projekty a dohlížejí na jejich realizaci. Bezpečnost těchto expertů pak zajišťuje vojenská složka, která je vzhledem k napjaté bezpečnostní situaci početnější než civilní část a vedle ochrany civilních pracovníků PRT pomáhá také místním orgánům při zajišťování pořádku a bezpečnosti v oblasti. Jedná se o dlouhodobý závazek, neboť rozvojovou práci nelze uspěchat. Rovněž z vojenského a bezpečnostního hlediska je zajištění PRT jedním z nejsložitějších úkolů AČR v současnosti.

Čeští vojáci zde musí čelit útokům tálibánských teroristů při jejich patrolách v terénu a při doprovodu zásobovacích konvojů a civilních expertů. Již 30. dubna 2008 těžce zasáhla český tým tragédie, když u městečka Pol-e Alam zasáhlo nástražné výbušné zařízení terénní vůz Humvee, ve kterém zahynul rotný Radim Vaculík.

Příslušníci PRT jsou však často i terčem útoků přímo na jejich základnu. Své o tom vědí i příslušníci 2. kontingentu, na které povstalci vystřelili první tři rakety již krátce po jejich příjezdu 13. srpna 2008. Další, naštěstí neúspěšné, raketové útoky záhy následovaly, ale 22. září jedna z vystřelených raket zranila několik českých vojáků v okamžiku, kdy vbíhali do krytu.

Přítomnost PRT v provinciích však patří k významným stabilizačním faktorům mise ISAF. Příslušníci PRT jsou v denním styku s vesničany, kmenovými stařešiny, okresní správou a správou provincie a jejich

cílená činnost může zahájit proces dlouhodobého a koordinovaného rozvoje, založeného na sdílení více zdrojů.

Koncept provinčních rekonstrukčních týmů se vyvinul z amerického projektu Coalition Humanitarian Liaison Cells. Nyní jsou PRT neodmyslitelnou součástí mise ISAF. V současné době jich v Afghánistánu působí 26 a představují klíčovou součást aliančí strategie v této zemi. Jejich hlavním úkolem je podpora ústřední vlády v provinciích a pomoc při zajištění bezpečného prostředí pro rekonstrukci země.

K hlavním úkolům českého PRT, který je umístěn na americké základně Shank, patří:

- podpora ústřední vlády v provincii Lógar,
- pomoc při zajištění bezpečného prostředí pro rekonstrukci země,
- monitorování a hodnocení místní a oblastní bezpečnostní situace,
- realizace rekonstrukčních a humanitárních projektů,
- ochrana základny,
- zabezpečení logistických a ostatních služeb souvisejících s pobytem na základně a s plněním úkolů v terénu,
- spolupráce s afghánskými ozbrojenými a bezpečnostními složkami v provincii, včetně pomoci při jejich přípravě.

Jednotky AČR v provinčním rekonstrukčním týmu Lógar v rámci mise ISAF

Velitel	Doba působení	Jádro jednotky v síle 198–293 mužů
plk. gšt. Ivo Střecha	březen–srpen 2008	102. průzkumný prapor
pplk. Pavel Lipka	srpen 2008 – únor 2009	7. mechanizovaná brigáda
pplk. Petr Procházka	únor–srpen 2009	41. mechanizovaný prapor
pplk. Milan Schulc	září 2009 – únor 2010	42. mech. a 43. výsadkový mechanizovaný prapor
plk. gšt. Rudolf Honzák	únor–srpen 2010	72. mechanizovaný prapor
pplk. Ctirad Gazda	srpen 2010 – únor 2011	71. mechanizovaný prapor
plk. gšt. Miroslav Hlaváč	únor–srpen 2011	43. výsadkový mechanizovaný prapor
pplk. Pavel Andráško	srpen 2011 – únor 2012	53. brig. průzkumu a elektronického boje
plk. gšt. Antonín Genser	únor–srpen 2012	42. mechanizovaný prapor
plk. gšt. Josef Kopecký	srpen 2012 – únor 2013	74. lehký motorizovaný prapor

Guvernér provincie Lógar Atiqulláh Ludín v roce 2010 na adresu české pomoci řekl: „Doufám, že s Čechy budeme moci spolupracovat i nadále a že nám budete i v budoucnu pomáhat. Máme velké plány na rekonstrukci hospodářství provincie. Chtěli bychom se zaměřit zejména na opravy silnic, mostů a obnovu zemědělství hlavně včelařství. Věřím, že až odtud budete jednou odcházet, budou si zdejší lidé říkat, že Češi jsou dobří lidé..."

Bohužel nebezpečná a náročná služba v misi ISAF se i přes perfektní připravenost jednotlivých kontingentů AČR někdy neobejde bez bolestných ztrát. Proto budou příslušníci Armády České republiky s úctou vzpomínat na Nikolaje Martynova, Milana Štěrbu, Radima Vaculíka, Roberta Vyroubala a Adriana Wernera, kteří položili v misi své životy v boji s mezinárodním terorismem v zájmu bezpečnosti své vlasti a ostatních aliančních spojenců.

Čest jejich památce!

Foto: archiv VHÚ

V dalších letech se počítá s postupným snižováním stavů a útlumem účasti AČR v misi ISAF. Již nyní však lze říci, že podíl AČR v boji s fanatickými nepřáteli základních ideálů lidské svobody a demokracie je úctyhodný a účast českých vojáků v zahraničních misích lze srovnávat s bojem legionářů za 1. světové války či příslušníků čs. zahraničních jednotek v letech 1939–1945.

České členství v NATO neznamená jen jistotu podpory při ochraně či dokonce obraně České republiky ze strany aliančních spojenců, ale zákonitě počítá i s tím, že se budeme i my zapojovat do spojeneckých operací.

VOJSKO A VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ

Listopadové události roku 1989 nastartovaly v česko-slovenské společnosti procesy společenské proměny. Změn nemohla zůstat ušetřena ani armáda, která do té doby představovala důležitý mocenský nástroj komunistické strany a proto také požívala společensky privilegovaného postavení. V důsledku vystoupení hrstky vojenských představitelů během Sametové revoluce, kteří se pokusili nabídnout vojenskou sílu k řešení tehdejší politické situace, byla armáda novými politickými elitami vnímána s nedůvěrou. Veřejnost přesně nevěděla, co od ní může čekat; armádní představitelé nevěděli, co mohou očekávat od veřejnosti. Standardní průzkumy veřejného mínění se v tehdejším Československu neprováděly.

Přechod k demokracii vyžadoval, aby vztah armády a veřejnosti byl sociologicky zmapován. Především politické elity potřebovaly znát názor veřejnosti na otázky spojené s výstavbou, rozmístěním a použitím vojenské síly. Neměla-li však transformace armády skončit fiaskem, nové vedení Ministerstva obrany potřebovalo mít rovněž povědomí o tom, co se odehrává uvnitř ozbrojených sil. Proto již krátce po nástupu prvního civilního vedení Ministerstva obrany bylo zřízeno pracoviště zabývající se problematikou společenskovědního výzkumu schopné provádět sociologická šetření a průzkumy veřejného mínění.

Rozkazem ministra obrany ČSFR č. 20/1990 byl dnem 1. května 1990 zřízen Vojenský ústav sociálních výzkumů sídlící v Praze. Toto pracoviště mělo podle svého statutu: „Získávat poznatky, zobecňovat je, jakož i napomáhat při realizaci výsledků v oblastech: optimalizace vztahu veřejnosti a armády; demokratizace armády a humanizace vojenské služby, zlepšování sociálního klimatu, pracovních i mimopracovních podmínek příslušníků armády; vymezení profesionální pozice a role jednotlivých kategorií vojáků z povolání, rozvoje jejich osobnosti, zvyšování autority a společenské prestiže, jakož i zkvalitnění jejich výchovné činnosti… Za stěžejní problém společenskovědních výzkumů v Čs. armádě považuje vedení ústavu vztah čs. společnosti a armády."

Výstupy z činnosti ústavu byly pravidelně zveřejňovány prostřednictvím rezortního periodika *Výběr statí pro profesní přípravy a rekvalifikaci* v příloze Fakta.

Po rozpadu České a Slovenské Federativní Republiky ústav krátce pokračoval ve své činnosti a posléze přešly jeho kompetence na oddělení výzkumu Vojenského úřadu personálních informací a statistiky a následně problematika připadla do působnosti Hlavního personálního úřadu Ministerstva obrany a posléze sekce personální Ministerstva obrany. V roce 2005 nakonec schopnost provádět vlastní výzkum zanikla a dnes je tato problematika řešena formou veřejné zakázky. Navzdory tomuto vývoji se podařilo udržet dlouholetou kontinuitu některých výzkumů/průzkumů započatých ještě Vojenským ústavem sociálních výzkumů. Tím nejdůležitějším z nich je průzkum *Armáda a společnost*, který byl poprvé zpracován v roce 1991 v rozsahu 71 stran s přílohou.

Výsledky výzkumu *Armáda a společnost* v kombinaci s výzkumy renomovaných agentur dávají civilnímu vedení ministerstva i vojenskému velení základní vodítko pro směrování jejich práce jak vůči české veřejnosti, tak dovnitř armády. V tomto směru hraje významnou roli např. dlouhodobý výzkum *Naše společnost* produkovaný Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM) Sociologického ústavu Akademie věd a řadu výzkumů *Trendy*, která je zpracovávána pod hlavičkou Střediska empirických výzkumů (STEM). Takto se i po více než 20 letech od vzniku a po více než 15 letech od zániku Vojenského ústavu sociálních výzkumů stále naplňuje to, co dostal tento ústav do svého vínku – porozumění vztahu společnosti a armády.

Zde vybíráme nejzajímavější a také nejdůležitější indikátory tohoto vztahu, které jsou dlouhodobě sledovány. Jedná se o:

- důvěru veřejnosti v instituci ozbrojených sil (armády),
- postoje veřejnosti vůči kolektivnímu zajištění obrany,
- názor veřejnosti na poslání armády a její kvality,
- prestiž vojenského povolání a vnímání kvalit vojáků,
- postoje veřejnosti ke zdrojové stránce obrany,
- názory spojené s mírovým výkonem povinné vojenské služby.

Důvěra veřejnosti v armádu

Toto téma je sledováno v rámci průzkumu věnovaného důvěře v bezpečnostní instituce. Jde o nejdéle sledovaný atribut civilně-vojenských vztahů v České republice. V databázi STEM jsou dostupné údaje od roku 1992. STEM otázku důvěry veřejnosti v instituci armády zjišťuje jednak v podobě samostatné otázky, jednak jako součást baterie otázek, kde mají respondenti průzkumu možnost srovnávat armádu s ostatními institucemi.

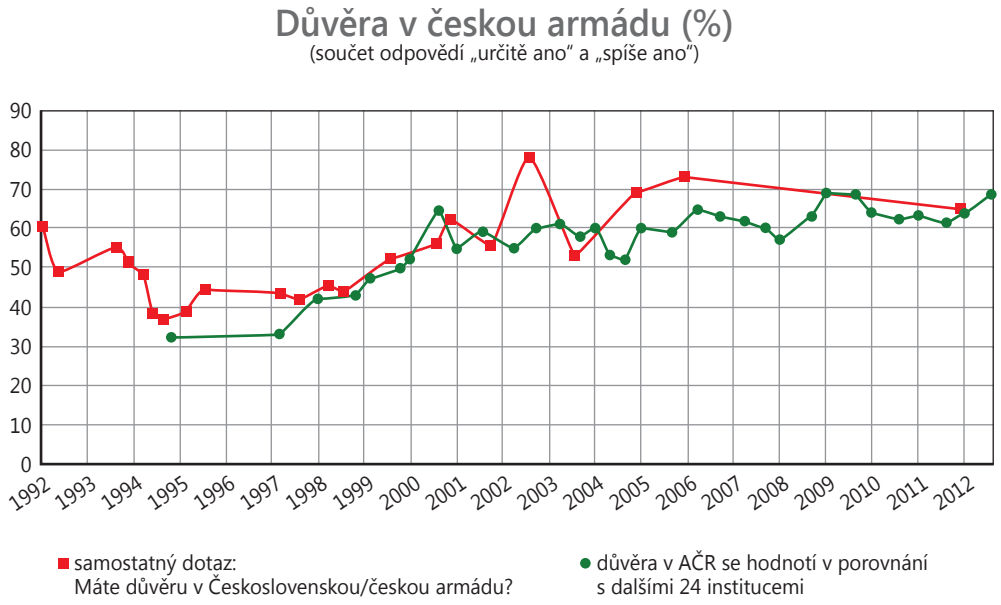

Pramen: Tisková informace z výzkumu STEM Trendy 1992–2012

Přes počáteční pokles důvěry veřejnosti v armádu v první polovině 90. let, má důvěra v armádu rostoucí trend. Dnes se prakticky ustálila nad hladinou 60 % a armáda patří ke státním institucím těšícím se nejvyšší důvěře veřejnosti. STEM v Trendech 2/2001 v této souvislosti uvedl: „Armáda je jednou z mála institucí, které jsou téměř stejně hodnoceny ve všech skupinách populace. Důvěra v armádu není vůbec závislá na věku či vzdělání lidí a ani politická orientace nehraje rozhodující roli. U stoupenců nejsilnějších stran důvěra v českou armádu sice mírně kolísá, ale rozdíly od pravice po levici jsou nevelké... Existuje však souvislost mezi důvěrou v armádu a názorem na naši zahraniční politiku. Lidé, kteří uznávají, že naše zahraniční politika je v zásadě správná, zpravidla vyslovují důvěru i české armádě, občané, podle nichž je zahraniční politika České republiky v podstatě špatná, nemají většinou důvěru ani v naši armádu." Toto konstatování je důležité hlavně ve vztahu ke strategickému rozhodnutí zajišťovat naši vnější bezpečnost kolektivně cestou účasti v Organizaci Severoatlantické smlouvy.

Postoje veřejnosti vůči kolektivnímu zajištění obrany

Důvěra v Severoatlantickou organizaci se začala sledovat v souvislosti s rozhodnutím stát se jejím členem. Již v březnu 1994 podepsal tehdejší předseda vlády Václav Klaus rámcový dokument *Partnerství pro mír* (PfP), což lze vzhledem k pozdějšímu vývoji považovat za první krok na cestě integrace České republiky do severoatlantických struktur. V červenci 1997 pak madridský summit NATO rozhodl, že se Česká republika může stát členem Aliance.

Důvěra české veřejnosti v NATO (%)

(součet odpovědí „určitě ano" a „spíše ano")

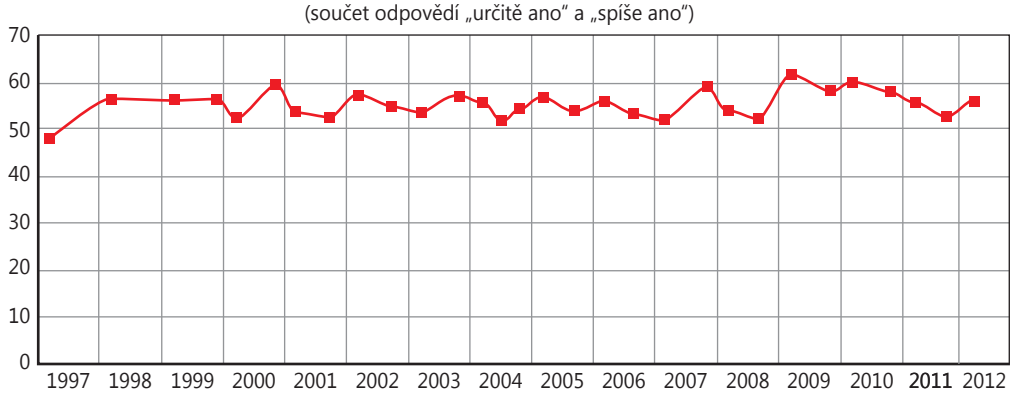

Pramen: Tisková informace z výzkumu STEM Trendy 9/2012 (26. 9. 2012)

Vývoj důvěry v NATO sice kolísá, je však dlouhodobě vyšší než 50 %. Tento indikátor důvěry je velmi důležitý ve vztahu ke způsobu, jakým Česká republika dnes zajišťuje svou obranyschopnost. Česká účast v Alianci je spojena s existencí reciproční bezpečnostní záruky. V rámci systému kolektivní obrany jeho členové sdílejí nejenom výhody členství, ale také jeho náklady. Pro tento vztah obecně platí, že každý může získat jen tolik, kolik sám vloží a kolik vloží ostatní členové společenství. Členství v NATO je závazkem poskytnout v případě potřeby své vojenské síly a prostředky spojenci, přičemž to je podpořeno předpokladem, že spojenci v případě nutnosti učiní totéž.

Souhlas veřejnosti s nasazením vojáků v zahraničí (%)

	1996	1997	1998	1999	2000	*1 2001-B	2002-B	2003-B	*2 2004	*3 2005-M	2005-B	2006-M	2006-B	*4 2007-M	2007-B	2008-M	2008-B	*5 2009
Rozhodně a spíše ano	51,0	50,2	58,4	56,7	58,8	63,0	50,5	64,6	33,0	78,9	43,0	72,9	43,2	66,3	60,8	65,7	55,4	63,4
Nevím, nedovedu posoudit	8,5	11,5	9,4	8,3	6,1	6,1	9,5	3,7	26,0	–	–	2,8	5,0	4,9	5,0	3,6	3,5	6,9
Spíše a rozhodně nesouhlasím	40,5	38,3	32,2	35,1	35,1	30,9	40,0	31,8	41,0	–	–	24,3	51,8	28,8	34,2	30,7	41,1	28,7

Legenda: *1 – změna otázky: Souhlas s nasazením vojáků v zahraničí v bojových (B) misích
*2 – odpovědi na (ne)souhlas s nasazením v zahraničních misích vojenských sil NATO bez mandátu OSN
*3 – rozšíření otázek na: Souhlas s účastí 1. v mírových (M), 2. bojových (B) misích
*4 – změna otázky na: Jsou důležité... 1. Účast v mírových (M) misích v zahraničí, 2. Účast v bojových (B) operacích v zahraničí
*5 – změna otázky na: Jsou důležité... Účast v misích v zahraničí s mandátem OSN, NATO, EU

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

NATO je svým záběrem globální aliancí. Posilování důvěry v bezpečnostní záruku je proto spojeno s prokázáním schopnosti každého státu nasadit a udržovat v operaci své vojsko daleko za hranicemi. Účast v misích pod mandátem OSN či jiných mezinárodních organizací do určité míry simuluje případné

skutečné nasazení na území jiného členského státu NATO, jestliže by došlo k válečnému konfliktu. Z tohoto důvodu patří mezi velmi důležité indikátory veřejného mínění jak názor veřejnosti na nasazení českých vojáků v zahraničí, tak i podpora veřejnosti konkrétním zahraničním misím. Význam tohoto indikátoru tak přirozeně vzrostl po vstupu do NATO v březnu 1999, především pak nabyl vysoké důležitosti po 11. září 2001, kdy došlo k útoku na Spojené státy a Česká republika jako člen Aliance se pod mandátem OSN zapojila do expedičních operací v místech považovaných za ohniska teroristických aktivit vůči západním demokraciím.

Podpora veřejnosti některým zahraničním misím (%)

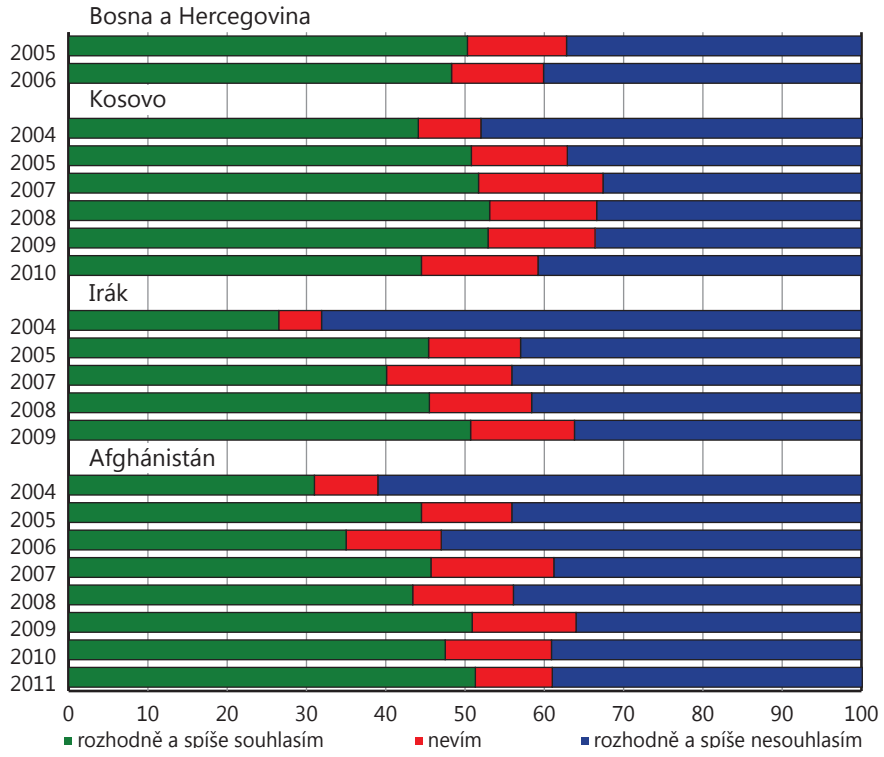

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Podobně jako kolísala důvěra veřejnosti v Alianci, kolísala v minulosti i míra souhlasu veřejnosti s nasazením českých vojáků v zahraničí. Ať už však hodnotíme souhlas veřejnosti s nevojenským použitím sil a prostředků Armády České republiky v mírových misích v poslední dekádě 20. století nebo jejich nasazení v rámci boje proti terorismu po roce 2001, platí, že veřejnost vždy postupně akceptovala to, že čeští vojáci v zahraničí působí. S délkou trvání mise obecně mezi veřejností nesouhlasu spíše ubývalo.

Vývoj postoje veřejnosti k nasazení českých vojáků v zahraničí (%)

(součet odpovědí „rozhodně souhlasím" a „spíše souhlasím")

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zahraniční mise prověřují kvalitu naší armády.	62,4	71,1	77,7	81,9	79,1	83,5	85,3	89,0	68,2	77,0	71,3	72,6	73,5	76,2	72,7	70,0
Účast v (mírových a humanitárních) misích zlepšuje image České republiky / armády.	–	72,4	76,8	78,5	80,2	85,2	83,0	–	–	–	75,3	77,0	–	74,4	71,2	77,0
Naši vojáci (zbytečně) riskují životy v misích, (jejichž cíle nejsou zcela jasné).	54,8	47,1	44,2	53,5	52,4	49,3	56,7	–	72,3	–	58,1	50,1	57,0	50,5	55,3	59,0
Jediným důvodem, proč vojáci odcházejí do zahraničních misí, jsou peníze.	76,1	71,9	69,9	73,4	76,6	74,2	71,5	67,4	77,9	–	72,0	69,9	68,4	59,6	64,0	72,0
Je zbytečné vynakládat peníze daňových poplatníků na zahraniční mise.	–	39,2	34,8	37,4	38,8	32,6	36,9	37,2	57,6	–	47,0	46,0	51,9	46,4	49,0	54,0

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Hodnocení spokojenosti s výkonem vojenské politiky je ovšem ze strany české veřejnosti rozporné. Na jedné straně si více než 70 % obyvatelstva myslí, že zahraniční nasazení prověřuje schopnosti naší armády a přispívá k pozitivnímu image České republiky i naší armády v zahraničí, na druhé straně není veřejnost pevně přesvědčena o potřebnosti těchto misí. S délkou trvání operací proti terorismu totiž roste podíl odpovědí, jež souhlasí s tvrzením, že: „Naši vojáci zbytečně riskují životy v misích." Tato skepse – pramenící pravděpodobně z faktu, že zahraničně-politická témata stojí v České republice dlouhodobě spíše na okraji zájmu jak české politiky, tak hromadných sdělovacích prostředků – generuje i nespravedlivé podezření, že hlavním důvodem účasti českých vojáků v misích jsou peníze. Takováto nejasnost cílů celé vojenské politiky pak může vést ke snížení průzkumem deklarované ochoty daňových poplatníků tuto politiku financovat.

Názor veřejnosti na poslání armády a její kvality

Názor obyvatelstva na poslání naší armády je poznamenán dlouhodobým dilematem mezi použitím vojenských sil a prostředků přímo ve prospěch občanů na území České republiky, anebo jejich použitím za hranicemi našeho státu. Na jedné straně stojí nutnost posilovat naši bezpečnostní záruku cestou co nejaktivnějšího zapojení do systému mezinárodní bezpečnosti, jehož vedlejších efektů, jako je například nelegální migrace spojená s výskytem u nás již vymýcených chorob či s nelegálními aktivitami, si občan nemusí být okamžitě vědom. Z postojů české veřejnosti vyplývá, že naše národní zájmy jí v této oblasti zůstávají spíše nejasné. Na druhé straně je to poptávka veřejnosti po asistenčních rolích armády, jež se jasně projevila po katastrofálních povodních na Moravě v roce 1997 a v Čechách v roce 2002.

Vnímání vybraných hrozeb a rizik českou veřejností (%)

(1996–2002 odpovědi „vyvolává u mě pocit ohrožení" a „ohrožení velmi a spíše pravděpodobné";
2003–2011 odpovědi "rozhodně a spíše se obávám")

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Napadení jiným státem / ČR vojensky ohrožena v budoucnosti	31,1	34,5	33,2	34,5	21,4	43,9	35,9	–	–	33,0	33,7	29,0	33,1	34,9	34,1	32,0
Mezinárodní terorismus / Útoky teroristů / Teroristické útoky	–	–	–	–	–	82,4	82,2	65,3	67,0	71,0	64,5	69,9	57,1	57,9	54,5	64,0
Útok biologickými zbraněmi (antrax apod.) / Použití biologických zbraní	–	–	–	–	–	80,5	80,3	60,4	–	59,0	48,7	–	41,6	43,8	35,9	44,0
Živelní pohromy	–	–	–	–	–	–	–	57,2	–	64,0	64,8	89,9	79,3	74,3	78,5	84,0
Napadení vzdušného prostoru	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	33,0	34,5	32,2	38,0

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Českou veřejnost fakticky netrápí intenzivní pocit, že by Česká republika mohla být napadena jiným státem. Jako nejsilnější činitele pocitu ohrožení bezpečnosti českého občana jsou dlouhodobě kromě kriminality vnímány živelní pohromy. Naopak strach z terorismu a útoku biologickými zbraněmi jsou se vzdalujícím se rokem 2001 na ústupu. Čím delší čas uplynul od útoku na Spojené státy, tím slabší je vnímání těchto hrozeb ze strany veřejnosti. Tento pokles lze do určité míry také vykládat jako úspěch zapojení České republiky do boje proti terorismu.

Představa o úkolech ozbrojených sil podle české veřejnosti (%)

(součet odpovědí „velmi" a „spíše důležité")

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Obrana území / suverenity České republiky	91,5	94,0	93,9	94,2	93,4	87,4	85,9	84,3	85,2	84,7	79,2	84,1
Pomoc obyvatelstvu v případě přírodních a ekologických katastrof (povodně, úniky ropných látek ap.)	66,6	67,3	67,2	64,6	63,0	75,5	95,3	97,2	96,4	93,0	87,8	96,0
Boj proti terorismu	40,9	33,9	18,3	52,3	56,3	67,1	86,2	88,5	82,7	85,0	79,4	87,6
Mírové mise pod velením OSN / Účast v mírových misích v zahraničí	65,2	69,2	72,4	71,5	71,2	76,7	67,4	66,3	65,7	–	–	–
Bojové akce pod velením OSN / Účast na bojových operacích v zahraničí	66,5	72,2	70,9	73,7	73,4	79,9	49,7	60,8	55,4	–	–	–
Účast v misích v zahraničí (s mandátem OSN, NATO, EU)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	63,4	60,8	61,3

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost 1998–2003, 2006–2011

Vojsko či armáda představují jak součást státního aparátu, tak rovněž společenské instituce popsatelné určitými kvalitativními charakteristikami. Smýšlení veřejnosti o těchto charakteristikách se postupně proměňovalo tak, jak se měnila samotná armáda. Na počátku 90. let byla Československá, respektive česká armáda stále armádou masovou. Její reputace v očích veřejnosti coby účinné vojenské síly rychle upadala. Avšak od poloviny 90. let si postupně svou dobrou pověst získávala zpět. K nejrychlejšímu obnovení vnímání podstatných kvalit armády pak dochází v souvislosti s úplnou profesionalizací ozbrojených sil.

Hodnocení kvalit armády (%)

(součet odpovědí „rozhodně ano" a „spíše ano")

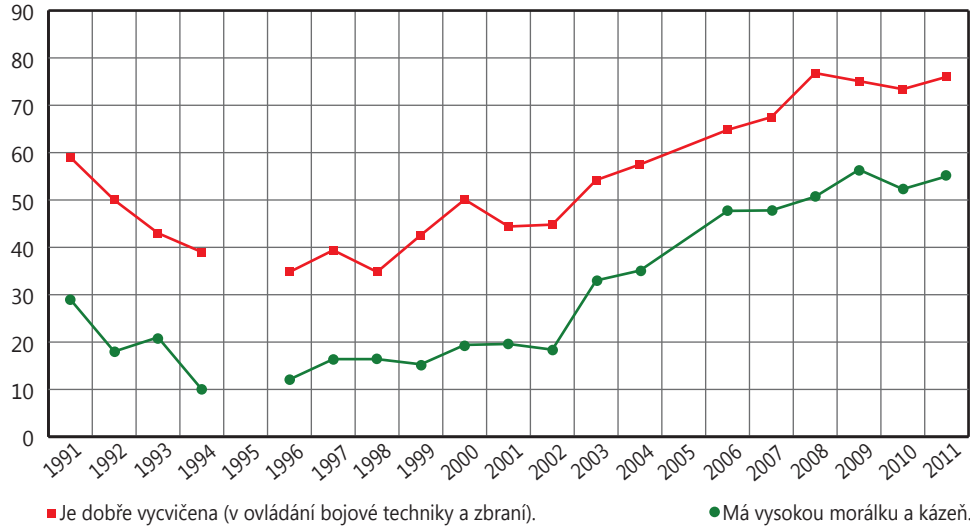

Pramen: MO, výzkum Vývoj postavení armády ve společnosti (1991–1994)
MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost 1996–2011

Hodnocení kvalit armády (%)

(součet odpovědí „rozhodně ano" a „spíše ano")

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Je schopna plnit závazky vůči (ostatním zemím) NATO.	66,4	68,2	70,9	72,7	70,0	72,0
Je připravena k boji proti mezinárodnímu terorismu.	50,3	45,8	54,3	54,8	54,6	60,0
Je schopna pomáhat občanům při živelních pohromách.	88,9	90,0	91,4	89,2	86,3	92,0

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Převaha vnímání hrozeb z kategorie vnitřní bezpečnosti vede k obecnému očekávání, že armáda bude přednostně používána pro potřeby řešení nevojenských situací, jako jsou živelní pohromy a katastrofy. Závazky českého státu vůči NATO jsou však primárně spojeny s výstavbou a přípravou ozbrojených sil pro řešení vojenských rizik a hrozeb. Na tomto principu je založena solidarita uvnitř Aliance. Pokud tedy v minulosti docházelo ke krácení zdrojů vynakládaných na obranu, dotklo se to zpravidla tzv. asistenčních funkcí ozbrojených sil. V případě, kdyby Česká republika dále redukovala své vojenské schopnosti, oslabovala by tím princip kolektivní bezpečnosti a postupně by se uvnitř Severoatlantické aliance stávala černým pasažérem.

Prestiž vojenského povolání

Téma prestiže vojenského povolání se začalo sledovat už v roce 1992, kdy pod vedením Z. Cacha z Vojenského ústavu sociálních výzkumů proběhl výzkum *Atraktivnost a prestiž vojenského povolání*. Tehdy šlo o vnímání 11 vojenských profesí mezi 58 společenskými povoláními z pohledu vojáků z povolání a v další službě, občanských zaměstnanců a vojáků základní služby. Překvapivě se tehdy na šestém místě objevil voják – vyšší velitel/generál, před kterým byli ministr (5.), ředitel továrny (4.), starosta města (3.), univerzitní profesor (2.) a nukleární fyzik (1.). Za ním pak následovali obvodní lékař a spisovatel a čtyři další vojenské profese: důstojník – docent vojenské vysoké školy, důstojník – vědecký pracovník, velitel vojenského útvaru a hlavní inženýr. Důstojník štábu divize se ocitl na 18. místě, pyrotechnik a vojenský inženýr byli 20. a 21. Dalšími v pořadí byli týlový důstojník pluku na 28. místě, důstojník oddělení sociálního řízení svazku (34.), technický důstojník praporu (36.). O dvě příčky dál se ocitl důstojník skupiny sociálního řízení pluku a teprve jako 41. byl hodnocen důstojník – velitel roty.

Prestiž povolání v České republice jako pořadí v souboru vybraných povolání/profesí nebo pozic

	2002	2003	2004	2004	2006	2007	2008	2011	2012
Lékař	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Učitel na vysoké škole	2	3	2	3	3	3	3	4	3
Soudce	3	2	3	6	–	7	–	7	6
Ministr	4	5	5	13	14	17	18	24	24
Zdravotní sestra	6	8	6	–	–	–	4	3	4
Poslanec	7	7	12	25	25	25	25	26	26
Učitel na základní škole	9	12	10	4	4	4	5	5	5
Policista	10	10	11	20	20	13	15	11	12
Novinář	11	11	9	12	–	12	–	20	18
Voják z povolání	12	9	7	22	21	21	20	17	17
Prodavač	12	22	22	24	–	23	–	21	21
Účetní	12	13	16	14	–	15	–	10	13
Soukromý zemědělec	18	17	18	10	–	8	–	9	9
Sekretářka	19	19	19	23	–	24	–	23	23
Stavební dělník	20	21	20	–	–	–	21	18	19
Uklízečka	23	24	24	26	26	26	26	25	25
Manažer	–	–	–	9	9	11	10	13	16

Legenda: První tři sloupce tabulky tvoří hodnocení vybraných 24 profesí z výzkumu Armáda a společnost z let 2002 až 2004. I v nich se pozice profesionálního vojáka lepšila.

Pramen: CVVM, výzkum Naše společnost v letech 2004–2012

Výzkum prestiže vojenského povolání nabyl obrovského významu po roce 2002, kdy bylo rozhodnuto ukončit výkon povinné vojenské služby a ozbrojené síly do konce roku 2006 zprofesionalizovat. Od roku 2004 je prestiž vojenského povolání sledována v rámci výzkumu CVVM *Naše společnost*. Tento

výzkum zjišťuje v souboru 28 vybraných profesí/obecných pozic jejich pořadí. Na rozdíl od původního Cachova výzkumu jsou zde všechny vojenské pozice i odbornosti shrnuty do kategorie voják z povolání. Podle CVVM prestiž vojenského povolání za posledních 8 let vzrostla. Z okraje souboru (v poslední pětině) se posunula do spektra průměru (10. až 20. místo), kde se povolání vojáka ocitlo ve skupině profesí s hodnocením mezi 45–55 procentními body. V žebříčku se voják z povolání přiblížil pozici manažera. Zde je dobré si také uvědomit proměnu hodnostní struktury. Zatímco před 20 roky bylo mezi vojáky z povolání a vojáky v další službě více než 3/4 důstojníků a generálů, v současnosti je poměr zcela opačný. Většinu tvoří představitelé tzv. stříbrného sboru: mužstvo, poddůstojníci a praporčíci.

Hodnocení kvality profesionálních vojáků českou veřejností (%)

(součet odpovědí hodnotím „velmi dobře" a „spíše dobře")

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Odborná kvalifikace	44,1	47,9	48,0	57,7	59,0	62,2	62,0	72,2	72,9	69,3	69,0	78,7	75,1	74,5	78,0
Morální předpoklady / Morálka (od r. 2008)	28,8	32,0	28,9	31,5	36,8	38,8	39,0	53,3	55,3	57,7	54,8	59,7	58,8	59,4	63,0
Fyzická zdatnost	35,0	41,6	42,3	44,6	47,0	49,4	47,2	62,9	65,3	71,7	76,7	77,3	77,2	78,8	82,0
Ochota nasadit život za vlastní zemi	–	–	–	–	–	38,6	36,4	54,1	42,8	50,6	56,2	67,2	62,0	62,8	67,0

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Nelze vyloučit, že s prestiží vojenského povolání souvisí také názor veřejnosti na kvality vojáků. S úplnou profesionalizací armády k 1. lednu 2005 došlo k radikální proměně vnímání kvalit profesionálních vojáků. Ti jsou dnes veřejností považováni za skutečný profesionální sbor. Jsou dobře kvalifikovaní pro svou práci a mají odpovídající fyzickou zdatnost. Pozitivní je také nárůst hodnocení jejich morálních předpokladů a zejména pak ochoty vojenských profesionálů nasadit život za vlastní zemi. Je otázkou, do jaké míry tato proměna souvisí s výší materiálního zabezpečení armády. Devadesátá léta 20. století totiž byla poznamenána zmenšováním vojenských kapacit z důvodu nedostatečného rozpočtu.

Postoje veřejnosti ke zdrojové stránce obrany

Názor české veřejnosti na výši obranného rozpočtu trpí podobnou rozpolceností, jako je tomu v případě preferencí úkolů, které by armáda měla podle představ občanů plnit. Na jedné straně existuje všeobecně uznávaná potřeba veřejného statku obrany, na druhé straně se tu projevuje nízká ochota za tento statek platit.

Postoje české veřejnosti k obraně a nákladům na ni (%)

Suverenitu státu si musíme bránit za každou cenu

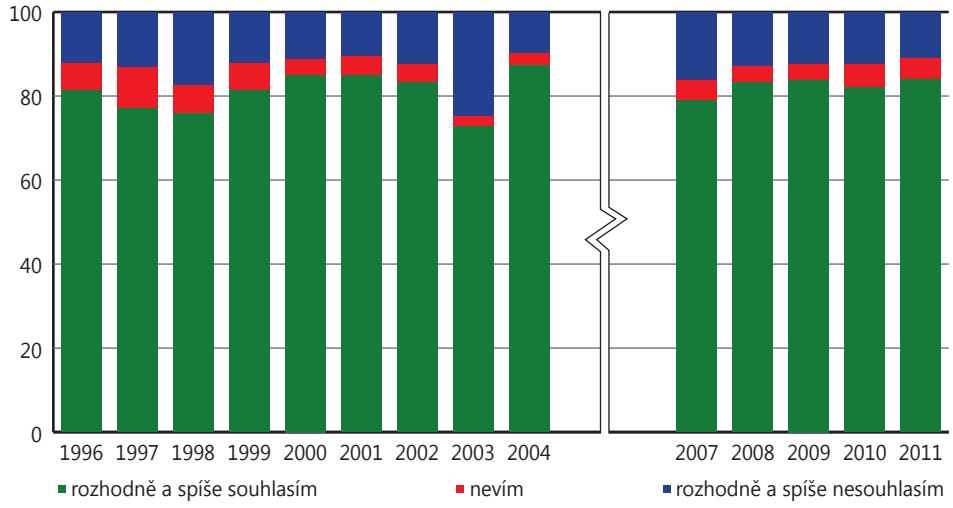

V případě vojenského ohrožení bych šel (šla) naši zemi bránit

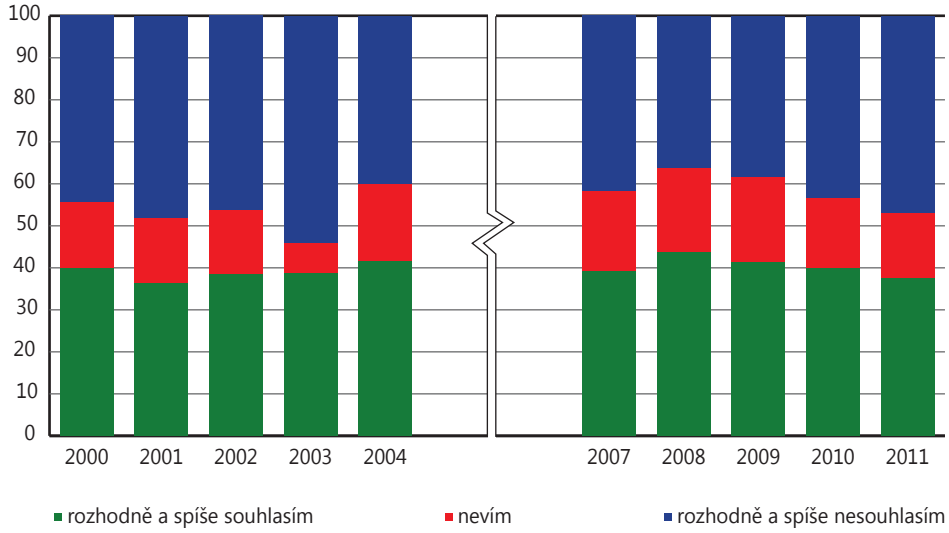

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Naprostá většina občanů si pravděpodobně na základě poznání z občanské výchovy a ze zkušeností, kterými Česká republika prošla během 20. století, uvědomuje, že suverenitu státu je třeba hájit. Na druhé straně ve společnosti neexistuje adekvátní ochota obětovat zdroje pro případnou obranu územní celistvosti a státní suverenity. Bez ohledu na výši vojenského rozpočtu se občané domnívají, že náklady na obranu zbytečně zatěžují Českou republiku. To je překvapivé zejména v souvislosti s poklesem rozpočtu Ministerstva obrany, kterého jsme svědky po roce 2006. Vojenské výdaje klesly ze zhruba 2 % HDP k současnému 1 %. S poklesem ochoty české veřejnosti vyčleňovat pro potřeby národní obrany odpovídající část národního produktu klesá rovněž ochota nasadit v případě potřeby svůj život ve prospěch uhájení české státnosti. Obojí trend je patrný také v období plně profesionálních ozbrojených sil.

Náklady na obranu naší země zbytečně zatěžují státní rozpočet

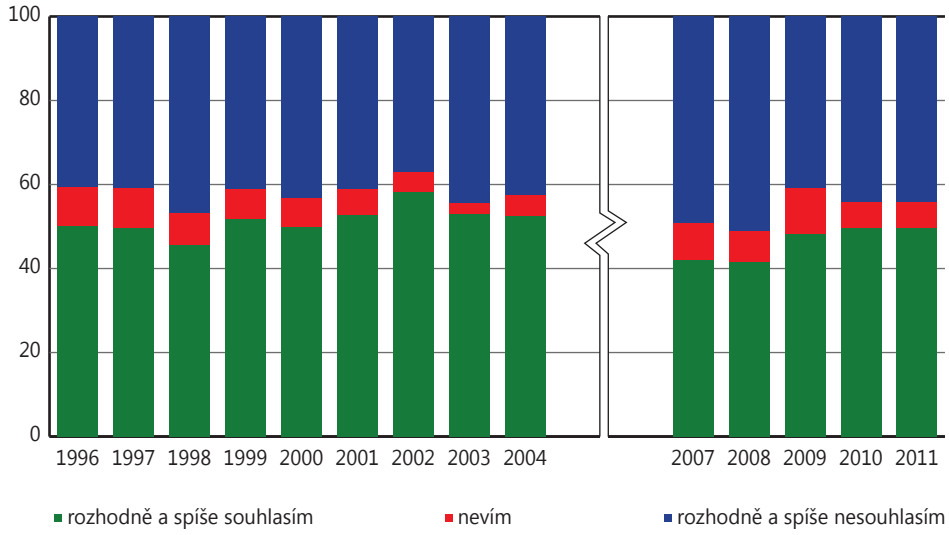

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Armáda nemůže být ostrovem izolovaným od zbytku společnosti. Nevyhnuly se jí proto ani rozpočtové škrty. Ten první přišel již krátce pro přijetí koncepce výstavby profesionální Armády České republiky 13. listopadu 2002. O rok později, takřka na den přesně, bylo rozhodnuto, že rozpočet Ministerstva obrany nebude až do roku 2010 paušálně činit 2 % HDP.

Ve kterých oblastech by měla armáda šetřit (snížit výdaje)? (%)

(součet odpovědí „rozhodně ano/snížit" a „spíše ano/snížit")

	2003	2007	2011
Modernizace a nákup vojenské techniky / Modernizace techniky	25,9	19,2	34,1
Náklady spojené se zahraničními misemi / Zahraniční mise	68,7	33,8	48,9
Náklady na výcvik a službu vojáků u útvarů v ČR / Výcvik vojáků	26,5	18,6	29,8
Výsluha, odchodné / Sociální zabezpečení vojáků	47,0	42,4	49,4
Příspěvek na bydlení vojáků v aktivní službě	–	44,6	50,1
Platy vojáků	–	25,1	26,4

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost/veřejnost

Profesionální armáda, která je pravidelně nasazována, cvičí a modernizuje zbraně, zbraňové systémy a techniku, je obecně dražší. Je však efektivnější při využívání potenciálu vojáků. S redukcí výdajů potřebných na její výstavbu tak bylo možno počítat s určitými obtížemi, zejména v oblasti náboru, výběru a stabilizace vojenského personálu. Je zvláštní, že většina ve výzkumu oslovených občanů by právě šetřila na příjmech profesionálů. Jako prostor nejvhodnější pro škrty považují příspěvek na bydlení a sociální zabezpečení vojáků. Oba benefity však v minulosti prokázaly, jak důležité jsou pro zachování konkurenceschopnosti ozbrojených sil na trhu práce. Navíc největší zájem o službu vojenského profesionála se projevil po víceméně plošném přiznání přídavku na bydlení. Úspory v oblasti odměňování vojáků jsou proto spojeny s rizikem zhroucení personální struktury armády. Česká republika by se tím rovněž mohla ocitnout v roli černého pasažéra uvnitř NATO.

Odhlédneme-li od dlouhodobé rozpolcenosti české veřejnosti ve věci odmítání nasazení armády v zahraničí, které je však spojeno s očekáváním bezpodmínečné pomoci od spojenců, je třeba věnovat pozornost růstu podílu odpůrců pokračování modernizace a obměny vojenské techniky. Podle *Bílé knihy o obraně* z roku 2011 i po 10 letech reforem existuje deficit v technické stránce schopností ve výši asi 80 mld. Kč. Příčinu nárůstu negativních postojů české veřejnosti vůči dalšímu financování modernizace vojenských schopností nelze hledat v instituci armády. Spíše jde o reakci na politické skandály spojené s pořizováním nové techniky.

Názory spjaté s mírovým výkonem povinné vojenské služby

Povinná vojenská základní služba dnes patří do historie ozbrojených sil. Přesto nelze všeobecnou brannou povinnost kvůli jejímu společenskému významu a důležité roli, kterou hrála v plánech při obhajobě státní suverenity, opominout. Od roku 2005 tu sice je profesionální armáda, ale nikdo nemůže vyloučit znovuzavedení povinné vojenské služby v případě mimořádně kritické bezpečnostní situace. Konečně Česká republika stále spoléhá na schopnost mobilizace a k tomu potřebuje vojenskou zálohu.

Tradičně citlivým bodem vztahu armády a české společnosti byl výkon branné povinnosti. Poměrně dlouhou dobu po pádu železné opony nebylo možné zajistit fungování armády jinak než cestou výkonu vojenské základní služby. Přestože veřejnost k této povinnosti zaujímala kritický postoj, vojenská základní služba byla zároveň považována za jednu z možností zajištění civilní kontroly ozbrojených sil. Každý, kdo nahlédl během výkonu své vojenské povinnosti dovnitř českého vojska, o tom bezpochyby podával určité svědectví ovlivňující jeho okolí a posléze i širší veřejnost. Se systematickým sledováním postojů veřejnosti k odvodům a povinné vojenské službě se přestalo teprve v roce 2001, kdy byl veřejně oznámen úmysl zastavit mírový výkon všeobecné branné povinnosti.

Jaký je váš osobní postoj k základní vojenské službě? (%)

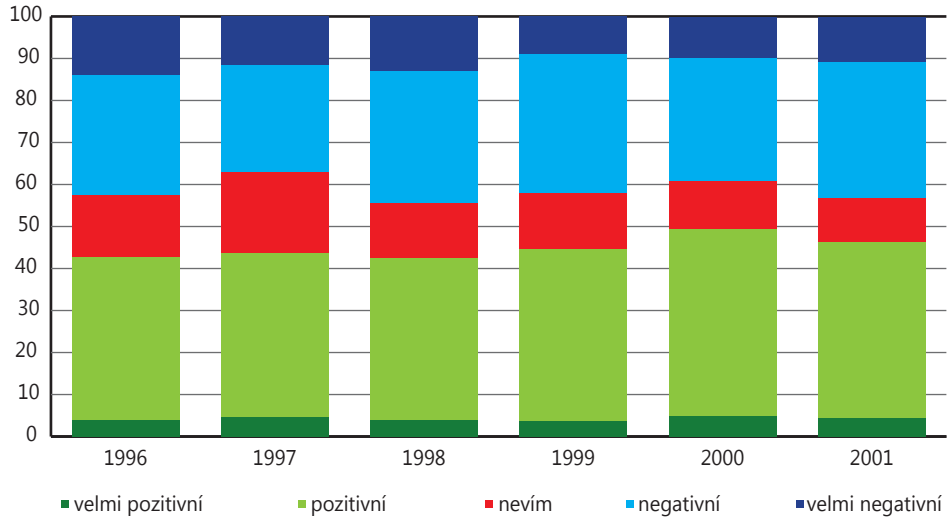

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost

Postoje české veřejnosti k vojenské základní službě (%)

(součet odpovědí „rozhodně ano" a „spíše ano")

	1996	1997	1998	1999	2000
Vykonání vojenské základní služby je věcí cti každého mladého muže.	43,8	52,2	50,0	58,1	60,0
Vojenská základní služba představuje pro mladé muže ztrátu finanční i časovou.	74,1	66,6	70,1	67,9	67,7

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost 1996–2000

Ačkoliv v české veřejnosti převládal názor, že povinná vojenská služba byla ztrátou času i peněz (s mírně klesajícím trendem), výzkum ukazoval, že by vojenská základní služba přesto měla být otázkou cti každého mladého muže (s trendem stoupajícím). Každý z nich by se měl osobně podílet na zajišťování obrany právě bez ohledu na ztrátu času ve své kariéře a peněz, které mohl vydělat. Určitou alternativou se mohla stát aktivní záloha (dobrovolná).

Zájem veřejnosti o službu ve sboru aktivní zálohy dobrovolné v roce 2003 (%)

Věk	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65+
Zájem	22	27	30	20	26	23	21	19	14	18	8

Pramen: MO, výzkum Armáda a společnost 2003

Vznik jednotek aktivní zálohy nebyl jednoduchý. Problémem indikovaným tehdejším výzkumem byl nízký zájem veřejnosti o službu v záloze. V průměru jen každý pátý občan byl ochoten naplnit své právo sloužit vlasti jako voják v aktivní záloze dobrovolné, jak se tenkrát tento institut nazýval. Největší zájem byl mezi populací do 29 let (30 %). Za zmínku přitom stojí, že současně pro 2/3 tehdejších profesionálních vojáků bylo lákavé pokračovat ve vojenské službě i po odchodu do zálohy. V roce 2004 byl ke službě v aktivní záloze ochotný už jen každý desátý občan. Tyto výzkumy potvrzovaly trend zjištěný již v polovině 90. let. Občané říkali ano (profesionální) armádě, ale bez jejich osobní účasti.

Česká armáda o vojáky v aktivní záloze stojí. A to nejenom pro ekonomické úspory, jež jsou s tímto typem služby spojené, ale hlavně proto, že představuje významný kontakt profesionálů s civilní částí české společnosti.

VOJENSKÁ KANCELÁŘ PREZIDENTA REPUBLIKY A HRADNÍ STRÁŽ

Vojenská kancelář prezidenta republiky

Historie

Jedním z prvních rozhodnutí Tomáše Garrigua Masaryka po jeho návratu do samostatného československého státu patřilo zřízení vojenského oddělení Kanceláře prezidenta republiky; stalo se tak 1. ledna 1919. Zákonem č. 654/1919 Sb. získalo také trvalé označení Vojenská kancelář presidenta republiky a posléze i přesně vymezenou působnost, jejíž základní pojetí zůstává obdobné i dodnes.

Kompetence Vojenské kanceláře prezidenta republiky (VKPR) byly vymezeny jen velmi úzce. V zásadě měla postavení pomocného orgánu prezidenta jako vrchního velitele československé branné moci, zajišťovala jeho rozhodnutí a jednala podle jeho přímých rozkazů. Součástí její činnosti bylo samozřejmě i všestranné zabezpečení vojensko-ceremoniálních akcí za účasti hlavy státu.

Současnost

Vojenská kancelář prezidenta republiky je vojenským útvarem ozbrojených sil České republiky a vedle Armády České republiky a Hradní stráže také jejich samostatnou součástí.

Kancelář plní odborné a organizační úkoly související s výkonem pravomocí prezidenta republiky jako vrchního velitele ozbrojených sil a s řízením Hradní stráže.

Foto: Marie Křížová

Foto: archiv VKPR

V čele Vojenské kanceláře prezidenta republiky je náčelník, kterého jmenuje a odvolává prezident republiky a jenž je prezidentu republiky přímo podřízen.

Náčelníkovi Vojenské kanceláře prezidenta republiky je podřízena Hradní stráž s tím, že k jeho pravomocem mimo jiné náleží jmenovat a odvolávat jejího velitele.

Právní úprava postavení a úkolů VKPR je zakotvena především v zákoně č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a dále též v zákoně č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Náčelníci Vojenské kanceláře prezidenta republiky v letech 1990–2012

generálporučík Ing. Ladislav Tomeček	1990–2003
generálporučík Ing. Vlastimil Picek	2003–2007
generálmajor Ing. Ivo Zbořil	2007
generálporučík Ing. František Hrabal	2008–2010
plukovník Ing. Zdeněk Jakůbek	od 2010

Hradní stráž

Historie

Dne 7. prosince 1918 se začala psát novodobá historie Hradní stráže. Nařízením Vrchního velitelství čs. branné moci je pověřena ostrahou sídla prezidenta Republiky Československé pěší setnina, vyčleněná z 28. pěšího pluku. Nesla název Hradní setnina. Sestávala ze tří pěších čet a jedné čety strojních pušek – dohromady 5 gážistů a 166 příslušníků mužstva. Byla to první pravidelná vojenská jednotka, určená k vojskovému střežení Pražského hradu a zabezpečení vojenských ceremoniálů souvisejících s činností prezidenta republiky. V dobách své největší slávy se Hradní stráž, stejně jako dnes, hlásila k tradicím vojsk československých legií, prolévajících krev na bojištích 1. světové války za vznik samostatného státu.

Současnost

Po téměř 94 letech existence je Hradní stráž (HS) samostatnou, plnohodnotnou a nedílnou součástí ozbrojených sil České republiky, která plní úkoly vnější ostrahy a obrany sídel prezidenta republiky a reprezentační povinnosti spojené s výkonem funkce prezidenta. Mezi nejvýznamnější protokolární akty, které Hradní stráž v roce 2012 zabezpečovala, patří mimo jiné setkání prezidentů České, Slovenské, Srbské a Chorvatské republiky v Lánech, státní návštěvy prezidentů Libanonské a Islandské republiky, Ázerbájdžánu, prezidentky Švýcarské konfederace a prezidenta Spolkové republiky Německo a Kazašské republiky.

Foto: Radko Janata

Organizační struktura

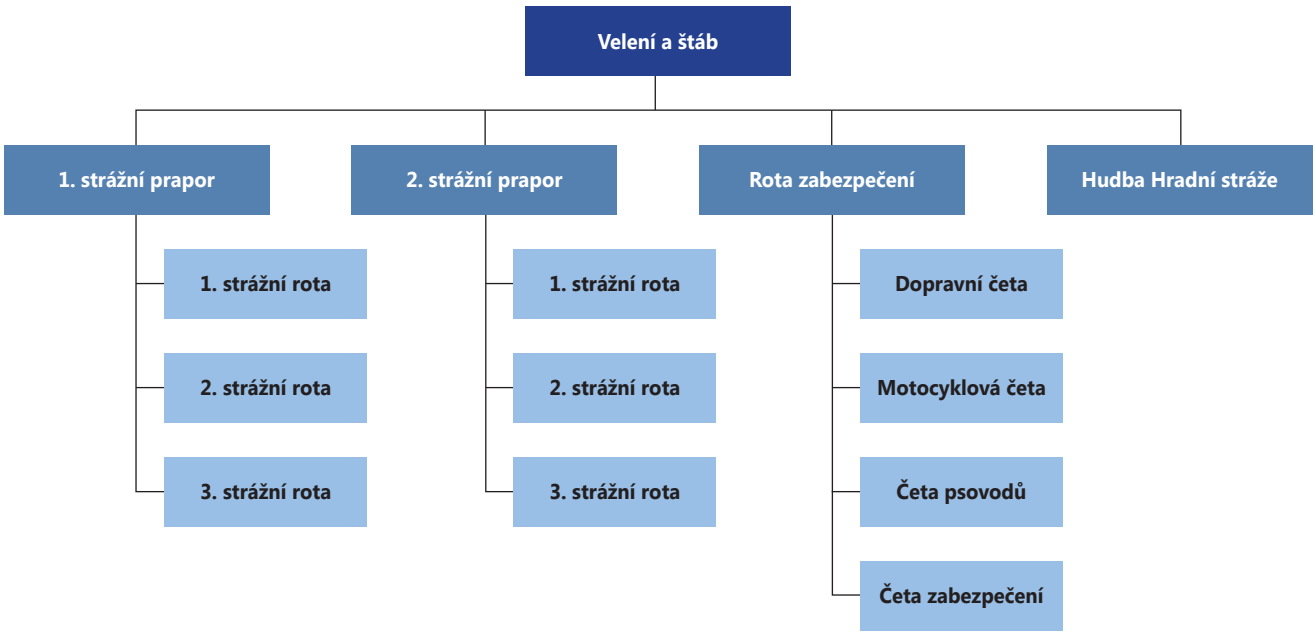

Foto: Radko Janata (2×)

Foto: archiv HS

Příslušníci Hradní stráže jsou vybíráni a doplňováni z řad Armády České republiky nebo přímým náborem podle specifických kritérií. Působnost Hradní stráže vychází z úkolů uvedených v ustanovení § 28 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.

Hradní stráž je vojenským útvarem brigádního typu s celkovým počtem 653 osob – 81 důstojníků, 75 praporčíků, 377 poddůstojníků, 77 příslušníků mužstva a 43 občanských zaměstnanců.

Velitelé Hradní stráže v letech 1990 až 2012

plukovník Ing. Jaroslav Indruch	1. 2. 1990 – 31. 12. 1997
podplukovník Ing. Milan Liška *pověřen výkonem funkce velitele Hradní stráže*	1. 1. 1998 – 30. 6. 1998
plukovník Ing. Jaroslav Indruch	1. 7. 1998 – 30. 6. 2001
podplukovník Ing. Lubomír Lampert *pověřen výkonem funkce velitele Hradní stráže*	1. 7. 2001 – 31. 12. 2001
plukovník. Ing. Jaroslav Pekař	1. 1. 2002 – 31. 3. 2007
plukovník Ing. Radim Studený	od 1. 4. 2007

VOJENSKÁ POLICIE

Vojenská policie byla zřízena 21. ledna 1991. Její činnost upravuje zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů. Zároveň se řídí právními předpisy branného zákonodárství České republiky, trestním zákonem, trestním řádem a zákonem o přestupcích. Její vztahy k velitelským orgánům a příslušníkům ozbrojených sil jsou konkretizovány interními normativními akty Ministerstva obrany ČR.

Úkoly

Vojenská policie (VP) plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany České republiky.

Foto: Vladimír Marek

Foto: Vladimír Marek

Hlavní služby Vojenské policie

- dopravní, pořádková a ochranná služba
- služba odhalování a dokumentace trestné činnosti
- speciální policejní činnosti

Organizační struktura

S celorepublikovou působností:

Hlavní velitelství Vojenské policie Praha
Velitelství ochranné služby Vojenské policie Praha

S územní působností:

Velitelství Vojenské policie Tábor
Velitelství Vojenské policie Stará Boleslav
Velitelství Vojenské policie Olomouc

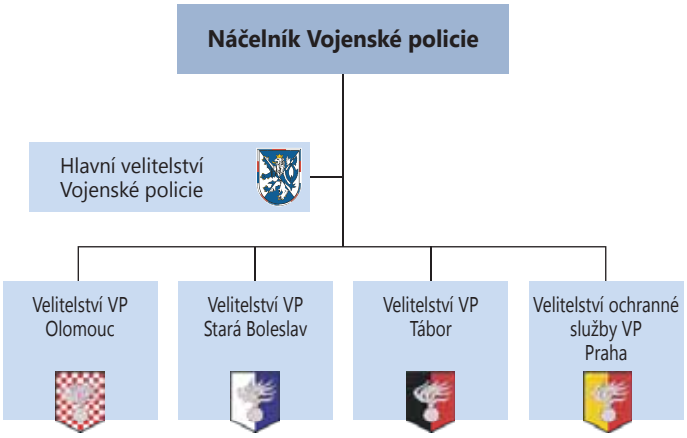

Foto: archiv VP

Foto: Jiří Hokův

Foto: Jan Kouba

Foto: archiv VP (2×)

V čele Vojenské policie a současně Hlavního velitelství VP stojí náčelník Vojenské policie, který je přímo podřízen ministru obrany ČR.

Náčelníci Vojenské policie v letech 1993 až 2012

generálmajor Ing. Jiří Šrámek	15. 2. 1991 – 31. 1. 1997
brigádní generál Ing. Josef Bečvář	1. 2. 1997 – 31. 1. 1998
plukovník Ing. Rudolf Jilka	1. 2. 1998 – 30. 6. 1999
brigádní generál Ing. Josef Bečvář	1. 7. 1999 – 30. 9. 2003
generálmajor Ing. Oldřich Kubát	1. 10. 2003 – 28. 2. 2009
brigádní generál Ing. Vladimír Ložek	9. 4. 2009 – 29. 2. 2012
plukovník gšt. Ing. Milan Schulc, MSc.	od 1. 3. 2012

Vojenské zpravodajství a 601. skupina speciálních sil

Vojenské zpravodajství

Vojenské zpravodajství je jednou ze tří zpravodajských služeb České republiky (další jsou Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace) a plní kontrarozvědné a rozvědné úkoly zabezpečování informací v oblasti obrany a bezpečnosti vycházející ze zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, ve znění pozdějších předpisů, úkoly vycházející ze zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů a další úkoly zabezpečování informací rozhodujících pro obranu a bezpečnost České republiky nebo pro plnění našich spojeneckých závazků.

Vojenské zpravodajství (VZ) je v tomto smyslu úkolováno vládou České republiky prostřednictvím ministra obrany. VZ jako jednotná ozbrojená zpravodajská služba České republiky realizuje svou činnost ve smyslu zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, a je řízeno Ministerstvem obrany ve smyslu zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Foto: archiv VZ

Úkoly

Vojenské zpravodajství plní úkoly spočívající v zabezpečování informací, jež mají původ v zahraničí, důležitých pro obranu a bezpečnost České republiky, o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany, o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečování obrany České republiky a o záměrech a činnostech ohrožujících utajované informace v oblasti obrany České republiky.

Vláda České republiky každoročně stanovuje a schvaluje priority činnosti Vojenského zpravodajství na kalendářní rok. Vychází přitom ze svých aktuálních informačních potřeb, předpokládaného ročního vývoje bezpečnostní situace a zohledňuje rovněž své programové priority. Přestože vláda ČR stanovuje priority každoročně, přesahují zpravidla tento krátkodobý horizont a jsou po několik let neměnné. Lze říci, že mají spíše střednědobý charakter. Úkolovat VZ může se souhlasem vlády i prezident republiky.

Foto: archiv VZ

Příslušníci VZ rovněž realizují zpravodajskou ochranu českých i spojeneckých kontingentů v zahraničních misích. Specifické postavení má v rámci Vojenského zpravodajství 601. skupina speciálních sil z Prostějova, která plní významné úkoly zejména v bojových operacích.

Vojenské zpravodajství získává poznatky vlastními prostředky z několika zdrojů. Jedná se o lidské zdroje (HUMINT – Human Intelligence), elektronický průzkum (SIGINT – Signal Intelligence), obrazové zpravodajství (IMINT – Imaginary Intelligence) a otevřené zdroje (OSINT – Open Source Inteligence). Významné informace jsou získávány rovněž prostřednictvím bilaterální a multilaterální spolupráce.

Představitelé Vojenské zpravodajské služby

generálmajor Jan Kozojed	1990–1993
generálporučík Radovan Procházka	1993–1995
generálmajor Petr Pelz	1995–1997
generálmajor František Štěpánek	1997–2001
brigádní generál Andor Šándor	2001–2002
generálmajor Josef Prokš	2002–2003
plukovník Zdeněk Novák	2003–2004

Představitelé Vojenského obranného zpravodajství

generálmajor Jan Duchek	1991–1993
plukovník Petr Lužný	1993–1994
plukovník Jiří Růžek	1994–1999
generálmajor Jiří Giesl	1999–2003
brigádní generál Miroslav Krejčík	2003–2004

Představitelé Vojenského zpravodajství

generálporučík Radovan Procházka	1995–1996
generálmajor Petr Pelz	1997–2001
generálmajor Jiří Giesl	2001–2003
generálmajor Josef Prokš	2003–2004
brigádní generál Miroslav Krejčík	2004–2007
generálporučík Ondrej Páleník	2007–2012
brigádní generál Milan Kovanda	od 2012

601. skupina speciálních sil Generála Moravce a Ředitelství řízení speciálních sil

601. skupina speciálních sil a Ředitelství řízení speciálních sil jsou jedinými představiteli speciálních sil v ozbrojených silách ČR jako druhu vojska. Speciální síly jsou v současnosti cestou ředitele Vojenského zpravodajství přímo podřízeny ministru obrany a jsou strategickým prostředkem nejen nejvyššího armádního velení, ale i politického vedení České republiky. Použití a úkoly speciálních sil jsou stanoveny vládou ČR. Tyto úkoly se vyznačují vysokým stupněm fyzického i politického rizika, mohou být prováděny jak za války, tak i v míru a jsou vysoce efektivní.

601. skupina speciálních sil Generála Moravce je speciálním útvarem s více než 60letou tradicí, po většinu času spjatou s posádkovým městem Prostějov. V roce 1995 byla 22. výsadková brigáda speciálního určení transformována na 6. speciální brigádu. Po vstupu ČR do NATO byla vytvořena rota speciálních sil vyčleněná pro potřeby sil rychlé reakce, jejíž výcvik odpovídal úkolům aliančních speciálních sil. V roce 1999 byla rota jako první česká jednotka vyslána do operace KFOR, kde vytvořila podmínky pro činnost dalších kontingentů AČR.

Teroristický útok na Spojené státy dne 11. září 2001 ukázal nezbytnost a význam speciálních sil v soudobých konfliktech. V návaznosti na to ministr obrany schválil reformu speciálních sil. Reorganizace na 601. skupinu speciálních sil (skss) v roce 2003 završila přeměnu jednotky v moderní útvar speciálních sil, jehož specifická struktura nemá v ozbrojených silách České republiky obdoby.

Foto: archiv VZ

Foto: archiv VZ

Úkoly

Mimořádný věhlas si 601. skss získala především svým bojovým nasazením v Afghánistánu, kde působila v roce 2004 v rámci protiteroristické operace Enduring Freedom jako vůbec první jednotka s tímto mandátem od konce druhé světové války. Na první úspěšnou misi navázala zasazení v letech 2006, 2008–2009 a 2011–2012. Poslední mise proběhla v rámci operace NATO ISAF. V Afghánistánu bojovala 601. skss zatím 3 roky a 9 měsíců a provedla stovky operací v celém spektru úkolů stanovených speciálním silám. Od zaměření na speciální průzkum na počátku působení přes ofenzivní činnost až k podpoře a výcviku speciálních jednotek afghánských ozbrojených sil. Speciální síly se účastnily i dalších kontingentů AČR vysílaných do operací v bývalé Jugoslávii, Iráku či Afghánistánu, kam obvykle vysílaly malé týmy specialistů.

Představitelé útvaru speciálních sil

plukovník Luděk Skácel	1991–1995
plukovník Jaroslav Arnošt	1995–1997
plukovník Petr Pavel	1997–1999
plukovník Josef Trojan	2000–2002
plukovník Ondrej Páleník	2002–2006
plukovník Milan Kovanda	2006–2010
plukovník Karel Řehka	od 2010

Přílohy

Příloha 1

Vojenské hodnosti a hodnostní sbory

Generálové

armádní generál

generálporučík

generálmajor

brigádní generál

Vyšší důstojníci

plukovník

podplukovník

major

Nižší důstojníci

kapitán

nadporučík

poručík

Praporčíci

štábní praporčík

nadpraporčík

praporčík

nadrotmistr

rotmistr

Poddůstojníci

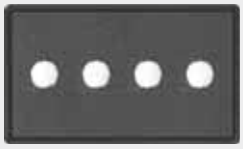
rotný

četař

desátník

Mužstvo

svobodník

vojín

Vyobrazení vyšívaného hodnostního označení na polních stejnokrojích

Příloha 2

Ministři obrany ČR (1993–2012)

Doc. Ing. Antonín Baudyš, CSc.	1. 1. 1993 – 21. 9. 1994
RNDr. Vilém Holáň	22. 9. 1994 – 3. 7. 1996
JUDr. Miloslav Výborný	4. 7. 1996 – 1. 1. 1998
RNDr. Michal Lobkowicz	2. 1. 1998 – 21. 7. 1998
RNDr. Vladimír Vetchý, CSc.	22. 7. 1998 – 3. 5. 2001
Ing. Jaroslav Tvrdík (pplk. v z.)	4. 5. 2001 – 2. 6. 2003
Ing. Miroslav Kostelka (genpor. v z.)	9. 6. 2003 – 4. 8. 2004
JUDr. Karel Kühnl	4. 8. 2004 – 4. 9. 2006
Jiří Šedivý, Ph.D.	4. 9. 2006 – 9. 1. 2007
JUDr. Vlasta Parkanová	9. 1. 2007 – 8. 5. 2009
MUDr. Martin Barták	8. 5. 2009 – 12. 7. 2010
RNDr. Alexandr Vondra	od 13. 7. 2010

Příloha 3

Náčelníci Generálního štábu Armády ČR (1993–2012)

generálplukovník Ing. Karel Pezl	1. 5. 1991 – 30. 6. 1993
generálplukovník Ing. Jiří Nekvasil	1. 7. 1993 – 30. 4. 1998
armádní generál Ing. Jiří Šedivý	1. 5. 1998 – 30. 11. 2002
armádní generál Ing. Pavel Štefka	1. 12. 2002 – 28. 2. 2007
armádní generál Ing. Vlastimil Picek	1. 3. 2007 – 30. 6. 2012
generálporučík Ing. Petr Pavel, M.A.	od 1. 7. 2012

Příloha 4

Velvyslanci ČR při NATO (1995–2012)

PhDr. Jaroslav Šedivý, CSc.	25. 11. 1995 – 8. 11. 1997
Ing. Karel Kovanda, Ph.D., MBA	1. 3. 1998 – 23. 4. 2005
Mgr. Štefan Füle	11. 7. 2005 – 7. 5. 2009
PhDr. Martin Povejšil	25. 8. 2009 – 7. 5. 2012
Jiří Šedivý, Ph.D., M.A.	od 1. 9. 2012

Příloha 5

Vývoj počtu personálu Ministerstva obrany v letech 1993–2012 (skutečné počty)[1]

Rok (počty k 1. lednu)	Generálové	Vyšší důstojníci	Nižší důstojníci	Praporčíci	Rotmistři / poddůstojníci	Mužstvo	Přípravný sbor / čekatelé[2]	V dispozici	Vojáci z povolání	Vojáci v základní službě	Vojáci CELKEM	Občanští zaměstnanci	CELKEM
1993	49	27 267		10 625	108	–	–	–	38 049	68 630	106 679	25 286	131 965
1994	39	23 592		9 317	334	–	–	–	33 282	54 326	87 608	23 634	111 242
1995	30	21 199		8 488	696	–	–	–	30 413	43 178	73 591	27 726	101 317
1996	25	18 965		7 822	842	–	–	–	27 654	36 797	64 451	26 456	90 907
1997	21	17 323		7 725	1 271	–	–	–	26 340	32 174	58 514	27 060	85 574
1998	19	15 341		7 196	1 203	–	–	–	23 759	32 942	56 701	21 797	78 498
1999	23	14 671		7 122	1 150	–	–	–	22 966	33 281	56 247	21 481	77 728
2000	29	6 888	7 323	6 744	1 761	–	976	–	23 721	31 185	54 906	21 301	76 207
2001	28	5 700	7 556	6 607	2 093	–	1 200	–	23 184	24 955	48 139	21 157	69 296
2002	29	4 531	6 007	6 428	2 432	–	1 200	–	20 627	21 235	41 862	20 888	62 750
2003	25	4 153	5 528	6 489	3 219	–	1 507	328	21 249	19 783	41 032	22 675	63 707
2004	25	3 244	4 668	6 552	4 324	–	1 409	833	21 055	6 359	27 414	20 808	48 222
2005	32	2 865	4 157	6 339	6 879	–	1 281	592	22 145	–	22 145	17 288	39 433
2006	32	2 679	4 111	6 641	7 834	–	1 333	480	23 110	–	23 110	14 971	38 081
2007	32	2 674	4 162	6 834	8 977	–	949	601	24 229	–	24 229	13 358	37 587
2008	26	2 589	4 022	7 206	8 619	–	1 196	676	24 334	–	24 334	11 946	36 280
2009	25	2 464	3 795	7 363	8 486	–	1 341	629	24 103	–	24 103	10 575	34 678
2010	20	2 286	3 524	6 969	8 683	–	919	735	23 136	–	23 136	9 017	32 153
2011	22	2 258	3 255	6 082	7 637	1 118	937	952	22 261	–	22 261	8 303	30 564
2012	22	2 140	3 318	6 052	7 399	1 158	965	697	21 751	–	21 751	8 241	29 992

Vysvětlivky:

[1] Počty osob bez zakryté části Vojenského zpravodajství, avšak včetně placených i neplacených dispozic vojákyň a vojáků z povolání.

[2] Sloupec Přípravný sbor / čekatelé zahrnuje počty čekatelů důstojníků, čekatelů praporčíků (2000–2010), čekatelů (2011–2012) a ostatních studentů vojenských škol ve služebním poměru.

Pramen: Bílá kniha o obraně, www.army.cz, Ročenka MO ČR 2011

Příloha 6

Rezortní rozpočet v letech 1993–2012

Rok	Příjmy kapitoly MO bez mimorozpočtových zdrojů rezervního fondu (v mil. Kč)	Výdaje kapitoly MO bez převodu nevyčerpaných prostředků do rezervního fondu (v mil. Kč)	Hrubý domácí produkt (v mld. Kč)	Podíl výdajů kapitoly MO na HDP (%)	Výdaje státního rozpočtu ČR (v mld. Kč)	Podíl výdajů kapitoly MO na výdajích státního rozpočtu (%)
1993	2 181,3	23 776,6	910,6	2,61	356,9	6,7
1994	2 102,6	27 007,7	1 037,5	2,60	380,1	7,1
1995	2 045,8	28 275,2	1 252,1	2,26	432,7	6,5
1996	2 256,6	30 508,8	1 414,0	2,16	484,4	6,3
1997	2 295,8	31 328,3	1 650,0	1,90	524,7	6,0
1998	2 540,4	37 643,1	1 820,7	2,07	566,7	6,6
1999	2 349,6	41 688,1	1 849,0	2,25	596,9	7,0
2000	2 460,1	44 669,7	1 900,0	2,35	632,3	7,1
2001	2 607,4	44 977,5	2 139,0	2,10	693,9	6,5
2002	3 830,0	48 924,1	2 192,0	2,23	736,6	6,6
2003	3 266,9	53 193,9	2 405,0	2,21	808,0	6,6
2004	3 204,5	52 481,2	2 757,0	1,90	869,1	6,0
2005	3 353,9	58 445,0	2 920,0	2,00	923,0	6,3
2006	4 001,5	55 358,4	3 222,0	1,72	1 021,0	5,4
2007	3 787,8	54 948,8	3 535,0	1,55	1 092,0	5,0
2008	3 872,4	49 827,1	3 689,0	1,35	1 107,0	4,5
2009	3 316,4	51 823,9	3 627,0	1,43	1 167,0	4,4
2010	3 167,9	47 705,7	3 693,0	1,29	1 157,0	4,1
2011	2 638,4	43 878,4	3 814,0	1,15	1 179,0	3,7
2012[1]	3 206,5	43 474,1	3 922,0	1,11	1 189,7	3,7

Legenda:
HDP – hrubý domácí produkt
2012[1] – jedná se o schválený rozpočet, v ostatních letech údaje představují skutečnost

Pramen: www.army.cz

Příloha 7

Přehled počtů výzbroje a bojové techniky v letech 1993–2012

Přehled počtů výzbroje a bojové techniky vycházející z každoročně předávaných výměnných informací o ozbrojených silách ČR podle Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (S-KOS), Vídeňského dokumentu (VD) a Globální výměny vojenských informací. Počty zahrnují výzbroj a bojovou techniku z majetku ozbrojených sil bez ohledu na její plánované použití, zařazení v bojových jednotkách nebo ve skladech, bojeschopnost či nabídnutí k odprodeji.

Počty zbraní a bojové techniky ozbrojených sil ČR:

ČSFR	BT	BOV	DS	BL	BV	Osob
17. 7. 1992[1]	2 704	3 773	2 584	343	56	177 038
ČR	**BT**	**BOV**	**DS**	**BL**	**BV**	**Osob**
Národní úroveň	**957**	**1 367**	**767**	**230**	**50**	**93 333**
1. 3. 1993[2]	1 617	2 315	1 516	227	36	105 438
1. 1. 1994	1 525	2 254	1 620	265	36	92 893
1. 1. 1995	1 011	1 451	893	215	36	67 702
17. 11. 1995[3]	953	1 363	767	187	36	62 773
1. 1. 1996[4]	953	1 363	767	151	36	–
1. 1. 1997	952	1 367	767	143	36	61 647
1. 1. 1998	948	1 238	767	122	36	58 343
1. 1. 1999	938	1 219	754	114	34	58 193
1. 1. 2000	792	1 211	740	110	34	57 735
1. 1. 2001	652	1 211	648	97	34	53 636
1. 1. 2002	622	1 241	585	112	34	49 491
1. 1. 2003	541	1 235	528	125	34	57 062
1. 1. 2004	303	756	397	108	33	48 734
1. 1. 2005	298	747	362	103	32	41 865
1. 1. 2006	244	640	326	85	35	39 213
1. 1. 2007	181	580	321	38	38	40 124
1. 1. 2008	179	515	317	42	38	38 805
1. 1. 2009	178	490	259	42	29	37 739
1. 1. 2010	174	513	258	42	26	36 618
1. 1. 2011	166	494	244	38	25	33 549
1. 1. 2012	164	528	194	38	24	33 546

[1] Počty ozbrojených sil ČSFR při vstupu S-KOS v platnost.

[2] Počty ozbrojených sil ČR podle první roční výměnné informace S-KOS a VD. Jsou shodné s počty k 1. 1. 1993.

[3] Počty ozbrojených sil ČR při ukončení období snižování a dosažení národních úrovní – limitů pro ČR.

[4] Roční výměnná informace S-KOS nebyla předávána, pouze nóty upřesňující počty výzbroje a techniky.

Poznámky:
- Národní úroveň je limit S-KOS, který omezuje počty vybraných kategorií výzbroje a bojové techniky.
- BT – bojové tanky zahrnují všechny verze typu T-72.
- BOV – bojová obrněná vozidla zahrnují všechny bojové verze bojových vozidel pěchoty typů BVP-1, BVP-2, BPzV, Pandur II 4×4 CZ a obrněných transportérů typů OT-90 a OT-64.
  Do počtů předaných k 1. lednu 2003 a 2004 nejsou započteny z důvodu nasazení mimo zónu aplikace výše uvedených mezinárodních dokumentů 3 ks OT-64.
  Do všech počtů předávaných počínaje 1. lednem 2004 až do 1. ledna 2008 nejsou započteny 4 ks OT-64 a 10 ks BVP-2.
  Do počtů k 1. lednu 2009 nejsou započteny 4 ks OT-64 a 14 ks BVP-2.
  Do počtů k 1. lednu 2010 není započteno 8 ks BVP-2.
  Do počtů k 1. lednu 2011 není započteno 8 ks BVP-2 a 6 ks BVP-1.
  Do počtů k 1. lednu 2012 nejsou zahrnuty 4 ks Pandur II 4×4.
- DS – dělostřelecké systémy ráže 100 mm a více zahrnují všechny verze houfnic typu ShKH M77 Dana, raketometů typu RM vz. 70 a minometů typů ShM 85 a M M1982.
- BL – bojové letouny zahrnují všechny verze typů SAAB 39 Gripen a L-159 ALCA.
- BV – bojové vrtulníky zahrnují všechny verze typu Mi-24 (i exportní Mi-35).

Pramen: Odbor kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit MO

Příloha 8

Přehled misí AČR (1993–2012)

UNPROFOR / UNCRO – Jugoslávie

Úkoly: vybudování a zabezpečení činnosti na kontrolních a propouštěcích stanovištích; organizování mobilních pozorovacích týmů; dohled nad uloženými zbraněmi znepřátelených stran; ochrana chorvatské obce Podlapač; patrolovací činnost a humanitární pomoc; doprovod konvojů s uprchlíky z Republiky srbská Krajina do Chorvatska
Základny: Knin, Borje, Jezerce, Udbina, Klapavica ad.

(březen 1992 – duben 1993)
Velitel praporu pplk. Karel Blahna
Počet osob 500

(duben 1993 – duben 1994)
Velitel praporu plk. Vladimír Braun
Počet osob 500

(duben 1994 – březen 1995)
Velitel praporu plk. Vojtěch Seidl
Počet osob do 1 000

(duben 1995 – březen 1996)
Velitel praporu pplk. Ľudovít Cirok
Počet osob do 1 000

(duben 1994 – červenec 1995)
Velitel sektoru Jih genmjr. Rostislav Kotil

(říjen 1995 – leden 1996)
Velitel sektoru Jih plk. Karel Blahna

IFOR – Bosna a Hercegovina

Úkoly: uskutečnění jednotlivých částí Daytonské dohody; udržovat vojensky bezpečné prostředí; trvale monitorovat činnost dříve znepřátelených armád v kasárnách a místech soustředění; poskytovat organizační a logistickou pomoc OBSE při volbách v Bosně a Hercegovině
Základny: Donja Ljubija, Bosanská Krupa, Stari Majdan, Arapuša, Brezičani

6. mechanizovaný prapor (leden–červen 1996)
Velitel kontingentu genmjr. Jiří Šedivý
Velitel praporu pplk. Josef Sedlák
Počet osob 669

6. mechanizovaný prapor (červenec–prosinec 1996)
Velitel kontingentu plk. Jaroslav Jásek
Velitel praporu pplk. Josef Prokš
Počet osob 669
Od 20. prosince 1996 pokračoval 6. mpr v misi SFOR.

UNTAES – Chorvatsko

POLNÍ NEMOCNICE

Úkoly: poskytování lékařské péče příslušníkům jednotek OSN
Základna: Klisa

(březen 1996 – březen 1997)
Náčelník nemocnice mjr. Pavel Budínský
Počet osob 40

(duben 1997 – březen 1998)
Náčelník nemocnice pplk. Miloslav Matoušek
Počet osob 40

SFOR – Bosna a Hercegovina

Úkoly: dohlížet na plnění vojenských aspektů Daytonské mírové dohody; stabilizace zón separace; pokračovat ve stabilizaci bezpečného prostředí; vytvářet příznivé podmínky pro bezpečný návrat uprchlíků a odsunutých osob, humanitární pomoc a rekonstrukci
Základny: Donja Ljubija, Bosanská Krupa, Divulje, Velká Kladuša ad.

6. mechanizovaný prapor (prosinec 1996 – únor 1997)
Velitel kontingentu plk. Jaroslav Jásek
Velitel praporu pplk. Josef Prokš
Počet osob 669

6. mechanizovaný prapor (březen–listopad 1997)
Velitel kontingentu plk. Zdeněk Mach
Velitel praporu pplk. Pavel Jiráček
Počet osob 669

6. mechanizovaný prapor (listopad 1997 – srpen 1998)
Velitel kontingentu plk. gšt. Jiří Kašpárek
Velitel praporu pplk. Jozef Šemelák
Počet osob 669
Od června 1998 pokračoval 6. mpr v misi SFOR II.

7. mechanizovaný prapor (srpen 1998 – březen 1999)
Velitel kontingentu plk. gšt. Ján Gurník
Velitel praporu plk. Jaroslav Pražan
Počet osob 588

3. mechanizovaný prapor (březen–říjen 1999)
Velitel kontingentu plk. gšt. Michal Vass
Velitel praporu pplk. Vladimír Stříž
Počet osob 588

1. mechanizovaný prapor (říjen 1999 – duben 2000)
Velitel kontingentu plk. Zdeněk Košvanec
Velitel praporu pplk. Martin Květon
Počet osob 580

43. mechanizovaný prapor (duben–říjen 2000)
Velitel kontingentu brig. gen. Vladimír Lavička
Velitel praporu pplk. Aleš Opata
Počet osob 580

4. mechanizovaný prapor (říjen 2000 – duben 2001)
Velitel kontingentu plk. Jaroslav Lazorišák
Velitel praporu pplk. Radek Henner
Počet osob 580

5. mechanizovaný prapor (duben–prosinec 2001)
Velitel kontingentu plk. gšt. Jan Neplech
Velitel praporu pplk. Antonín Vícha
Počet osob 580

NÁRODNÍ ZASTOUPENÍ AČR V MISI SFOR II

Základny: Záhřeb, Sarajevo, Banja Luka, Prijedor

(prosinec 2001 – duben 2002)
Velitel kontingentu plk. gšt. Miroslav Žižka
Počet osob 15

(duben–říjen 2002)
Velitel kontingentu plk. gšt. Jaroslav Kolkus
Počet osob 15

(říjen 2002 – duben 2003)
Velitel kontingentu plk. gšt. Jiří Kuchař
Počet osob 8

(duben–říjen 2003)
Velitel kontingentu pplk. Petr Smola
Počet osob 5

(říjen 2003 – duben 2004)
Velitel kontingentu pplk. Jaroslav Kulíšek
Počet osob 7

(duben–prosinec 2004)
Velitel kontingentu pplk. Ladislav Buček
Počet osob 7

AFOR – Albánie, Turecko

ALBÁNIE, KAVAJE – HUMANITÁRNÍ MISE

Úkoly: poskytování zdravotní péče kosovským uprchlíkům a příslušníkům operace AFOR; poskytování odborné lékařské pomoci v oborech traumatologie, ORL, RDG, stomatologie, kardiologie a psychiatrie; poskytování humanitární pomoci kosovským uprchlíkům

TURECKO, GÖLCÜK – HUMANITÁRNÍ MISE (pomoc po ničivém zemětřesení)

Úkoly: poskytování odborné lékařské pomoci; zabezpečení zdravotnické a logistické podpory táborům dočasného ubytování

6. polní nemocnice (květen–listopad 1999)
Náčelník nemocnice pplk. Jindřich Sitta
Počet osob 89

KFOR – Kosovo

Úkoly: střežení kosovsko-srbské administrativní hranice; monitorování veškeré činnosti na ní a v příhraniční oblasti; evidování a zajištění bezpečného návratu uprchlíků; vytvoření podmínek pro obnovu mírového soužití kosovských Srbů a Albánců; ochrana kulturních památek; monitorování činnosti Kosovského ochranného sboru a účast na jeho transformaci a výcviku
Základna: Šajkovac, Gazala Lines, Lipljan ad.

6. průzkumná rota (červen 1999 – leden 2000)
Velitel kontingentu mjr. Karel Klinovský
Počet osob 196

4. průzkumná rota (leden–červenec 2000)
Velitel kontingentu pplk. Vladimír Podlipný
Počet osob 196

2. průzkumná rota (červenec 2000 – leden 2001)
Velitel kontingentu mjr. Zdeněk Pitner
Počet osob 196

7. průzkumná rota (leden–červenec 2001)
Velitel kontingentu mjr. Vlastimil Rozumek
Počet osob 196

11. průzkumná rota (červenec 2001 – leden 2002)
Velitel kontingentu mjr. Petr Smola
Počet osob 180

1. česko-slovenský prapor KFOR (leden–červenec 2002)
Velitel kontingentu pplk. Ľubomír Frk
Velitel praporu pplk. Jiří Dragan
Počet osob 400

2. česko-slovenský prapor KFOR (červenec 2002 – únor 2003)
Velitel kontingentu pplk. Aleš Opata
Velitel praporu mjr. Petr Procházka
Počet osob 400

3. česko-slovenský prapor KFOR (únor–říjen 2003)
Velitel kontingentu plk. Rostislav Jaroš
Velitel praporu pplk. Josef Kopecký
Počet osob 400

4. česko-slovenský prapor KFOR (říjen 2003 – duben 2004)
Velitel kontingentu pplk. Ivo Střecha
Velitel praporu pplk. Zdeněk Havala
od ledna 2004 pplk. Josef Kopecký
Počet osob 400

5. česko-slovenský prapor KFOR (květen–prosinec 2004)
Velitel kontingentu pplk. Aleš Vodehnal
Velitel praporu pplk. Antonín Genser
Počet osob 400

6. kontingent AČR KFOR (prosinec 2004 – červenec 2005)
Velitel kontingentu pplk. Jaroslav Trojan
Velitel praporu mjr. Roman Náhončík
Počet osob 400

7. kontingent AČR KFOR (červenec 2005 – leden 2006)
Velitel kontingentu plk. Aleš Vodehnal
Počet osob 500
Záložní rota (na území ČR) 100

8. kontingent AČR KFOR (leden–červenec 2006)
Velitel kontingentu plk. Miroslav Hlaváč
Počet osob 500
Záložní rota (na území ČR) 100

9. kontingent AČR KFOR (červenec 2006 – leden 2007)
Velitel kontingentu pplk. Pavel Lipka
Počet osob 448
Záložní rota (na území ČR) 116

10. kontingent AČR KFOR (leden–červenec 2007)
Velitel kontingentu pplk. Ladislav Švejda
Počet osob 391
Záložní rota (na území ČR) 116

11. kontingent AČR KFOR (červenec 2007 – leden 2008)
Velitel kontingentu pplk. Milan Schulc
Počet osob 433
Záložní rota (na území ČR) 116

12. kontingent AČR KFOR (leden–červenec 2008)
Velitel kontingentu pplk. Jiří David
Počet osob 406
Záložní rota (na území ČR) 116

13. kontingent AČR KFOR (červenec 2008 – leden 2009)
Velitel kontingentu pplk. Jiří Roček
Počet osob 402
Záložní rota (na území ČR) 116

14. kontingent AČR KFOR (leden–červenec 2009)
Velitel kontingentu pplk. Róbert Bielený
Počet osob 413
Záložní rota (na území ČR) 106

15. kontingent AČR KFOR (červenec 2009 – únor 2010)
Velitel kontingentu pplk. Jiří Kývala
od 10. prosince 2009 pplk. Jan Cífka
Počet osob 386
Záložní rota (na území ČR) 102

16. kontingent AČR KFOR (únor–říjen 2010)
Velitel kontingentu pplk. Martin Kavalír
Počet osob 322
Záložní rota (na území ČR) 102

1. úkolové uskupení CZE ORF KFOR (říjen 2010 – červenec 2011)
Velitel ÚU (v ČR) pplk. Jan Cífka
Počet osob (v ČR) 503
Velitel organizačního jádra mjr. Ladislav Horák
Počet osob 92

1. úkolové uskupení KFOR (červen–listopad 2011)
Velitel ÚU mjr. Josef Nejedlý
Počet osob 99

1. skupina HQ KFOR (srpen 2011 – únor 2012)
Velitel ÚU mjr. Pavel Udvorka
Počet osob 7

2. skupina HQ KFOR (únor–srpen 2012)
Velitel ÚU pplk. Vladimír Petera
Počet osob 6

3. skupina HQ KFOR (srpen 2012 – únor 2013)
Velitel ÚU pplk. Aleš Stybor
Počet osob 7

Essential Harvest – Makedonie

Úkoly: zabezpečení ochrany velitelství mnohonárodní brigády a retranslačních stanic; doprovod zásobovacích konvojů; patrolování v prostoru velitelství mnohonárodní brigády; vytvoření vzdušněvýsadkové zálohy velitele mnohonárodní brigády
Základna: Skopje

43. výsadková rota (srpen–říjen 2001)
Velitel roty kpt. Oldřich Nápravník
Počet osob 120

Enduring Freedom – Kuvajt

CHEMICKÉ JEDNOTKY

Úkoly: ochrana koaličních sil a civilního obyvatelstva před záměrným použitím chemických, biologických, jaderných a radiologických zbraní či prostředků; zabezpečení radiačního, chemického a biologického pozorování společně se zajištěním dlouhodobé a nepřetržité detekce a včasného varování; plnění úkolů ve prospěch civilní obrany státu Kuvajt; odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nebo vzniku havárií v prostoru odpovědnosti
Základny: Doha, Kuvajt City

9. zesílená rota radiační, chemické a biologické ochrany (březen–září 2002)
Velitel kontingentu plk. Josef Prokš
od 5. srpna pplk. Dušan Lupuljev
Počet osob 251

4. odřad radiační, chemické a biologické ochrany (září 2002 – únor 2003)
Velitel kontingentu plk. Jan Weiser
Počet osob 251

1. česko–slovenský prrchbo (únor–červen 2003)
Velitel kontingentu plk. Dušan Lupuljev
Počet osob 395

ISAF – Afghánistán

POLNÍ NEMOCNICE – KÁBUL

Úkoly: poskytování lékařské péče na úrovni Role 3 raněným, popáleným a nemocným v průběhu bojové činnosti vojsk i mimo ni; poskytování krátkodobé hospitalizace raněným a nemocným příslušníkům ISAF; poskytování zdravotnické a humanitární pomoci místnímu obyvatelstvu
Základna: KAIA

6. polní nemocnice (květen–říjen 2002)
Náčelník nemocnice plk. Jindřich Sitta
Počet osob 140

11. polní nemocnice (říjen 2002 – únor 2003)
Náčelník nemocnice pplk. Marek Obrtel
Počet osob 140

Polní chirurgický tým (únor–duben 2003)
Náčelník nemocnice plk. Peter Gál
Počet osob 12

EOD + METEO – KÁBUL

Úkoly: provádění pyrotechnického průzkumu, likvidace nevybuchlé munice, nástražných systémů a ženijní průzkum letiště Kábul; meteorologické zabezpečení orgánů řízení letového provozu; provádění měření a poskytování hydrometeorologických informací
Základna: KAIA

1. odřad EOD v sestavě sil ISAF KAIA (březen–září 2004)
Velitel kontingentu mjr. Radek Augustýn
Počet osob 16

2. odřad EOD v sestavě sil ISAF KAIA (září 2004 – březen 2005)
Velitel kontingentu kpt. Zbyněk Koza
Počet osob 16

3. odřad EOD v sestavě sil ISAF KAIA (březen–září 2005)
Velitel kontingentu npor. Milan Pavlík
Počet osob 15

4. odřad EOD v sestavě sil ISAF KAIA (září 2005 – březen 2006)
Velitel kontingentu mjr. Bořek Valíček
Počet osob 17

5. odřad EOD v sestavě sil ISAF KAIA (březen–září 2006)
Velitel kontingentu mjr. Zdeněk Hejpetr
Počet osob 18

6. odřad EOD v sestavě sil ISAF KAIA (září 2006 – březen 2007)
Velitel kontingentu mjr. Martin Kolář
Počet osob 19

PRT FAYZABAD, PROVINCIE BADAKŠAN

Úkoly: zabezpečení ochrany německého PRT; ochrana letiště Fayzabad; doprovody vozidel a zásobovacích konvojů PRT; styčná činnost s místním obyvatelstvem; patrolování v přiděleném prostoru odpovědnosti a monitorování situace a aktivit
Základna: Fayzabad

1. PRT Fayzabad v sestavě sil ISAF (březen–říjen 2005)
Velitel kontingentu mjr. Miroslav Vybíhal
Počet osob 40

2. PRT Fayzabad v sestavě sil ISAF (říjen 2005 – březen 2006)
Velitel kontingentu pplk. Radek Černý
Počet osob 44

3. PRT Fayzabad v sestavě sil ISAF (březen–říjen 2006)
Velitel kontingentu pplk. Tibor Budík
Počet osob 83

4. PRT Fayzabad v sestavě sil ISAF (říjen 2006 – březen 2007)
Velitel kontingentu mjr. Peter Salák
Počet osob 82

5. PRT Fayzabad v sestavě sil ISAF (březen–srpen 2007)
Velitel kontingentu plk. Aleš Opata
Počet osob 86

6. PRT Fayzabad v sestavě sil ISAF (srpen–prosinec 2007)
Velitel kontingentu pplk. Petr Procházka
Počet osob 86

LEAD NATION KAIA – KÁBUL

Úkoly: plnění role vedoucího státu na mezinárodním letišti v Kábulu; zajištění řízení a zabezpečení činnosti letiště; zajištění bezpečnosti civilních osob na letišti a příprava letiště na předání civilním představitelům a afghánské vládě
Základna: KAIA

1. kontingent LN KAIA v sestavě sil ISAF (listopad 2006 – duben 2007)
Velitel kontingentu plk. Bohuslav Dvořák
Počet osob 47

POLNÍ NEMOCNICE A CHEMICKÁ JEDNOTKA + METEO + AIR OMLT – KÁBUL

Úkoly: poskytování lékařské péče na úrovni Role 2E raněným, popáleným a nemocným v průběhu bojové činnosti koaličních jednotek ISAF i mimo ni; poskytování krátkodobé hospitalizace raněným a nemocným příslušníkům ISAF; poskytování zdravotnické a humanitární pomoci místnímu obyvatelstvu; provádění CBRN průzkumu, odběr vzorků, jejich transport a vyhodnocení v mobilní laboratoři; vyhodnocování NBC situace a varování vojsk a orgánů místní samosprávy; dekontaminace osob jednotky v síle čety; meteorologické zabezpečení orgánů řízení letového provozu; provádění měření a poskytování hydrometeorologických informací; provádění pozorování a vyhodnocování základních meteorologických prvků a jevů; od dubna 2008 výcvik afghánských vzdušných sil na vrtulnících Mi-17 a Mi-24/35
Základna: KAIA

1. kontingent PN a CHJ (duben–srpen 2007)
Velitel kontingentu plk. Zoltán Bubeník
Počet osob 98

2. kontingent PN a CHJ (srpen–prosinec 2007)
Velitel kontingentu plk. Igor Krivosudský
Počet osob 99

3. kontingent PN a CHJ (prosinec 2007 – duben 2008)
Velitel kontingentu plk. Marek Kocvrlich
Počet osob 104

4. kontingent PN a CHJ (duben–srpen 2008)
Velitel kontingentu plk. Mojmír Mrva
Počet osob 104

5. kontingent PN a CHJ (srpen–prosinec 2008)
Velitel kontingentu mjr. Martin Benda
Počet osob 105

SOG VP – HELMAND

Úkoly: výcvik jednotek ANA; pomoc při jejich výstavbě, operace k zabezpečení vnitřní bezpečnosti země s jednotkami ANA; podpora výcviku ANP
Základna: Shank

1. kontingent SOG v sestavě sil ISAF (duben–říjen 2007)
Velitel kontingentu mjr. Petr Krčmář
Počet osob 35

2. kontingent SOG v sestavě sil ISAF (říjen 2007 – duben 2008)
Velitel kontingentu mjr. Pavel Růžička
Počet osob 35

3. kontingent SOG v sestavě sil ISAF (duben–říjen 2008)
Velitel kontingentu pplk. Miroslav Murček
od srpna 2008 mjr. Pavel Horňák
Počet osob 35/23

PRT LÓGAR

Úkoly: podpora humanitární a rekonstrukční činnosti v provincii; provádění aktivit s cílem vybudovat důvěru u místních autorit; ochrana civilní části PRT; výcvik ANSF; monitorování a vyhodnocování vojenské a civilní situace; zajištění bezpečnosti základny; zabezpečení dialogu s guvernérem provincie a guvernéry jednotlivých distriktů; provádění aktivit s cílem vybudovat důvěru u místních autorit a tím snížit riziko vzniku konfliktu
Základna: Shank

1. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (březen–srpen 2008)
Velitel kontingentu plk. Ivo Střecha
Počet osob 198

2. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (srpen 2008 – únor 2009)
Velitel kontingentu pplk. Pavel Lipka
Počet osob 200

3. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (únor–srpen 2009)
Velitel kontingentu pplk. Petr Procházka
Počet osob 275

4. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (srpen 2009 – únor 2010)
Velitel kontingentu pplk. Milan Schulc
Počet osob 275

5. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (únor–srpen 2010)
Velitel kontingentu plk. gšt. Rudolf Honzák
Počet osob 275

6. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (srpen 2010 – únor 2011)
Velitel kontingentu pplk. Ctibor Gazda
Počet osob 283

7. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (únor–srpen 2011)
Velitel plk. Miroslav Hlaváč
Počet osob 293

8. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (srpen 2011 – únor 2012)
Velitel pplk. Pavel Andráško
Počet osob 292

9. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (únor–srpen 2012)
Velitel plk. gšt. Antonín Genser
Počet osob 293

10. PRT Lógar v sestavě sil ISAF (srpen 2012 – únor 2013)
Velitel plk. Josef Kopecký
Počet osob 293

URUZGÁN

Úkoly: vnitřní ochrana základny
Základna: nizozemská základna Deh Rawod

1. kontingent Uruzgán v sestavě sil ISAF (červenec 2008 – leden 2009)
Velitel kontingentu mjr. Miroslav Brázda
Počet osob 63

2. kontingent Uruzgán v sestavě sil ISAF (leden–duben 2009)
Velitel kontingentu kpt. Jiří Líbal
Počet osob 63

KAIA A CHEMICKÁ JEDNOTKA + METEO + AIR OMLT – KÁBUL

Úkoly: poskytování CBRN průzkumu, odběr vzorků, jejich transport a vyhodnocení v mobilní laboratoři; vyhodnocování NBC situace a varování vojsk a orgánů místní samosprávy; dekontaminace osob jednotky v síle čety; meteorologické zabezpečení orgánů řízení letového provozu; provádění měření a poskytování hydrometeorologických informací; provádění pozorování a vyhodnocování základních meteorologických prvků a jevů; výcvik afghánských vzdušných sil na vrtulnících Mi-17 a Mi-24/35
Základna: KAIA

1. kontingent KAIA a CHJ (prosinec 2008 – červen 2009)
Velitel kontingentu pplk. Pavel Jelínek
Počet osob 70

2. kontingent KAIA a CHJ (červen–prosinec 2009)
Velitel kontingentu pplk. Jiří Pluhař
Počet osob 64

3. kontingent KAIA a CHJ (prosinec 2009 – červen 2010)
Velitel kontingentu pplk. Josef Šimůnek
Počet osob 61

VRTULNÍKOVÁ JEDNOTKA – PAKTIKA

Úkoly: letecká přeprava osob a materiálu; podpora nasazení sil rychlé reakce; evakuace zraněných a nemocných vojáků NATO a afghánských bezpečnostních sborů
Základna: Šarana

1. VJ v sestavě sil ISAF (prosinec 2009 – březen 2010)
Velitel plk. Petr Schwarz
Počet osob 100

2. VJ v sestavě sil ISAF (březen–červen 2010)
Velitel pplk. Milan Koutný
Počet osob 99

3. VJ v sestavě sil ISAF (červen–říjen 2010)
Velitel mjr. Robert Papš
Počet osob 99

4. VJ v sestavě sil ISAF (říjen 2010 – leden 2011)
Velitel plk. Jaromír Šebesta
Počet osob 99

5. VJ v sestavě sil ISAF (leden–květen 2011)
Velitel pplk. Karel Krejčiřík
Počet osob 98

6. VJ v sestavě sil ISAF (květen–srpen 2011)
Velitel plk. Václav Valeš
Počet osob 99

7. VJ v sestavě sil ISAF (srpen–prosinec 2011)
Velitel plk. gšt. Jaromír Šebesta
Počet osob 99

AMT / AAT – KÁBUL

Úkoly: výcvik příslušníků vzdušných sil Afghánské národní armády na vrtulnících Mi-24/35 a Mi-17
Základna: KAIA

1. J AMT v sestavě sil ISAF (duben–listopad 2010)
Velitel kpt. Vladimír Vladik
Počet osob 11

2. J AMT v sestavě sil ISAF (listopad 2010 – březen 2011)
Velitel pplk. Petr Kratochvíl
Počet osob 19

3. J AMT v sestavě sil ISAF (duben–srpen 2011)
Velitel pplk. Rudolf Straka
Počet osob 19

4. J AMT v sestavě sil ISAF (srpen–listopad 2011)
Velitel mjr. Miroslav Borufka
Počet osob 19

5. J AAT v sestavě sil ISAF (listopad 2011 – březen 2012)
Velitel pplk. Petr Kratochvíl
Počet osob 19

6. J AAT v sestavě sil ISAF (březen–červenec 2012)
Velitel mjr. Jaroslav Falta
Počet osob 19

7. J AAT v sestavě sil ISAF (červenec–listopad 2012)
Velitel mjr. Josef Kořínek
Počet osob 49

VELITELSTVÍ ÚU AČR ISAF + NSE – KÁBUL

Úkoly: Úkolové uskupení AČR ISAF organizačně zastřešuje všechny jednotky a prvky rezortu MO působící na území Afghánistánu, včetně zabezpečování komplexní podpory jednotek
Základna: KAIA

ÚU + NSE v sestavě sil ISAF (červen 2010 – leden 2011)
Velitel pplk. Pavel Šiška
Počet osob 55

ÚU + 4. J NSE v sestavě sil ISAF (leden–červen 2011)
Velitel plk. gšt. Jaroslav Jírů
Počet osob 55

ÚU + 5. J NSE v sestavě sil ISAF (červen–prosinec 2011)
Velitel plk. Jaroslav Štrupl
Počet osob 61

ÚU + 7. J NSE v sestavě sil ISAF (prosinec 2011 – červen 2012)
Velitel plk. gšt. Ján Kožiak
Počet osob 61

ÚU + 8. J NSE v sestavě sil ISAF (červen–prosinec 2012)
Velitel plk. gšt. Martin Štochl
Počet osob 61

JEDNOTKA CHEMICKÉ A BIOLOGICKÉ OCHRANY – KÁBUL

Úkoly: poskytování průzkumu, odběr vzorků, jejich transport a vyhodnocení v mobilní laboratoři; vyhodnocování radiační a chemické situace a varování vojsk ISAF a orgánů místní samosprávy
Základna: KAIA

9. J CHBO v sestavě sil ISAF (červen 2010 – leden 2011)
Velitel pplk. Karel Dvonč
Počet osob 11

10. J CHBO v sestavě sil ISAF (leden–červen 2011)
Velitel pplk. Miroslav Brázda
Počet osob 14

11. J CHBO v sestavě sil ISAF (červen–prosinec 2011)
Velitel pplk. Jaroslav Bartoš
Počet osob 14

12. J CHBO v sestavě sil ISAF (prosinec 2011 – červen 2012)
Velitel mjr. Petr Zdráhala
Počet osob 14

13. J CHBO v sestavě sil ISAF (červen–prosinec 2012)
Velitel kpt. Věra Bielská
Počet osob 14

OMLT – WARDAK

Úkoly: cvičit, mentorovat a pomáhat v procesu plánování, velení a řízení pěší jednotky o síle praporu (kandaku) ANA
Základny: Carwile, Soltan Kheyl

1. J OMLT v sestavě sil ISAF (září 2010 – 6. březen 2011)
Velitel pplk. Ladislav Švejda
Počet osob 54

2. J OMLT v sestavě sil ISAF (duben–září 2011)
Velitel pplk. Michal Kucharski
Počet osob 54

3. J OMLT v sestavě sil ISAF (říjen 2011 – březen 2012)
Velitel pplk. Zdeněk Mikula
Počet osob 54

4. J OMLT v sestavě sil ISAF (duben–říjen 2012)
Velitel pplk. Martin Botík
Počet osob 54

5. J OMLT v sestavě sil ISAF (listopad 2012 – duben 2013)
Velitel mjr. Igor Jašek
Počet osob 54

POLNÍ CHIRURGICKÝ TÝM – KÁBUL

Úkoly: poskytování odborné lékařské pomoci v rámci francouzské polní nemocnice
Základna: KAIA

1. PCHT v sestavě sil ISAF (únor–květen 2011)
Velitel pplk. Martin Oberreiter
Počet osob 10

2. PCHT v sestavě sil ISAF (květen–září 2011)
Velitel pplk. Josef Roubal
Počet osob 10

3. PCHT v sestavě sil ISAF (září 2011 – leden 2012)
Velitel pplk. Michal Plodr
Počet osob 11

4. PCHT v sestavě sil ISAF (leden–červen 2012)
Velitel mjr. Tomáš Dušek
Počet osob 11

5. PCHT v sestavě sil ISAF (červen–září 2012)
Velitel mjr. Radek Pohnán
Počet osob 11

6. PCHT v sestavě sil ISAF (září 2012 – leden 2013)
Velitel pplk. Ivo Žvák
Počet osob 11

VÝCVIKOVÁ JEDNOTKA VP – WARDAK

Úkoly: výcvik příslušníků ANP
Základna: u obce Durani

1. VJ VP v sestavě sil ISAF (březen–září 2011)
Velitel kpt. Martin Čajan
Počet osob 12

2. VJ VP v sestavě sil ISAF (září 2011 – březen 2012)
Velitel kpt. Zdeněk Koreczki
Počet osob 12

3. VJ VP v sestavě sil ISAF (březen–září 2012)
Velitel mjr. Radek Ocelka
Počet osob 12

4. VJ VP v sestavě sil ISAF (září 2012 – březen 2013)
Velitel mjr. Libor Daněk
Počet osob 12

ÚKOLOVÉ USKUPENÍ SPECIÁLNÍCH SIL – NANGARHÁR

Úkoly: plnění operačních úkolů zadané velitelem ISAF SOF
Základna: Hombre (Dželálábád)

1. ÚU speciálních sil v sestavě sil ISAF (červen 2011 – leden 2012)
Velitel plk. Karel Řehka
Počet osob 100

2. ÚU speciálních sil v sestavě sil ISAF (leden–červen 2012)
Velitel plk. Pavel Kolář
Počet osob 100

Iraqi Freedom – Irák

7. POLNÍ NEMOCNICE, HUMANITÁRNÍ ODŘAD, SKUPINA VP

Úkoly: poskytování humanitární pomoci, zejména dopravou a rozvozem vody a sběrem a likvidací nevybuchlé munice; lékařské péče místnímu obyvatelstvu pro zmírnění dopadů válečného stavu; poskytování odborné lékařské péče příslušníkům kontingentu AČR a dalším příslušníkům ozbrojených sil států působících na území Iráku; VP – doprovodná, ochranná a strážní činnost; policejní ochrana všech prvků kontingentu
Základna: Basra

(duben–říjen 2003)
Velitel nemocnice plk. Mojmír Mrva
Počet osob do 320

(říjen–prosinec 2003)
Velitel kontingentu plk. gšt. Přemysl Škácha
Náčelník nemocnice plk. Vojtěch Humlíček
Počet osob 280

Operace EU v Bývalé jugoslávské republice Makedonie (FYROM)

Úkoly: působení ve funkcích na velitelství operace
Základna: Concordia Skopje

(duben–prosinec 2003)
Vedoucí skupiny mjr. Petr Sýkora
Počet osob 2

IZ SFOR / MNF-I – Irák

KONTINGENT VP – BASRA

Úkoly: zajišťování doprovodné, ochranné či strážní činnosti; policejní zabezpečení mnohonárodní divize Jihovýchod (MND-SE); výcvik příslušníků irácké policie v policejní akademii v Az Zubayru; výcvik instruktorů iráckých policejních stanic a výcvik příslušníků irácké dopravní policie
Základny: Shaibah, Az Zubayr

MNSTC-I – BAGDÁD

Úkoly: výcvik vybraných skupin velitelského sboru (důstojníci strategické a operační úrovně velení); pomoc při výstavbě vojenské akademie a Centra výcviku, vzdělávání a doktrín TEDC; pomoc při budování a výstavbě bezpečnostních struktur v Iráku

(prosinec 2003 – březen 2004)
Velitel 1. kontingentu VP pplk. Jiří Neubauer
Počet osob 92

(březen–červen 2004)
Velitel 2. kontingentu VP pplk. Milan Diviak
Počet osob 92

Dne 28. 6. 2004 došlo k obnovení suverenity Irácké republiky a 19. července byla mise IZ SFOR přejmenována na MNF-I.

(červen–září 2004)
Velitel 3. kontingentu VP pplk. Luboš Bahník
Počet osob 92

(září–prosinec 2004)
Velitel 4. kontingentu VP pplk. Miroslav Murček
Počet osob 92

(prosinec 2004 – březen 2005)
Velitel 5. kontingentu VP pplk. Jiří Neubauer
Počet osob 100

(březen–červen 2005)
Velitel 6. kontingentu VP pplk. Milan Diviak
Počet osob 100

(červen–září 2005)
Velitel 7. kontingentu VP pplk. Pavel Chovančík
Počet osob 100

(září–prosinec 2005)
Velitel 8. kontingentu VP pplk. Roman Gottfried
Počet osob 100

(prosinec 2005 – březen 2006)
Velitel 9. kontingentu VP pplk. Miroslav Murček
Počet osob 100

(březen–červen 2006)
Velitel 10. kontingentu VP pplk. Jiří Neubauer
Počet osob 100

(červen–září 2006)
Velitel 11. kontingentu VP pplk. Milan Diviak
Počet osob 95

(září 2006 – leden 2007)
Velitel 12. kontingentu VP pplk. Ladislav Tvrdý
Počet osob 97

KONTINGENT MNF-I – BASRA

Úkoly: ostraha hlavních vchodů Delta a Ritz a ostraha vnitřních prostorů základny COB; monitoring a mentoring iráckých policejních stanic
Základna: Basra – COB (Contingency Operating Base)

1. kontingent AČR MNF-I (leden–duben 2007)
Velitel kontingentu mjr. Jan Marša
Počet osob 99

2. kontingent AČR MNF-I (duben–srpen 2007)
Velitel kontingentu mjr. Marcel Křenek
Počet osob 100

3. kontingent AČR MNF-I (srpen–prosinec 2007)
Velitel kontingentu pplk. Pavel Rous
Počet osob 99

4. kontingent AČR MNF-I (prosinec 2007 – červen 2008)
Velitel kontingentu mjr. Jiří Hrazdil
Počet osob 99

5. kontingent AČR MNF-I (červen 2008 – prosinec 2008)
Velitel kontingentu mjr. František Grmela
Počet osob 17

6. kontingent AČR MNF-I (prosinec 2008 – únor 2009)
Velitel kontingentu plk. gšt. Zbyněk Janečka
Počet osob 4

Enduring Freedom – Afghánistán

SKUPINA SPECIÁLNÍCH SIL

Úkoly: provádění speciálního průzkumu

6. speciální skupina (březen–září 2004)
Základna: Camp Mauer (letiště Bagram)
Velitel kontingentu plk. gšt. Ondrej Páleník
Počet osob 111

6. speciální skupina (květen–říjen 2006)
Základna: Camp Prostějov (letiště Kandahár)
Velitel kontingentu plk. gšt. Ondrej Páleník
Počet osob 120

601. skupina speciálních sil (srpen 2008 – leden 2009) – 1. kontingent
Základna: Camp Anaconda (Kandahár)
Velitel kontingentu plk. gšt. Milan Kovanda
Počet osob 99

601. skupina speciálních sil (leden–srpen 2009) – 2. kontingent
Velitel kontingentu plk. Roman Kopřiva
Počet osob 96

601. skupina speciálních sil (srpen–prosinec 2009) – 3. kontingent
Velitel kontingentu plk. Josef Kopecký
Počet osob 99

Operace Althea (EUFOR) – Bosna a Hercegovina

STRÁŽNÍ ČETA + VRTULNÍKOVÁ JEDNOTKA – TUZLA

Úkoly: ochrana a střežení velitelství MNTF (N) a základny; vzdušný průzkum a letecká přeprava osob a materiálu
Základna: Eagle Base (Tuzla)

1. kontingent AČR EUFOR (prosinec 2004 – červenec 2005)
Velitel kontingentu pplk. Radim Řehulka
Velitel čety kpt. Miroslav Folvarský
Počet osob 85

2. kontingent AČR EUFOR (červenec–prosinec 2005)
Velitel kontingentu pplk. Pavel Hurt
Velitel čety kpt. Karel Vlček
Počet osob 90

3. kontingent AČR EUFOR (prosinec 2005 – červen 2006)
Velitel kontingentu pplk. Pavel Jelínek
Velitel čety npor. Michal Vorschneider
Počet osob 65

4. kontingent AČR EUFOR (červen–prosinec 2006)
Velitel kontingentu pplk. Vojtěch Prýgl
Velitel čety npor. Jiří Novotný
Počet osob 65

5. kontingent AČR EUFOR (prosinec 2006 – červenec 2007)
Velitel kontingentu mjr. Oto Klos
Velitel čety npor. Lukáš Novák
Počet osob 52

6. kontingent AČR EUFOR (červenec–prosinec 2007)
Velitel kontingentu mjr. Josef Přerovský
Počet osob 4

7. kontingent AČR EUFOR (prosinec 2007 – červen 2008)
Velitel kontingentu pplk. Petr Voborný
Počet osob 4

ZASTOUPENÍ NA VELITELSTVÍ EUFOR – SARAJEVO

Úkoly: příslušníci AČR působili ve funkcích na velitelství operace
Základna: Butmir (Sarajevo)

1. skupina AČR EUFOR (červen–prosinec 2010)
Velitel mjr. Jiří Hanke
Počet osob 2

2. skupina AČR EUFOR (prosinec 2010 – červen 2011)
Velitel pplk. Jiří Kubík
Počet osob 2

3. skupina AČR EUFOR (červen–prosinec 2011)
Velitel mjr. Milan Holusek
Počet osob 2

4. skupina AČR EUFOR (prosinec 2011 – červen 2012)
Velitel mjr. Eduard Gregor
Počet osob 2

5. skupina AČR EUFOR (červen–prosinec 2012)
Velitel pplk. Luděk Krč
Počet osob 2

EUFOR Tchad/RCA

ZASTOUPENÍ NA OPERAČNÍM VELITELSTVÍ EU (EU OHQ) – FRANCIE

Úkoly: činnost v operační skupině OHQ
Základna: Mont Valérien

(listopad 2007 – srpen 2008)
Důstojník operační skupiny pplk. Jaroslav Průcha

(srpen 2008 – březen 2009)
Důstojník operační skupiny mjr. Josef Melichar

ZASTOUPENÍ NA VELITELSTVÍ SIL (EU FHQ) – ČAD

Úkoly: logistické zabezpečení
Základna: Ndjamena

(březen 2008 – březen 2009)
Důstojník logistické skupiny mjr. Leon Šoc

Operační velitelství EU BG (OHQ EU BG) – SRN

STYČNÝ TÝM NA OHQ EU BG

Úkoly: příprava plánovací dokumentace; koordinace případného nasazení česko-slovenského bojového uskupení Battlegroup EU (CZE/SVK EU BG)
Základna: Ulm

(duben–srpen 2009)
Velitel plk. gšt. Miroslav Hlaváč
Počet osob 5

(září–prosinec 2009)
Velitel pplk. Libor Grmela
Počet osob 3

Baltic Air Policing – Litva

Úkoly: zabezpečení střežení vzdušného prostoru pobaltských států Litvy, Lotyšska a Estonska jako součásti NATINADS
Základna: Šiauliai Litva

(květen–srpen 2009)
Velitel kontingentu mjr. Jaroslav Míka
Počet osob 117

(září–prosinec 2012)
Velitel kontingentu plk. Petr Lanči
Počet osob 64

Multinational Force and Observers (MFO)

ZASTOUPENÍ NA VELITELSTVÍ OPERACE MFO – EGYPT

Úkoly: příslušníci AČR působili ve funkcích na velitelství operace
Základna: El Gorah

1. skupina MFO (listopad 2009 – květen 2010)
Velitel mjr. Oto Klos
Počet osob 3

2. skupina MFO (květen 2010 – červenec 2011)
Velitel pplk. Ladislav Sekan
Počet osob 3

3. skupina MFO (červenec 2011 – červenec 2012)
Velitel pplk. Josef Lejsek
Počet osob 3

4. skupina MFO (červenec 2012 – červenec 2013)
Velitel pplk. Libor Grmela
Počet osob 3

EU NAVFOR Atalanta

ZASTOUPENÍ NA OPERAČNÍM VELITELSTVÍ OPERACE – VELKÁ BRITÁNIE

Úkoly: příslušníci AČR působili ve funkcích na operačním velitelství řídícím protipirátskou operaci u afrického rohu
Základna: Northwood

1. skupina AČR Atalanta (leden–červenec 2010)
Velitel pplk. Jozef Podoba
Počet osob 3

2. skupina AČR Atalanta (červenec 2010 – leden 2011)
Velitel mjr. Vladimír Rébl
Počet osob 3

3. skupina AČR Atalanta (leden–červenec 2011)
Velitel mjr. Zdeněk Fuka
Počet osob 3

4. skupina AČR Atalanta (červenec 2011 – leden 2012)
Velitel kpt. Jaroslav Černý
Počet osob 3

5. skupina AČR Atalanta (leden–červenec 2012)
Velitel mjr. Václav Řidkošil
Počet osob 3

6. skupina AČR Atalanta (červenec 2012 – leden 2013)
Velitel mjr. Petr Manda
Počet osob 3

Aktivity AČR v pozorovatelských misích OSN (1993–2012)

UNGCI (United Nations Guards Contingent in Iraq) – Irák

Mise byla zřízena na základě Memoranda o porozumění mezi OSN a vládou Iráku k zabezpečení ochrany pracovníků humanitárních organizací a vytvoření pocitu bezpečí pro Kurdy a šíity. Jednalo se o specifickou misi humanitárního charakteru. Naše účast byla zahájena v roce 1991 (ČsA) a ukončena v dubnu 2003.
Celková účast Čs. armády a AČR 307 příslušníků.

UNSCOM (United Nations Special Commision) – Irák

Mise měla charakter inspekční činnosti při vyhledávání a likvidaci zbraní hromadného ničení v Iráku a příslušníci naší armády se jí účastnili v letech 1991 až 1993. Mise pracovala formou inspekčních skupin, jejichž složení se měnilo dle potřeby, nestálá byla i délka služby jednotlivých týmů.
Celková účast ČsA a AČR 11 příslušníků-chemických expertů.

UNPROFOR (United Nations Protection Force) – Jugoslávie

Mise na území bývalé Jugoslávie vymezená původně do oblasti etnických konfliktů, později rozšířena i na území Bosny a Hercegoviny. Vojenský kontingent a skupina pozorovatelů byly do oblasti vyslány na přelomu března a dubna 1992. Účast pozorovatelů trvala do ledna 1996. Mise se postupně rozčlenila do několika dalších: UNCRO (1995), UNPREDEP (1995), UNMOP (1996) a UNTAES (1996).
Celková účast ČsA a AČR 119 příslušníků.

UNOMOZ (United Nations Operation in Mosambique) – Mosambik
Mise byla zřízena pro pomoc při přípravě voleb a kontrolu jejich průběhu v Mosambiku na základě dohody o ukončení 14leté občanské války v zemi. První skupina 20 vojenských pozorovatelů byla do mise vyslána v květnu 1993. Mise byla ukončena v lednu 1995.
Celková účast AČR 39 příslušníků.

UNOMIL (United Nations Observer Mission in Liberia) – Libérie
Mise byla zřízena ve spolupráci s Hospodářským společenstvím západoafrických států (ECWAS) v září 1993 s cílem zabezpečit urovnání politické stability v Libérii. Skupina 15 vojenských pozorovatelů byla do země vyslána v prosinci 1993. V říjnu 1994 došlo v rámci celkového snížení vojenské části mise ke snížení počtu příslušníků AČR na 5. Mise byla ukončena v srpnu 1997.
Celková účast AČR 34 příslušníků.

UNOMIG (United Nations Observers Mission in Georgia) – Gruzie
Mise OSN zřízená k dohlížení nad příměřím mezi Gruzií a Abcházií. Skupina 5 vojenských pozorovatelů byla do oblasti poprvé vyslána v říjnu 1994. Mise byla ukončena v roce 2009.
Celková účast AČR 73 příslušníků.

UNCRO (United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia) – Chorvatsko
Mise OSN na území Chorvatska, jež je jednou z „nástupnických" po rozčlenění UNPROFOR, probíhala v období od března 1995 do ledna 1996. V centru zájmu bylo Srby kontrolované území Chorvatské republiky. Mise byla ukončena v lednu 1996.
Celková účast AČR 6 příslušníků.

UNPREDEP (United Nations Preventive Deployment Force) – Makedonie
Mise OSN na území bývalé jugoslávské republiky Makedonie. Jednalo se o tzv. misi II. generace po rozčlenění UNPROFOR, plnící úkoly „preventivní diplomacie". Mise působila v příhraničních oblastech země v letech 1995 až 1999.
Celková účast AČR 3 příslušníci.

UNTAES (United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia) – Chorvatsko
Mise na území východní Slavonie v Chorvatsku, jež je jednou z „nástupnických" po rozčlenění UNPROFOR, probíhala od ledna 1996 do března 1998. V březnu 1996 začala ve prospěch mise pracovat naše polní nemocnice se 40členným odborným personálem (viz Přehled misí AČR 1992–2012).
Celková účast AČR 6 příslušníků.

UNMOP (United Nations Mission of Observers in Prevlaka) – Chorvatsko
Pozorovatelská mise OSN, jejímž hlavním úkolem bylo monitorovat situaci na hranici mezi územím Chorvatska a Černou Horou. Mise, jež je jednou z „nástupnických" po rozčlenění UNPROFOR, byla zřízena v roce 1996. V listopadu 1996 došlo k jejímu posílení o několik nových národních zastoupení, včetně ČR. Účast AČR ukončena v prosinci 2002.
Celková účast AČR 7 příslušníků.

UNMOT (United Nations Mission of Observers in Tajikistan) – Tádžikistán
Jednalo se pozorovatelskou misi, jejímž hlavním úkolem bylo kontrolovat dodržování příměří na hranicích mezi Tádžikistánem a Afghánistánem. Mise byla zřízena v roce 1994. V červnu 1998 došlo k jejímu posílení o některá nová národní zastoupení, včetně ČR. Mise byla ukončena v květnu 2000.
Celková účast AČR 6 příslušníků.

UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo) – Kosovo
Mise nemá pozorovatelský charakter, ale zabezpečuje základní civilní správně-administrativní funkce, podporuje vznik autonomie a samosprávy Kosova apod. Slouží rovněž k podpoře humanitárního programu v zemi, kdy pracuje prostřednictvím sítě styčných středisek. Vznikla na základě rezoluce č. 1 244 v červnu 1999 a trvá doposud.
Celková účast AČR 12 příslušníků.

UNAMSIL (United Nations Mission to Sierra Leone) – Sierra Leone
Pozorovatelská mise OSN byla zřízena k dohlížení nad dodržováním příměří mezi znepřátelenými skupinami povstalců a vládních vojsk v Sieře Leone. Skupina 5 vojenských pozorovatelů byla vyslána do oblasti v říjnu 1999. Mise pokračovala do roku 2005.
Celková účast AČR 27 příslušníků.

MONUSCO (Mission de l´Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo) – Demokratická republika Kongo

Jedna z nejrozsáhlejších misí OSN zaměřená na dohled nad dodržováním příměří mezi místními znepřátelenými skupinami povstalců a vládními vojsky. Skupina 4 českých vojenských pozorovatelů byla do oblasti poprvé vyslána v květnu 2000. Mise, jež byla zahájena pod názvem MONUC (Mission de l´Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo) a přejmenována v roce 2011, stále trvá.
Celková účast AČR 39 příslušníků.

UNMEE (United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea) – Etiopie a Eritrea

Pozorovatelská mise OSN byla zřízena k vytvoření atmosféry důvěry mezi Etiopií a Eritreou a k přípravě Vojenské koordinační komise. Příslušníci mise dále kontrolují odsun vojenských jednotek stran účastnících se konfliktu a monitorují dodržování příměří po ukončení války. Skupina 2 vojenských pozorovatelů byla do oblasti vyslána v lednu 2001. Mise ukončena v roce 2008.
Celková účast AČR 16 příslušníků.

UNMIL (United Nations Mission in Liberia) – Libérie

Tato mise OSN byla zřízena na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 1 509 z 19. září 2003. Jejím posláním bylo udržování bezpečnosti a stability v zemi, zabezpečení podmínek pro konání prezidentských a parlamentních voleb v roce 2005, reforma bezpečnostních složek, obnova infrastruktury atd. První čeští vojenští pozorovatelé se mise účastnili již v roce jejího zahájení, poslední končili v roce 2008.
Celková účast AČR 17 příslušníků.

UNAMA (United Nations Assistance Mission to Afghanistan) – Afghánistán

Úlohou této podpůrné mise byla koordinace civilního a vojenského úsilí OSN v zemi, poradenská pomoc afghánské vládě, podpora výstavby ozbrojených složek, řešení otázek v oblasti rozvoje společnosti a demokracie, realizace genderových aktivit a koordinace humanitární pomoci. Čeští vojáci se do mise, jež doposud trvá, zapojili v roce 2008.
Celková účast AČR 5 příslušníků.

UNSMIS (United Nations Supervision Mission in Syria) – Sýrie

Mise své poslání, jež spočívá v dohledu nad klidem zbraní a zajištění podpory pro naplňování mírového plánu v Sýrii, zahájila v roce 2012.
Celková účast AČR 3 příslušníci.

Aktivity AČR v pozorovatelských misích OBSE (1992–2012)

OBSE – Gruzie

Jeden až dva vojenští monitoři-dohlížitelé AČR plnili úkoly na území Gruzie od ledna 1994. Mise, jež byla řízena z centra CPC/OSCE (OBSE) ve Vídni, měla podobné úkoly jako pozorovatelská mise OSN UNOMIG, zřízená k dohlížení nad příměřím mezi Gruzií a Abcházií. Mise skončila v roce 2005.
Celková účast AČR 14 příslušníků.

OBSE – Moldávie

Mise byla rovněž řízena z centra CPC/OCSE (OBSE) ve Vídni. Byla pověřená monitorováním situace v oblasti Podněstří na území Moldávie. Česká účast skončila v září 1997, mise pak v prosinci téhož roku.
Celková účast AČR 3 příslušníci.

OBSE – Náhorní Karabach

Jeden důstojník v pozici „field assistant" vedoucího mise plnil úkoly průběžně od roku 1995, přičemž úkoly byly obdobné jako v misi na území Gruzie. Mise skončila v říjnu 2001.
Celková účast AČR 5 příslušníků.

OBSE – Bosna a Hercegovina
Mise pracovala formou regionálních velitelství na území Bosny a Hercegoviny, kde působila od počátku roku 1996. AČR obsazovala několik míst na základě klíče rotací národních kontingentů. Mise ukončena v srpnu 2001.
Celková účast AČR 17 příslušníků.

OBSE – Chorvatsko
Mise na území Chorvatska byla zahájena v říjnu 1997, česká účast pak skončila v květnu 2001. Příslušníci AČR zpravidla působili na úseku monitorování lidských práv.
Celková účast AČR 11 příslušníků.

OBSE – Čečensko
Česká účast v misi začala v září 1998 zařazením našeho příslušníka na post člena asistenční skupiny. Svou misi ukončil v březnu 2001.
Celková účast AČR 1 příslušník.

OBSE – Albánie
Od ledna 1999 do února 2001 zařazen vždy jeden příslušník na pozici monitor-dohlížitel.
Celková účast AČR 3 příslušníci.

KVM (Kosovo Verification Mission) – Kosovo
Mise řízená OBSE, jejímž úkolem byl dohled nad situací v Kosovu v době rostoucího napětí na jaře 1999. Svůj úkol nesplnila, situace vyvrcholila „kosovskou krizí" a příchodem vojsk KFOR. Do oblasti bylo postupně vysláno 8 příslušníků AČR, 7 jich pak bylo odesláno zpět v březnu 1999, jeden příslušník zůstal ve funkci styčného důstojníka v rámci mise OBSE – Albánie.
Celková účast AČR 8 příslušníků.

OBSE – Kosovo
Po ukončení mise KVM – Kosovo zde působil 1 příslušník AČR v době od března 1999 do února 2000. Další příslušník AČR přešel do Kosova z mise OBSE – Albánie. Mise byla ukončena v září 2001.
Celková účast AČR 2 příslušníci.

Aktivity AČR v misích jiných mezinárodních vládních organizací (1992–2012)

DK NS (NNSC – Neutral Nations Supervisory Commision) – Korejský poloostrov
Dozorčí komise neutrálních států (DK NS) byla ustanovena již v roce 1954 Organizací spojených národů jako komise pro dohled nad příměřím po krizi na korejském poloostrově. Koordinátorem čs. účasti bylo MZV. Armáda se účastnila skupinou 6 osob. Celková účast jde do desítek osob, nebyla však Správou zahraničních vztahů GŠ ČSLA dokumentována. Účast AČR byla ukončena k 10. dubnu 1993.
Celková účast ČSLA, ČsA a AČR nebyla dokumentována.

MAPEXT-ZEU – Albánie
V rámci této mise působil v Albánii od srpna 1998 lékařský tým. Mise byla řízena Západoevropskou unií. Naše účast, jež byla hrazena z národních prostředků, skončila 30. června 2001.
Celková účast AČR 8 příslušníků.

Pramen: Společné operační centrum MO

Příloha 9

Vyzbrojování a modernizační projekty

Přezbrojování ozbrojených sil České republiky novými prostředky anebo modernizace starší, leč osvědčené techniky jde ruku v ruce s hlubokými změnami, ke kterým v průběhu reforem a transformací rezortu Ministerstva obrany v uplynulých dvaceti letech docházelo. Za tu dobu se uskutečnilo více než 170 nákupů a vývojových projektů v oblasti modernizace výzbroje Armády České republiky i dalších složek českých ozbrojených sil. V následujícím přehledu stručně připomeneme jen několik z nich.

Kolové bojové vozidlo pěchoty Pandur II 8×8

Kolové bojové vozidlo pěchoty Pandur II je obojživelné vozidlo se stálým pohonem kol 1., 3. a 4. nápravy s možností aktivace pohonu kol 2. nápravy. Vyznačuje se vysokou manévrovatelností, pohyblivostí, průjezdností, schopností překonávat vodní překážky plavbou a poskytuje dostatečnou balistickou ochranu přepravované osádce.
Pandur II je schopný vést bojovou činnost proti živé síle, lehce a středně pancéřovaným cílům a zabezpečuje palebnou podporu výsadku střelbou z lafetovaných zbraní z místa, za krátkých zastávek a za jízdy na stojící i pohyblivé cíle v denní i noční době a za snížené viditelnosti.
Armáda bude používat vozidla v šesti modifikacích – KBVP (kolové bojové vozidlo pěchoty), KBV-VR (kolové bojové vozidlo – velitele roty), KBV-Pz s RL (kolové bojové vozidlo – průzkumné s lokátorem), KBV-Pz bez RL (kolové bojové vozidlo – průzkumné bez lokátoru), KOT-Ž (kolový obrněný transportér – ženijní) a KOT-Zdr (kolový obrněný transportér – zdravotnický).
Verze KBVP je vyzbrojena dálkově ovládanou zbraňovou stanicí RCWS-30 s automatickým kanónem ráže 30 mm ATK MK44, spřaženým kulometem ráže 7,62 mm M240 a odpalovacím zařízením řízených střel SPIKE-LR.

Základní takticko-technická data

Délka	7 384 mm
Šířka	2 670 mm
Výška korby	2 080 mm
Světlá výška	448 mm
Hmotnost	20 800 kg
Maximální rychlost na komunikaci	110 km/h
Maximální dojezd	700 km
Rychlost plavání	10 km/h
Posádka	3 + 8 osob

Lehké obrněné vozidlo 50 B Iveco

Lehké obrněné vozidlo LOV 50 B Iveco M65E 19WM 4×4 je určeno pro motorizované jednotky především k boji s živou silou nepřítele, lehce obrněnou technikou, k ničení nepancéřovaných vozidel a jiných lehce opevněných objektů. Jedná se o robustní, vysoce mobilní, pětimístné (1 + 4 osoby) vojenské vozidlo. Jeho základem je podvozek M65E 19WM 4×4 se stálým pohonem všech kol splňující požadavky balistické ochrany podle STANAG 4569 Annex A LEVEL 3 a dle STANAG 4569 Annex B LEVEL 2 (ochrana proti účinkům výbuchu).
LOV 50 B tvoří základ pro různé modifikace vozidel. AČR využívá verze s dálkově ovládanou plně stabilizovanou zbraňovou stanicí PROTECTOR M151 A2 s velkorážným kulometem M2 ráže 12,7 mm. Jako alternativy jsou vozidla vyzbrojená zbraňovou stanicí ZSRD-07 s kulometem FN MAG ráže 7,62 mm, případně verze LOV zdravotnické.

Základní takticko-technická data

Délka	4 800 mm
Šířka	2 200 mm
Výška se zbraňovou stanicí PROTECTOR M151 A2	2 920 mm

Světlá výška pod středem nápravy	340 mm
Nejvyšší povolená hmotnost	7 100 kg
Maximální rychlost na komunikaci	110 km/h
Maximální dojezd	750 km
Stoupavost	30 °
Výstupnost	350 mm
Brodivost (s přípravou)	850 (1 000) mm
Posádka	1 + 4 osob

Land Rover Defender 130 Military-Armoured 4 Kajman

Šestimístné vozidlo je určeno k plnění bojových a speciálních úkolů v sestavě výsadkového praporu začleněného v rámci aliančního uskupení nebo při účasti v operacích na podporu míru mimo vlastní teritorium. Vyznačuje se vysokým stupněm pohotovosti, schopností přepravy vzduchem a možností plnit speciální a zvláštní úkoly výsadkem na padácích nebo z vrtulníků. Umožňuje provedení v konfiguraci vozidla pro „přepravní" a pro „bojový" stav, kdy může být vybaven a) kulometem 12,7 mm NSV a kulometem 7,62 mm TPKB, b) dvěma kulomety 7,62 mm TPKB, c) kulometem 7,62 mm TPKB a 30mm granátomet AGS-17 anebo d) kulometem 7,62 mm TPKB a kulometem 12,7 mm PL 38/46 DŠKM.
Speciální úpravu a výbavu může tvořit protistřepinová ochrana osádky v přední a spodní části vozidla odpovídající úrovni STANAG 4569 LEVEL 1, případně pancéřové sklo. Součástí výbavy je kromě komunikačních prostředků naviják WARN XDC 12 V s tažnou silou 42 200 N (4 300 kg).

Základní takticko-technická data

Délka	6 060 mm
Šířka	2 245 mm
Výška	2 660 mm
Světlá výška	220 mm
Nejvyšší povolená hmotnost	4 200 kg
Maximální rychlost na komunikaci	110 km/h
Maximální dojezd	540 km
Stoupavost	30 °
Výstupnost	300 mm
Brodivost	500 mm
Posádka	1 + 5 osob

Automobil terénní střední Tatra T810

Nástupcem legendární Pragy V3S se v letech 2008 a 2009 v armádě stal střední terénní automobil Tatra T810 6×6 v různých verzích – valník se zvedacím zadním čelem, skříňová karoserie, s natahovacím zařízením, kontejnerový přepravník, valník se zdvojeným ovládáním či valník s plně pancéřovanou kabinou. Tatra má žebřinový rám a podvozek s tuhými portálovými nápravami. Šestiválcový řadový přeplňovaný motor RDxi7 s maximálním výkonem 177 kW splňuje emisní limity dle EURO 3. Vozidlo T810 je prvním terénním nákladní automobilem v AČR s kotoučovými brzdami na všech kolech. Podlaha kabiny je opatřena ocelovým pancéřováním. Kabina je třímístná, sklopná a klimatizovaná, přičemž je konstrukčně uzpůsobena pro instalaci přídavné pancéřové ochrany. Má stropní průlez s poklopem a lafetou pro kulomet vz. 59 ráže 7,62 mm.

Základní takticko-technická data

Délka	7 750 mm
Šířka	2 550 mm
Výška	3 200 mm
Maximální celková hmotnost	13 000 kg
Užitečná nosnost	4 750 kg
Maximální rychlost na komunikaci	100 km/h
Dojezd	800 km
Brodivost	1 200 mm (včetně vlny)
Posádka	3 + 16 osob

Tank T-72M4 CZ

Tank T-72M4 CZ má moderní systém řízení palby s termovizními přístroji nočního vidění, novou pohonnou jednotkou s automatickou převodovkou a motorem o výkonu 736 kW a přídavnou ochranu výrazně zvyšující odolnost tanku. Oproti původnímu tanku T-72 má podstatně zlepšenou bojovou efektivnost, pohyblivost a ochranu osádky. Pro 125mm kanon s automatickým nabíjením má k dispozici výkonnou protitankovou munici. Dále je vyzbrojen kulometem ráže 12,7 mm a kulometem ráže 7,62 mm.

Základní takticko-technická data

Délka s kanonem	9 800 mm
Šířka	3 800 mm
Výška	2 700 mm
Bojová hmotnost	48 000 kg
Maximální rychlost na komunikaci	61 km/h
Maximální dojezd	700 km
Posádka	3 osoby

Víceúčelový bojový letoun JAS-39C Gripen

Gripen je jednomístný (v případě cvičné verze dvoumístný) jednomotorový středoplošník s delta křídlem vzadu a stavitelným plovoucím předkřídlem za kabinou. Jedná se o bojový letoun vyšší čtvrté generace označované jako 4+. Letoun je určen především k ochraně vzdušného prostoru naší republiky, případně dalších států NATO, koncepčně je však schopen ničit cíle na zemi i na vodě. Tříkolový podvozek příďového typu umožňuje start a přistání ze zkrácených letištních ploch, z upravených travnatých ploch a některých dálnic.
Jeho integrální výzbroj tvoří automatický kanon ráže 27 mm. Jako podvěšená výzbroj slouží řízené střely AIM-120 AMRAAM, AIM-9 Sidewinder, AGM-65 MAVERICK, případně Meteor, IRIS-T nebo RBS-15.

Základní takticko-technická data

Rozpětí	8,4 m
Délka	14,1 m
Výška	4,7 m
Maximální vzletová hmotnost	13 000 kg
Maximální hmotnost výzbroje	4 200 kg
Maximální rychlost (ve výšce 12–18 km)	2 128 km/h
Maximální rychlost (ve výšce 1 km)	1 223 km/h
Doba stoupání do výšky 10 km	120 s
Doba stoupání do výšky 14 km	180 s
Maximální dolet	3 000 km
Taktický dolet se zátěží 2 000 kg	700 km
Posádka	1 pilot

CASA C-295 M

Dvoumotorový turbovrtulový taktický letoun pro přepravu nákladů a osob na krátké a střední vzdálenosti. Přepravní kapacita činí až 66 osob nebo 46 výsadkářů s plnou výstrojí. Lze jej upravit pro evakuaci zraněných a nemocných na 24 nosítkách s lékařským doprovodem. V přepravním prostoru o celkové objemu 46,9 m^3 je možné umístit náklad na paletách o hmotnosti až 9 250 kg. S tímto zatížením uletí 1 200 km. S nákladem 6 000 kg má dolet až 3 900 km.

Základní takticko-technická data

Rozpětí	25,81 m
Délka	24,5 m
Výška	8,66 m
Maximální vzletová hmotnost	23 200 kg
Užitečné zatížení	9 250 kg
Cestovní rychlost	480 km/h
Praktický dostup	9 150 m
Dolet / počet cestujících	5 500 km / až 66 osob
Posádka	2 piloti

Airbus A-319 CJ

Dvoumotorový proudový dopravní letoun určený k přepravě osob a nákladů na velké vzdálenosti. A-319 CJ je firemní (manažerská) verze A-319. Má instalované další palivové nádrže v nákladovém prostoru a prodloužený dolet na 12 000 km. První letoun byl dodán v prosinci 2006 a druhý v září 2007. Oba stroje nesou jména válečných veteránů z druhé světové války generála Karla Janouška a generála Josefa Ocelky.

V březnu 2011 oba vojenské speciály evakuovaly z Japonska 106 osob po ničivém zemětřesení a vlně tsunami.

Základní takticko-technická data

Rozpětí	34,1 m
Délka	33,84 m
Výška	11,76 m
Maximální vzletová hmotnost	75 500 kg
Cestovní rychlost	840–850 km/h
Dolet / počet cestujících	6 480 km / 98 osob
Dolet / počet cestujících	8 660 km / 42 osob
Posádka	2 piloti

Letoun L-159 ALCA

L-159 ALCA je jednomotorový, jednomístný (v případě cvičené verze dvoumístný s označením L-159T1) lehký víceúčelový podzvukový taktický dolnoplošník s průběžným přímým křídlem lichoběžníkového tvaru. Je určen k ničení pozemních cílů a přímé podpoře pozemních sil, k boji proti vzdušným cílům na krátké a střední vzdálenosti a taktický průzkum. Vybavení a výzbroj mu umožňují plnění úkolů ve dne i v noci.

Kromě kontejnerového 20mm dvouhlavňového automatického kanonu ZPL-20 Plamen jej lze vyzbrojit protiletadlovými řízenými střelami krátkého dosahu, různými typy pum, protizemních řízených střel anebo přídavnými palivovými nádržemi.

Základní takticko-technická data

Rozpětí	9,54 m
Délka	12,72 m
Výška	4,87 m
Maximální vzletová hmotnost	8 000 kg
Maximální hmotnost výzbroje	2 700 kg
Maximální rychlost	935 km/h
Doba stoupání při zemi	53 m/s
Taktický dolet	420–950 km
Posádka	1 pilot

Dopravní vrtulník Mi-171Š

Vrtulník Mi-171Š je nejmodernější modifikací vrtulníku Mi-8/Mi. Jeho výkonné motory mají vylepšené charakteristiky při provozu ve velkých výškách nebo v prostředí s vysokou teplotou vzduchu. V nově řešené zádi se nachází hydraulicky sklopná nájezdová rampa, která zabezpečuje rychlejší a bezpečnější nakládku nebo vykládku materiálu než původní nájezdové můstky. Jeho modernizace umožňuje nasazení vrtulníku při bojových operacích. AČR s tímto využitím nepočítá, namísto výzbroje mohou boční závěsníky nést přídavné palivové nádrže, které umožní prodloužit dobu letu až na šesti hodin.

Takticko–technická data

Délka	25,45 m
Výška	5,52 m
Průměr hlavního rotoru	21,3 m
Hmotnost prázdného vrtulníku	7 640 kg
Maximální vzletová hmotnost	13 000 kg
Maximální hmotnost nákladu	4 000 kg / 24 osob
Maximální hmotnost nákladu v podvěsu	4 000 kg
Maximální hmotnost nákladu na jeřábu	150/300 kg
Cestovní rychlost	240 km/h
Statický dostup	3 980 m
Dynamický dostup	6 000 m

Maximální dolet		950 km
Taktický dolet		495 km
Posádka		2 piloti + palubní technik
Rozměry nákladní kabiny:	délka	5,34 m
	šířka	2,3 m
	výška	1,8 m

Vrtulník W-3A Sokol

W-3A Sokol je dvoumotorový víceúčelový vrtulník. Letectvo AČR je má ve dvou verzích – záchrannou verzi pro službu SAR (search and rescue) či leteckou záchrannou službu a transportní verzi k přepravě až 12 osob nebo materiálu o hmotnosti do 2 200 kg. Na obě verze vrtulníku lze instalovat tzv. bambi bucket a použít je k hašení požárů. Vrtulník je vybaven čtyřlistým hlavním rotorem a třílistým vyrovnávacím. Vnitřní nádrže pojmou až 1 700 litrů paliva. Přístrojové vybavení stroji umožňuje činnost i za ztížených povětrnostních podmínek nebo v noci.

Základní takticko-technická data

Délka		18,8 m
Výška		4,2 m
Průměr nosného rotoru		15,7 m
Hmotnost prázdného vrtulníku		3 300 kg
Maximální vzletová hmotnost		6 400 kg
Únosnost		2 200 kg
Maximální rychlost		260 km/h
Cestovní rychlost		235 km/h
Vytrvalost letu		3,5 h
Praktický dostup		6 000 m
Stoupavost u země		9,1 m/s
Maximální dolet		1 225 km
Posádka		2 piloti + palubní technik
Rozměry nákladní kabiny:	délka	3,2 m
	šířka	1,55 m
	výška	1,38 m

Útočná puška 5,56 × 45 mm CZ 805 BREN A1/A2

Útočná puška CZ 805 A1 a karabina CZ 805 A2 (má kratší hlaveň) je unifikovaný modulární zbraňový systém pro náboje ráže 5,56 × 45 mm NATO, schopný střílet dávkami, dvourannými dávkami a jednotlivými ranami. Umožňuje vedení střelby při všech bojových činnostech za použití prostředků individuální ochrany proti ZHN, při použití zimních výstrojních doplňků, balistické ochrany a ochranných taktických brýlí. Zbraň je určena pro mířenou střelbu na pozemní cíle, lehce pancéřované a vzdušné cíle.
Příslušenství: průhledový zaměřovač kolimátorového typu ZD-Dot, zásobník z průhledného plastu na 30 nábojů, tříbodový popruh, pouzdro pro zásobníky (varianta na 3, resp. 2 ks), útočný nůž s pouzdrem, noktovizní zaměřovač, přídavný noční dalekohled NV-Mag3, zvětšovací modul, přídavný denní dalekohled DV-Mag3, taktická rukověť PPGRIP a MVG, podvěsný granátomet CZ 805 G1.

Takticko-technická data (A1 / A2)

Ráže	5,56 × 45 mm
Délka se vztyčenou ramenní opěrou	868 mm / 782 mm
Délka se sklopenou ramenní opěrou	670 mm / 587 mm
Délka se vztyčenou ramenní opěrou a nasazeným útočným nožem	1 050 mm
Hmotnost s plným zásobníkem a řemenem	4 120 g / 4 075 g
Účinný dostřel	500 m / 400 m
Maximální dostřel	4 300 m
Počet zásobníků	8 ks
Technická životnost	min. 20 let

Lehký kulomet FN Minimi

Univerzální kulomet FN Herstal Minimi je dlouhá, plně automatická vojenská zbraň určená k ničení lidských individuálních či skupinových cílů, lehce obrněné nebo nechráněné techniky, nízko letících cílů do vzdálenosti 1 000 metrů, případně pro rušivou palbu do vzdálenosti maximálního dostřelu cca 4 000 metrů. Jde o základní podpůrnou zbraň družstva (čety), jež je nesená a obsluhovaná jedním střelcem, může však být lafetována do trojnožky nebo do montáže na technice a v omezeném rozsahu plnit úkoly univerzálního kulometu.

Takticko-technická data

Ráže	7,62 × 51mm NATO
Maximální délka	1 015 mm
Šířka	128 mm
Výška	230 mm
Výška na dvounožce	340 mm
Hmotnost prázdná/nabitá	8,5/11,8 kg
Účinný dostřel	1 000 m
Maximální dostřel	4 100 m
Rychlost palby bojová	50–400 ran/min
Úsťová rychlost	810 m/s

Pancéřovka RPG Carl Gustaf M3

RPG Carl Gustaf M3 je víceúčelovou bezzákluzovou zbraní, kterou je možno díky velké škále střel použít k ničení tanků, obrněných vozidel, polního opevnění, pěchoty v budovách, ve volném prostoru i v okopech, ale i k osvětlení a zadýmování bojiště. Dostřel je v závislosti na použité střele až 700 m.
Používané střely – HEAT 751, HEAT 551, TP 552, HEDP 502, HE 441, SMOKE 469, ILLUM 545, TPT 141 a 553 B.

Základní takticko-technická data

Ráže	84 mm
Délka	1 065 mm
Hmotnost	10 kg
Dostřel	až 700 m
Praktická rychlost střelby	6 ran/min
Obsluha	2 osoby

Minomet ANTOS LR-2

Minomet ANTOS LR je určen ke zvýšení palebné síly výsadkových, průzkumných a speciálních jednotek. Jeho úkolem je plnit funkci podpůrné dělostřelecké zbraně vojenských jednotek na úrovni družstvo, případně četa. Je určen k ničení sil protivníka umístěných v okopech a úkrytech, zvláště tam, kde není možné využít přímou palbu (na odvrácených svazích, v roklích apod.), k boření zátarasů, pozorovatelen, k likvidaci palebných ohnisek, lokálních center odporu, základem, skladů apod.

Pro střelbu se používá 60mm minový náboj vz. 99 v šesti různých verzích – minový náboj s tříštivozápalným účinkem 60 mm HEI, minový náboj s tříštivým účinkem 60 mm HEF, cvičný minový náboj 60 mm PR-S, cvičný minový náboj 60 mm JUMP, osvětlovací minový náboj 60 mm Illum a dýmový minový náboj 60 mm Smk.

Základní takticko-technická data

Ráže	60,7 mm
Délka hlavně	1 000 mm
Hmotnost zbraně v bojovém postavení	15,9 kg
Celková hmotnost s příslušenstvím	43 kg
Minimální dostřel	102 m
Maximální dostřel	3 098 m
Rychlost střelby	20 ran/min
Obsluha	2 osoby

Odstřelovačská puška OP 99 FALCON

Velkorážná odstřelovačská puška Falcon slouží především jednotkám pozemních a speciálních sil. Je určena k ničení bodových cílů, jako jsou prostředky velení a řízení palby raketového vojska a dělostřelectva, lehká obrněná vozidla, spojovací technika, radary, letadla, vrtulníky, sklady paliva nebo munice, na velkou vzdálenost. Standardně je vybavena denním zaměřovacím dalekohledem ZD 10 × 50 a mechanickými mířidly.

Základní takticko-technická data

Ráže	12,7 × 99 mm
Délka zbraně	1 290 mm
Délka hlavně	927 mm
Hmotnost	13,4 kg
Účinný dostřel za dne	1 600 m
Účinný dostřel v noci	800 m
Úsťová rychlost	790–900 m/s

Pistole Glock 17

Pistole Glock 17 je zbraň jednotlivce určená k vlastní obraně, k napadení protivníka a boji na malé vzdálenosti (do 50 m). Jedná se o samonabíjecí zbraň, která má pohon automatiky založen na principu krátkého pohybu hlavně vzad se snížením hlavně prostřednictvím vačky. Při výstřelu je závěr v přední poloze. U Vojenské policie je tato pistole oblíbena pro své vlastnosti, jako jsou jednoduchá konstrukce, spolehlivost, nízká hmotnost a solidní přesnost.
Příslušenství: zásobník, taktická svítilna.

Takticko-technická data

Ráže	9 mm
Náboj	9 × 19 Luger
Celková délka zbraně	185 mm
Délka hlavně	114 mm
Hmotnost prázdné zbraně	620 g
Hmotnost plného zásobníku	260 g
Maximální dostřel	cca 2 000 m
Účinný dostřel	50 m
Úsťová rychlost	360 m/s
Kapacita zásobníku	17 nábojů

Přenosný protiletadlový komplet krátkého dosahu RBS-70

Je určen k ničení prostředků vzdušného napadení a taktických vzdušných prostředků protivníka typu střel s plochou dráhou letu, klouzavých pum a muničních kontejnerů vypouštěných letouny s cílem zabezpečit PVO manévrujících pozemních jednotek ve všech druzích boje, dále PVO důležitých průmyslových a vojenských objektů a zabezpečení vzdušného prostoru při krizových a protiteroristických opatřeních. Komplet poskytuje možnost dodatečného připojení systému IFF (vlastní-cizí).

Základní takticko-technická data

Princip navedení		poloautomatické navedení po laserovém paprsku (SACLOS)
Sledování cíle		ručně optickým sledováním
Typ rakety		přenosná raketa země-vzduch typu Mk1, Mk2 či BOLIDE
Hmotnost kompletu:	zaměřovač	34 kg
	stojan	25 kg
	raketa	27 kg
Dálkový dosah		od 0,3–8 km (dle typu rakety)
Výškový dosah		od 3–5 km (dle typu rakety)
Doba uvedení do palebné pohotovosti		30 s
Doba přebití		do 5 s
Minimální doba od zachycení cíle do vypálení		5 s
Obsluha		3 osoby

Odminovací komplet Božena 5

Odminovací komplet Božena 5 je určen na likvidaci protipěchotních a protitankových min tím, že je aktivuje k výbuchu nebo je mechanicky ničí. Odminovací systém tvoří soubor vzájemně se doplňujících prvků a zařízení určený pro operativní nasazení a rychlé přemístění na určené místo odminování. Používá se na plošné odminování v mírových podmínkách. Prostřednictvím cepákové jednotky, uchycené v rychloupínači dálkově ovládaného primárního nosiče B-5. Vzhledem k možnosti připojení i jiných pracovních zařízení je využití kompletu široké – od odminování přes likvidaci nízkého porostu, manipulaci se zeminou nebo nebezpečným materiálem až pro odsun raněných.

Základní takticko-technická data

Délka odminovacího zařízení	7 320 mm
Délka primárního nosiče B-5	4 170 mm
Šířka cepákové jednotky	2 600 mm
Maximální šířka cepákové jednotky	3 350 mm
Šířka odminování	2 810 mm
Výška primárního nosiče	2 255 mm
Celková hmotnost s cepákovou jednotkou	12 020 kg
Optimální otáčky pro odminování	350–500 ot/min
Pojezdová rychlost	4–9 km/h
Rychlost při odminování	0,1–0,5 km/h
Rychlost odminování	1 000–5 000 m^2/h
Obsluha	2 osoby
Manipulace na vzdálenost	až 3 000 m

Speciální automobil Tatra 6×6 815-7 EOD/IEDD

Vozidlo je určeno pro přepravu pyrotechnické jednotky EOD/IEDD včetně materiálu. Snížená kabina umožňuje přepravu letounem C-130 Herkules. Má stálý pohon zadní nápravy, připojitelný pohon přední nápravy, ABS, dohušťování a podhušťování pneumatik za jízdy. Motor splňuje emisní limity dle EURO 3. Podvozek i kabina jsou zodolněné proti účinkům exploze min a nástavba poskytuje posádce balistickou ochranu. Kabina je vybavena přetlakovou filtroventilací, vyhřívaným předním sklem a klimatizací.

Nástavba – pracoviště EOD/IEDD – je vybavena elektrocentrálou Panda 12 kW, filtroventilací, klimatizací, modulárním regálovým systémem, zvedací plošinou o nosnosti 500 kg, teleskopickým výsuvným stožárem s halogenovým osvětlením, vnitřním hovorovým zařízením, pracovištěm pro mechanické úkony a pracovištěm operátora soupravy thEODor.

Základní takticko-technická data

Délka	9 150 mm
Šířka	2 500 mm
Výška	2 900 mm
Brodivost	1 500 mm
Výkon motoru	270 kW / 1 800 ot/min

Pyrotechnický robot thEODor

Dálkově řízený automatizovaný pásový robot používaný specializovanými ženijními a pyrotechnickými týmy k prověřování, odstraňování nebo k likvidaci nebezpečných či podezřelých předmětů, u kterých hrozí riziko výbuchu. Akumulátorem poháněný robot se dokáže pohybovat i po schodech a otočné rameno jeho víceúčelového manipulátoru uzvedne břemeno o hmotnosti až 30 kg. Robot může být využit i jako nosič dalších zařízení – rentgenového přístroje k prozkoumání podezřelého předmětu či rozstřelovače výbušného zařízení.

Základní takticko-technická data

Délka	1 300 mm
Šířka	680 mm
Výška	1 100 mm
Hmotnost	350 kg
Doba plného provozu	3–4 h
Obsluha	1 osoba

Vozidlo radiačního a chemického průzkumu Land Rover RCH

Vozidlo Land Rover RCH je určeno pro provádění radiačního, chemického a biologického průzkumu. Umožňuje manuální vedení radiačního a chemického průzkumu i činnost v automatickém systému sběru vyhodnocování a předávání informací. Jeho hlavní části tvoří vozidlo Land Rover Defender 130 TD 5V s kabinou řidiče, skříňová karoserie, speciální chemická nástavba a skříňový dvounápravový přívěs.

Takticko-technická data

Délka	5 160 mm
Šířka	2 005 mm
Výška	2 840 mm
Hmotnost	3 495 kg
Přetlak v hermetizovaném prostoru	min. 250 Pa

Pasivní sledovací systém Věra S/M

Tento ojedinělý mobilní pasivní senzor je určen k vyhledávání, identifikaci a sledování vzdušných, pozemních, ale i námořních cílů na základě zachycení signálů z jejich palubních radiolokátorů, navigačních, komunikačních a dalších zdrojů elektromagnetických signálů.
Systém Věra S/M je složen z jedné střední a tří bočních přijímacích stanic a dalších vyhodnocovacích a logistických zařízení. Věra S/M poskytuje informace jak o poloze a dráze cílů, tak o některých parametrech jejich palubních radiolokačních systémů.

Základní takticko-technická data

Přesnost	50–500 m
Dosah	450 km
Úhlový sektor	více než 120 stupňů
Kapacita knihovny cílů	10 000
Počet sledovaných cílů	až 200
Obsluha	1 operátor u situačního displeje

Radiolokátor RAT-31DL

Moderní třídimenzionální radiolokátor typu FADR (Fixed Air Defence Radar – stacionární radiolokátor) u Sokolnice poblíž Slavkova u Brna je významným přínosem pro bezpečnost ČR i států NATO. Společně s dalším obdobným radiolokátorem u Nepolis se stane součástí alianční páteřní radiolokační sítě v rámci integrovaného systému protivzdušné obrany NATINADS. Proto byla jeho výstavba z větší části hrazena z prostředků Severoatlantické aliance. Radiolokátor zajišťuje nepřetržitý přehled o vzdušné situaci až do vzdálenosti 470 kilometrů.

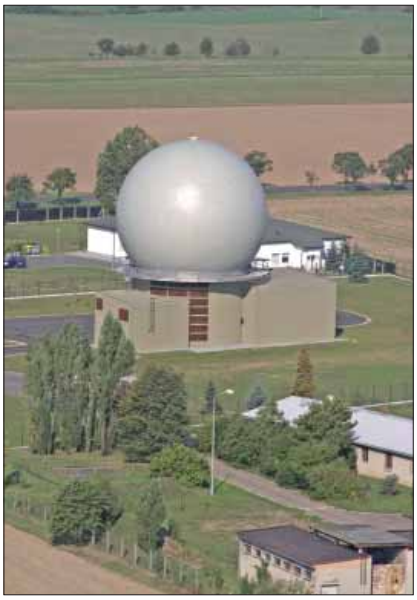

Základní takticko-technická data

Výška radiolokátoru	25,5 m
Průměr ochranného kulového radomu	18 m
Dosah	470 km

Pramen: Základna opravovaného materiálu Štěpánov, archiv OKP

Fota: archiv OKP

Příloha 10

Vojenská rezortní vyznamenání

Kříž obrany státu
ministra obrany
České republiky

Vyznamenání
Zlaté lípy ministra obrany
České republiky

II. stupeň

III. stupeň

Záslužný kříž ministra
obrany České republiky
I. stupeň

Medaile ministra obrany
České republiky
Za zranění

Medaile ministra obrany
České republiky
Za službu v zahraničí
všeobecná

II. stupeň

III. stupeň

Medaile
Za službu v ozbrojených
silách České republiky
I. stupeň

Příloha 11

Seznam generálů jmenovaných v letech 1993–2012

Generálové jmenovaní posmrtně

Jméno	Datum jmenování	Jmenoval
generálmajor Bohumil Borecký	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Zdeněk Gold	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Jan Hošt	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Bohumír Kobliha	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Josef Kosík	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Josef Kozera	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Rudolf Martinec	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Jan Pernikář	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Alois Sítek	30. 9. 1993	V. Havel
brigádní generál Emil Grégr	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Stanislav Kraus	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Karel Kuttelwascher	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Alois Laub	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál František Němec	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Jan Štursa	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Václav Morávek	8. 5. 2005	V. Klaus
brigádní generál Josef Bryks	11. 11. 2008	V. Klaus

Generálové povýšení do vyšší generálské hodnosti posmrtně

Jméno	Datum povýšení	Povýšil
generálmajor Josef Balabán	8. 5. 2005	V. Klaus
generálmajor Josef Mašín	8. 5. 2005	V. Klaus

Generálové jmenovaní po skončení aktivní vojenské služby (ve výslužbě)

Jméno	Datum jmenování	Jmenoval
generálmajor Ing. Václav Beran	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor František Bogataj	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor dipl. tech. Jan Bret	30. 9. 1993	V. Havel

Jméno	Datum jmenování	Jmenoval
generálmajor Jaroslav Kašpar-Pátý	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Emil Konopásek	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Otmar Kučera	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Vladislav Olšina	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Robert Pavlík	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Karel Jindřich Procházka	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Otto Procházka	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Josef Řehulka	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Jaroslav Sommer	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Václav Strejček	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Gustav Svoboda	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Ignác Syrovátka	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Jan Šanovec	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Antonín Špaček	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. František Vaníček	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. František Žák	30. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Vladimír Dufek	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Raimund Hanák	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Miloslav Kašpar	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Jindřich Macháček	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Herbert Němec	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor František Peřina	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Ludvík Peterka	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Karel Alex Pospíchal	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Jan Prokop	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Josef Souček	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Vladimír Soukup	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Alois Šeda	1. 7. 1994	V. Havel
generálmajor Josef Hyhlík	1. 3. 1995	V. Havel
generálmajor Jan Novák	1. 3. 1995	V. Havel
generálmajor Stanislav Hlučka	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor František Chábera	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Jan Irving	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Miroslav Kácha	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Adolf Karlovský	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Miloš Knorr	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Ing. Michal Kodriš, CSc.	8. 5. 1995	V. Havel

Jméno	Datum jmenování	Jmenoval
generálmajor Ing. Vasil Kučeravý	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Marcel Ludikar	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Felix Peřka	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Ladislav Svátek	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Alois Šiška	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Jaroslav Šodek	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Ivo Tonder	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Josef Toušek	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Karel Vrdlovec	8. 5. 1995	V. Havel
brigádní generál Karel Borský	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Dr. František Elston (Epstein)	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Antonín Husník	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Jaroslav Procházka	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Raimund Půda	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Václav Raba	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Libor Speychal	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Zdeněk Škarvanda	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Miroslav Štandera	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál MUDr. Štěpán Varadi	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Bohumil Bartoš	8. 5. 2005	V. Klaus
brigádní generál MUDr. Josef Hercz	8. 5. 2005	V. Klaus
brigádní generál Ing. Miloslav Masopust	8. 5. 2005	V. Klaus
brigádní generál Jan Paroulek	8. 5. 2005	V. Klaus
brigádní generál Otto Špaček	8. 5. 2005	V. Klaus
brigádní generál Ing. Mikuláš Končický	28. 10. 2009	V. Klaus
brigádní generál Robert Matula	28. 10. 2009	V. Klaus
brigádní generál Alexander Beer	8. 5. 2010	V. Klaus
brigádní generál Jaroslav Klemeš	8. 5. 2010	V. Klaus
brigádní generál Stanislav Hnělička	11. 11. 2011	V. Klaus

Generálové povýšení do vyšší generálské hodnosti po skončení aktivní vojenské služby (ve výslužbě)

Jméno	Datum povýšení	Povýšil
generálporučík Ing. Tomáš Sedláček	8. 5. 1998	V. Havel
generálporučík František Peřina	8. 5. 2001	V. Havel

Jméno	Datum povýšení	Povýšil
generálporučík František Fajtl	8. 5. 2002	V. Havel
generálporučík Vladimír Nedvěd	8. 5. 2005	V. Klaus
armádní generál Ing. Tomáš Sedláček	11. 11. 2008	V. Klaus

Vojáci z povolání jmenovaní do první generálské hodnosti

Jméno	Datum jmenování	Jmenoval
generálmajor Ing. Radovan Procházka	24. 2. 1993	V. Havel
generálmajor MUDr. Milan Suchomel	24. 2. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Jiří Nekvasil	23. 6. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Pavel Jandáček	8. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Ladislav Klíma	8. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Karel Kuba	8. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Pavel Štrůbl	8. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Zdeněk Zezula	8. 9. 1993	V. Havel
generálmajor Ing. Josef Dufek	8. 5. 1994	V. Havel
generálmajor JUDr. Ladislav Kozler	8. 5. 1994	V. Havel
generálmajor Ing. Rostislav Kotil	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Ing. Jiří Pisklák, CSc.	8. 5. 1995	V. Havel
generálmajor Ing. Jiří Martinek	8. 5. 1996	V. Havel
generálmajor Ing. Jiří Šedivý	8. 5. 1996	V. Havel
generálmajor Ing. Alois Schulz	8. 5. 1997	V. Havel
generálmajor Ing. František Štěpánek	8. 5. 1997	V. Havel
generálmajor Ing. Petr Voznica, CSc.	8. 5. 1997	V. Havel
generálmajor Ing. František Hrabal	8. 5. 1998	V. Havel
generálmajor Ing. Jaroslav Hudec	8. 5. 1998	V. Havel
generálmajor Ing. Jiří Kubala	8. 5. 1998	V. Havel
generálmajor JUDr. Jaroslav Švábík	8. 5. 1998	V. Havel
generálmajor Ing. František Padělek	8. 5. 1999	V. Havel
generálmajor Ing. Petr Pelz	8. 5. 1999	V. Havel
brigádní generál Ing. Hynek Blaško	1. 12. 1999	V. Havel
brigádní generál Ing. Jiří Giesl	1. 12. 1999	V. Havel
brigádní generál Ing. Jiří Javůrek	1. 12. 1999	V. Havel
brigádní generál doc. MUDr. Leo Klein, CSc.	1. 12. 1999	V. Havel
brigádní generál Ing. Jindřich Lesný	1. 12. 1999	V. Havel
brigádní generál Ing. Josef Prokeš	1. 12. 1999	V. Havel

Jméno	Datum jmenování	Jmenoval
brigádní generál Ing. Vladimír Sova	1. 12. 1999	V. Havel
brigádní generál Ing. Jaroslav Škopek	1. 12. 1999	V. Havel
brigádní generál MUDr. Jan Petráš	8. 5. 2000	V. Havel
brigádní generál Ing. Karel Blahna	20. 3. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Miloš Doubek	20. 3. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Vlastimil Picek	20. 3. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Jiří Zabranský	20. 3. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Jiří Čuma	8. 5. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Jaroslav Dienstbier	8. 5. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Jan Ďurica	8. 5. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Jaroslav Jásek	8. 5. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Rostislav Mazurek	8. 5. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Andor Šándor	8. 5. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. Pavel Štefka	8. 5. 2001	V. Havel
brigádní generál Ing. František Malenínský	8. 5. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Josef Sedlák	8. 5. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Ivo Zbořil	8. 5. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Jiří Halaška	28. 10. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Josef Prokš	28. 10. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Emil Pupiš	28. 10. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Jan Vachek	28. 10. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Petr Pavel	12. 12. 2002	V. Havel
brigádní generál Ing. Josef Bečvář	8. 5. 2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Pavel Jevula	8. 5. 2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jaroslav Kolkus	8. 5. 2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Ladislav Minařík	8. 5. 2003	V. Klaus
brigádní generál doc. Ing. Rudolf Urban, CSc.	8. 5. 2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jiří Jančík	28. 10. 2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Vladimír Lavička	28. 10. 2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Antonín Pugzík	28. 10. 2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jiří Baloun, Ph.D.	8. 5. 2004	V. Klaus
brigádní generál Ing. Ján Gurník	8. 5. 2004	V. Klaus
brigádní generál Ing. Oldřich Kubát	8. 5. 2004	V. Klaus
brigádní generál Ing. Michal Pažúr	8. 5. 2004	V. Klaus
brigádní generál Ing. Petr Mlejnek	28. 10. 2004	V. Klaus
brigádní generál Ing. Zdeněk Plchot	28. 10. 2004	V. Klaus
brigádní generál Ing. Čestmír Tesařík	28. 10. 2004	V. Klaus

Jméno	Datum jmenování	Jmenoval
brigádní generál doc. Ing. František Vojkovský, CSc.	28. 10. 2004	V. Klaus
brigádní generál Ing. Miroslav Krejčík	8. 5. 2005	V. Klaus
brigádní generál Ing. Vladimír Trněný	28. 10. 2005	V. Klaus
brigádní generál Ing. Libor Krejcar	8. 5. 2006	V. Klaus
brigádní generál Ing. Pavel Adam	28. 10. 2006	V. Klaus
brigádní generál Ing. Radoslav Rotrekl	28. 10. 2006	V. Klaus
brigádní generál Ing. Ondrej Páleník	4. 12. 2006	V. Klaus
brigádní generál Ing. Miroslav Bálint	8. 5. 2007	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jaroslav Kocián	8. 5. 2008	V. Klaus
brigádní generál Ing. Aleš Opata	28. 10. 2008	V. Klaus
brigádní generál Ing. Miroslav Žižka	28. 10. 2008	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jan Bureš	30. 6. 2009	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jan Kaše	30. 6. 2009	V. Klaus
brigádní generál Ing. Vladimír Ložek	30. 6. 2009	V. Klaus
brigádní generál Ing. Přemysl Škácha	30. 6. 2009	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jiří Verner	30. 6. 2009	V. Klaus
brigádní generál MUDr. Pavel Zbořil	30. 6. 2009	V. Klaus
brigádní generál Ing. Bohuslav Dvořák	8. 5. 2010	V. Klaus
brigádní generál Ing. Milan Kovanda	8. 5. 2010	V. Klaus
brigádní generál Ing. Rostislav Pilc	8. 5. 2010	V. Klaus
brigádní generál Ing. Pavel Rybák	8. 5. 2010	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jaromír Zůna, MSc.	8. 5. 2010	V. Klaus
brigádní generál Ing. Vladimír Halenka	8. 5. 2011	V. Klaus
brigádní generál Ing. Štefan Kaleta	28. 10. 2011	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jaroslav Kankia, MSc.	28. 10. 2011	V. Klaus
brigádní generál Ing. Jaroslav Malý, MPA	28. 10. 2011	V. Klaus
brigádní generál Ing. František Mičánek	8. 5. 2012	V. Klaus
brigádní generál Ing. Pavel Bulant	28. 10. 2012	V. Klaus
brigádní generál MUDr. Božetěch Jurenka	28. 10. 2012	V. Klaus

Generálové z řad vojáků z povolání povýšení do druhé generálské hodnosti

Jméno	Datum povýšení	Povýšil
generálporučík Ing. Lubomír Jura	8. 5. 1995	V. Havel
generálporučík Ing. Karel Kuba	8. 5. 1995	V. Havel

Jméno	Datum povýšení	Povýšil
generálporučík Ing. Jiří Nekvasil	8. 5. 1995	V. Havel
generálporučík Ing. Radovan Procházka	8. 5. 1995	V. Havel
generálporučík Ing. Ladislav Klíma	8. 5. 1997	V. Havel
generálporučík Ing. Jiří Martinek	8. 5. 1998	V. Havel
generálporučík Ing. Jiří Šedivý	8. 5. 1998	V. Havel
generálmajor Ing. Jindřich Lesný	20. 3. 2001	V. Havel
generálmajor Ing. Jaroslav Škopek	20. 3. 2001	V. Havel
generálmajor Ing. Vladimír Sova	8. 5. 2001	V. Havel
generálmajor Ing. Jan Ďurica	28. 10. 2002	V. Havel
generálmajor Ing. Jiří Giesl	28. 10. 2002	V. Havel
generálmajor Ing. Pavel Štefka	28. 10. 2002	V. Havel
generálmajor Ing. Rostislav Mazurek	8. 5. 2003	V. Klaus
generálmajor Ing. Vlastimil Picek	8. 5. 2003	V. Klaus
generálmajor Ing. Josef Prokš	8. 5. 2003	V. Klaus
generálmajor Ing. Emil Pupiš	8. 5. 2003	V. Klaus
generálmajor Ing. Josef Sedlák	8. 5. 2003	V. Klaus
generálmajor Ing. Jaroslav Kolkus	28. 10. 2003	V. Klaus
generálmajor Ing. Jiří Halaška	28. 10. 2005	V. Klaus
generálmajor Ing. Pavel Jevula	28. 10. 2005	V. Klaus
generálmajor Ing. Vladimír Lavička	28. 10. 2005	V. Klaus
generálmajor Ing. Hynek Blaško	8. 5. 2006	V. Klaus
generálmajor Ing. Jiří Jančík	28. 10. 2006	V. Klaus
generálmajor Ing. Oldřich Kubát	28. 10. 2006	V. Klaus
generálmajor Ing. Ladislav Minařík	28. 10. 2006	V. Klaus
generálmajor Ing. Antonín Pugzík	28. 10. 2006	V. Klaus
generálmajor Ing. Ivo Zbořil	8. 5. 2007	V. Klaus
generálmajor Ing. František Malenínský	8. 5. 2008	V. Klaus
generálmajor Ing. Ondrej Páleník	8. 5. 2008	V. Klaus
generálmajor Ing. Josef Bečvář	28. 10. 2008	V. Klaus
generálmajor Ing. Čestmír Tesařík	30. 6. 2009	V. Klaus
generálmajor Ing. Jiří Baloun, Ph.D., MSc.	8. 5. 2011	V. Klaus
generálmajor Ing. Petr Pavel	8. 5. 2010	V. Klaus
generálmajor Ing. Aleš Opata	28. 10. 2011	V. Klaus
generálmajor Ing. Miroslav Žižka	28. 10. 2011	V. Klaus
generálmajor Ing. Jaroslav Kocián	8. 5. 2012	V. Klaus
generálmajor Ing. Bohuslav Dvořák	28. 10. 2012	V. Klaus

Generálové z řad vojáků z povolání povýšení do třetí generálské hodnosti

Jméno	Datum povýšení	Povýšil
generálplukovník Ing. Karel Pezl	24. 2. 1993	V. Havel
generálplukovník Ing. Jiří Nekvasil	8. 5. 1997	V. Havel
generálporučík Ing. František Padělek	8. 5. 2000	V. Havel
generálporučík Ing. Miroslav Kostelka	28. 10. 2002	V. Havel
generálporučík Ing. Pavel Štefka	8. 5. 2003	V. Klaus
generálporučík Ing. Jan Ďurica	8. 5. 2005	V. Klaus
generálporučík Ing. Jaroslav Kolkus	28. 10. 2005	V. Klaus
generálporučík Ing. Vlastimil Picek	8. 5. 2006	V. Klaus
generálporučík Ing. František Hrabal	8. 5. 2007	V. Klaus
generálporučík Ing. Ondrej Páleník	28. 10. 2009	V. Klaus
generálporučík Ing. Petr Pavel, M.A.	8. 5. 2012	V. Klaus

Generálové z řad vojáků z povolání povýšení do čtvrté, nejvyšší, generálské hodnosti

Jméno	Datum povýšení	Povýšil
armádní generál Ing. Karel Pezl	30. 9. 1993	V. Havel
armádní generál Ing. Jiří Šedivý	8. 5. 2002	V. Havel
armádní generál Ing. Pavel Štefka	8. 5. 2006	V. Klaus
armádní generál Ing. Vlastimil Picek	28. 10. 2009	V. Klaus

Vojáci z povolání, kterým byla hodnost generála propůjčena dočasně pro potřeby výkonu úřadu v zahraničí

Jméno	Rok	Propůjčil
generálmajor Stanislav Thurnvald	1994	V. Havel
brigádní generál Ing. Dušan Lupuljev	2003	V. Klaus
brigádní generál Ing. Josef Rada	2003	V. Klaus

Poznámka:
Na základě zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, došlo dnem 1. 12. 1999 ke změně v označování generálských hodností. Zanikla hodnost generálplukovníka. Hodnost generálmajora jako původně první generálská hodnost byla nahrazena hodností brigádního generála. Hodnost generálmajora se stala druhou a hodnost generálporučíka třetí generálskou hodností. Vojákům, kteří byli dříve jmenováni do hodnosti generálmajora a generálporučíka, tyto hodnosti zůstaly. Vojákům, kteří byli dříve povýšeni do hodnosti generálplukovníka, náležela hodnost generálporučíka.

Příloha 12

Stejnokroje Armády České republiky

Ruku v ruce s přeměnou ozbrojených sil se v souvislosti s novými úkoly příslušníků armády měnily i stejnokroje, jejich doplňky a součástky vojenské výstroje.
Koncepce přestrojení vojáků byla zahájena už roku 1992 v rámci ČSFR, dokončena pak byla v roce 1998. Příslušníci Armády ČR v těch letech dostali nové služební, vycházkové i společenské stejnokroje. Dlužno připomenout, že rezortní výstrojní služba se nezaměřovala pouze na příslušníky armády a Vojenské policie, ale výměna nových uniforem se týkala i příslušníků Vojenské kanceláře prezidenta republiky, Hradní stráže a vojenských přidělenců, kdy byl kupříkladu ke spolupráci přizván výtvarník Theodor Pištěk.

Stejnokroj 95

Kromě nových střihů, potisků a materiálů uniforem přibyly i do té doby neužívané doplňky, jako jsou kupř. rukávové znaky identifikující útvar, ve kterém vojáci slouží. Rozvoj výstrojního vybavení příslušníků armády však neskončil nikdy. K osvědčeným součástkám, jež procházely inovacemi, záhy přibyly i zcela nové, odpovídající aktuálním úkolům našich ozbrojených sil. A tak se ve skladech objevily nové maskovací převleky, ochranné vesty a přilby, výstroj ECWCS (Extended Cold Weather Clothing System) do zvlášť chladného počasí, spací či bivakovací pytle, nosné řemení, termoprádlo i prádlo se sníženou hořlavostí, letní a zimní varianty stejnokrojů, stejně jako oděvy a boty do pouště či do džungle. Však také seznam všech výstrojních součástek čítá přes 600 položek.
V závislosti na činnosti, kterou voják vykonává, se hlavní druhy stejnokrojů dělí do čtyř základních skupin – služební, vycházkový, večerní a reprezentační. Zde jsou některé z jejich variant...

Služební stejnokroj 97

Barety podle druhů vojsk

pozemního vojska

průzkumného vojska

výsadkového vojska

mírových sil OSN

vzdušných sil

Vycházkový stejnokroj 97

Vycházkový letní stejnokroj 2005

Stejnokroj 2008 večerní

sil logistiky

civilní ochrany

Vojenské policie

Příloha 13

ASC DUKLA – profesionální evropský rezortní sportovní klub

Armádní sportovní centrum DUKLA se za 20 let samostatné Armády České republiky změnilo z vojenského sportovního útvaru, který kromě vojáků, jejichž hlavním úkolem bylo připravovat se na reprezentaci na olympijských hrách a světových soutěžích, zajišťoval i podmínky a přípravu sportovců přijatých ke splnění vojenské základní služby, v profesionální evropský rezortní klub, jehož nejlepší sportovci medailisté jsou vojáky z povolání.
Jeho hlavním úkolem je zabezpečit státní a rezortní sportovní reprezentaci České republiky na vrcholných světových soutěžích, jako jsou olympijské hry, mistrovství světa a Evropy, světové poháry. Do armádního klubu byly přijaty i ženy, které se v posledních letech staly největšími oporami české reprezentace. ASC DUKLA si připravuje i vlastní juniorský tým ve sportovních družstvech juniorů a za spolupráce s TJ Dukla i děti a mládež.

Vynikající výsledky sportovci ASC DUKLA potvrzují hlavně ziskem medailí; za 20 let jich na významných mezinárodních soutěžích vybojovali celkem 1 280.

Přehled počtu medailí získaných sportovci ASC DUKLA v letech 1993 až 2012

Rok	Zlato	Stříbro	Bronz	Celkem medailí[1]
1993	11	18	16	45
1994	10	23	11	44
1995	15	11	14	40
1996	11	19	17	47
1997	14	18	20	52
1998	11	27	15	53
1999	22	19	24	65
2000	14	16	20	50
2001	22	12	22	56
2002	24	24	29	77
2003	32	27	32	91
2004	23	19	18	60
2005	24	23	21	68
2006	18	28	26	72
2007	29	18	28	75
2008	14	24	18	56
2009	23	33	31	87
2010	33	22	42	97
2011	25	31	24	80
2012[2]	24	18	23	65

[1] Jedná se o součet medailí z OH, MS, ME, MSJ, MEJ, světových univerziád a světových armádních soutěží.
[2] Počet medailí do 31. 10. 2012.

Za dvacet let se sportovci ASC DUKLA zúčastnili deseti olympijských her a přivezli 29 medailí, což je téměř polovina cenných kovů celé české reprezentace.

Podíl sportovců ASC DUKLA na medailovém umístění české sportovní reprezentace na letních a zimních olympijských hrách v letech 1994–2012

Olympijské hry	Celkový počet medailí české reprezentace	Z toho medailí ASC DUKLA		Podíl v %
		Celkem	Zlato – stříbro – bronz	
ZOH 1994 Lillehammer	0	0	0	0
LOH 1996 Atlanta	11	2,5	0 – 0,5 – 2	23
ZOH 1998 Nagano	3	2	0 – 1 – 1	67
LOH 2000 Sydney	8	2	1 – 1 – 0	25
ZOH 2002 Salt Lake City	3	3	1 – 2 – 0	100
LOH 2004 Atény	8	4,75	1 – 1,75 – 2	59
ZOH 2006 Turín	4	2	1 – 1 – 0	50
LOH 2008 Peking	6	4	2 – 2 – 0	67
ZOH 2010 Vancouver	6	3,75	2 – 0 – 1,75	63
LOH 2012 Londýn	10	5	3 – 1 – 1	50
Celkem	**59**	**29,00**	**11 – 10,25 – 7,75**	**49**

Příloha 14

Zjednodušená organizační struktura Ministerstva obrany ČR k 1. 1. 2012

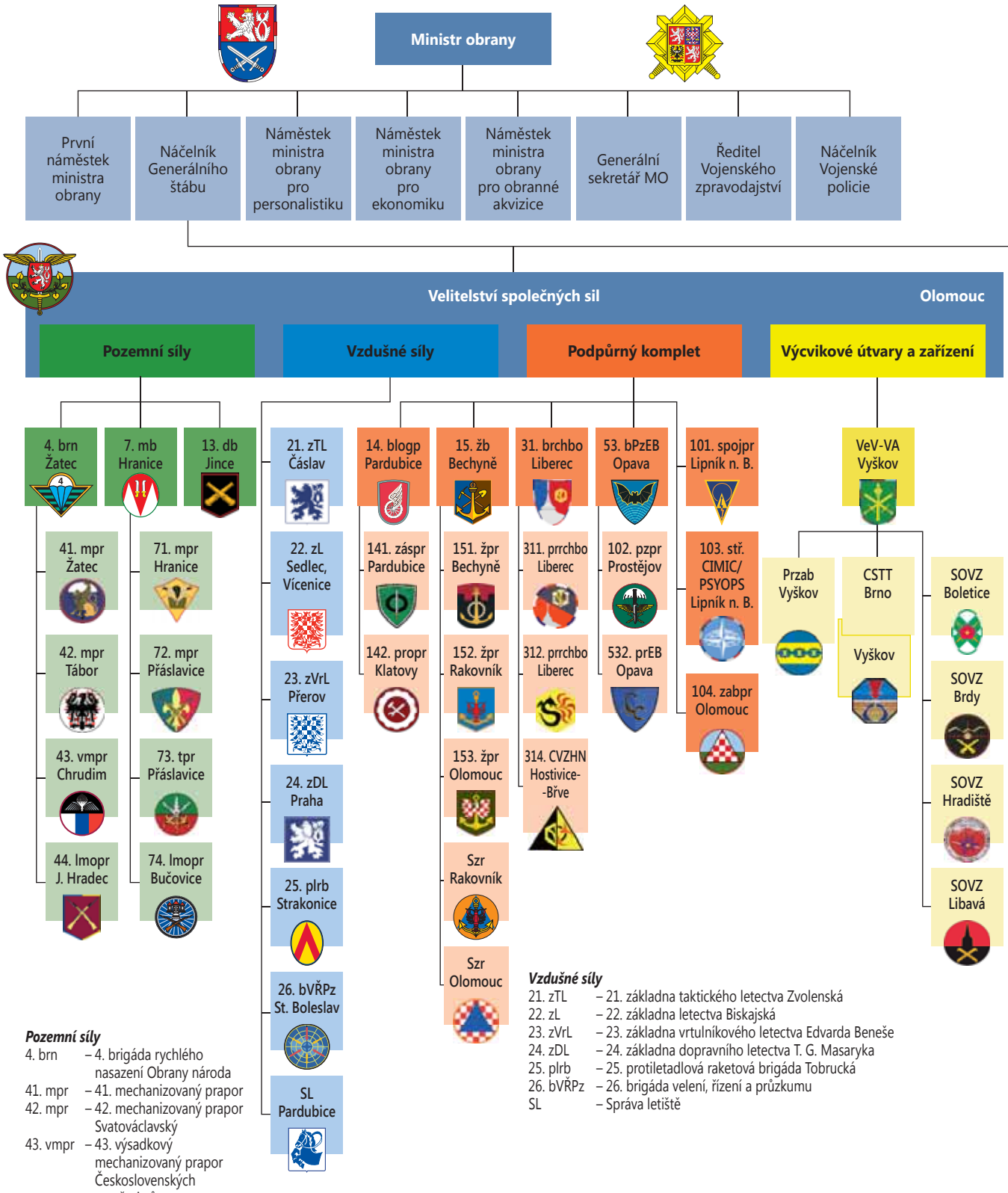

Pozemní síly

4. brn – 4. brigáda rychlého nasazení Obrany národa
41. mpr – 41. mechanizovaný prapor
42. mpr – 42. mechanizovaný prapor Svatováclavský
43. vmpr – 43. výsadkový mechanizovaný prapor Československých parašutistů
44. lmopr – 44. lehký motorizovaný prapor Generála Josefa Ereta
7. mb – 7. mechanizovaná brigáda Dukelská
71. mpr – 71. mechanizovaný prapor Sibiřský
72. mpr – 72. mechanizovaný prapor
73. tpr – 73. tankový prapor Hanácký
74. lmopr – 74. lehký motorizovaný prapor
13. db – 13. dělostřelecká brigáda Jaselská

Vzdušné síly

21. zTL – 21. základna taktického letectva Zvolenská
22. zL – 22. základna letectva Biskajská
23. zVrL – 23. základna vrtulníkového letectva Edvarda Beneše
24. zDL – 24. základna dopravního letectva T. G. Masaryka
25. plrb – 25. protiletadlová raketová brigáda Tobrucká
26. bVŘPz – 26. brigáda velení, řízení a průzkumu
SL – Správa letiště

Podpůrný komplet

101. spojpr	– 101. spojovací prapor Kapitána Otakara Jaroše
103. stř. CIMIC/PSYOPS	– 103. středisko civilně-vojenské spolupráce a psychologických operací
104. zabpr	– 104. zabezpečovací prapor
14. blogp	– 14. brigáda logistické podpory
141. záspr	– 141. zásobovací prapor
142. propr	– 142. prapor oprav
15. žb	– 15. ženijní brigáda Generála Karla Husárka
151. žpr	– 151. ženijní prapor
152. žpr	– 152. ženijní prapor
153. žpr	– 153. ženijní prapor
szr (2×)	– samostatná záchranná rota
31. brchbo	– 31. brigáda radiační, chemické a biologické ochrany
311. prrchbo	– 311. prapor radiační, chemické a biologické ochrany
312. prrchbo	– 312. prapor radiační, chemické a biologické ochrany
314. CVZHN	– 314. centrum výstrahy zbraní hromadného ničení
53. bPzEB	– 53. brigáda průzkumu a elektronického boje Generála Heliodora Píky
102. pzpr	– 102. průzkumný prapor Generála Karla Palečka
532. prEB	– 532. prapor elektronického boje

Výcvikové útvary a zařízení

VeV-VA	– Velitelství výcviku – Vojenská akademie
CSTT	– Centrum simulačních a trenažérových technologií
Przab	– Prapor zabezpečení
SOVZ (4×)	– středisko obsluhy výcvikového zařízení

Velitelství sil podpory — **Brandýs nad Labem – Stará Boleslav**

Logistická podpora

- ZM Týniště nad Orlicí
- ZO Lázně Bohdaneč
- ZOM Štěpánov
- ZNM Brno
- DC Pardubice
- RÚřVD Hradec Králové, Olomouc, Plzeň

Zdravotnická a veterinární podpora

- NZ Hradec Králové
- ZZM Bystřice pod Hostýnem
- VetZ Chotyně
- ÚVVetÚ Hlučín
- CLZS Plzeň-Líně
- SVZZ Bechyně, Hradec Králové, Praha, Prostějov, Přáslavice, Vyškov, Zatec

Vojenské správní úřady

- KVV hlavní město Praha
- KVV Praha
- KVV Hradec Králové
- KVV Liberec
- KVV Ústí nad Labem
- KVV Karlovy Vary
- KVV Plzeň
- KVV České Budějovice
- KVV Jihlava
- KVV Pardubice
- KVV Ostrava
- KVV Olomouc
- KVV Zlín
- KVV Brno

Přímo podřízené vojenské útvary a zařízení

- Rzab Stará Boleslav

Logistická podpora

ZM	– Základna munice
ZO	– Základna oprav
ZOM	– Základna opravovaného materiálu
ZNM	– Základna neopravovaného materiálu
DC	– Distribuční centrum
RÚřVD (3×)	– regionální úřad vojenské dopravy

Zdravotnická a veterinární podpora

NZ	– Nemocniční základna
ZZM	– Základna zdravotnického materiálu
VetZ	– Veterinární základna
ÚVVetÚ	– Ústřední vojenský veterinární ústav
CLZS	– Centrum letecké záchranné služby
SVZZ (7×)	– spádové vojenské zdravotnické zařízení

Vojenské správní úřady

KVV (14×)	– krajské vojenské velitelství

Přímo podřízené vojenské útvary a zařízení

Rzab	– rota zabezpečení

Příloha 15

Památné dny rezortu Ministerstva obrany ČR

8. BŘEZEN – první vystoupení československých vojáků na východní frontě v boji proti nacistickému Německu a jeho spojencům v roce 1943

9. KVĚTEN – první významné vystoupení „Roty Nazdar“, jednotky českých dobrovolníků v rámci francouzské Cizinecké legie, během ofenzivních bojů v kraji Artois v roce 1915

27. KVĚTEN – atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, provedený v roce 1942 příslušníky československých výsadkových skupin vyslaných z Velké Británie

2. ČERVENEC – vítězství československých legií v bitvě u Zborova v roce 1917

14. ČERVENEC – první střetnutí mezi husitskými vojsky a bojovníky křížových výprav v bitvě na Vítkově v roce 1420

15. ZÁŘÍ – úspěšná účast československých letců v kulminačním dni bitvy o Británii roku 1940

21. ZÁŘÍ – vítězná bitva československé divize na kótě Doss Alto v severní Itálii v roce 1918

23. ZÁŘÍ – vyhlášení všeobecné mobilizace československé branné moci v roce 1938

6. ŘÍJEN – jednotky 1. československého armádního sboru v SSSR v roce 1944 vstoupily v prostoru Dukelského průsmyku na území republiky

24. ŘÍJEN – vojáci Československého pěšího praporu 11 se v roce 1941 připojili k obráncům severoafrického přístavu Tobrúk

28. ŘÍJEN – úspěšný útok Československé samostatné obrněné brigády na německou posádku severofrancouzského přístavu Dunkerque v roce 1944

Použité zkratky

AČR	Armáda České republiky
AFOR	Albania Force (spojenecké síly na území Albánie)
AFSOUTH	Allied Forces Southern Europe (Velitelství NATO v jižní Evropě)
ANA	Afghan National Army (Afghánská národní armáda)
ANP	Afghan National Police (Afghánská národní policie)
ANSF	Afghan Nation Security Force (afghánské národní bezpečností síly)
ASC	Armádní sportovní centrum (DUKLA)
AVIS	Agentura vojenských informací a služeb
AVS	Asociace vojáci společně
BG	Battle Group (bojové skupiny)
BL	bojové letouny
BOV	bojová obrněná vozidla
BRS	Bezpečnostní rada státu
BT	bojové tanky
BV	bojové vrtulníky
CBRN	Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (chemické, biologické, radiační a nukleární)
CIMIC	Civil-Military Cooperation (civilně-vojenská spolupráce)
CLZS	Centrum letecké záchranné služby
COPZHN	Centrum ochrany proti zbraním hromadného ničení
CSTT	Centrum simulačních a trenažérových technologií
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČR	Česká republika
ČsA	Československá armáda
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSLA	Československá lidová armáda
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
DC	Distribuční centrum
DCI	Defence Capabilities Iniciative (Iniciativa ke zvýšení obranných schopností)
DK NS	Dozorčí komise neutrálních států
DPQ	Defense Planning Questionnaire (dotazník obranného plánování NATO)
DS	dělostřelecké systémy
EC/MM	European Community Monitoring Mission (monitorovací mise evropského společenství)
ECOWAS	Economic Community of West African States (Hospodářské společenství západoafrických států)
EOD	Explosive Ordnance Disposal (pyrotechnická asanace, likvidace výbušného materiálu)
ESDP	European Security and Defence Policy (Evropská bezpečnostní a obranná politika)
EU	Evropská unie
EUFOR	European Union Force (mnohonárodní mírové síly Evropské unie)
EUTM	European Union Training Mission (výcviková mise EU)

FAC	Forward Air Controller (předsunutý letecký návodčí)
FADR	Fixed Air Defence Radar (stacionární radiolokátor)
FHQ	Force Headquarters (velitelství sil)
FMNO	Federální ministerstvo národní obrany
FMO	Federální ministerstvo obrany
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia (Bývalá jugoslávská republika Makedonie)
GŠ AČR	Generální štáb Armády České republiky
HDP	hrubý domácí produkt
HNS	Host Nation Support (podpora hostitelskou zemí)
HQ	Headquarters (ústředí, centrála, velitelství)
HS	Hradní stráž
HUMINT	Human Intelligence (zpravodajství prováděné vytěžování lidských zdrojů)
HZDS	Hnutí za demokratické Slovensko
HZS	Hasičský záchranný sbor
CHJ	chemická jednotka
IEDD	Improvised Explosive Device Disposal (likvidace improvizovaných výbušných zařízení)
IFOR	Implementation Force (implementační síly)
IMINT	Imaginary Intelligence (obrazové zpravodajství)
ISAF	International Security Assistance Force (mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly)
ISS	Institut strategických studií
IZ SFOR	Iraqi Zone Stabilization Force (stabilizační síly v Iráku)
IZS	integrovaný záchranný systém
J AAT	jednotka Air Advisor Team (jednotka pro výcvik pilotáže)
J AMT	jednotka Air Mentoring Team (jednotka pro výcvik pilotáže)
J CHBO	jednotka chemické a biologické ochrany
KAIA	Kabul Afghanistan International Airport (mezinárodní letiště v afghánském Kábulu)
KBSE	Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
KCOF	Koordinační centrum Občanského fóra
KDS	Křesťanská demokratická strana
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KFOR	Kosovo Force (spojenecké síly na území Kosova)
KSČ	Komunistická strana Československa
KVM	Kosovo Verification Mission
KVV	krajské vojenské velitelství
ME	mistrovství Evropy
MEJ	mistrovství Evropy juniorů
MFO	Multinational Force and Observers (mnohonárodní síly a pozorovatelé)
MINURSO	Mission des Nations Unies pour l´Organisation d´un Référendum au Sahara Occidental (mise OSN pro organizaci referenda na Západní Sahaře)
MND-SE	Multinational Division South-East (mnohonárodní divize Jihovýchod)
MND-SW	Multinational Division South-West (mnohonárodní divize Jihozápad)
MNF-I	Multinational Force – Iraq (mnohonárodní síly v Iráku)
MNSTC-I	Multinational Security Transition Command – Iraq (Mnohonárodní přechodné velitelství pro bezpečnost v Iráku)

MNTF (N)	Multinational Task Force (Nord) (mnohonárodní úkolové uskupení Sever)
MNTF-C	Multinational Task Force – Central (mnohonárodní úkolové uskupení Střed)
MO	Ministerstvo obrany
MONUC	Mission de l´Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo (mise OSN v Demokratické republice Kongo)
MONUSCO	Mission de l´Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo (stabilizační mise OSN v Demokratické republice Kongo)
MS	mistrovství světa
MSJ	mistrovství světa juniorů
MV	Ministerstvo vnitra
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NACC	North Atlantic Cooperation Council (Severoatlantická rada pro spolupráci)
NATINADS	NATO Integrated Air Defence System (integrovaný systém protivzdušné obrany NATO)
NATC-A	NATO Air Training Command – Afghanistan (alianční velitelství leteckého výcviku v Afghánistánu)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizace Severoatlantické smlouvy)
NAVFOR	Naval Force (námořní síly)
NBC	nuclear, biological and chemical (jaderné, biologické a chemické)
NDR	Německá demokratická republika
NEC	Network Enabled Capability (schopnosti v síti)
NGŠ	náčelník Generálního štábu
NNSC	Neutral Nations Supervisory Commision (Dozorčí komise neutrálních států)
NRF	NATO Response Force (síly rychlé reakce NATO)
NSE	National Support Element (národní podpůrný prvek)
NSIP	NATO Security Investment Programm (Program bezpečnostních investic NATO)
NTM-I	NATO Training Mission in Iraq (výcviková mise NATO v Iráku)
NZ	Nemocniční základna
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
OH	olympijské hry
OHQ	Operation Headquarters (operační velitelství)
OKO ŘeZA	odbor kontroly odzbrojení Ředitelství zahraničních aktivit
OKP	odbor komunikace a propagace
OMLT	Operational Mentoring and Liaison Team (operační poradní a styčný tým)
ORF	Operational Reserve Force (operační zálohy)
OS ČR	ozbrojené síly ČR
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, OBSE)
OSINT	Open Source Intelligence (zpravodajství z otevřených zdrojů)
OSN	Organizace spojených národů
PfP	Partnership for Peace (Partnerství pro mír)
PCHT	polní chirurgický tým
PN	polní nemonice
PRT	Provincial Reconstruction Team (provinční rekonstrukční tým)

Przab	Prapor zabezpečení
PVO	protivzdušná obrana
RB	Rada bezpečnosti
RCA	Central African Republic (Středoafrická republika)
ROS	Rada obrany státu
RÚřVD	regionální úřad vojenské dopravy
Rzab	rota zabezpečení
SDAT	Special Dog and Tactical (speciální jednotka)
SFOR	Stabilization Force (stabilizační síly)
SFRJ	Socialistická federativní republika Jugoslávie
SIGINT	Signal Intelligence (elektronický průzkum)
S-KOS	Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě
SOC	Společné operační centrum
SOF	Special Operations Force (síly pro speciální operace)
SOG	Special Operations Group (skupina speciálních operací)
SOVZ	středisko obsluhy výcvikového zařízení
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
STEM	Středisko empirických výzkumů
SVZZ	spádové vojenské zdravotnické zařízení
TEDC	Training Education and Doctrine Center (Centrum výcviku, vzdělávání a doktrín)
UÇK	Ushtria Çlirimtare Kombëtare (albánská separatistická skupina Národní osvobozenecká armáda)
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan
UNAMSIL	United Nations Mission to Sierra Leone
UNAVEM	United Nations Angola Verification Mission
UNCIVPOL	United Nations Civilian Police
UNCRO	United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia
UNGCI	United Nations Guards Contingent in Iraq
UNMEE	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea
UNMEN	United Nations Military Experts on Missions (vojenští experti v misích OSN)
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (mise dočasné správy OSN v Kosovu)
UNMIL	United Nations Mission in Liberia
UNMO	United Nations Military Observer (vojenští pozorovatelé OSN)
UNMOC	United Nations Military Observer Course (kurz pro vojenské pozorovatele OSN)
UNMOP	United Nations Mission of Observers in Prevlaka
UNMOT	United Nations Mission of Observers in Tajikistan
UNOMIG	United Nations Observers Mission in Georgia
UNOMIL	United Nations Observers Mission in Liberia
UNOMOZ	United Nations Operation in Mosambique
UNOMSIL	United Nations Observers Mission in Sierra Leone
UNOSOM	United Nations Operation in Somalia

UNPREDEP	United Nations Preventive Deployment Force
UNPROFOR	United Nations Protection Force
UNSCOM	United Nations Special Commision
UNSMIS	United Nations Supervision Mission in Syria
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia
UNTAES	United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, někdy též United Nations Transitional Authority for Eastern Slavonia
UNTAG	United Nations Transition Assistance Group
USA	United States of America (Spojené státy americké)
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie
ÚU	úkolové uskupení
ÚVVetÚ	Ústřední vojenský veterinární ústav
VetZ	Veterinární základna
VeV-VA	Velitelství výcviku – Vojenská akademie
VJ	vrtulníková jednotka
VKPR	Vojenská kancelář prezidenta republiky
VP	Vojenská policie
VR	Vojenské rozhledy
v. v.	ve výslužbě
VVO	Východní vojenský okruh
VVP	vojenský výcvikový prostor
VVŠ PV	Vysoká vojenská škola pozemního vojska
VZ	Vojenské zpravodajství
VZP	voják z povolání
VZS	voják základní služby
ZEU	Západoevropská unie
ZHN	zbraně hromadného ničení
ZM	Základna munice
ZNM	Základna neopravovaného materiálu
ZO	Základna oprav
ZOM	Základna opravovaného materiálu
ZVO	Západní vojenský okruh
ZZM	Základna zdravotnického materiálu
4. brn	4. brigáda rychlého nasazení
7. mb	7. mechanizovaná brigáda
13. db	13. dělostřelecká brigáda
14. blogp	14. brigáda logistické podpory
15. žb	15. ženijní brigáda
21. zTL	21. základna taktického letectva
22. zL	22. základna letectva
23. zVrL	23. základna vrtulníkového letectva
24. zDL	24. základna dopravního letectva
25. plrb	25. protiletadlová raketová brigáda
26. bVŘPz	26. brigáda velení, řízení a průzkumu

31. brchbo	31. brigáda radiační, chemické a biologické ochrany
41. mpr	41. mechanizovaný prapor
42. mpr	42. mechanizovaný prapor
43. vmpr	43. výsadkový mechanizovaný prapor
44. lmopr	44. lehký motorizovaný prapor
53. bPzEB	53. brigáda průzkumu a elektronického boje
71. mpr	71. mechanizovaný prapor
72. mpr	72. mechanizovaný prapor
73. tpr	73. tankový prapor
74. lmopr	74. lehký motorizovaný prapor
101. spojpr	101. spojovací prapor
102. pzpr	102. průzkumný prapor
103. stř. CIMIC/PSYOPS	103. středisko civilně-vojenské spolupráce a psychologických operací
104. zabpr	104. zabezpečovací prapor
141. záspr	141. zásobovací prapor
142. propr	142. prapor oprav
151. žpr	151. ženijní prapor
152. žpr	152. ženijní prapor
153. žpr	153. ženijní prapor
311. prrchbo	311. prapor radiační, chemické a biologické ochrany
312. prrchbo	312. prapor radiační, chemické a biologické ochrany
314. CVZHN	314. centrum výstrahy zbraní hromadného ničení
532. prEB	532. prapor elektronického boje
601. skss	601. skupina speciálních sil

Přehled použité literatury

10 let členství České republiky v NATO, MO ČR – PIC, Praha, 2009

Armádní ročenka ´93, MO ČR – AVIS, Praha, 1994

Armádní ročenka 1992, MO ČR – AVIS, Praha, 1993

BALABÁN, M., Tvorba a realizace bezpečnostní politiky – historická reflexe a současné výzvy, in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, Sborník statí ke konferenci 15 let vývoje bezpečnostní politiky a armády v Československu a České republice, MO ČR – AVIS, Praha, 2004

BAUMAN, Z., Tekuté časy: život ve věku nejistoty, Academia, Praha 2008, ISBN 978-80-200-1656-0

Beseda u kulatého stolu na téma: Strategické řízení a řízení pomocí cílů, A revue 1991, č. 7

Bezpečnostní strategie České republiky, usnesení vlády ČR č. 665 ze dne 8. 9. 2011, Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011, ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupná na <http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf>

Bezpečnostní strategie ČR (1999)

Bezpečnostní strategie ČR (2001)

Bezpečnostní strategie ČR (2003)

Bílá kniha o obraně České republiky (1995)

Bílá kniha o obraně, MO ČR – OKP, Praha, 2011, ISBN 978-80-7278-564-3

BLAŽEK, I., TUREK, J., ZACHARIÁŠ, M. a kol., Strategie obrany ČSFR, Výzkumná zpráva ISS-S3/S1-06, ISS Praha, 1992

Česká republika a její armáda, MO ČR – AVIS, Praha, 2001

Česká republika a její profesionální armáda, MO ČR – AVIS, Praha, 2006

Dějiny Vojenské akademie v Brně 1951–2001, MO ČR, Praha, 2001

DOBROVSKÝ, L., Stručný nástin polistopadového vývoje zahraniční politiky a její vliv na formování politiky bezpečnostní, respektive obranné, in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, Sborník statí ke konferenci 15 let vývoje bezpečnostní politiky a armády v Československu a České republice, MO ČR – AVIS, Praha, 2004

EICHLER, J., Mezinárodní bezpečnostní vztahy, VŠE Praha, Fakulta mezinárodních vztahů, Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, 2004

GAVLAS, P., RAŠEK, A., Před deseti lety se rozdělila československá armáda, Mezinárodní politika 2002, č. 12

GREINER, F., RAŠEK, A., K organizační výstavbě rezortu obrany a armády, Vojenské rozhledy 1999, č. 4

HAVEL, V., Václav Havel armádě, Vojenské rozhledy 1994, č. 1

JANDA, J., EICHLER, J., HANDL, V., JANOŠEC, J., ŠEDIVÝ, J. a kol., Bezpečnostní politika České republiky, Závěrečná zpráva z výzkumného projektu, Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1996, ISBN 80-85864-23-1

KHOL, R., Old Strategic Thinking in the New Environment: Problems of Adapting the Security Policy of the Czech Republic, NATO Defence College Monograph Series, Winter 2000

KOCÁB, M., K ukončení odchodu sovětských vojsk z území ČSFR, Zpráva komise FS ČSFR pro dohled na odsun sovětských vojsk, Mezinárodní vztahy 1992

Koncepce ochrany obyvatelstva do r. 2013 s výhledem do r. 2020, usnesení vlády č. 165 z 25. 2. 2008, Praha: GŘ HZS, Příloha časopisu 112, č. 4, 2008

Koncepce výstavby AČR do roku 1996, Vojenské rozhledy 1993, č. 7

Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky, usnesení vlády č. 1 140 ze dne 13. 11. 2002

Koncepce výstavby rezortu obrany, Vojenské rozhledy 1999, č. 4

KŘÍŽ, Z., Civilní řízení a demokratická kontrola armády v České republice. Peripetie transformace vojensko-civilních vztahů po roce 1989, Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno, 2004

LAPÁČEK, F., CRHÁK, M., Komentář k nové koncepci výstavby AČR, Vojenské rozhledy 1999, č. 4

Mediální platforma Asociace vojáci společně, Stanovy AVS, Vojenské rozhledy 2006, č. 2

Na cestě integrace, MO ČR – AVIS, Praha, 2004

NOVÁ, D., Komunikace s veřejností – součást civilního řízení ozbrojených sil, in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, Sborník statí ke konferenci 15 let vývoje bezpečnostní politiky a armády v Československu a České republice, MO ČR – AVIS, Praha, 2004

PECKA, J., Odsun sovětských vojsk z Československa 1989–1991 (Dokumenty), Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, 1996

Programové prohlášení vlády České a Slovenské Federativní Republiky ze dne 16. 7. 1992, Československá zahraniční politika, Dokumenty 1992, č. 7

Programového prohlášení vlády České republiky ze dne 4. 8. 2010. Dostupné na <http:// www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>

Protokol mezi Ministerstvem obrany České republiky a Ministerstvem obrany Slovenské republiky o využívání části dokumentace vzniklé před zánikem České a Slovenské Federativní Republiky ze dne 21. 4. 2002 (publikován pod č. 51/2002 Sb. mezinárodních smluv)

RAŠEK, A., Bezpečnost – věc veřejného zájmu, in: Bezpečnostní budoucnost ČR, otázky, výzvy, problémy, Středisko bezpečnostní politiky, Centrum pro sociální a ekonomické strategie, Sborník statí ke konferenci Česká bezpečnostní politika a její perspektivy, Praha 2005, ISBN 80-7278-306-8

RAŠEK, A., Nelehká přeměna armády a zrod bezpečnostní politiky, in: Bezpečnostní politika ČR – výzvy a problémy, Sborník statí ke konferenci 15 let vývoje bezpečnostní politiky a armády v Československu a České republice, MO ČR – AVIS, Praha, 2004

RAŠEK, A., Vytváření a realizace bezpečnostní politiky České republiky v devadesátých letech, Vojenské rozhledy 1999, č. 2

RAŠEK, A., Význam civilní kontroly armády (Její historie a budoucnost), Vojenské rozhledy 2001, č. 4

Ročenka Ministerstva obrany ČR 2007, MO ČR – AVIS, Praha, 2008, ISBN 978-80-7278-452-3

Rozhodnutí vlády č. 908 ze dne 23. července 2008. Dostupné na <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2008%20Vojenska%20strategie%20CR.pdf>

SÍLA, J., Civilní řízení a kontrola ozbrojených sil, in: Bezpečnostní politika České republiky – výzvy a problémy, Sborník statí ke konferenci 15 let vývoje bezpečnostní politiky a armády v Československu a České republice, MO ČR – AVIS, Praha, 2004

SIMON, J., NATO and the Czech and Slovak Republic. A Comparative Study in Civil-Military Relations. Roman and Littlefield Publisher, Inc., 2004, ISBN 0-7425-2902-9

STRNÁDEK, J., Strategická koncepce stability a bezpečnosti pro 21. století a požadavky na obranný průmysl, Vojenské rozhledy 1999, č. 4

SVOBODA, B., STRNÁDEK, J., JANOŠEC, J., ZACHARIÁŠ, M., BLAŽEK, I. a kol., Rozvoj systému obrany a armády ČSFR do roku 2000, Výzkumná zpráva ISS-S3-01-1, ISS Praha, 1992

SZAYNA, T. S., STEINBERG, J. B., Civil-Military Relations and National Security Thinking in Czechoslovakia – A Conference Report, RAND, 1992

ŠEDIVÝ, J., Czech military transformation. Dostupné na <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/english/analysis.html>

ŠEDIVÝ, J., Odchod sovětských vojsk z Československa, Mezinárodní vztahy 1993, č. 3

ŠESTÁK, O., PRSKAVEC, K., Struktura a dosavadní činnost Bezpečnostní rady státu, Vojenské rozhledy 2001, č. 2

Transformace resortu MO ČR, usnesení vlády č. 1 194 ze dne 22. 10. 2007

Transformation of the Czech Republic Ministry of Defense Sector. Czech Armed Forces Review 2008 Special Edition, CR MoD, Military Information and Service Agency, ISSN 1803-2125

TŮMA, M., JANOŠEC J., PROCHÁZKA J., Obranná politika československé a České republiky (1989–2009), MO ČR – PIC, Praha, 2009

Usnesení vlády č. 908 ze dne 23. července 2008. Dostupné na <http://www.army.cz/images/id_8001_9000/8492/Dlouhodob__vize_resortu_Ministerstva_obrany.pdf>

VÁŇA, J., Koncepce výstavby profesionální armády a mobilizace ozbrojených sil ČR rozpracovaná v návaznosti na změny nového zdrojového rámce. Národní seminář k reformě ozbrojených sil, 24. 9. 2003. Dostupné na <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3123>

Velké změny, ale ne poslední – interview s vedoucím oddělení koordinace reformy AČR na GŠ Františkem Kunešem, A report 2004, č. 2

Vojenská strategie (1999)

Vojenská strategie České republiky, usnesení vlády č. 907 ze dne 23. 7. 2008

Vojenská strategie, Praha, 1994

Záměr koncepce výstavby AČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005, MO ČR, 1997

Zpráva o stavu reformy ozbrojených sil ČR, usnesení vlády ČR č. 640 ze dne 11. 6. 2007

Autoři hlavních kapitol

20 let Armády České republiky

Doc. Ing. Josef Janošec, CSc., nar. 1951, Vojenská akademie Brno (geodézie a kartografie). Vykonával řadu odborných funkcí v armádě, na GŠ AČR a MO ČR, byl tajemníkem Vědecké rady ministra obrany, vedoucím odboru Institutu pro strategická studia FMO, náměstkem ředitele IVOU (1993), poté ředitelem odboru vojenského umění Ústavu obranných studií AČR (do 1995). Byl správním radou oddělení vědy odboru správy majetku MO, ředitelem Ústavu strategických studií Vojenské akademie v Brně (2000), od roku 2006 ředitelem Výzkumného centra bezpečnosti v Brně. Dne 1. 11. 2007 byl jmenován ředitelem Institutu ochrany obyvatelstva MV GŘ HZS ČR v Lázních Bohdaneč.

Čeští vojáci v zahraničních misích

PaedDr. Jindřich Marek, nar. 1952, Pedagogická fakulta Ústí nad Labem. Pracoval jako pedagog, muzejník i novinář. Řadu let se zabývá popularizací moderních českých dějin formou historické reportáže. Publikoval přes čtyři stovky článků, řadu odborných studií, scénářů televizních dokumentů a napsal 21 knih literatury faktu. V letech 1998–2005 působil v čele tiskového odboru Úřadu vlády ČR a poté pracoval jako poradce předsedy Senátu Parlamentu ČR. Od prosince 2010 je odborným pracovníkem Vojenského historického ústavu v Praze. Zabývá se především českou vojenskou historií 20. století.

Vojsko a veřejné mínění

Pplk. Ing. Bohuslav Pernica, Ph.D., nar. 1973, Vysoká vojenská škola pozemního vojska (VVŠ PV) Vyškov (ekonomika a management). Vojenskou kariéru započal v roce 1997 jako náčelník finanční služby protileteckého raketového pluku. V letech 1998–2007 zastával funkci odborného asistenta na VVŠ PV Vyškov a posléze na Univerzitě obrany. Od roku 2007 působil jako analytik v oblasti plánování na GŠ AČR a strategického plánování na sekci obranné politiky a strategie MO ČR. V roce 2010 pracoval na Velitelství výcviku – Vojenské akademii ve Vyškově jako náčelník odboru. V roce 2003 na VVŠ PV Vyškov obhájil doktorskou disertaci Profesionalizace AČR a problém hospodárnosti. Od té doby se věnuje systematickému zkoumání mikroekonomických a makroekonomických aspektů výstavby, nasazení, reformy a transformace ozbrojených sil a bezpečnostních sborů a systémové analýze obranné a bezpečnostní politiky a strukturálních problémů národního sektoru obrany a bezpečnosti. V současnosti je poradcem 1. náměstka ministra obrany.

Na publikaci dále spolupracovali

Plk. Michaela Cvanová (HVeVP Praha), Jaroslav Furmánek (OKP MO Praha), Ing. Lumír Hamšík (ZNM Brno), pplk. Ing. Petr Joch (OKO ŘeZA Praha), Ing. Jaroslav Kohoutek (ZOM Štěpánov), Mgr. Radek Komoráš (OKP MO Praha), PhDr. Jaroslav Láník (VHÚ Praha), plk. Mgr. Martin Machatý (VKPR Praha), Drahomíra Nová (OKP MO Praha), Ing. Jaroslav Parák (ZNM Brno), Mgr. Ivana Roháčková (ASC DUKLA Praha), Ing. Zdeněk Volák (SOC MO Praha)

Autoři fotografií

Mgr. Olga Haladová, Jiří Hokův, Otakar Hromádka, Jiří Chocholáč, Radko Janata, Oldřich Jeřábek, Milan Knaibl, Jan Kouba, Marie Křížová, Václav Kupilík, PhDr. Dana Kyndrová, Mgr. Vladimír Marek, Mgr. František Možíš, Mgr. Jaroslav Pajer, Mgr. Vladimír Palán, Jan Procházka, Jiří Svoboda, Ing. Jan Šulc, Mgr. Vladimír Veselý

Obsah

Vojenská přísaha vojáků Armády České republiky . . . 2

Václav Havel armádě . . . 3

20 let Armády České republiky . . . 4
Úvod . . . 5
1 Reformy a transformace Armády České republiky . . . 8
2 Etapa pokračování demokratizace a počátku integrace 1993–1994 . . . 14
3 Etapa integrace do NATO 1995–1998 . . . 39
4 Etapa reforem 1999–2004 . . . 54
5 Etapa transformací 2005–2012 . . . 69
6 Kulaté výročí Armády České republiky 1993–2012 . . . 92

Čeští vojáci z zahraničních misích . . . 94

Vojsko a veřejné mínění . . . 122

Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž . . . 134

Vojenská policie . . . 140

Vojenské zpravodajství a 601. skupina speciálních sil . . . 144

Přílohy . . . 150
Příloha 1 Vojenské hodnosti a hodnostní sbory . . . 151
Příloha 2 Ministři obrany ČR (1993–2012) . . . 152
Příloha 3 Náčelníci Generálního štábu Armády ČR (1993–2012) . . . 153
Příloha 4 Velvyslanci ČR při NATO (1995–2012) . . . 153
Příloha 5 Vývoj počtu personálu Ministerstva obrany v letech 1993–2012 . . . 154
Příloha 6 Rezortní rozpočet v letech 1993–2012 . . . 155
Příloha 7 Přehled počtů výzbroje a bojové techniky v letech 1993–2012 . . . 156
Příloha 8 Přehled misí AČR (1993–2012) . . . 158
Aktivity AČR v pozorovatelských misích OSN (1993–2012) . . . 166
Aktivity AČR v pozorovatelských misích OBSE (1993–2012) . . . 168
Aktivity AČR v misích jiných mezinárodních vládních organizací (1993–2012) . . . 169
Příloha 9 Vyzbrojování a modernizační projekty . . . 170
Příloha 10 Vojenská rezortní vyznamenání . . . 179
Příloha 11 Seznam generálů jmenovaných v letech 1993–2012 . . . 180
Příloha 12 Stejnokroje Armády České republiky . . . 188
Příloha 13 ASC DUKLA – profesionální evropský rezortní sportovní klub . . . 192
Příloha 14 Zjednodušená organizační struktura Ministerstva obrany ČR k 1. 1. 2012 . . . 194
Příloha 15 Památné dny rezortu Ministerstva obrany ČR . . . 196

Použité zkratky . . . 197

Přehled použité literatury . . . 203

Autoři hlavních kapitol . . . 205

Na publikaci dále spolupracovali . . . 205

Armáda České republiky
Symbol demokracie a státní suverenity
1993–2012

Vydalo Ministerstvo obrany ČR
odbor komunikace a propagace (OKP MO)
Tychonova 1, 160 01 Praha 6
http://www.army.cz

Do tisku připravilo grafické oddělení OKP MO
Rooseveltova 23, 161 05 Praha 6
Odpovědný redaktor: Mgr. Jaroslav Pajer
Výtvarné řešení a zlom: Andrea Bělohlávková

1. vydání
Dáno do tisku v listopadu 2012
Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod

Kopírovat, překládat a rozmnožovat publikaci bez souhlasu vydavatele je zakázáno
NEPRODEJNÉ

© Ministerstvo obrany České republiky – OKP MO, 2012
ISBN 978-80-7278-600-8